MERCVRII TRISMEGISTI PYMANDER, DE POTESTATE ET SAPIENTIA DEI.

Hermes Trismegistus.

EIVSDEM ASCLEPIVS, DE uoluntate dei.

Opuscula sanctißimis mysterijs, ac uerè cœlestibus oraculis illustrißima.

IAMBLICHVS de mysterijs Aegyptiorum, Chaldæorum, & Assyriorũ.

PROCLVS in Platonicum Alcibiadem, de anima & dæmone.

IDEM de sacrificio & magia.

Quæ omnia solerti cura repurgata, ac suo tandem candori restituta sunt.

BASILEAE,
1532.

C

~~7440 H 547~~

BK

MICHAEL ISINGRINIVS LECTORI S D.

MIraris fortè candide Lector, qua ratione ducti hosce libellos, hoc potißimũ tempore tibi exhibuerimus, quo ferè & pietas ipsa, et cum hac sana studia uix dum renata, in despectum uulgò redire cœperũt. Audies. Deploratum est fateor hoc seculum, sed ob hoc ipsum nostrarum putauimus esse partium, quantum in nobis esset, autorem ex altißima uetustate per tot retro secula nostro longe iniquiora, per tot item peregrinas linguas tandem Latio donatũ, apud doctißimos interim eosdemq; sanctißimos uiros delitescentẽ, ad nos ex Aegypto quasi per manus delatum, posteritati, ne omnino interiret, reseruare. Cuius quidem consilij, non modo sancta uenerandæ uetustatis reuerentia causa fuit, sed ad hoc quorundã, qui hũc uere ter maximum Hermetem, quem ob singularem ac theologicam doctrinã, Aegyptij prius ac barbari, mox etiam prisci Christianorũ theologi, ingenti stupore attoniti, admirati sunt, omnino propter raritatem uulgatum uolebant, instans flagitatio nos cõpulit. Eisdem quoq; causis persuasi, Iamblichũ & Proclum addidimus, utrunq; eruditione & uetustate cõmendabilem: quiq; huic uelutі basi suarum aßertionum innitãtur. Vale Lector charißime, & studium nostrum erga bonas literas amplectere.

A · 1700

MARSILII FICINI FLORENtini, in MERCVRII TRISMEGISTI Pymandrũ, ad Cosmũ Medicem patriæ patrem, Prefatio.

EO tẽpore, quo Moses natus est, floruit Atlas astrologus Promethei Physici frater, ac maternus auus maioris Mercurij, cuius nepos fuit Mercurius Trismegistus. Hoc autẽ de illo scribit Augustinus: quanq̃ Cicero atque Lactantius, Mercurios quinq̃ qer ordinem fuisse uolunt: quintũq̃ fuisse illũ, qui ab Aegyptijs † Theuth, à Græcis aũt Trismegistus appellatus est. Hũc asserunt occidisse Argũ, Aegyptijs præfuisse, eisq̃ leges ac literas tradidisse. Literarũ uero characteres, in animaliũ arborũq̃ figuris instituisse. Hic in tanta hominũ ueneratione fuit, ut in deorũ numerũ relatus sit. Templa illius numini constructa quãplurima. Nomen eius propriũ ob reuerentiã quandam pronunciare uulgo ac temere non licebat. Primus anni mensis apud Aegyptios, nomine eius cognominat᷑: oppidũ ab eo cõditum, quod etiam nunc nominat᷑ ἑρμόπολις, id est Mercurij ciuitas. Trismegistũ uero, id est ter maximum nuncuparũt: quoniã & philosoph⁹

maximus, et sacerdos maxim9, & rex maximus extitit. Mos em̃ erat Aegyptijs (ut Plato scribit) ex philosophorum numero sacerdotes, ex sacerdotũ cœtu regem eligere. Ille igitur quemadmodũ acumine atque doctrina, philosophis omnibus antecesserat: sic sacerdos inde constitutus, sanctimonia uitæ, diuinorumq; cultu, uniuersis sacerdotibus præstitit: ac demum adeptus regiam dignitatem, administratione legum, rebusq; gestis superiorum regum gloriam obscurauit: ut meritò ter maximus fuerit nuncupatus. Hic inter philosophos primus, à Physicis ac mathematicis ad diuinorũ contemplationẽ se contulit. Primus de maiestate dei, dæmonum ordine, animarũ mutationibus sapientissime disputauit. Primus igiť theologię appellatus est autor. Eum secutus Orpheus, secũdas antiquæ theologiæ partes obtinuit. Orphei sacris initiatus est Aglaophemus. Aglaophemo successit in theologia Pythagoras: quẽ Philolaus sectatus est, diui Platonis nostri præceptor. Itaq; una priscę theologiæ undiq; sibi consona secta, ex theologis sex miro quodã ordine cõflata est, exordia sumens à Mercurio, à diuo Platone penitus

nitus absoluta. Scripsit autem Mercurius libros ad diuinarũ rerum cognitionem pertinentes q̃plurimos, in quibus proh deus immortalis, quàm arcana mysteria, quàm stupenda panduntur oracula: nec ut philosophus tantum, sed ut propheta sæpenumero loquitur, canitq́; futura. Hic ruinã præuidit priscę religionis, hic ortum nouę fidei, hic aduentum Christi, hic futurum iudiciũ, resurrectionem seculi, beatorum gloriam, supplicia peccatorum. Quo factum est, ut Aurelius Augustinus dubitauerit, peritiãne syderum, an reuelatione dęmonũ, multa protulerit. Lactantius autem illum inter sibyllas ac prophetas cõnumerare non dubitat. E multis denique Mercurij libris, duo sunt diuini præcipue: unus de uoluntate diuina, alter de potestate & sapientia dei: Ille Asclepius, hic Pymander inscribitur. Illum Apuleius Platonicus latinũ fecit, alter usq; ad hæc tẽpora restitit apud Græcos. At nuper ex Macedonia in Italiam aduectus, diligentia Leonardi Pistoriensis, docti probiq́; monachi ad nos ꝑuenit. Ego autẽ cum tuis exhortationibꝰ prouocatus, è græca lingua in latinam cõuertere statuissem: ęquum fo

re putaui Cosme felix, ut nomini tuo opu- sculum dedicarem. Nam cuius ipse adiutus opibus, librisq; affatim refertus, studijs græcis incubui: eidem studiorũ græcorũ me decet offerre primitias. Neq; fas erat, opus tam sapientis philosophi, tam pij sacerdotis, tam potẽtis regis dicare cuiquã, nisi ipse cui dicatur, pietate, sapientia, potentia, reliquis omnibus antecelleret. Est aũt, ut ad scripta Mercurij descẽdamus, huius libri titulus Pymander: quoniã ex quatuor personis, quę in hoc Dialogo disputãt, primę Pymãdro partes attribuunt. Edidit uero librũ ægyptijs literis: idemq; græcæ linguæ peritus, Græcis inde transferendo cõmunicauit Aegyptiorũ mysteria. Propositũ huius operis est, de potestate & sapiẽtia dei disserere. Cumq; sint horũ operatiões geminæ, quarũ prima in ipsa dei natura pmanet, secũda porrigit ad externa: et illa quidẽ mundũ primũ ęternũq; cõcipit, hæc uero mundũ secundũ temporalẽq; parit: de utrisq; operationibus, deq; mundo utroq; grauissime disputat: quid dei potestas, quid sapientia, quo ordine intrinsecus concipiant, quo progressu extrinsecus pariant. Præterea quę producta sunt, quomodo se

do se inuicē habeāt, quo cōueniant, quóue discrepent, quo deniq; pacto suum respiciant autorem. Ordo autem uoluminis est, ut in libellos quatuordecim distinguatur: utq; primæ Dialogi partes Pymandro dentur, secundas teneat Trismegistus, tertias Aesculapius, quartū locū obtineat Tatius. Intendit ergo Mercurius in diuinis Aesculapium ac Tatium erudire. Diuina docere nequit, qui nō didicit. At humano ingenio quę supra humanā naturam sunt, inuenire non possumus. Diuino itaq; opus est lumine, ut solis luce solem ipsum intueamur. Lumen uero diuinæ mētis nunq; infundit animæ, nisi ipsa, ceu luna ad solem, ad dei mentem penitus conuertatur. Non cōuertitur ad mentem anima, nisi cum ipsa quoq; fiat mens. Mens uero non prius fit, quàm deceptiones sensuū & phantasiæ nebulas deposuerit. Hac de causa Mercurius noster sensus et phātasię caligines exuit, in adytū mentis se reuocat. Mox Pymander, id est mens diuina, in hunc influit. Vnde ordinē rerum omniū, & in deo existentiū, & ex deo manantiū cōtemplat. Demū quę diuino sunt sibi numine reuelata, cęteris hoībus explicat.

Is igitur est libri titulus, id propositum illius & ordo. Tu uero Cosme felix, lege feliciter, ac diu uiue, ut & diu patria uiuat.

FABER STAPVLENSIS LECTORI.

CVRAVIMVS *qua potuimus diligentia, ex uitiato exemplari hoc opus reddere castigatum, cum amore Marsilij, quem tanquam patrem ueneramur, tum Mercurij sapientiæ magnitudine permoti. Iuuandi præterea studiosos gratia, pauca per modum argumentorũ adiecimus: quamuis ingenue fateamur, singulum quenq; librorum maiorem declarationis operam desiderare, & longe præstantius, quàm nostræ modiculæ uires suggerant, ingenium. Vale.*

DIALOGI.

IN primo Dialogo Mercurius Mosaica mysteria tractat. Moses enim tenebras uidit super faciem abyßi, & spiritũ domini ferri super aquas: Hic uero umbram horrendam in humidam naturam migrantem: quam quidem humidã naturam uerbum domini fouebat. Ille potenti uerbo domini cuncta creata nunciat: hic uero uerbum illud lucens, quod omnia illuminet, germen mentis, filium dei esse asseuerat: & mentem patrem, & uerbũ mentis filiũ natura nõ distare: Cõsubstantiale inquit erat. Vidit & horum esse unionem. Et si plenius desideras, & fas est uiris ante uerbi carneum uelamen tantum diuinæ cognitionis ascribere, uidit filium ex patre nascentem, & spiritũ ex patre, filioq; miro modo procedentem, cum dixit: Mens aũt deus utriusq; sexus fœcunditate plenißimus uita & lux, cum uerbo suo mentem alteram opificem peperit. Vidit & mentem exuberanti fœcunditate sui se ad externa porrigentem, & ad sui diuini uerbi exemplar formantem uniuersa, & unicuique in aëre, in aqua, & in terra propriam secundum genus suum naturam dispertientem: mox hominem ad ipsius similitudinẽ & imaginem factum, cuius usui uniuersa sensibilia mens opifex subiecit: qui mox de intelligibili sphæra ad corporeorũ, cõcupiscibiliũq; sphærã prolapsus est: hinc quoq; fomitis malorum contraxit originẽ: & tandem omnium (uolente deo) solutus est nodus, homóque morti cum cæteris factus obnoxius. Quid hic aliud est, deũ uer-

bo sancto clamasse, pullulate, adolescite, propagate universa germina, atq; opera mea, quàm id Mosaicum: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Mox Mercurius nos instruit, quà pateat aditus ad mentẽ, & quis nos ab ea tandem malus auferat error, & quibus mens abunde bonorũ largitrix aßit, quibus ue pariter absit, & quo pacto quemadmodũ certis gradibus ab intellectuali immortaliq; natura labimur, degeneramusq́; ad caduca, ita quoq; certis oppositisq́; gradibus in priorẽ purgatæ mentis statum redintegramur. Moses diuino instituto dux fit Hebræi gregis, Mercurius Aegyptij, et nunc sancta institutione gregem suum pascit, actiuam uitam uiuens: nunc uero hymnis gratiarumq́; actionibus rerũ patrem collaudans, in contemplationis uitam lumenq́; assurgit. Hæc Pymandri summa est.

MERCVRII TRISMEGISTI PYMANDER, DE POTESTATE ET SAPIENTIA DEI.

MARSILIO FICINO FLORENTINO INTERP.

CVM de rerum natura cogitarē, ac mentis aciē ad superna erigerē, sopitis iam corporis sensibus, quemadmodū accidere solet ijs, qui ob saturitatem uel defatigationem somno grauati, sunt: subitò mihi uisus sum cernere quendā immensa magnitudine corporis, qui me nomine uocans, in hunc modum clamaret: Quid est ô Mercuri, quod et audire & intueri desideras? quid est q̃d discere atque intelligere cupis? Tum ego: Quisnam es inquā? Sum inquit ille Pymander, mens diuinæ potentiæ, ac tu uide quid uelis, ipse uero tibi ubiq; adero. Cupio inquā rerū naturā discere, deumq; cognoscere. Ad hæc ille: Tua me mente cōplectere, & ego te in cunctis quæ optaris erudiā.

Cum hæc dixiſſet, mutauit formam, & uniuerſa ſubitò reuelauit. Cernebam enim immenſum quoddam ſpectaculum, omnia uidelicet in lumen conuerſa, ſuaue nimiũ atque iucundum, quod intuentem me mirifice oblectabat. Paulò poſt umbra quædã horrenda, obliqua reuolutione ſubterlabebatᷓ, in humidamq; naturam migrabat, ineffabili tumultu exagitatam. Inde fumus quidam magnus in ſonitũ erũpebat: ex ſonitu uox egrediebatur, quam ego luminis uocem exiſtimabam: ex hac luminis uoce, uerbum factum prodijt. Verbum hoc naturę humidę adſtans, eam fouebat. Ex humidę autem naturæ uiſceribus, ſyncerus ac leuis ignis protinus euolans, alta petit. Aër quoq; leuis ſpiritui parens, mediam regionem inter ignem & aquam ſortiebatur. Terra uero & aqua ſic inuicem cõmixtæ iacebant, ut terrę facies aquis obruta nuſquã patêret. Hæc duo deinde cõmota ſunt à ſpiritali uerbo, quod eis ſuperferebatur, aures eorum circunſonans. Tunc Pymander ait: Aduertis quid hæc ſibi uiſio uelit? Cognoſcam inquã. Ait ergo Pymander: Lumen illud ego ſum, mens, deus tuus, antiquior quàm natura humida, quæ

ex umbra

ex umbra effluxit. Mentis uero germē, uerbum lucens, dei filius. Quid ergo inquā? Sic inquit cogita, q̊d in te uidet, & audit, est uerbum domini, mens aūt pater deus. Neq; em̄ distant adinuicē: horū unio uita est. TRIS. Gratias habeo tibi. PYM. Verum in primis meditare lumen, atq; cognosce. TRIS. Hæc ubi dicta sunt, diu illum oraui, ut eius ideam ad me conuerteret. Quod cum ille fecisset, repente perspicio mea in mente, lucē uiribus innumeris existentem: ornatum sine termino, ignem ui ingenti circumseptū, & in ipsa stabilitate dominantem. Hæc ipse percepi per Pymandri uerbum, qui me stupore attonitum, sic iterum affatus est: Vidisti in mente primam speciem infinito imperio præualentem? Eiusmodi quædam mihi Pymander. At ego illi: Elementa naturę unde manarunt? PYM. Ex uoluntate dei, quæ uerbum complexa, pulchrumq; intuita mundum, ad eius exemplar reliqua suiipsius elementis uitalibusq; seminibus exornauit. Mens autem deus, utriusq; sexus fœcunditate plenissimus, uita et lux, cum uerbo suo mentem alteram opificē peperit, qui quidem deus ignis, atq; spiritus numen. Se-

ptem deinceps fabricauit gubernatores, qui circulis mundum sensibilem complectuntur: eorumq; dispositio Fatum uocatur. Connexuit inde dei uerbum, ex elementis deorsum tendentibus, purum naturæ artificium, unitumq; est opifici menti. Consubstantiale enim erat. Relictaq; sunt elementa naturę deorsum cadentia sine ratione ut sint tanquã sola materies. Mens quidem opifex unà cum uerbo circulos continens, ac celeri rapacitate conuertens, suam ad se machinam flexit, eamq; uolui à principio sine principio ad finem absq; fine præcepit. Incipit enim illic semper ubi desinit. Horũ profectò cunctorũ circuitus, quemadmodum ipsa mens uoluit, ex elementis inferioribus animalia conflauit rationis expertia: neque enim præbuit rationem. Aër uolatilia protulit, aqua uero natantia. Distincta quoque inter se sunt aqua & terra, eum in modum qui menti placuerat. Terra postmodum animantia, quę intus habuerat, peperit: quadrupedia uidelicet, serpentia, feras, agrestia pariter atque domestica. At pater omnium intellectus, uita & fulgor existens, hominem sibi similem procreauit,

auit, atque ei tanquam filio ſuo congratu-
latus eſt: pulcher enim erat, patriſq́; ſui fe-
rebat imaginem. Deus enim re uera pro-
pria forma nimirum delectatus, opera eius
omnia uſui conceſſit humano. Homo au-
tem cum conſideraſſet in patre ſuo rerum
omnium procreationem, ipſe quoque fa-
bricare uoluit. Vnde à contemplatione pa-
tris, ad ſphæram generationis delapſus eſt.
Cumq́; omnium in ſe poteſtatem haberet,
opificia ſeptem gubernatorũ animaduer-
tit. Hi autem humanæ mentis meditatione
gaudentes, ſinguli eorum proprij ordinis
hominem participem reddidere. Qui poſt-
quam didicit horum eſſentiam, propriamq́;
naturam conſpexit, penetrare atque reſcin
dere iam exoptabat ambitum circulorum,
uimq́; gubernatoris præſidentis igni com-
prehendere. Quiue arbitrium & poteſta-
tem omne habuerat in animantia mundi
mortalia & ratione carentia, per harmoni-
am emerſit atque exilijt, penetrans ac re-
ſoluens potentiam circulorum, oſtenditq́;
naturam, quæ deorſum labitur, uelut pul-
chram dei formam. Qui cum naturam con
tueretur mira pulchritudine prędıtam eſſe,

actionesq́ omnes septem gubernatorũ, atque insuper dei ipsius effigiem possidere, illi amore ingenti subrisit, utpote quæ humanę pulchritudinis speciem in aqua specularetur, eiusdemq́ adumbrationẽ quandam in terra conspiceret: ille pręterea conspicatus similem sibi formam in seipso existentem, uelut in aqua, amauit eam, secumq́ congredi cõcupiuit. Effectus euestigio secutus est uoluntatem, formamq́ carentẽ ratione progenuit. Natura uero illud in q̊d tota ferebatur amore complexa, illi penitus sese implicuit atque commiscuit. Quandoquidem solus homo ex uniuersis terrenis animãtibus duplicis naturæ censetur: mortalis quidem propter corpus: immortalis autem propter hominem ipsum substãtialem. Immortalis em̃ est, cunctorumq́ arbitrium obtinet. Cętera uero uiuentia, quæ mortalia sunt, fato subiecta patiuntur. Homo igitur harmonia superior extitit: in harmoniam uero lapsus, periclitatus, seruus effectus est. Hic utriusque sexus fœcunditate munitus ab eo qui amborum sexuum fons est, uigilq́ factus ab eo qui est uigilans, continetur, atque eius dominationi subijcitur. TRISME. Post

hęc, mens inquã meę rationis ipse es. Tum Pymãder, Id est (inquit) mysteriũ, quod in hanc usq; diem genus humanũ latuit. Natura quippe homini sese immiscens miraculum attulit, quod omnium miraculorũ uincit admirationem. Nam cum septem illorũ harmonia ipse iam fuisset imbutus ab eo quem tibi paulò ante narraui, patre uidelicet atq; spiritu, natura ipsa nõ restitit. Quin imò septẽ protinus homines peperit secundum septem gubernatorũ naturas, masculini pariter & fœminini generis cõpotes atq; sublimes. Ad hæc ipse sic intuli: O Pymander, ardenti desiderio nuper affectus sum: Audire præterea reliqua cupio, quare ne hic me deseras obsecro. Cæterum ille mihi, Sile, sile, nondũ enim primũ sermonem absolui. TRIS. Ecce iam taceo. PYM. Horum septẽ, ut dixi, generatio hunc in modũ effecta est. Fœmina enim aër & aqua, coëundi cõpos, ex igne maturitatem, ex æthere sumpsit spiritum: conglutinauitq; natura corpora ad hominis speciẽ effingẽdam. Homo autem ex uita & luce in animã mentemq; processit. Vita quippe animam largita est, lux deniq; mentem. Talia profectò

usque ad finem circuitus principiorum simul ac generum cuncta mundi sensibus membra manabāt. Verum audi iam reliquum, quem summopere cupiebas sermonē. Expleto demum circuitu omniū, uolente deo, solutus est nodus. Nam cuncta utriusque generis animātia unà cum homine dissoluuntur. Et masculina quidem ex parte fœmininaque similiter conficiebantur. Extēplo deus uerbo sancto clamauit: Pululate, adolescite, ꝓpagate uniuersa germina atque opera mea. Vos insuper quibus mentis portio concessa est, genus recognoscite uestrū, uestramque naturam immortalem considerate. Amorē corporis mortis causam esse scite. Rerum omnium naturā perdiscite. His dictis prouidentia per fatum harmoniamque conflauit mixtiones, generationesque commiscuit, unde cuncta sunt secundum genus proprium propagata. Demum qui seipsum recognouit, bonum quod est super essentiā cōsecutus est. Qui uero corpus amoris errore cōplectebatᷣ, is oberrabat in tenebris mortis mala sensu percipiēs. TRIS. Quid tantū delinquūt ignorātes inquā, ut ob eam causam īmortalitate priuentᷣ. PYM. Videris ô

Mercuri

Mercuri haud ſatis quæ audieris intellexiſſe. TRIS. Etſi nondũ intelligere ſim profeſſus, intelligo tamẽ ac memini. PY. Gratulor ſi quæ dicta ſunt, tenes. TRIS. Reſponde mihi queſo Pymander, cur digni morte ſint ij qui in morte iacent? PYM. Quia præceſſit proprio corpori triſtis umbra, ex hac quidẽ natura humida, ex hac uero corpus in mũdo ſenſibili cõſtitit, ex hoc deniq; mors ipſa ſcaturijt. Num hæc tenes Mercuri? Tenes etiam qua de cauſa qui ſeipſum cognoſcit tranſit in deum, ut dei uerbum tradidit. TRIS. Quoniam ex uita & luce conſtat omnium pater, ex quo natus eſt homo. PY. Recte loqueris, lux & uita deus eſt, & pater, ex quo natus eſt homo. Si igitur comprehenderis teipſum ex uita & luce compoſitum, ad uitã ſurſum lucemq; tranſcendes. TRIS. Hæc ait Pymander. At ego, adhuc mihi ô mens dicas oro, quonam pacto ad uitam aſcendere queam? PYMANDER. Deus ipſe mens iuſſit, ut homo mentis particeps ſeipſum animaduerteret. TRIS. Non ergo homines ſinguli mentem poſſident? PYMANDER. Recte dicis Mercuri. Adſum enim ego

mẽs ijs, qui boni, pij, puri, religiosi, sanctíq; sunt, præsentiaq; mea fert illis opem, adeò ut statim cuncta dinoscant, patremq; pacatum & propitiũ habeant. Itaq; gratias agũt benedicentes pie, & hymnis solennibus collaudantes. Concedũt sanè corpus morti suæ, sensuum illecebras fastidiunt, utpote qui planè dijudicent, q; letifera sint sensuũ lenocinia. Quinetiam ipsa mens ianitoris munere fungens, incidentes insidias corporis haudquaq; permitto finẽ consequi suũ. Aditus enim per quos turpes blanditię manare solent, iugiter intercludo, libidinumq; fomites omnes extinguo. Contrà ab ignaris, improbis, ignauis, inuidis, iniquis, homicidis, impijs, procul admodũ habito, permittens eos dæmonis ultoris arbitrio, qui ignis acumen incutiens, sensus affligit, magisq; ad patranda scelera armat hominem, ut turpioris culpæ reus acriori supplicio sit obnoxius, eumq; sine ulla intermissione ad insatiabiles concupiscentias inflãmat, cum eo pugnat in tenebris, peccantẽ examinat, & ignis impetum in eius cruciatum mirũ in modũ concitat atq; adauget. TRIS. Diligẽter mihi omnia ô mens quemadmodũ

postu

postulabam, exposuisti. Ulterius autem id responde, quid post ascensionem futurum sit. Primum quidem Pymander ait: In corporis materialis resolutione corpus in alterationem labitur. Species quā antè habuerat insensibilis delitescet in posterum. Morū ociosus habitus dæmoni conceditur atq; dimittit̃. Sensus corporei partes animę facti, suos in fontes refluunt, aliquando in suos actus iterum surrecturi. Irascendi & appetendi uires in naturā abeūt ratione carentē. Itaq; residuū animi per harmoniam recurrit ad supera. Primæ dehinc zonæ crescēdi pariter & decrescendi officiū reddit. Secundæ, machinationem malorū ociosumq; dolum. Tertiæ, ociosam concupiscentiæ deceptionem. Quartę, imperiosam atq; inexplebilem ambitionē. Quintæ, prophanam arrogantiam & audaciæ temeritatem. Sextę, occasiones diuitiarum prauas itemq; ociosas. Septimæ zonæ mendaciū insitū. Tunc sanè animus harmonię motione exutus, ad optatam naturam reuertitur, uim propriā habens, unaq; cum ijs qui illic sunt, patrem laudat. Ipsi quoq; in potestatum se numerū conferūt, effectiq; potestates deo fruuntur.

Atq; id est summũ bonum eorum, quibus cognoscēdi sors competit, deum scilicet fieri. Quid præter hæc ad te pertinet? nisi ut cuncta complexus, dux fore uelis eorum, qui cura sint tua digni, ut humanum genus tuo munere diuinam salutem consequatur. Talia quędam effatus Pymander, in potestatum diuinarum numerum se reduxit. Ego autem benedicens & gratias agens uniuersorum parenti, surrexi iam corroboratus ab illo, totiusq; edoctus naturæ ordinem, spectaculum etiam clarissimum contemplatus, hunc iam cœpi hominibus pietatis & scientiæ decorem enunciare. O populi uiri terrigenæ, qui uosmetipsos ebrietati, somno, & ignorātiæ dedidistis, sobrij uiuite, abstinete à uētris luxu uos, qui irrationali somno demulcti estis. Illi autem exaudientes mecum unanimes conuenere. Tunc rursus adieci: Cur ô uiri terrigenæ præcipites in mortem ruitis, cum uobis haudquaquā desit immortalitatis consequendæ facultas? Reuocate iam uosmet, qui laboratis inopia, ignorantiæ tenebris inuoluti. Discedite ab obscuro lumine. Asciscite immortalitatē. Corruptionem fugite. Eorum uero partim deridētes absce

abſcedebant in mortis iter præcipitati, partim autem ad pedes meos proſtrati, ut eos inſtituerem precabantur. Subleuans igitur eos, dux humani factus ſum generis. Oſtendebam quippe illis, quæ ratio eſſet conſequendæ ſalutis, ſapientiæq́ ſermones illorum auribus infundebam. Quo factum eſt, ut illi ex imbriũ procellis emerſerint. Tandem aduentante ueſpere, ſolisq́ radijs occidentibus, ut deo gratias agerent præcipiebam. Poſtquam uero gratias egerãt, quiſq́ in proprium ſe cubile cõdebat. Ego autem Pymandri beneficium inſcripſi penetralibus animi, atq́ adeptus quæ petierã omnia in gaudio requieui: Corporis enim ſomnus animi ſobrietas extiterat. Oculorum compreſſio uerus intuitus. Silentium meum bonitatis fœcũda prægnatio. Sermonis prolatio bonorum omnium genitura. Hæc mihi contigerunt ex mente hauriẽti, id eſt ex Pymandro diuinæ potentiæ uerbo. Vnde ipſe diuino afflatus ſpiritu, ueritatis compos effectus ſum. Quamobrẽ omnibus animi uiribus patri deo gratias ago. Sanctus deus pater omniũ. Sanctus deus cuius uoluntas à

propriјs poteſtatibus adimpletur. Sanctus deus, qui ſuis familiaribus innoteſcit. Sanctus es, qui uerbo cuncta conſtituiſti. Sanctus es, cuius imago eſt omnis natura. Sanctus es, quem nunquam natura formauit. Sanctus es omni poteſtate ualidior. Sanctus es omni excellentia maior. Sanctus es omni laude melior. Excipe uerborum ſacrificia ſancta ab animo & corde debito tibi manantia. Ineffabilis, ſolo ſilentio prædicandus ab eo, qui fallacias ueræ cognitioni contrarias deuitauit. Annue, corrobora me, atque huius gratiæ participes effice eos qui in ignorantia uerſantur: Cognatione quidem mihi fratres, tibi autem filij. Etenim fidem tibi præſto, teſtimonium de te perhibeo, in uitam ac lucem aſſurgo. Ipſe pater es uenerandus. Homo autem tuus ſanctitate unà tecum potiri deſiderat, cum poteſtatem illi omnium arbitriumque conceſſeris.

Secundus disserit deum rationali modo soli homini intelligibilem esse, & ex centro, polo, loco & rerum formis uenatur ipsum deum (circa quem, in quo & à quo mouentur omnia) stabilem immobilemq́;, & iugiter sibiipsi idem semper permanere, & nihil in orbe uacuum esse posse: uerum ea quæ inania esse uidentur, fœcundiore etiam plenitudine summã æmulari plenitudinem. Mox quid non sit deus quàm quid sit, afferre facilius Aesculapio suis responsionibus insinuat: deum tamen esse absolutum bonum & patrẽ, cuius officium est omnia gignere: quod de interna generatione, & quæ in ipsa dei natura manet intellectum, diuinæ religionis pietatem affert. Quòd nomen boni, soli deo conuenire contendit, huic Euangelicæ ueritati consonat: Quid me uocas bonũ? nemo bonus nisi solus deus. Et quod de extrema sine liberis decedentium calamitate subiungit, uelatus sermo est: nõ enim id de corporeo, sed animæ partu concipe, cuius liberos filiosq́; uirtutum partus putato, & masculam ad deum, deiq́; diuinissimas potestates contemplandas sapientiam. quod aperte innuit cum inquit: Supplicium deniq; huiusmodi est, ut sterilis anima in corpus quoddam per iudicium migret, cui nec maris nec fœminæ natura insit. quasi aperte diceret, Per quod nunquam operetur bona, neque boni unquam quicquam sit susceptura. Vos ergo summopere sterilitatem animæ fugite: & prolem, quæ uos aliquando beatos effectura sit, gignite, patrisq́; semper gignentis fœcunditatem (qua potestis) hoc pacto uestræ mentis imitamini fœcunditate.

DEVS atque ipsa diuinitas: dico nūc nō quod genitū, sed quod ingenitū. Si ergo diuinū sit, essentia est. Si deus etiā super essentiam. Intelligibile autē id hoc pacto: Intelligibilis em̄ deus primus non sibi, sed nobis existit. Intelligibile quippe intelligenti per sensum subincidit. Deus itaq; minime sibi intelligibilis: non enim aliud quiddam existens præter id quod intelligit, intelligit̃ à seipso. Est tamen differens quiddam à nobis, idcirco à nobis intelligit̃. Quod si intelligibilis logos, non deus. Sin ut deus, haud sanè ut logos, uerū tanq̄ discretiuus actus. Omne autem quod mouetur nō in moto, sed in quodam stabili mouet̃. Ipsum quoq; quod mouet, etiam permanet: Impossibile enim est cū eo simul agitari. AESCVLAP. Quonam igitur pacto Trismegiste, ea quæ in mundo sunt, mutantur unà cum his quæ mouentur? Nam sphæras erraticas ab aplane sphæra moueri dicebas. TRIS. Iste nō motus ô Aesculapi, sed resistentia est: Non enim eodem, sed modo contrario gradiuntur. Oppositio uero reuerberationē motionis stabilē continet, repercussio enim statio

nis

nis agitatio est. Ideoq́ꝫ erraticæ sphæræ è contrario ac planè subalternæ inuicem discurrendo, obuiatione contraria circa oppositionem huiusmodi ab ea quæ perstat agitãtur. quod quidem aliter habere se nequit: Nam arctos ipsas quas nosti, nec exoriri unquam nec mergi, circa idem perpetuò recurrẽtes. num moueri censes, an consistere potius? AESCVLA. Moueri ô Trismegiste. TRIS. Quonam motu Aesculapi? AESCVLA. Motione circa idem sempiterne currente. TRISME. At uero circulatio illa idem, & circa idẽ motus à statione contentus: ipsum nanq́ꝫ circa idẽ prohibet q̃d super ipsum est. Impeditum autem id quod super ipsum, circa idem instat. Atq́ꝫ ita contraria agitatio firma est ab ipsa oppositione perpetuò stabilita. Exempla tibi ante oculos ponam in terris uiuentium, ueluti dum homo quis natat, currente nimirum aqua manuum simul & pedum repercussio stare hominem efficit, ne cum aqua pariter collabatur aut mergatur in eam. AESCVLA. Perspicuum ô Trismegiste exemplũ in medium attulisti. TRIS. Quodcunq́ꝫ ergo mouetur in statu & à statu mouetur. Motus itaque animalis

omnis (quod ex materia cõstat) nequaquã fit ab ijs quæ sunt extra mundum: cæterũ ab internis ad externa, seu ab anima, siue à spiritu, siue ab alio quodã incorporali: Corpus enim corpus animatũ minime mouet, sed neq; totũ simul corpus, etsi inanimatũ existat. AESCVL. Qua ratione id asseris ô Trismegiste? TRIS. Ligna & lapides & cætera omnia quæcũq; animã habent, non mouẽtur à corporibus ô Aesculapi. Quod enim intra corpus, mouẽs ipsum animatũ, nõ utiq; corp⁹ illud est quo mouent̃ utraq;: Et corpus eius quod fert, eiusq; quod fert̃. Inde illud quoq; quod dormit animatum est, ob eam potissimam rationem quod mouet. Nonne ergo perspicis animã tunc onerari maxime, quando sola duo corpora sustinet? Quinetiam manifestũ est, quicquid mouetur in aliquo & ab aliquo stante moueri. AESCVL. In illo utiq; mutari oportet quæ mutãtur ô Trismegiste. TRIS. Recte dicis Aesculapi, nihil est in rerum ordine uacuum. Solũ uero quod non est, quod priuatur existentia, uacuum nuncupandũ. Nihil enim reperiri potest, quod cũ existat uacuũ sit. AESCVL. Nonne reperiuntur etiam

etiam quædã uacua Trismegiste? ueluti dolið uacuũ, uacuus puteus, & similia quoq; q̃plurima. TRIS. Heu q̃ procul à ueritate uagaris ô Aesculapi: quæ ampla & maxime omnium plena sunt, ea tu uacua putas. AESCVL. Quomodo id ô Trismegiste? TRIS. Aër profecto corpus est, id corpus reliqua penetrat, discurrẽsq; replet omnia. Corpus em̃ huiusmodi est ex corporalibus non compositum: quo fit, ut quæcunq; tu uacua nuncupas, plena sint aëris. Itaq; concaua potius ista q̃ uacua nominari debent: Nam et existunt, & aëris spiritusq; sunt plena. AESCVL. Inuicta atq; indubia hęc est ratio Trismegiste. Aër corpus est, id corpus in reliqua permanat, atq; influens complet om̃ia. Locum in quo omne mouetur quid esse dicemus? TRIS. Incorporeum ô Aesculapi. AESCV. Incorporeũ uero quid? TRIS. Mens ac ratio sese cõplectens, libera ab omni corporis mole, ab errore aliena, impassibilis, intangibilis, ipsa sibi assistens, purgans atq; seruãs omnia, cuius radij sunt bonum, ueritas, principale lumen, primaq; animarum forma. AESCVL. Deus quid est? TRIS. Quod nullum ex ijs est, horũ

tamen omniũ ut ſint cauſa, præſens quidẽ cũctis, pręſens etiã unicuiq́;, nec quicq̃ permittit nõ eſſe. Omnia ex his quæ ſunt procreãtur, de nihilo autẽ nihil prouenit: nam quæ minime ſunt, naturam nullã habent, qua fieri ualeant, at naturã potius qua non ualeant; Contrà ea quæ ſunt, naturam non habent, per quám aliquãdo non exiſtant. AESCVL. Quid igitur ais deum eſſe aliquando? TRIS. Deus profectò mens nõ eſt, at uero ut ſit mens, cauſa eſt: nec ſpiritus, ſed cauſa qua ſpiritus extat; neq́; lumẽ, uerũ cauſa qua lumen exiſtit. Vnde deum colere oportet duobus his cognomentis, quæ ſoli competunt illi, cæterorũ uero nulli penitus congruũt. Etenim ex ijs qui pręter ipſum appellantur dij, ſeu dęmones ſiue homines, nullus eſſe tam bonus poteſt, q̃ deus unicus. Is enim ipſum bonũ eſt, nec aliud quicq́; præter bonũ. Reliqua omnia ab ipſa boni natura ſecreta ſunt; corpus quidem & anima locum habent nullum quo bonum capiant. Tam ampla enim eſt bonitas, q̃ exiſtentia rerum omnium, tum corporalium, tum etiam incorporalium, ſenſibiliumq́; & intelligibilium. Id bonum eſt, id

deus

deus eſt. Caue itaq; ne quãdo dixeris aliud quicquam bonum: prophanus enim hic foret error. Neq; etiam dixeris deũ aliud quiddam præter ſolum bonum: In eandem quippe impietatem incideres. Sermõe igitur ab omnibus bonum pronunciatur, quid tamẽ ſit, nõ ab omnibus intelligitur: Idcirco deus non cognoſcitur ab omnibus, uerum propter ignorantiam tum deos, tum etiã nonnullos homines bonos nominant. Nunquã tamẽ eſſe boni poſſunt, neq; etiam fieri. Reliqui igitur dij cuncti immortales honorati nomine dei: deus autem bonum non ſecundum honorationẽ, ſed ipſa ſui natura. Vna enim dei natura eſt, ipſum ſcilicet bonum. Vnum quidem eſt in utriſque nominibus, unde cuncta genera profluunt: Bonus enim porrigit uniuerſa, neque accipit quicquam. Deus exhibet omnia, cupit nihil. Igitur deus bonum, ac bonũ deus. Altera dei appellatio pater eſt, ob eam cauſam quod omnia gignit: Patris enim officium eſt generare. Quapropter præſtans id in uita cenſetur ſtudium, atque pium apud ſapientes, procreatio liberorum. Extrema uero omnium calamitas, & impietas accidit illi, qui

absq; filijs ex uita decedit. Qua de causa dæmonibus dat pœnas post mortem. Supplicium deniq; huiuscemodi est, ut sterilis anima in corpus quoddam per iudicium migret, cui nec maris nec fœminę natura insit. Quod quidem à sole eleuatum est atq; connexũ. Igitur ô Aesculapi, cum homine qui nullos genuit filios nullum habeto cõmercium. Infelicitatis tamẽ eius miserere, cum noueris quæ hunc mulcta post interitũ maneat. Tot igitur tibi & talia dicta sint ô Aesculapi, ex quibus præcognitio quædam omnium naturæ colligitur.

ARGVMENTVM TERTII.

Tertius rursum commemorat ex informi materiæ sinu, formis ceu sanctis splendoribus illustrato, omnia ad ortum suo ordine processisse, & beatas cœlorum mentes opus sibi à summo patre commissum explere. Et hominem ad geminum officium natum, ad æternorum uidelicet cõtemplationem, et ad boni maliq; iudicium, et rerum humanarum cum uarijs artificiorum inuentis, tum prudentia, moderationem: cui quidem contemplandi materiam seq; ad diuina attollendi, cœlum, terra, herbæ, germina, et tota mũdi conspiratio et rerum pulcherrimus ordo, abundantissime suggerit: est enim natura uelut liber unus diuinitate plenus, diuinorumq; speculum.

SERMO

SERMO SACER. III

GLORIA omnium deus, diuinum, diuina natura, principium uniuerſorum deus, mens, natura, materia, ſapientia ad cunctorum demonſtrationem, principium, diuinitas, actus, neceſſitas, finis & reuouatio. Erat enim umbra infinita in abyſſo: aqua inſuper & ſpiritus tenuis intellectualis per diuinam potentiam in chaos inerant. Floruit autem ſplendor ſanctus qui ſub arena ex humida natura elemēta eduxit, dijq; omnes ſeminalem naturam deligebant. Cumq; indiſtincta atq; indigeſta prius cūcta fuiſſent, leuia poſt modum in excelſam regionem prouolarūt, grauia ſub arena humida reſederūt. Diſtinctis enim libratiſq; rebus quę igneo ſpiritu uehebantur, emicuit cœlum ſeptem in circulos. Dij in aſtrorum idæis cum ſignis eorū conſpiciebātur. Dinumeratæ ſunt ſtellę, ſecundū eos qui inhabitant illas, deos. Ambitus amplior curſu ſuo cum aëreo circulo cōſpirauit diuino ſpiritu uectus. Quiſq; deorum ex interna uirtute aſcriptum ſibi opus impleuit. Nata ſunt ergo uiuentia, quadrupedia, reptilia, aquatica ſimulatq; uolantia.

Satio item omnis per ſemina pululans, gramen, herba atq; germina florum, ſemẽtem quoq; regenerationis intrinſecus comprehendebant. Generationes hominum ad diuinorum operum cognitionem, teſtimoniumq; naturæ, ad imperãdum omnibus quæ cœlo teguntur, ad bonorum diſcretionẽ, ad incremẽtum generis, numeriq; propaginẽ: omnisq; anima uelata carnis umbraculo, ad cœleſtium deorum diſcurſum ſuſpiciendũ, ad opera dei, et naturæ progreſſus, ad bonorum ſigna, ad poteſtatis diuinæ cognitionẽ. Portio quædam tributa eſt ad bonorum malorũq; iudiciũ, ac bonorũ uariũ artificiũ inueniendũ. Incipit tamẽ in illis uiuere, ſapientiamq; nãciſci, ad portionem ſortem ue curſus deorum circumeuntium. Reſolui præterea in id in quo ampla extabut momenta, admonitionesq; artificiorũ ſuper terram relictis innouatione temporũ, labe generationeq; carnis animatæ. Tabefactis autẽ ſementibus fructuum, opificijsq; naturę & artis, reiuueneſcẽt deniq; uetera neceſſitate & renouatione deorum, curſuq; circuli numeroſæ naturæ. Diuinũ enim ipſa ſcilicet omnis conſpiratio mundi natura denuo floreſcente.

ARGV

Etenim in ipsa diuinitate natura etiã cõsistit.

ARGVMENTVM QVARTI.

Quartus nos hortatur sapientiam capessere, quæ patulus est diuinæ mentis crater, in quem quæcunq; anima se immergit cognitionis particeps effecta, mentem suspicit: at uero ut ad eam se attollat, ipsam cœlos trãscendere opus est, et astrorum ambitum eorumq; progressus superare, et beatorum choros longe infrà relinquere: tunc ad unũ solumq; deum tẽdit, insuperabile et sine termino infinitum bonum, quod cum intuetur corpora omnia despicit, et uitam (qua hic uescimur) miseriam reputat, solius incorporei boni desiderio intenta. Nullus tamen in diuino cratêre se ualet immergere, qui suum corpus non oderit, & qui non se, sed deum ipsum dilexerit: & qui mortalia negligẽs, solis diuinis hæserit, solis adsit, sola meditetur atq; flagret. Mox unitatis & numerorũ analogia ad ueram monadem cogitandam, uerosq; naturæ numeros nos eleuat.

CRATER, SIVE MONAS. IIII

VNIVERSVM mundũ uerbo nõ manib. fabricatus est opifex. Ipse uero sic cogita illũ præsentẽ semper, agentẽ omnia, deum unicũ, uoluntate sua cuncta constituẽtem. Id enim eius corpus est, non tangibile, non uisibile, non dimensum, nõ distans, neq; alterius cuiusquã simile. Nam nec ignis, nec aqua, neq;

aër, neq; etiã spiritus, uerum ab eo hæc pendēt omnia. Bonum uero ita est, ut sibi soli id competat. Terrã quoq; ornatu quodam diuini corporis exornare uoluit. Demisit itaq; hominem immortalis animantis mortale animal. Et mundus quidem refertus est animalibus uiuentis mundi per intellectum atq; rationem. Homo enim effectus est diuini operis contemplator: quod profectò dum admiraretur, autorem eius agnouit. Sermonem quidē ô Tati singulis hominibus deus impartijt, mentem uero nequaq;: non quod inuiderit, quibus ne utiq; inuidet. Liuor quippe ab eo non prouenit, sed unà hic habitat cum animis hominũ mēte carentibus. TA. Cur ô pater non omnibus deus mētem communicauit? TRIS. Quoniam uoluit eam ô fili in medio tanq; certamē præmiumq; animarum proponere. TA. Vbinã hanc locauit? TRIS. Cum cratêrem patulum hac implesset, præconem misit, iubens talia quædã animis hominum nunciare: Mergat seipsam in hanc pateram quæcunq; potest, quæ uidelicet credit cratêrem animam ad eum qui demiserat, reducturum, quæ'ue finem noscit cuius gratia nata fuerit. Quicũq; igitur præ-

conium

conium exaudierũt, ſeq; merſerunt in mentem, ĳ cognitiõis participes effecti ſunt, mentemq; ſuſpiciẽtes in homines perfectos euaſere. At qui præconium neglexerunt, ĳ ſermonis quidem participes, mentis autem expertes relicti ſunt, ignorãtes & cuius gratia, & à quo geniti fuerint. Horum præterea ſenſus irrationalis animantis ſenſuum ſimiles, iraq; & cupidine impliciti ea quæ ſunt digna conſpectu nequaq; admirantur. Nam libidinibus corporis mancipati harum cauſa natũ hominem arbitrantur. Quotcunq; uero dei munere fulti ſunt, ĳ ô Tati ſecundum operũ comparationẽ pro mortalibus immortales habentur, intelligentia ſua cuncta complexi quæ in terra ſunt & quę in mari, & ſi quid eſt pręterea ſuper cœlum. Atq; adeò ſeipſos erigunt, ut ipſum quoq; bonum intueantur. Quod ſanè cum perſpiciunt, eam qua hic ueſcimur uitam, miſeriam quandã arbitrantur. Deſpicientes utiq; tum corporea, tum etiam incorporea omnia, ad unum ſolum ferũtur. Hæc ô Tati ſcientia mentis eſt, diuinorũ ſcilicet contemplatio, & intelligentia dei, diuino exiſtẽte cratêre. TA. Equidẽ ô pater huius cratêris latice ablui cupio. TRIS. Niſi prius

ô fili tuum corpus oderis, teipsum amare nõ poteris: q̃ primum uero teipsum dilexeris, mentem protinus consequêris: hanc deniq; nactus, scientiam euestigio nancisceris. TA. Quonam pacto asseris hæc ô pater? TRIS. Impossibile est ô fili utrisq; simul intendere, mortalibus uidelicet atq; diuinis. Nam cum duo tantum in ordine rerũ inueniantur, corpus & incorporeum, & illud quidem mortale, hoc diuinum dicatur, electiõe unius amittimus alterum: quotiesq; unius cura remittitur, alterius actus intenditur. Potioris itaq; optio eligenti decora, non modo hominem qui eligit, deum reddit, uerũ pietatem erga deum cæteris quoq; demonstrat. Deterioris autem electio hominem quidem ipsum perdit, aduersus autem deũ nihil præter id unũ delinquit, quod queadmodum pompæ per media transeunt, ipsæ quidem nullius actionis compotes, cæteros autem impedientes: haud secus isti pomparum instar uagantur atq; oberrant propter corporis uoluptates. Cũ hæc igitur ita se habeãt ô Tati, diuina officia præcedere, humana sequi debẽt. Deus profectò extra culpã, malorum à nobis causa uenit: nam mala bonis anteponimus. Cer

nis ô fili quòd corpora cœlestia transcendere nos oportet, quodq́ choros dæmonum, ambitumq́ astrorũ, eorumq́ progressus, ut ad unũ solumq́ deum tendamus. Insuperabile enim bonũ est, sine termino infinitũ, quo ad se nunq̃ incipiens, quo ad humanã cognitionem principium habẽs. Eiusmodi tamen cognitio non eius initiũ est, sed nobis ipsius cogniti principiũ exhibet. Principiũ itaq; cõplectamur, hoc enim cognito, uniuersa celerrime discurremus. Arduũ aũt est consueta ac præsentia relinquentẽ, ad superiora se potioraq́ cõuertere. Illa em̃ quæ oculis cernimus, nimium nos delectant. Latentia diffidentiã pariunt. Patẽtia sanè mala sunt: bonũ occultum ijs qui manifestis incumbũt. Neq; enim forma eius ulla, neq; figura: hac de causa sui tantũ simile, cæterorũ uero dissimile. Etenim corpori incorporeum apparere non potest: huiusmodi est similis ad dissimile differentia. Dissimilisq́ ad id quod est simile posteritas. Monas, id est unitas omnium principium radix atque origo, absq; uero principio nihil. Initium autem ex nullo nisi ex seipso dependens. Initium autem est non principij, sed alterius. Monas ergo principiũ omnemq́ nu-

merũ continet, à nullo cõtenta: omnemq́ gignit numerũ nullo modo genita. Quicquid utiq; genitum imperfectum, diuiduum, crescens atq; decresces. Ei uero quod perfectũ, horum nihil accidit. Id sanè quod augescit, uirtute monadis augetur. Euanescit autẽ imbecillitate propria, cum ulterius monadem capere nequeat. Hæc tibi ô Tati pro uiribus imago dei subscripta sit, quã si diligenter consideraueris, oculisq́ internis pernoueris, crede mihi fili ascensum ad excelsa comperies. Quinetiam imago ipsa te perducet. Habet enim uim certam uisio: eos qui intuendi desiderio flagrant apprehẽdit, eoq́ trahit modo, quo lapis, qui magnetes dictus est, ferrum.

ARGVMENTVM QVINTI.

Quintus docet deum latêre pariter, & per singulas mundi particulas splendere: res omnes, quæ se nobis obijciunt, eius esse imagines: ita ut mirificus, perpulcherq́; rerum ordo manifeste declaret ordinantẽ: & res singulæ certis suis limitibus circumscriptæ, dominum declarent & autorẽ, cui Sol syderũ rex princepsq́; obsequitur atq; paret: quem timet, quemq́; ueretur, & summatim uniuersa mundi structura suũ declarat artificem. Mox de diuina interna generatione confidentius iudiciũ affert: dei esse essentiam

cõcipere ac facere omnia: ita ut deum exiſtere niſi ſemper omnia agat impoßibile ſit. Eſt *enim ſic diuinus logos oĩa, ut nihil omniũ, in quo corporeũ incorporeũq;, ens atq; nihil in idem conſpirant atq; coincidunt.* Deinde Mercurius *in diuinarũ laudum cantibus dialogum finit & terminat.*

DIALOGVS QVINTVS.

HVNC præterea ſermonem apud te tranſigam ô Tati, ne præcipuũ dei nomẽ tibi deſit, néue ignores id quod plurimis occultum uidetur, eſſe perſpicuũ. Nam ſi nuſquam pateat, nihil utiq; erit. Quodcũq; ſe offert aſpectui, genitũ: quod uero latet, ſempiternũ. Neq; enim opus eſt ut appareat, quandoquidem eſſe nunq; deſinit. Ante oculos quidẽ id reliqua ponit: Ipſum uero ſecretum manet, ut pote quod uita fruitur ſempiterna. In lucem planè educit omnia, in adytis deliteſcit, fantaſiæ tamen exprimit ſingula. Etenim fantaſia ſolum circa illa, quæ genita ſunt, uerſatur, in qua præter generationem omnino nihil exiſtit. At unicũ id ingenitum, incõprehenſibile fantaſiæ. Cum uero per ipſum cũcta clareſcãt, per omnia rurſus atq; in omnibus fulget, ijſq; præſertim apparet, quibus notitiã

ſui cõmunicare uoluit. Tu igitur ô fili mi Tati in primis pijs precibus obſecra dominũ patrem unicũ, unum, et à quo unus, ut ſis illius miſericordia dignus. Sic tandem deũ tantũ percipere poteris, ſi uel unus duntaxat illius radius intelligẽtię tuæ benigne refulſerit. Sola ſiquidem intellectio latens, latentia perſpicit. Itaque ſi mentis oculis inſpexeris ô Tati, ille tibi (crede mihi) patebit. Deus ſanè totius expers inuidiæ per ſingulas mũdi particulas ubiq; ſplendet, atq; adeò ſe notum præſtat, ut non intelligere modo, ſed manibus etiam ipſis, ut ita dixerim, liceat attrectare. Nam undique noſtris oculis eius obuerſatur, ſeq; obijcit, & inculcat imago. Quod ſi intimum tui lumen te lateat, quomodo aut teipſum aut eum inuenies? Deniq; cum deum uidere uolueris, ſuſpice Solem ô fili mi Tati, ſuſpice lunæ curſum, ſuſpice ſyderũ ordinem reliquorum. Quis age perpetuum horum ſeruat ordinem? ordo quidẽ omnis numeri lociq; limitibus terminatˀ. Sol deus deorũ cœleſtium præſtãtiſſimus. Soli cœlites reliqui, ue luti principi regiq; parent. Sol tãtus, terra ſimul amplior atq; mari, minores tamẽ ſupra ſe ſtellas innumeras cõuerti patitur. Quem

timet is?

timet is? quem ueretur? O fili, diuersorũ syderum diuersi sunt motus. Quis mensuram singulis motionis assignat? TA. Arcturus circa idem se perpetuò uertens, totamq; trahens mũdi machinã. TRIS. Quis hoc utitur instrumento? Quis mare suis finibus circũscribit? Quis terræ pondus sistit, ac librat in medio? Est certe aliquis ô Tati, horum autor & dominus. Etenim locum uel numerum uel mensuram seruare absq; autoris uirtute impossibile est. Ordo fieri à deformitate nequit. Eget autem deformitas domino, qui ordinem præbeat. Vtinam tibi daretur ô fili facultas, ut alarum adminiculo in sublimem aëris plagã uolares, mediamq; inter cœlũ & terram regionem sortitus, cõspiceres terræ quidem soliditatẽ, maris diffusionem, fluxũ fluminũ, aëris amplitudinem, ignis actã celeritatem, astrorũ cursus, cœli rapidã uelocitatem. O felicissimũ fili spectaculũ, ô beatissimam uisionẽ. Siquidem uno luminũ motu seriem mundi totius cõprehenderes, immobilẽ factorem concitũ, latentẽ quoq; perspicuũ cerneres. Quod si per ea etiã quæ terra sustinẽtur fragilia, & quæ profunditate conduntur deũ artificem inuestigare uolueris,

age fili circũſpice humani corporis opificiũ, cuius admonitione perdiſce, quis tam pulchræ imaginis cõditor, quis oculorũ pictor, quis nares aureſq; tornauit, quis labia diſtendit oris, quis neruos tetẽdit atq; ligauit, quis irrigauit uenas, quis oſſa congeſſit ſolida, quis carnem pellicula tenui circuntexit, quis digitos articuloſq; diſcreuit, quis fundamenta pedum extendit, quis perforauit poros, atq; meatus aperuit, quis ſplenem coëgit atq; cõpreſſit, quis pyramidem impreſſit cordi figurã, quis iecoris porrexit fibras, quis pulmonũ ſculpſit fiſtulas, quis aluo capacem amplitudinem tradidit, quis honoranda corporis membra in propatulo figurauit, quis obſcœna in obſcuro prorſus abdidit, eaq; ab aſpectu cernentium uoluit ſecreta iacere. Vide quot diuinæ artis opera in una materia demonſtrantur, ſingulaq; pulchra recteq; dimenſa, necnon proprijs inuicem officijs differẽtia. Quis nam ſingula finxit? qualis mater, qualis pater, nonne ſolus ipſe inuiſibilis deus cuncta propria uoluntate molitus eſt? Etenim cum ſtatuam & imaginẽ abſq; fabro & pictore fieri nullus aſſerere audeat, miram mũdi huius cõſtructionem

nem ſine conditore cõſtitiſſe putabimus? O cæcum homunculũ, ô nimis impium, ô profundis obrutum ignorantiæ tenebris. Caue caue ô fili mi Tati, ne unquam artificium pri ues artifice: Quinimò congruo deum nomi ne patrem uocato, patremq́; eſſe proprium eius opus exiſtimato. Quòd ſi me quiddam audacius proferre coëgeris, huius eſſentiam eſſe dicam, cõcipere ac facere ſingula. Quẽadmodum uero ſine factore fieri quicquam nequit, ita deum exiſtimare niſi ſemper agat omnia, impoſſibile eſt, in cœlo uidelicet, aëre, terra, mari, in toto mũdo, in qualibet par ticula mũdi tota, tum in eo quod eſt, tum in eo quoq; quod non extat. Nihil enim eſt in omni natura, quod ille ipſe nõ ſit. Eſt ille ſiquidem, quæ ſunt: eſt ea etiam, quę minime ſunt: Quæ quidẽ ſunt, deduxit in lucẽ, quæ non ſunt, occulit in ſeipſo. Hic deus nomine melior, hic occultus, hic rurſus omnium patentiſſimus, hic menti conſpicuus, hic præſens oculis, hic incorporeus, hic (ut ita dixerim) multicorporeus: Nam nihil in corporibus eſt quod ipſe non ſit, omnia enim ipſe ſolus exiſtit. Nomina inſuper habet omnia, quoniam unus eſt pater: Nomẽ quoq; nul-

lum habet, quoniam pater est omniũ. Quid ergo te laudabit, supra te an infra te positũ? Quô uertã oculos, ut te laudẽ? Supra ne, an infrà? intus, an extrà? Nõ modus, nõ locus circa te, nõ aliud quiddam ex omnibus. In te autem omnia, abs te omnia, præbes omnia, nihil deniq; suscipis, omnia quidem habes: quod aũt non habes, idipsum nihil. Quãdo uero laudabo te pater? tẽpus & momentũ tuũ capere non ualemus. Qua potissimũ in te laudes cãtabo tuas? Num in his quæ creaueris, an in illis quæ non creaueris potius? Num in his fortè quæ in lucẽ è tenebris eruisti, an in his quæ latent adhuc arcano sinu recondita? per quid tandem hymnos tuo cantabo numini? Nũquid in laudatione tali ego ipse mei iuris existam, an potius alter efficiar? Ipse profectô es quicquid ego sim: ipse es quicquid agam: ipse es quicquid deniq; dicam. Ipse enim es omnia, neq; aliud præter te quicquam. Quod sanè nõ est, es ipse: ipse omne quodcũq; genitum, ipse omne quod nunq; genitũ. Mens quidẽ intelligẽs, pater fabricans, deus efficiens bonũ, bona faciens omnia. Materiæ nanq; purissimus aër, aëris anima, animæ mens, mentis deniq; deus.

Sextus hoc contendit: In solo deo bonum, boniq; naturam (hoc est ipsam bonitatē) reperiri: pariter & pulchri, potentis, sapientisq; naturam. In mundo autem solum boni nomen esse, & errorū cæcos homines arguit, uitia abhorrere monet, & quæ uia nos ad ipsam bonitatē, ipsamq; pulchritudinem perducat, edocet: pietas scilicet cognitioni coniuncta: ad quam ignari mortales à pietatis semita deuij, pertingere ualeant nunquam.

SEXTVS.

BONVM ô Aesculapi in nullo penitus nisi in unico deo, imò ipsum bonū deus ipse semper. Quamobrē essentiā omnis motionis atq; cognitionis esse deū oportet. Hac essentia orbatum nihil, hæc circa se stabilem actum, nullius egenū, infinitū, superabundantem, porrigentē, possidet. Vnum id uniuersorum principium, bonum porrigēs & effundens bonū. Quoties nomino bonū, id quod omnia bona, & quod bonum semper, intellige. Hoc unico deo adest, neque enim cuiusquā indigus est, ut adeptionem illius appetendo malus fiat: neque iactura cuiusquā in eum cadit unquam, ut post damnū dolore afficiatur. Maior em̄ portione

mali: nec est illo ualidius aliquid à quo expugnetur. In hūc iniuria incidere nulla potest, qua irritatus lacessitus'ue excādescat. Nihil eius iugum subterfugit, quo contemptus indignetur atq; irascatur. Nec est sapiētius eo quicq;, quod illi æmulationē incutiat. Itaq; cum hæc illi non accidant, nihil eius naturæ præter ipsum bonū restat. Quemadmodū uero nihil eorum, quæ mala sunt, in hac insunt essentia, ita in nullo alio bonū inuenit. In singulis enim reliqua insunt singula, cum in paruis, tum in magnis, tum etiā in ijs quæ secundum unum, & in ipso quoq; animali maximo omnium atq; potentissimo, quod utiq; passionibus genita replet. Nam generatio passio quædam est. Vbi autem passio, nullo modo bonum: ubi bonū, neq; passio penitus ulla. Vbi dies, nullo modo nox: ubi nox, neq; etiam dies. Quapropter in generatione bonum esse nō potest: restat itaq; in eo quod ingenitum. Vt autem materiæ concessa est omnium participatio, sic quoq; boni participatione mundus bonus. bonū dico in quantum ipse etiam omnia efficit, qua quidem ex parte bonus est mundus, in reliquis omnibus non bonus. Patibilis enim ac

mobilis

mobilis est, & omniũ præterea causa passionum. In homine insuper comparatiõe mali bonum, id quippe quod non nimis malum: quodq; minus malum, bonum in hominibus appellamus. Quo fit, ut bonũ nostrum nihil aliud sit, quàm mali portio minima. Vnde illud etiam sequitur, ut bonũ huiusmodi à malo separatum esse non possit. Inquinatur enim hoc bonũ, admixtione malorum. Infectum uero ulterius bonum nõ permanet. Sin minime permanet, malum efficitur. In solo igitur deo bonum, imò deus ipse bonũ ipsum existit. Quare solum boni nomen in hominibus ô Aesculapi, natura uero boni nequaquam. Neque enim id capere potest materiale corpus, confectum undiq; & oppressum prauitate, laboribus, doloribus, cupiditatibus, iracundia, deceptionibus, stultisq; opinionibus ac nugis. Determimum tamẽ omnium id censeto Aesculapi, quod unumquodq; horum quæ diximus, summum creditur esse bonum. Fugiendum in primis malũ est, uentris luxus, malorum omnium fomes: hinc error, hinc boni priuatio. Equidem ingẽtes deo gratias habeo, qui de natura boni cogitanti mihi, sententiam

hanc certam infudit, quod in mundo bonũ esse non possit. Siquidem mundus congeries est malorum: Deus autem boni: uel bonum, dei exuberans plenitudo. Supereminentiæ quippe bonorum circa essentiã syncere fulgẽtes atq; purissime, hæćq; forte sunt essentiæ dei. Audendum sane id asserere ô Aesculapi, essentiam dei, si tamẽ ullam deus habet essentiam, ipsum bonũ esse. Pulchrũ uero & bonum in mundi partibus inuenire non licet. Nam quæcunq; sensus mouent, idola sunt & uanæ quædam adumbrationes. Quæ uero sensuum organa subterfugiunt, ad pulchrum bonumq́; pertinẽt: utq; acies oculi deum non cernit, sic neque pulchrum bonumq́; cognoscit. Hæ siquidẽ partes dei sunt integerrimæ, illius ꝓpriæ, cognatæ, inseparabiles, præcipuéque dilectæ: & ut has ipse deus amat, ita ab ijs ipse deus amatur. Si deum percipere poteris, pulchrum quoque bonumq́; percipies, fulgens omnibus, illustratum à deo. Pulchritudo enim sine comparatione, sine mutatione bonum. Deus enim comparationem mutationemq́; nullam admittit. Quemadmodũ ergo deum pulchrũ bonumq́; noueris; ita sane cæteris

teris uiuentibus, cum à deo secerni nequeant, nunc communicantur. Si deum quæsieris, pulchritudinem ipsam quæres. Quæ tandem ad id ferat unica uia est, pietas cognitioni coniuncta: quapropter ignari mortales, et à pietatis semita deuij, hominem quoque bonum nominare non uerentur, cum boni notitiam ueram habere nullam possit, sed malis irretitus & illaqueatus sit, malũq; bonũ esse censeat, insanabiliterq; malis utatur, eorumq; iacturam priuationemq; formidet: Omnibus deniq; machinamentis uiribusq; contendat, ne unico solo malo prematur, uerum ut in numerum mala magnitudinemq; augeantur. Talia sunt ô Aesculapi decora hominũ atq; bona, quæ nec fugere, nec odisse ualemus, omnium nanque difficilimũ id existit, ob eam potissimum causam, quia nos illis uti oportet atq; uesci, ijsq; orbati uitam agere nullo modo possumus.

ARGVMENTVM SEPTIMI.

Septimus conqueritur ignorantiæ pestem, quæ omnem terram euertit, animámque corrumpit, corporis uinclis inclusam: & ignorantes hortatur resipiscere, & corpus mortale indumentum iubet nos exuere, à quo præcipi-

tes in ignorationem mortemq́; raptamur: & nos in adytũ mentis reuocare, quæ ſola eum perſpicit qui neq; auribus percipitur, neq; cernitur oculis, neq; ſermone profertur.

SEPTIMVS.

QVO ruitis mortales ebrij, qui merum ignorātię combibiſtis? Cum id ferre nequeatis euomite, uiuite ſobrij, oculis mentis inſpicite. quod ſi minus poteſtis omnes, ſaltē qui poſſunt id agant. Ignorantiæ peſtis omnem terram ſubuertit, animamq́; corrūpit corporis uinclis incluſam, neque ſinit eam ſalutis iter aſciſcere. Ne permittite uos in lacum corruptionis mortisq́; ſubmergi: reſpirate iam, reſipiſcite, ad fontē uitæ recurrite, illumq́; qui uos introducet, in adytum ueritatis capeſcite. Ibi fulgidum lumen nullis immixtū tenebris. Ibi nullus ebrietate delirat, ſed omnes ſobrij uigilant, ac mētis oculis eum qui uideri uult, acutius intuent̄. Is nec auribus percipitur, nec cernitur oculis, nec ſermone profertur. Sola mens eum proſpicit, ſola mens prædicat. In primis autē oportet ueſtē quam circūfers exuere, indumentum inſcitiæ, prauitatis fundamentum, corruptionis uinculum

lum, uelamen opacum, uiuam mortem, sensitiuum cadauer, sepulchrum circunuertile, domesticum denique furem, qui dum blanditur, odit: dum odit, inuidet. Huiuscemodi est quo circumtegeris umbraculum inimicum. Ad seipsum te deorsum raptat, ne forte conspiciens ueritatis decorem ac proximum bonum, huius oderis prauitatem, néue huius insidias, quas in te assidue machinatur aliquãdo persentias. Hoc aciem interiorum sensuũ hebetat & obtũdit, crassa illam materia suffocat, abominabili fastidiosáque ebriat uoluptate, ne audias unquam, néue perspicias ea quæ iure & audienda sunt, & in primis inspicienda.

ARGVMENTVM OCTAVI.

Octauus edocet in primis cœlestia corpora iugiter unũ eundemq; tenorem seruare, quem primum à suo patre sortita sunt. Et mortem interitumq; primum circa terrena uiuentia corpora apparere, sed penè mortis nomen atq; corporum interitus uanum esse: corpora siquidem ipsa mutantur, nõ intereũt: uerum qualitates ipsas idæarum idola simulacraq; (quibus deus ipsam exornare uoluerat) immortalis materia permutat. Et homo immortale animal, sed dissolubile, uniuersæ naturæ uinculum atq; nodus, partim

corporeus, partimq́; incorporeus, mētisq́; capacior altæ, instar mundi genitus est, ut sensibili corpore sensibilē mundum comprehenderet, & mente ad optimam mentem felici contemplatione assurgeret.

OCTAVVS.

DE ANIMA nunc & corpore ô fili dicendum, quonam modo immortalis anima, quantaq́ꝫ sit agēdi uirtute in cōcretione dissolutioneq́ꝫ corporis. Mors ad horum nullum attinet. Θάνατος enim conceptus quidā est mortalis appellationis, uel uanum quiddam, uel per ablationem primæ literę θάνατος, id est mors, pro eo quod dicitur athanatos, id est, immortalis. Θάνατος enim interitū significat. At nihil eorū quę in mundo sunt, interit. Si enim secundus deus est mundus, necnō immortale uiuens, impossibile est immortalis animantis partem aliquam interire. Quęcunque mundo insunt, mundi sunt membra, homo pręsertim animal rationale. Primus omnium uere sempiternus, immortalis, ingenitus deus, omnium autor. Secundus deinde ad illius imaginem, mūdus ab eo genitus, & ab eodem seruatus, nutritus, & immortalitate donatus uelut à proprio patre,

tre, uiuens quidē semper, et immortalis. Etenim semper uiuens & sempiternū hoc inuicem differūt, quod sempiternū quidē ab altero factum nō est. Sin aūt fiebat à seipso, nō aliquando factum fuit, sed fit semper. Sempiternum enim quatenus sempiternum est omne. Pater autē ille suijpsius sempiternus. At uero mundus à patre semper uiuens immortalisq; factus. Quantumq; materiæ fuerat subiectum patri, pater ipse corporeum agens & in molem congerens id totū sphæricum reddidit, imprimens qualitatem materiæ existenti immortali, rationemq; materię sempiternam habenti. Plenus autem idæis omnibus, qualitates pater inserens, in sphęram uelut in gyrum omni qualitate illam circumsepsit. Exornare autē uoluit id, q̄d post ipsum est, quasi immortalitate fulciēs omne corpus, ne materia ab huius congressu discedere uolens, in suam deformitatem iterum resoluatur. Quando enim incorporea erat materia, ô fili, deformis erat. Habet hęc quoque materia circa qualitates quasdā exiguas reuoluta crescēdi pariter & decrescēdi naturam, quā homines mortē uocant. Huiuscemodi autem cōfusio circa terrena uiuentia.

Cœlestium quippe corpora unum atq; eundem seruant ordinem, quem scilicet primũ à patre suo sortita sunt. Seruatur autem ipse à restitutione cuiusq; indissolubilis. Restitutio uero cõstitutionis corporum terrenorũ, ipsaq; dissolutio in corpora indissolubilia, id est immortalia restituit. Atq; ita sensus priuatio fit, non destructio corporũ. Tertiũ quoq; animal homo, ad imaginem mũdi genitus, secundũ patris uolũtatem sese habẽs, præter cætera terrena uiuentia nõ modo cũ secũdo deo cognationẽ habet, uerũ etiam intelligentiam primi. Secundũ planè deũ utpote corporalem sensum cõprehendit. Ad primum uero deum ut incorpoream bonamq; mentem, mente cõsurgit. TAT. Id ergo animal nónne destruit? TRIS. Melius melius ominare ô fili, ac insuper meditare quid deus, quid mundus, quid animal immortale, quid animal dissolubile. Scito ergo mũdum à deo simulatq; in deo: Hominem uero à mundo & in mundo consistere. Principium autem complexioq; omnium et constitutio deus.

ARGVMENTVM NONI.

Nonus homines erudit: qui cum intellectione utantur omnes, materiales tamen ex dæmonũ spermatibus (quorũ

præsentia

praesentia, nulla pars mundi destituta uacat) cōcipiunt, & praegnātes tandē adulteria, stupra, homicidia, paricidia, et omne flagitiorū genus pariunt. Atqui essentiales spiritalesq́; uiri omne uirtutum ornamentum seminatore deo concipiunt, & omne bonū uirtutis officiū pariunt. Sunt enim dei semina pauca, at illa quidem magna, pulchra et bona, & uitiorum innumerosae multitudini longe praestantiora. Quae tamē qui sectātur nec ipsi uulgo placēt, neq; uulgus ipsis: Insanire demū putantur, risumq́; reportāt, quod terra sedes improbitatis sit & prouincia. Mundus tamen ea lege formatus est, ut à deo semina suscipiens uniuersa, diuinitatis dignum fieret organum, et omnia in miro pulchrae ordinationis decore procederent ad ortum, in quo perseuerent, suumq́; tandem nanciscantur exitū. Quod profectò fieret, nisi inimicus ueniens in medio tritici superseminaret zizania. Vos ergo seligite diuina semina spiritales facti, & malorum semina daemonū, qui nos materiali affectione dormientes occupare uigilant, cauti nunc effugite.

NONVS.

HERI ô Aesculapi perfectam reddidi orationem: in praesentiarū autem necessarium esse arbitror, ut de sensu breuiter disseramus. Sensus ac motus in hoc potissimū discrepare uidentur, quod hic quidem secundum materiam, ille autem secūdum essentiam est. Mi-

hi tamẽ uterq; in unum redire uidetur, neque diſtingui in hominibus ratione. In cæteris animantibus ſenſus naturæ unitus eſt, in hominibus autẽ intelligentia. Ab intelligentia quidem intellectus differt, quemadmodum à diuinitate deus. Diuinitas eñ à deo, intelligentia uero ab homine prouenit. Hęc ſermonis eſt ſoror, aut utraq; ſibi inuicẽ inſtrumenta. Nam neq; ſermo abſq; intellectione pronunciat̃, neq; intellectio abſq; ſermone prodit in lucem. Quamobrẽ ſenſus & intelligentia in homine tanquam connexa conſpirant inuicem. Neq; enim ſine ſenſu intelligere, neq; ſine intellectione ſentire ullo modo poſſumus. Intellectionẽ tamen abſq; ſenſu intelligere poſſibile eſt, inſtar eorum qui in ſomnis phantaſmata uident. Mihi quoq; uidentur utræq; operationes in ſomniorũ uiſionibus exerceri. Senſum autem ex ſomno in uigiliam ſuſcitari. In animã præterea & corpus homo diuiditur. Quoties utręq; ſenſus particulę ſibi cõſentiunt, tunc intellectio cõcepta mente depromit̃. Mens omnes notiones concipit, bonas quidẽ quoties à deo ſemen infunditur, contrarias autem cum à dęmonibus quibuſdam ſpermata iaciuntur.

ta iaciunt. Nulla profectò mũdi pars dęmonum præsentia destituta, horũ lumẽ ab ipso deo totũ descendit. Dęmon deniq; transfusus in hominẽ, semina propriæ operationis inspergit. Mens aũt cõspersa seminibus prægnans inde parit adulteria, stupra, homicidia, paricidia, sacrilegia, diuinorum contemptũ, iugulationes, euersiões urbiũ, pestes hominũ, ac reliqua omnia quęcunq; malorum sunt opera dæmonũ. Dei planè semina pauca, at illa quidẽ magna, pulchra, bona, uirtus scilicet, tẽperantia, pietas. Pietas autẽ est dei cognitio. Deũ qui cognoscit bonis refertus omnibus, notiones diuinas assequit̃, notiones inquam haud multorũ similes. Qua de causa si qui huic se cognitioni dederint, nec ipsi uulgò placent, nec uulgus illis: insanire demũ putant̃, risumq; reportant. Interdum etiã odio habent̃, cõtumelijs afficiuntur, uitaq; priuãtur. Improbitatẽ eñ hic habitare diximus, terramq; illius esse prouinciã. Terram dico, nõ mundum totum ut impij quidem obloquuntur. Veruntamẽ homo deo deuotus, cũ primũ diuinã prægustauerit uisionẽ, obliuioni omnia reliqua tradit: Atq; ea etiam quę reliquis hominibus mala sunt,

huic ut bona cõtingunt, cõsultanti pruden-ter, & ad scientiam singula referẽti: quodq; mirãdum est, mala semper in bona penitus conuertenti. Sed iam ad sermonem de sensu iterũ redeamus. Humanum est sensum cum intellectione cõiungere. Nam omnes, ut suprà retuli, homines intellectiõe feruntur. Cæterum secũdum materiam unus, alter secundum essentiam. Qui enim prauitatis seruus est, secũdũ materiam est, à dæmonibusq;, ut diximus, intelligentię semen accepit: At qui bonitatis amici sunt, horũ naturam deus ipse tuetur. Deus enim omniũ autor, efficiens autem omnia sibijpsi consimilia reddit. Hæc tamẽ genita bona, in operationis usu sterilia. Mundi nanque reuolutio generationes exagitans, qualitates efficit quasdã inficiens, maloq; fœdans, quasdam defecans, bonoq; purgans. Mũdus ô Aesculapi sensum motumq; possidet, non humano sensui motuiq; cõsimilem, sed potentiorem sanè atq; admodũ simpliciorem. Nam sensus & intelligentia mundi id unum est, cuncta scilicet facere, ac facta resoluere. Diuinæ uoluntatis organum hac potissimũ ratione constructũ, ut à deo semina suscipiens

uniuersa

uniuersa, eaq; tuto sinu recondens, omnia quidem cōponendo producat, omnia rursus auferat diuidendo: Atq; instar agricultoris periti, quodcunq; nimis adultum est amputat, ut statutis temporum interuallis iterū reuirescat. Nec est quicquā, cui uitam mundus ipse non præstet: simulq; uitæ locus est, atq; etiam institutor. Corpora uero ex materia in differentia constant: horum quædā ex terra, quædam ex aqua, ex aëre alia, ex igne quoq; permulta. Vniuersa certe cōposita, quædam tamen congesta magis, nonnulla uero simpliciora, illa grauia, hæc leuia. Velocitas autem agitationis illius uarietate generationum qualitates inducit. Spiratio enim crebra existens, corporibus qualitatem unà cum superabūdantia uitæ suppeditat. Deus igitur cosmi, id est mundi pater: Cosmus autem eorū quæ in cosmo: & cosmus quidem dei filius. Quæ uero in cosmo, sub cosmi ditione cōsistunt. Ac iure cosmus appellatus est, omnia siquidem uarietate generationis κοσμεῖ, id est exornat. Necnon in desinentia uitę, operatione perpetua, necessitatis celeritate, elementorum cōmixtione, ordine genitorum. Ipse quoq; cosmus, id est ornatus

necessitate simul & meritò nominatus est. Animantium omnium sensus & intellectio ex extimis influũt ab eo quod cõtinet inspirata. Cosmus autẽ quęcunq; ab ipsa origine suscepit à deo, perpetuò seruat. Deus profectò non ut quibusdã uidetur sensu menteq; captus est. Illi enim miseria pressi perperam obloquũtur. Quæcũq; sunt ô Aesculapi in deo, simulatq; à deo pendentia, partim per corpus agentia, partim mouentia per essentiam animæ, alia per spiritũ uiuificantia, alia uero receptacula defunctorũ. Rectius autẽ dicemus deũ talia nõ habere, sed ut ueritatẽ liquidam exprimamus, ipsum esse cuncta fatebimur, nec ea quidẽ ab extimis capere, ad extima nihilominus porrigentem. Id est sensus & intellectio dei, cũcta semper mouere. Vnde nullum unquã futurũ est tempus, in quo existentium aliquid in nihilum euanescat. Quoties uero existentia dico, dei dico thesaurũ. Nam existentiam ipse deus amplectitur: extra hunc nihil, extra nihil ipse. Hæc tibi ô Aesculapi intelligenti uera uidebunt, ignorãti incredibilia. Intelligere enim ipsum credere est: at nõ credere, proculdubio ignorare. Sermo siquidẽ meus ad ueritatem usq;
cucurrit,

currit: mens quoque ampla & à sermone ad certum quiddam deducta ueritatem attigit. Deniq; comprehendens omnia, ea quæ inueniens consona illis, quæ sermo interpretabatur, euestigio credidit, & in ipsa fide decora feliciter requieuit. Quæ igitur de diuinis dicuntur, intellecta creduntur quidem: non intellecta, negantur. Hæc autem de intelligentia dicta sufficiant.

ARGVMENTVM DECIMI.

Decimus deum omnia absolute esse constanter asserit, quæ singula singulatim participatione contrahunt: attamen deum patrem esse & bonum, eo ipso quod ipse omnia est. Mox de animæ in silentio raptu discutit: ubi quæ mentis oculis cernuntur, neq; reuelare fas, neq; reuelandi concessum est arbitrium. Quod autem de animalium transformatione subiungit, non uerborum fictionē, sed fictionis allegoriam sequendam esse eiusdem Mercurij sequens sermo declarat, cum inquit: Aliud enim corpus quàm humanum animam non capit humanam, neq; fas est in corpus animæ ratione carentis, animā rationalem corruere. Lex enim diuina, generationē tam nefariā prohibet. Et paulò post subiungit: Talis naturæ cōgrua mulcta, nō qualē tu fortè fili & alij quidam arbitrantur, quibus uidetur anima nostra postquā est humanam exuta figurā, in corpora degenera

re brutorũ: hic enim impius error. Quod enim animã pueri cauſatur ſeipſam cõtemplantem, hoc uiderint qui mentem intelligentiamq́; abditam defendunt.

CLAVIS. X

HESTERNVM ô Aeſculapi ſermonem aſcripſi tibi: unde ęquũ eſt hodiernum Tatio dedicare, eoq; magis id operæpreciũ, quo diſputatio præſens omniũ ad illum à nobis antedictorũ compendiaria quędam ſumma futura eſt. Deus & pater & bonũ, ô Tati, naturam eandem, imò eũdem actũ habent. Illa ſiquidẽ augmẽti diminutioniſq; appellatio eſt, quę circa mutabilia & immutabilia, id eſt humana & diuina uerſatur. Quorũ unumquodq; ille uult eſſe. Alibi uero actũ (quemadmodũ in alijs) demonſtrauimus diuinorũ atq; humanorũ, quæ quidẽ in hoc intelligere neceſſe eſt, Huius actus uolũtas eſt, huius eſſentia uelle cũcta ſubſiſtere. Quid eſt deus & pater et bonũ, niſi ipſum eſſe horũ omnium, nondũ exiſtentiũ? Quinetiam exiſtentia ipſa horum dum ſunt, id deus, id pater, id bonum, cui nihil aliud ex omnibus applicatur. Mũdus enim ac ſol eorum quæ ſunt ſecundum

cundum participationem pater, nõ tamen uiuentibus uitæ bonitatisq́ causa. Quod si hoc ita se habeat, comprehensus agitur à uoluntate boni, sine qua nec esse unq́ nec fieri potest. Causa filiorum pater, tum procreationis, tum etiam alimenti, per solem appetitum boni suscipiens. Nam bonũ ipsum actiuum est. Id alteri cõuenire quàm illi nequit: quod cum accipiat nihil, uniuersa uult esse. Nõ dico ô Tati uniuersa facit, faciens enim longo quodã tempore deficiens atque indigum est. Siquidem interdum facit, interdũ cessat, egenum quidem & quãtitatis pariter & qualitatis: nonnunq́ qualia & quanta disponens, aliâs horum cõtraria. Deus autem & pater & bonum, eo ipso quod omnia est: talis igitur ei qui ista percipere potest. Etenim hoc uult esse, & est, & ipsi, maxime uero ipsum: Nam cætera omnia ꝓpter ipsum. Propriũ quippe boni, ô Tati, sese notũ præbere: id bonum est ô Tati. TAT. Visionis ô pater bonæ & pulchræ nos participes reddidisti: Vnde meæ mentis oculus huiuscemodi uisione quasi iam expiatus est. TRIS. Neq́ uero quemadmodum solis radius fulgore nimio corrũpit oculos caligantesq́ red

dit, sic ipsius boni conspectio. Illustrat enim, atque oculi lucem eo magis exauget, quo quis capere magis potest intelligibilis splendoris influxũ. Velocior est diuina lux, & acutior ad penetrandũ. Innocẽtia præterea & ĩmortalitate singula cõplens. Qui nitorem hunc uberius haurire possunt, obdormiũt. Sæpe uero à corpore ad aspectum pulcherrimum quemadmodum Celus & Saturnus nostri progenitores, assurgũt. TAT. Vtinã & nos ô pater. TRIS. Vtinã ô fili, adhuc tamẽ imbecilliores sumus ad conspiciendũ. Tunc autem poterimus mẽtis oculos eleuare, boniq́ decorẽ incorruptibilẽ incõprehensibilemq́ prospicere, cum nihil de illo prorsus dixerimus. Eius cognitio diuinũ silentiũ est, & intenta sensuũ omniũ applicatio. Qui id intelligit, nihil potest aliud cogitare. Qui id intuetur, nil præter ipsum aliud intueri. Qui id audit, nil audire post ipsum, neque corporis etiã sui mẽbra mouere. Vniuersis profectò corporis sensibus motibusq́ solutis intrepidus agit, qui totam circũlustrat undique mentem, totamq́ irradiat animã, abstrahit totã à corpore, totam in essentiã denique dei transfigurat. Impossibile enim ô fili animã hominis in

corporis

corporis fece iacentem, diuinã assumere formam. Neq; licet etiam dei pulchritudinẽ intueri, nisi quis ante in deum fuerit reformatus. TAT. Quonam pacto id dicis ô pater? TRIS. Om̃is animę distributio ô fili. TAT. Mutationes autẽ quonam modo interim distribuens? TRIS. Num in his quæ generatim diximus, audisti, quemadmodũ ab una mũdi totius anima uniuersæ profluunt animæ, per omnem mundũ tanq̃ distributæ circumcurrentes? Harum itaq; animarũ mutationes permultæ, partim sane in melius feliciusq;, partim autẽ in cõtrarium. Nam reptilium quidẽ in aquatilia transmutãtur, aquatilium animæ in terrestria migrãt, terrenorũ in uolatilia scandũt, aëriorũ uertũtur in homines, hominũ deinde immortales animæ in dæmones transeũt: demũ in deorũ chorũ feliciter reuolãt. Chori deorũ gemini, uagantium unus, non uagantiũ alter. Atq; hęc est suprema animæ gloria. Anima uero in corpus humanũ delapsa, si quidẽ mala perseuerauerit, nõ gustat immortalitatis quicq;, neque bono etiam fruitur. Reuoluto autem itinere in reptilia præcipitatur. Hæc utiq; adiudicatio pœnaq; est animæ malæ. Prauitas

animæ, ignorantia. Anima naturæ rerũ boniq́ʒ inſcia, orbata oculis, corporis ſeſe paſſionibus implicat. Anima cacodæmonis, id eſt mali dæmonis ritu corrupta, ſeipſam ignorans abiectis corporibus, monſtriſq́ʒ deformibus ſeruit, corpus ſuũ uelut onus infeſtũ circũfert, nõ preſidens corpori, ſed ob ignauiam ſubiugata. Contrà uero uirtus animæ cognitio eſt: eruditus enim re uera bonus, pius, diuinus. TAT. Quis hic eſt ô pater? TRIS. Qui nec loquitur, nec audit multa, qui duobus ſermonibus ſeu dicẽdis, ſiue audiendis intẽdit & pugnat in tenebris. Nam deus & pater & bonũ, nec lingua pronunciatur, neqʒ percipitur auribus. Cum hęc igitur ita ſe habeãt in omnibus quę ſunt ex eo, quod ſeorſum ab illo eſſe nequeunt, ſenſus inſunt. Inter cognitionem autem ac ſenſum multũ intereſt: Senſus enim ſuperantis motus exiſtit, cognitio ſcientiæ terminus. Scientia dei donum, ſiquidem unaquæqʒ ſcientia incorporea mente utitur ut organo, mens autem corpore. Quamobrem utraqʒ in corpora tum intelligibilia, tum etiam materialia recurrunt. Ex oppoſitione enim & contrarietate cõſtare omnia neceſſe eſt, neqʒ aliter

ſe habere

ſe habere poſſibile eſt. TAT. Quis ergo materialis iſte deus? TRIS. Mundus, pulcher quidem, non tamē bonus: Etenim ex materia conſtat, paſſionibusq́ꝫ ſubijcit: Primusq́ꝫ eſt eorū quæ patiūtur: Secundus autem eorum quæ ſunt. Indigus præterea ſuapte natura: Factus aliquādo, ſemper exiſtens in generatione, atqꝫ genitus, qualitatūq́ꝫ & quantitatū omniū genitura: mobilis em̄. Omnis autē materialis motio generatio dici debet. Intelligibilis quoqꝫ ſtatus hoc pacto motum materialem agitat: quoniam mundus ſphęra eſt, id eſt caput, nec ſupra caput materiale quicquam, quemadmodum neqꝫ aliquid ſub pedibus intelligibile. At materialia cuncta, mens uero caput in circulum agitatum, id eſt ſecūdum naturā capitis motū. Quotcunqꝫ ergo contigua ſunt, capitis illius pelliculæ, quæ ſanè anima eſt, immortalia nata ſunt, quaſi corpus ſit in anima conſtitutum, animam'que habentia plena ſunt corpore. Verum quicquid à pellicula procul, in qua ſunt quæ magis participant anima, corpus exiſtit. Totum uero animal eſt. Itaqꝫ mūdus totus ex materiali quodā & intelligibili compoſitus eſt. Mundus animal primum, homo

ſecundum poſt mundum animal, primũ au tem animalium reliquorũ. Quodcunq; uero animæ munus concedit alijs, homo quoque poſſidet. Neq; ſolum nõ bonus, ſed malus etiã, utpote mortalis perpenditur. Mundus enim nõ bonus, quia mobilis: non tamẽ malus, quoniã immortalis. Homo autẽ tum quia mobilis, tum etiam quod mortalis, malus eſſe cenſetur. Anima hominis in hũc uehitur modum: Mens in ratione, ratio in anima, anima in ſpiritu, ſpiritus in corpore, ſpiritus per uenas, arterias, ſanguinemq; diffuſus, animal undique ciet, molemq; corporis ſuſpenſam ſuſtinet, atq; circumfert. Vnde decepti quidam humorem ſanguinis animam extimarunt: hos plane latuit, quod in primis oportet ſpiritum ad animam uſq; manare, deinde ſanguinẽ coaleſcere, uenasq; & arterias cauas extendi, demũ reſolui animal: eamq; mortem corporis eſſe. Ex uno autem principio cuncta dependent. Principium ex uno atq; ſolo. Et principiũ quidem mouet, ut rurſus extet principiũ. Ipſum tamen unum perſtat, nec ab unitate diſcedit. Tria igitur ſunt hæc, deus pater bonum, & mũdus, & homo. Mundũ deus habet, mundus

dus hominem. Mūdus dei filius, homo geni tura mundi. Neq; enim ignorat deus hominem, ſed curam eius habet, ab eoq; cognoſci ſe uult. Hęc unica ſalus hominis, cognitio dei: hæc ad olympū aſcēſio. Ex hoc uno duntaxat anima bona: nec interdū quidem bona, aliâs autē mala: at ſecundum neceſſitatē.

TAT. Quomodo id aſſeris ô Triſmegiſte?

TRIS. Hoc inquam aſſero, animam pueri cōtemplari ſeipſam, nondum ex natura ſua propria propter corpus egreſſam. Nōdum enim corpus omnino compactum eſt, ac ſeipſam undiq; pulchrā cōſpicere. Nam haud corrupta eſt adhuc à corporis paſſionibus, à mūdi totius ànima tunc q̊q; dependens. Cū uero cōpactū eſt corpus, animāq; in ſui molem diſpergit & diſtrahit, tunc illa obliuioni ſubijcit̄, pulchriq; ac boni uiſione priuatur. Obliuio aūt ipſa improbitas eſt, ideóq; accidit ijs qui egrediunt̄ ex corpore. Recurrēte em̄ anima in ſeipſam, ſpiritus in ſanguinem, anima in ſpiritū cōtrahit̄. Mens à uelaminibus libera, diuina exiſtens ſuapte natura, igneū ſortita corpus per loca omnia circūuagatur, animamq; iudicio iuſto ac merito ſupplicio relinquit. TAT. Quo pacto id ais ô pater?

TRIS. Mens quidem ab anima, anima uero à spiritu separatur. Indumentum mentis anima, indumentũ animę spiritus. Cointelligere oportet ô fili cum dicente auditorẽ, atque conspirare, auditumq́; acutiorem uoce dicentis habere. Harũ ô fili uestium conuolutio in corpore terreno cõficitur: Siquidẽ nudam secundum se mentem in terrea sistere mole penitus impossibile. Neq; enim potis est terrea fex mentem adeò diuinã suscipere, neque tantum numen patibili conformatum corpori sustinere. Assumpsit ergo mens animam uelut amictũ: quinetiam anima diuina existens uehiculo spiritus utitur. Spiritus animal totũ percurrit. Itaq; cum primum mens à terreno corpore soluitur, proprium mox subit amictũ, igneum uidelicet corpus, quo sanè quandiu circũtecta est, in terreũ corpus turgescere nequit. Terra nanque ignem minime sustinet, tota siquidem ab exigua scintilla cremaretũ. Qua de causa terrenæ moli frigidus circũfusus est humor, quasi quoddã ad cõbustionem ignis obstaculũ. Qui cũ acutissimus atq; uelocissimus sit omnium diuinorum cõceptuum, singulorum cõprehendit elementorum corpora.

Etenim

Etenim ipse cœlorũ artifex igne potissimũ ad suam fabricam utitur. Opifex quidem totius, utitur omnibus: hominis autẽ faber ijs solum, quæ sunt circa terrã: orba nanq; igni mens hominis, ad humanamq; dispositionẽ duntaxat idonea, diuina cõstruere nequit. Humana certe anima, non omnis quidem, sed pia, beata est atq; diuina. Postquã uero huiuscemodi anima per mortẽ à carcere corporis est exempta, cum omne subierit uirtutis pietatisq; certamẽ, aut mens, aut deus efficitur. Certamen autẽ religiosæ pietatis hoc est, recognoscere deũ, iniuriã inferre nemini. Anima tamẽ impia in natura propria remanet, à seipsa nimiũ cruciat̃, corpus quærit quod ingrediatur terreum & humanũ. Aliud quippe corpus quàm humanum, animam nõ capit humanam: neq; fas est in corpus animæ ratione carentis, animã rationalem corruere. Lex enim diuina degenerationem tam nefariam prohibet. TAT. Quo igitur modo cruciatur ô pater hominis anima? quod'ue supplicium huic animæ grauius. TRIS. Impietas ô fili mi Tati: Cuius nam ignis ardentior flamma quàm impietatis est? Quænam fera mordax ita corpus la-

cerat, ut impietas lacerat animã? Nônne uides quot malis animus premitur impius? Heu sic fili uociferatur impius animus: Vror, absumor, quid dicam, quid agam nescio, deuorant me miserũ mala undiq; cõfluentia, Nõ uideo quicq;, heu miser, nec audio. Tales afflicti sunt animi uoces, talis naturæ congrua mulcta, nõ qualem tu forte fili, & alij quidã arbitrantur, quibus uidetur anima nostra postq; est humanam exuta figuram in corpora degenerare brutorũ: Hic enim impius error: uerũ castigationis eius modus alter. Mens utique cum dęmon efficitur, ad obsequium dei iubetur igneum capessere corpus: inde in animam transfusa nefariã, eam flagellis uerberat peccatorum. Iis animus uerberatus iniquus, ad neces, conuicia, obiurgia, rapinasq; uarias sese uertit, ad ea denique per quæ delinquunt homines uniuersa, delabitur. At cum in sanctã mens influit animã, extollit illam ad sapientiæ lumen. Hæc anima postmodum nunquam somni torpore languescit, sed & uerbis pariter & operibus humano fert opem generi, iuuat'que modis omnibus, suum semper æmulata parentẽ. Quamobrem oportet ô fili nos agentes deo

gratias

gratias obsecrare, ut bonę mentis participes efficiamur. In melius quidē anima migrat, in deterius nunquã. Est etiam animarũ communio quædam: deorũ animę cõmunicant hominum animabus, deus se communem singulis exhibet: præstantior enim cunctis ille: cuncta uero illo sunt imbecilliora: mundus deo, homo mnndo, homini brutũ subijcit̃. Deus super omnia est, & circa omnia. Dei radij actus existũt, mundi radij sunt naturæ, radij uero hominis artes atq; scientiæ. Per mundũ exercentur actus, ijq; in hominem per mũdi radios naturales descendũt, naturæ per elementa, homines per artes atque scientias. Hæc utiq; mundi totius administratio, ex unius natura dependens, perq; unam mentē recte discurrens, qua nihil ualidius, nihil diuinius, nihil deniq; magis unitum. Hominum ad deos, ad homines deorũ cõmunio. Iste bonus est dæmon: anima quę hoc plena est, beata est: misera uero quę uacua. TAT. Quanam ratione id ais ô pater? TRIS. Scito mi fili quod omnis anima habet ipsum bonum pro mente, de hac enim præsens nobis est sermo, nõ de ministro huius, quē suprà diximus, ex iudicio demissum

ad inferos. Anima mentis præsentia destituta, nec agere quicq̃, nec dicere potis est. Sæpe uero mens extra animã habitat, quo quidem in tẽpore nec audit, neq; uidet anima, sed animali similis est ratione carenti. Tanta est potentia mentis quæ animam huiusmodi deserit implicitã corpori, et ab eadẽ tractam ad infera. Talis anima fili mi mentem nullã habet: Ideoq́; nec hominẽ hunc appellare fas est: homo siquidẽ animal est diuinũ, neq; est cũ terrenis brutis, sed cũ dijs cœlestibus comparãdus. Quinimò si audendũ est uerũ fateri, homo uerus uel cœlicolis est pręstãtior, uel saltẽ pari sorte potit̃. Etenim quicũq; cœlitũ descendit ad terrã, cœli limitem deserit. Homo autẽ ascendit in cœlũ, illudq́; metitur, nec eum fugit quæ ima sunt, quęq́; sublimia, ac reliqua omnia diligenter inquirit: quodq́; maius est, terrã quidẽ haud dimittens, in cœlũ attollit̃: Tam ampla est humanæ naturæ potestas. Quamobrẽ audendũ est dicere, hominem quidem terrenũ deum esse mortalẽ, deum uero cœlestem immortalem hominem. Itaque horum uirtute duorum, hominis scilicet ac mundi, gubernant̃ singula, uni demum cuncta subijciuntur.

ARGV-

Vndecimus de mente, diuino ſermone plenus declarat æternitatem à deo, mundum ab æternitate, tempus à mundo, tranſmutationem à tempore, à tranſmutatione mortem atque uitam pendere. Inſuperabili dei poteſtati nullam potentiam, nec diuinam, nec humanam, nec supernorum, nec infernorum comparabilem eſſe, quem unicũ eſſe cum rationibus, tum analogijs, gratiſſime permõſtrat: qui cum ocioſus eſſe nequit, ſemper omnia facit. Quod de æterna uerbi generatione dictum recte cõcipias: ait enim quod opus diuinũ adeſſe neceſſariũ erat, ut eſſent ea quæ fiunt, quæ fiebant, & quæ fient in poſterum: id uita eſt, id pulchrum, id bonum, id deniq; deus & uita cunctorum. Sed quid hoc, niſi quod altius euangeliſtæ tuba cecinit, cum inquit: In principio erat uerbũ, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt. In ipſo uita erat. Cunctorum ergo uita, à deo manat, atq; ipſa deus eſt. Quo fit, ut ea uera mors, uerusq; is non ſit rerum interitus, qui uulgò putatur: uerum ea qua uiuentiũ uita in abditũ ſe reuocans res deſerit. Mira profectò proportione ad eum cõprehendendum utitur, qui omnem effugit proportionẽ, qui cõprehenſus incõprehenſibilis manet, & qui omnibus incognitus, omnibus in rebus ſe præſtat cognoſcibilem. Vos ergo quicunq; pij, huc toti nunc adeſte, & mentis ſermonibus ueſtrã mentem inclinate, ut eum tandem cognoſcatis, qui omnia ob eam cauſam fabricatus eſt, ut eum per ſingula cerneretis.

DESINE tandiu differere ô Trismegiste Mercuri. Sile iam, ante dictorum reminiscere. Etenim sensum tibi meũ nõ pigebit exprimere, eoq́ꝫ magis quo multæ & uarię inter mortales de mũdo deoq́ꝫ opiniones pererrant. TRIS. Equidẽ ut ingenue fatear, huius rei ueritatem nondum teneo. Ipse ergo mi domine puram exprime ueritatem. Nam unicũ te elucidare talia posse confido. MENS. Audi me igitur ô fili. Tẽpus, deus, & uniuersum sic se habent. Deus æternitas, tempus generatio: Deus æternitatem, æternitas mundum, mũdus tempus, tempus generationem efficit. Dei quasi essentia est bonum, pulchrũ, beatitudo, sapientia, æternitas, essentia, ipsum idem. Mundi ordo, tẽporis transmutatio. Generationis mors & uita. Actus dei mens & anima, æternitas, perseueratio, atque immortalitas. Mundi institutio & restitutio, temporis augmentũ & diminutio, generatiõis deniq́ꝫ qualitas. Aeternitas ergo in deo, in æternitate mũdus, tempus in mundo, in tempore generatio: æternitas extat circa deum, mundus in æternitate mouetur, tempus terminatur in mundo, generatio

generatio cōpletur in tempore. Fons itaque omnium deus. Essentia uero ęternitas, materia autem mundus, potentia dei ęternitas. Opus æternitatis est mundus. Factus quidē nō aliquādo, factus autem semper ab æuo. Cum uero nunquam cesset æuum, nunq̃ cessabit & mundus. Cumq́ sit mundus ab ęternitate comprehensus, nulla mundi pars interit. TRIS. Dei uero sapientia quid est? MENS. Bonū, pulchrū, beatitudo, omnis uirtus, & æuum. Vnde immortalitatē præstat ęuum, perseuerantiam materię tradens. Origo enim materiæ pendet ex ęuo quemadmodum ex deo æuum. Generatio quidē ac tēpus, naturæ geminæ et in cœlo sunt, & in terra. In cœlo sane immutabilia sunt hæc duo atq; immortalia, in terra mutabilia corruptioniq́; obnoxia. Aeternitatis anima deus est. Anima mūdi æternitas. Terrę anima cœlum. Deus in mente, mens in anima, anima aūt in materia. Omnia uero ista p̱ æuū, totū hoc corpus, in quo corpora omnia. Anima mente deoq́; plena intima mūdi replet, complectitur extima. Vitam omnibus hęc suggerit: extrinsecus quidē ingēti huic p̱fectoq́; animali mundo, intrinsecus aūt cęteris quæ

insunt mũdo uiuentibus, supraq́; in cœlo, per id quod idem est, omnia sistens, infrà uero in terra generationem agitans. Mũdum profectò continet æuum, siue per necessitatem, seu prouidẽtiam, uel naturã. Et si quid aliud quis cogitat, uel etiam cogitabit unq́;, id omne deus agit. Actio dei potestas insuperabilis, cum qua nec humanam neq; diuinam ullam cõparare quis audeat. Caue igitur ô Mercuri ne quid infernorum, ne quid etiam supernorum dei simile censeas: Nam à ueritate penitus aberrares. Nihil quippe simile eius est, quod dissimile solumq́;, & unũ est. Neq; cuipiam putes eandem, quæ deo, uim adesse. Quid enim post illum tale & ad uitam & ad immortalitatem & ad qualitatis transmutationem? Quid autem præter hæc aliud deus efficiet? Neque enim ociosus est deus: Nam ociosa forent omnia. Cuncta siquidem plena sunt deo, ocium uero in nullis mundi partibus reperitur. Nomen profectò uanum est ocium, tum secundũ id quod agit, tum etiam secundũ id quod agitur. Vniuersa fieri necesse est, ac semper fieri secundum loci cuiusq; naturam. Agens non uni præsens est tantũ, sed omnibus, nec unum

duntaxat,

duntaxat, uerũ uniuersa producit. Nam efficax existens in seipsa potestas, in his quæ facta sunt minime sufficiẽs est. Sub ipsa enim sunt opera ab illo progenita. Age cõtemplare per me subiectum tuo cõspectui mundũ, atq; eius diligenter circũspice formã, inuiolabile corpus, quo nihil antiquius, per omne quidem adultum ac uirens. Inspice prӕterea mundos septem suppositos, ornatu mirifico fabricatos, ordine sempiterno cursu suo differenter cõplentes æuum, plena lumine singula. Ignis uero in illis nullo modo. Amicitia enim contrariorum, dissimiliumq; cõmixtio, lumen instituit illustratum ab actu dei, bonorum omnium genitoris, totius ordinis principis, septemq; mundorum ducis æterni. Lunam uero cæteris præcurrentem, naturæ organum, inferiorem materiam transmutantem. Terrã in mũdi medio sitam, pulchri mundi subsellium, nutrimentum terrenorum omniũ, eandemq; nutricem. Meditare numerum mortalium, immortaliumq;, medium uero quasi confinium utrorumq;, mortaliũ uidelicet atq; immortalium, lunam ipsam circumeuntem. Anima rursus omniũ plena proprijs ab ea motibus agitata, partim

quidẽ circa cœlum, partim uero circa terrã. Nec ea quæ dextra ſunt ad ſiniſtra, neq; læuia ad dextra. Item nec ſupera ad infera, nec inferna iterũ ad ſuperna. Quod autem hæc omnia genita ſint ô dulciſſime mi Mercuri, nequaq; nũc opus eſt, ut me diſſerẽte perdiſcas. Nam corpora ſunt, habentq; animam, & mouentur. Hæc aũt in unũ cõgredi abſq; congregantis uirtute, impoſſibile eſt. Oportet igitur aliquẽ eſſe talem, ac penitus unũ. Nam cum multi uarijq; ſint motus, & diſſimilia corpora, unus autem ordo uelocitatis in omnibus, impoſſibile eſt duos aut plures eſſe factores: neq; enim ordo unus ſeruaretur in multis. Præterea qui inter illos imbecillior eſſet, potentiori nimirũ inuideret, ex quo ſeditio quędam exoriretur. Itaq; ſi unus eorum autor mutabilium animantium extitiſſet, cuperet quoque immortalia gignere, quemadmodum genitor immortaliũ affectaret mortalia. Quinetiam una exiſtente anima, unaq; materia, ad quẽ illorũ potiſſimũ fabricatio pertinet? Quod ſi ad utrũq;, ad quem prouincia maior? Sic autẽ cogita, omne corpus uiuẽs, ſeu mortale ſiue ĩmortale, ex materia conſtat & anima; omnia ſa-

ne

ne uiuentia corpora animata sunt, nō uiuentia uero nuda pene materia. Anima quoq; similiter secundum seipsam suo propinqua parenti, uitæ causa est: uitæ autem causa est quilibet immortalium. Quonam igitur modo mortalia uiuentia differũt à mortalibus, item ab immortalibus immortalia? Esse itaque horum omniũ autorem præ cæteris est perspicuũ. Nam anima una, uita una, unaq; materia. Quisnam iste? quis alter preter unicum deum? num alteri cuipiam, quàm soli deo cōuenit procreare uiuentia? Vnus itaq; deus mundũ unũ esse cōfessus est, & Solem unũ, unicã lunam, unam quoq; diuinitatẽ. Ipsum uero deum quotũ uis esse? Vnus igitur singula facit in multis. Num censes arduum quiddã & laboriosum deo, uitam, animam, immortalitatem, mutationemq; efficere? Tu enim tot tantaq; potes, uides, audis, odoras, gustas, tangis, loqueris, graderis, spiras, intelligis: neque alter est in te qui uidet, quiue audit alter: nec loquit̃ unus, graditur alius, hic odorat, ille gustat, hic spirat, intelligit ille: At unus hæc omnia præstat: neq; etiã possibile est illa sine dei numine fieri. Vt enim qui cessat ab his non est amplius

animal, sic qui ab illorum cõstructione cessaret, minime deus. Id autẽ suspicari nefariũ. Quod si concessum est. Nihil in rerum natura consistere, cui non insit naturalis quidam agendi uigor, simulq; certi operis executio: quanto magis asseuerãdum est, deo nõ deesse potestatẽ omnium & effectum? Nam quicquid ociosum, imperfectum. Imperfectum dicere deum, nefas. Facit igitur omnia deus. Nũc mihi id paulũ temporis ô Mercuri totus adesto. Ipsum te mihi dedito, opus dei confestim intelliges. Hoc opus adesse necessariũ erat, ut essent ea quæ fiunt, quæ ue fiebant, quæ ue fient in posterum. Id autem ô suauissime mi Mercuri uita est, id uero pulchrum, id autem bonũ, id deniq; deus. Sin autem petieris ut hæc tibi per exempla operum ante oculos ponam, aduerte quid tibi accidat generare uolenti: non tamen illius hoc simile, ille siquidem non diffunditur uoluptate, nõ habet operis adiutorem, suapte natura efficax, ui propria operans uersatur in opere semper. Existens ipse quodcũq; fecerit unquam. Si quãdo influxũ suum ipse subtraxerit, deficiente uita, in mortem corruent uniuersa. Cũ uero uiuãt omia, unaq;

sit uita

ſit uita cunctorum, unus eſt deus. Rurſus ſi omnia uiuentia ſunt, & quæ in cœlo uidentur, & quæ iacent in terra, una autẽ uita cunctorum manat ex deo, atque ipſa etiam ipſe deus eſt. Ab uno fiunt omnia conditore: uita uero eſt unio mentis & animæ, mors autẽ non pernicies concretorũ, ſed unionis plurium diſſolutio. Imago igitur dei æuum, æui mundus, mundi ſol, ſolis autem homo. At uero mutationem quandã plurimi mortem eſſe arbitrantur, ob eam cauſam quia moles reſoluit̃ corporis, uita ſe reuocat in occultũ. Equidẽ ô dilecte Mercuri, mũdum quidem mutari hac te doceo ratione, quod quædam illius particulæ in occultum iugiter abeunt: nunq̃ tamen interire illum exiſtimato. Hæ profectò mũdi ſunt paſſiones, reuolutio ſcilicet atq; occultatio. Reuolutio quidem conuerſio, occultatio autẽ renouatio. Omniformis præterea mũdus formas haud ſanè aduentitias, peregrinasq; ſuſcipit: uerum ipſe eas in ſeipſo coagitat. Quod ſi mundus hic omniformis eſt genitus, qualis eius eſt autor? Informis quidem eſſe non poteſt. Si autem ipſe etiã omniformis, mundi ſimilis erit: At ſi unicã formã habuerit, in hoc erit mũdo

deterior. Quid itaque dicemus ad hæc? Ne obſecro in ambiguo reſiſtamus. Quod em̃ in diuinis ambiguũ, nondũ cognitũ. Vnam igitur habet idæam. Huius autem idæa propria, cum aſpectum fugiat oculorũ, incorporea eſt, formasq; per corpora ſingulas exprimit. Neq; ulla te prorſus admiratio teneat, quod ſit quædã incorporalis idæa. Eſt enim qualis idæa ſermonis, & inſcriptionibus apices. Videntur enim permultum excedere, plani tamẽ ex natura leuesq; ſunt. Meditare autẽ quod nunc diceť audentius, quodq; uerius etiam aſſeretur. Quemadmodũ homo nequit ſine uita uiuere, ita nec deus uiuere poteſt, niſi bona producat. Hæc enim dei uita, hic eius actus, agitare ſingula, uitãq; omnibus inſpirare. Quædam uero eorum, quæ ſuprà diximus, certam quandam requirunt intelligentiam. Conſidera in hoc exemplo quid potiſſimũ ſignificare uelim. Omnia ſunt in deo, non tanquam in loco poſita: locus enim corpus eſt immobile, atq; ea quæ poſita ſunt motu carent: Locatur quippe aliter in corpore, aliter in phantaſia. Cogita ſingula continentem, cogita nihil eſſe incorporali natura capacius, nihil uberius, nihil

ualidius

ualidius, ipsumq́ omnium capacissimum, uelocissimum, potentissimum. Sic iterum à teipso incipiens meditare, atque animę tuæ præcipito, quæ citius quàm præcipies euolabit. Iubeto inquam, ut transeat in oceanum: illa prius quàm iusseris ibi aderit, inde ubi nunc est, nequaquam discedens. Iubeto iterum ut in cœlũ uolet: nullis pennis egebit, nihil eius obstabit cursui, nõ solis incendiũ, nõ ætheris amplitudo, non uertigo cœlorũ, non syderũ reliquorum corpora, quin penetrãs omnia ad supremũ corpus usq́ transcendat. Quin etiã si uolueris globos omnis transire cœlorum, quodq́ superius est inuestigare, id quoque tibi licebit. Aduerte quanta sit animæ tuæ potestas, quanta celeritas. Tu'ne potes ista, Deus ipse non possit? Hoc igitur pacto contemplare deum, ut in seipso intelligentias omnes habentẽ, habentẽq́ seipsum ceu mundum penitus uniuersum. Nisi te deo æquaueris, deum nunquam intelliges: nam simile semper à simili suo cognoscit. Extende teipsum in magnitudinem sine termino, emerge ex corpore, totũ supergredere tempus, ęternitas esto, sic deũ deniq́ noueris. Impossibile nihil in teipso supponens, teipsum

immortalem puta, comprehendere cuncta potentem, ſcientiam omnem, atq; omnem pariter artem. Omni ſublimitate ſublimior eſto, omni fundo profundior, ſenſusq; factorum tuorum ſingulos in teipſo colligito, ignis, aquę, aridi, humidi. Adeſto ſimul mundi partibus omnibus, cœlo, terræq;, mariq;. Per omnem ætatē extra corpuſculi tui uentrem habitato. Per mortem nihil interire putato. Cūcta hæc ſimul comprehendito, loca, tēpora, moles, qualitates & quantitates. Sic demum deum intelligere poteris. Contrà, ſi animā tuam in corpus demerſeris, ipſamq; adieceris, hisq; te uerbis in cœnū proſtraueris, neq; ſcio quicquam, neq; ſcire etiam ualeo, uaſtū horreo maris fuudum, in cœlum uolare nequeo, nō noui quid nunc ſim, nō non noui quid ſim futurus in poſterū. Quid tibi cum deo? Neq; enim potes cum ſis malus, corporisq; fœtidi ſeruus, ipſum pulchrū bonumq; percipere. Extrema uero prauitas, nō recognoſcere deum. At uero cōfidere atq; ſperare ſe bonum aliquando reperire poſſe, uia quædam diuina eſt, ad bonum recto tramite ducēs, facilisq; & peruia: paſſim procedenti tibi ſemper occurret, ambulanti,

lanti, nauiganti, die noctuq́;, loquenti pariter atq́; tacenti. Nihil est enim in rerum natura, quod non aliquam præ se ferat diuinitatis imaginem. TRIS. Nónne inuisibilis deus? MENS. Religiosius loquere Trismegiste, nam quis illo lucidior? Ille quippe omnia ob eam causam fabricauit, ut eũ per singula cerneres. Hæc dei bonitas, hæc eius uirtus, illum fulgere per omnia. Nihil est uel incorporeis etiã inuisibile. Mens in ipsa intellectione uidetur. Deus in operatione conspicit̃. Hæc hactenus enodata tibi sint Trismegiste, cætera om̃ia ipse per te iam ꝑscrutaberis, neq́; falsa ueritatis imagine decipieris.

ARGVMENTVM DVODECIMI.

Duodecimus de inferiore mente, quæ primæ m̃etis imago aut uestigiũ quoddam est, prosequens, post primæ mentis exactam determinationem, eam singulis animabus associat. Sed in irrationalibus mens natura est, in hominibus autem ratio: cuius beneficio quicunq́; hominum destituuntur, ritu ferarum flagranti quodam impetu ad cupiditatũ expletionẽ rapiuntur. Nec finem suæ libidini statuunt ullum, nec suorum malorum inueniunt paßionumq́; terminum, qui fato, diuinoq́; decreto patiuntur, dantq́; suæ meritas ignorantiæ pœnas. Boni contrà quibus mens præsidet,

boni, pulchriq́ imago, bona suscipiunt quæ illis constitue rit fatum. Minime ergo fatum effugies: lex siquidem diuina est fatum: Mala tamen, pœnasq́ prauitatis assectas fugere potes. Mercurius oraculo plenus multa discutit: sæpius oraculum insundentem audiuit, duo diuina in hominibus munera commendat, mentem atq; sermonem. Oracula boni dæmonis, uel si mauis cœlestis spiritus diuinitus afflantis aperit, de deo, de uerbo, de mundo, de materia: nihil esse in mundo uitæ expers, nihil mortale dicendum, sed potius dissolubile quid esse sentiendum, nihil immobile. Et soli dissolubilium homini deum uarijs modis congredi. Et quo pacto ex sensibilibus ad deum percipiendum homo assurgere poßit.

DVODECIMVS.

MENS quidem ô Tati ex ipsa dei essentia (siqua tamen est eius essentia) nascitur. Hæc qualiscũq; sit, sola seipsam sincere comprehendit. Mens igitur ab essentia dei nequaq; diuisa, sed illi potius eo modo connexa, quo Solis corpori lumen. Hæc mens, deus est in hominibus, atq; idcirco nõnulli ex hominũ numero dij sunt, eorumq; humanitas diuinitati proxima. Etenim bonus demon, deos quidem

quidem prædicat immortales homines, homines autem mortales deos. In animalibus autem irrationabilibus mens illa, natura est. Nam ubicunque anima, ibi quoque mens: quemadmodum ubicunq; uita, ibi etiam anima. In uiuentibus absq; rationis discursu anima est uita uacua mentis. Mens quippe adiutrix est hominum animarum, eas in bonũ proprium reuocans. In animãtibus ratione carẽtibus cum natura cuiusq; operãdo congreditur: In animis hominum resistit interdum atq; repugnat. Anima siquidem infusa corpori, à uoluptate atq; dolore continuo deprauatur. Ex corporis enim cõmixtione uoluptas et dolor ceu riuuli quidã scaturiũt; in quos incidens anima suffocatur. Quibuscunq; igit̃ animis mens præsidet, suo illas fulgore illustrat, earũ morbis malisq; resistens. Queadmodũ uero medicus eruditus ægrotantis corpus doloribus afficit, urendo illud atq; secãdo, recuperãdæ ualetudinis gratia, eodẽ modo mens uoluptuosam affligit animam, ut radices uoluptatis euellat. Ab hac eñ omnis animæ morbus. Morbus animæ grauissimus, impietas est. Opinio autẽ nõ ad bonũ prorsus ullũ, sed ad malũ potius allicit.

At uero mens illi repugnans, sic animæ bonum procurat, ut sanitatem corporis medicus. Quotcunque hominum animæ mentem nequaquam sortitæ sunt gubernatricem, eadem quæ & brutorum animæ patiuntur. Dimittit eas mens cupiditatum imperio, ad quarum expletionem ardenti quodam impetu perferuntur, rituque ferarum immoderate & irascuntur & cupiunt: quodque deterius est, nec finem imponunt libidinibus ullum, neque malorum inueniunt passionumque terminum. Hisce uelut lictorem ac iudicem deus legem proposuit.
TAT. Hic ô pater disputatio illa de fato, quam in superioribus imperfectam reliquimus, reuiuiscit. Nam si decretum sit, quosdam adulteros, quosdam fore sacrilegos, cur aliquis inde mulctatur, quando quidem compulsus fati necessitate deliquerit? TRIS. Omnia sunt fati opera fili, absque illo nihil est corporalium. Non bonum sine illo quicquam potest, non malum fieri sine illo. Decretum est, eum qui turpe quid commiserit, pati. Ille ob id commisit, ut patiatur inde quodcunque patitur quando commiserit. Cæterum de fato ac delictorum supplicijs in alijs diximus. Præsens uero nobis est sermo de mente, quid mens ua-

leat,

leat, quàm differens in hominibus & brutis sit eius instinctus: Atque iterum quomodo in brutis quidem nõ est mens ipsa benefica, in hominibus autem libidinis impetũ cohibet, iracundiæ restinguit ardorẽ. Ex quo sequit̃, ut etiam inter homines irrationales quidã, nõnulli rationales existant. Cuncti uero homines fato, generationi, trãsmutationi subijciuntur. Initium quippe finisque fati duo hęc, generatio scilicet & transmutatio. Et homines uniuersi quidem patiuntur id, quod instituit fatũ. Verum rationales illi, quibus diximus mentem ceu gubernatricẽ assistere, non eodem modo quo cæteri patiũtur, imò ab improbitate alieni, existentesque nõ mali, patiũtur minime malum. TAT. Quomodo rursus hæc ais ô pater? TRIS. Adulter nónne malus? homicida nónne malus? Rationalis homo non adulter patit̃, sed quemadmodũ adulter. Non homicida, sed quemadmodũ homicida. Qualitatẽ transmutationis effugere impossibile est, sicut & generationis effectũ. Prauitatem uero mentem habenti uitare licet. Quãobrem ego mi fili bonum semper dæmonem audiui dictantem, qui si literis quoque monumenta mandasset,

mira quędam indies humano generi emolumenta conferret. Solus ille mi fili tanq̃ ipse primogenitus deus uniuersa conspiciens, diuina in nos effudit oracula. Hunc equidẽ audiui sic aliquando prædicãtem: Vnũ omnia sunt, præsertim intelligibilia corpora. Viuimus potentia, actu, æternitate. Mens huius bona, quemadmodum & eius anima bona. Cum id ita se habeat, nihil est intelligibilium ab intelligibili distans. Potest præterea mens princeps omnium atque anima dei quęcunque uult efficere. Hæc ille. Tu autẽ ista considera, & ad hũc quem inferam sermonem de fato, mente arrectisq; auribus adsta. Si diligenter litigiosas captiũculas euitaueris, inuenies absque dubio, quod mens anima dei dominatur omnibus, tum fato, tum etiam legi, ac cæteris uniuersis: neq; aliquid illorum, quæ ad fatum spectant, impossibile menti: ideoq; humanus animus fato superior, non tamen quæ fato subiecta sunt, negligit. Atque ista sunt oracula boni dæmonis optima.

TAT. Vere diuine atq; etiam cõmode tractata sunt hæc ô pater. At illud insuper mihi declares obsecro. Mentem in brutis operari naturæ modo dixisti, cum illorum affecti-

bus

bus cooperantem: Affectus autem rationabiliũ, ut arbitror, passiones sunt. Mens cum affectibus cooperatur. Affectus passiones sunt. Mens ergo passio quędam est, sic enim passionibus conformatur. TRIS. Euge fili bone quàm generose rogas, æquum est ut tibi respondeam. Omnia quæ insunt corporibus incorporea, patibilia sunt, imò passiones proprie sunt. Omne siquidẽ mouens incorporeum. Omne motum corporeũ. Incorporea quoq; mouentur à mente, motus autem passio. Vtraq; ergo, tum quod mouetur, tum etiam quod mouet, patiuntur: hoc quidẽ dominans, illud uero subiectũ. Cũ uero separat̃ à corpore, à passionibus liberat̃. Imò nihil usquã impatibile fili. Cuncta enim patibilia. Sed passio & patibile in hoc maxime differũt, quod unũ agit, alterũ patit̃. Corpora uero secũdum seipsa etiam agunt: aut enim immobilia sunt, aut mouẽtur. Vtrũ uero sit horũ, passio est. Incorporalia autẽ operant̃ semper, proptereaq; patibilia sunt. Neque te appellationes moueãt. Operatio eñ ac passio idem: uocabulo tamen magis honorãdo uti nihil obest. TAT. Perspicuã de ijs rationem reddidisti ô pater. TRIS. Illud

præterea

præterea considera fili, quod duo hæc soli ex omnibus animalibus homini deus ipse largitus est, sermonē scilicet ac mentem: quę quidem eiusdem ac immortalitas precij esse censentur. Iis quisquis ad id quod decet utitur, nihil ab immortalibus discrepat. Quinetiā corporis solutus cōpedibus, ab utrisq; ducetur in chorū beatorum simulatq; deorū. TAT. Cætera præter hominem animantia nónne sermone utuntur? TRIS. Non fili, sed uoce: permultum interest uocem inter atq; sermonē. Sermo cūctis communis hominibus, uox autē propria cuiusq; hominis, propria etiam cuiusq; generis animantiū. TAT. O pater, diuersa genera hominū, diuersis utuntur sermonib9? TRIS. Diuersis ô fili. Vnus quidē homo, unus etiam sermo, qui per interpretationē huc atq; illuc translatus, unū deniq; uerbum existere reperitur. Verbum idem apud Aegyptios, Persasq;, & Gręcos. Sed uideris ô fili mi, uerbi uirtutem & amplitudinem ignorare. Beatus deus dæmon bonus, animam esse in corpore, mentem in anima, in mente uerbum pronūciauit: Deum uero horum patrem asseruit. Verbum utiq; imago & mens dei est. Et corpus quidem

dem idææ, idæa uero animę, purissimaq; materiæ portio aër, aëris anima, animæ mens, mentis deniq; deus. Deus uero circa omnia simulatq; per omnia. Mens circa animam, anima circa aërem, aër circa materiam. Necessitas autem prouidentiaq; & natura, organa mũdi sunt, ordinisq; materiæ. Etenim intelligibilium unumquodq; essentia est: essentia uero illorum, ipsum idem. At eorum quæ in mundo sunt corporũ unũquodq; est multitudo. Corpora composita ipsum idem habentia, atq; inuicem mutuò transeuntia, immortalitatem ipsius eiusdẽ perpetuò seruant. In cæteris corporibus quæ incomposita sunt, corporis cuiusq; numerus est. Absq; numero cõstitutionem uel compositionem uel dissolutionem fieri impossibile est, unitates quippe gignunt atq; augent numerum, rursusq; solutæ in sese numerum retrahũt. Materia quidem una. Totus uero hic mundus magnus est deus, imago maioris, unitus illi, patris ordinem uolũtatemq; seruans, uitæ totius integra plenitudo: neque est in eo quicquam per omnem æternitatem, restitutionemq; paternã, seu ad totum siue ad partem spectans, quod non uita fruatur. Neq;

est uitæ expers in mundo quicquã, nec fuit ante, nec erit: uiuentem enim uoluit pater eius, quandiu est, esse mundum. Vnde deũ hunc esse necesse est. Quomodo possunt ô fili in deo, in totius imagine, in plenitudine uitæ, esse quædam uita carentia? Priuatio uitæ, corruptio est: corruptio uero pernicies. Quonam igitur pacto pars ulla eius, quod incorruptibile est, corrumpi, uel dei quicq̃ destrui potest? TAT. Nonne ô pater animalia quæ in mundo sunt mundi partes, intereunt? TRIS. Rectius loquere fili, erras enim in nomine: nõ moritur in mũdo quicquam, sed composita corpora dissoluuntur. Dissolutio nõ mors, sed mixtionis resolutio quædam. Soluitur autẽ unio, non ut ea quæ sunt intereant, sed ut uetera iuuenescant. TAT. Cum sit quædã operatio uitę, nõnne motio quædam hæc est? Atq; idcirco quid in mũdo immobile? TRIS. Nihil ô fili. TAT. Nũquid immobilis tibi terra uidetũ? TRIS. Minime, sed multis motibus agitata, sola tamen hæc quodãmodo stabilis. An non ridiculum esset, ipsam nutricẽ omniũ, cõcipientem, parturientemq; singula, motu carere? Impossibile enim aliquid absque motu parere,

rere: nec minus ridiculum, quàm id corpus ſterile nũcupare. Nihil enim aliud ipſius immobilis appellatio, quàm ſterile quiddam ſignificat. Totum hoc ô fili generatim conſidera. Quod eſt in mundo, aut creſcendo aut decreſcendo mouetur: quod uero mouetur id præterea uiuit. Singula tamẽ uiuentia haud eadem eſſe neceſſe eſt. Simul quippe mundus uniuerſus exiſtens, totus quidem immobilis, partes autem eius agitabiles undiq́ꝫ, nihil tamen corruptioni ſubiectum: ſed appellationes quædã falſæ homines turbant. Neque enim generatio uitæ creatio eſt, ſed latentis explicatio uitæ: neque mutatio mors, ſed occultatio potius. Cum hæc igitur ita ſe habeant, immortalia cuncta. Materiæ quidem uita ſpiritus eſt, mens animæ. Ex mente uiuens omne profluit: Omne igitur uiuens per mentẽ permanet immortale. Maxime uero omnium immortalis eſt homo, qui deum capit, qui diuinæ conformatur eſſentiæ: Huic enim ſoli ex omni uiuentiũ genere deus ipſe congreditur, nocte quidem per ſomnia, die crebrius per portenta, per quæ omnia ſibi futura prenunciat, per aues, per inteſtina, ꝑ ſpiritũ, perq́ꝫ ſibyllam. Qua-

propter uere dicit̃ homo scire quæ sunt, quę fuerunt, quæ mox uentura trahantur. Illud autem in primis animaduertas fili mi uelim, quod unumquodq; genus uiuentium reliquorum propriam mundi prouinciam habitat: humida quidem aquam, terrestria terrã, aërem uolatilia. Homo aũt his omnibus utitur, terra, aqua, aëreq; & igni: cœlũ suspicit, sensuq; illud attingit. Deus uero circa oĩa simulatq; per omnia. Actus enim est omniũ atq; potestas. Nam arduũ quiddam est ô fili deũ percipere. Hunc quoties intueri uolueris, aduerte mundi ordinem, atq; ordinis eius ornatum. Aduerte necessitatem illorũ quæ sensu percipiũtur, prouidentiamq; cunctorum quę facta sunt antè, & quę quotidie fiunt. Aduerte plenam uitæ materiam: Talem ac tantũ deum cum omnibus bonis & pulchris dijs, dęmonibus et hominibus incedentem. TAT. At istę ô pater operationes quædam sunt. TRIS. Ah fili unde hæ nisi ab ipso deo proficiscuntur? Num ignoras, quemadmodum mũdi partes sunt cœlum, aqua, terra, & aër: eodẽ modo dei membra, uita, mortalitas, necessitas, prouidentia, natura, anima, mens, horumq; omniũ participatio,

cipatio, ipsum bonum: neq; fit aliquid usq;, neq; est factũ, ubi deus ipse non adsit. TAT. In materia ergo pater. TRIS. Materia fili mi seorsum est adeò, ut locus illi ꝓprius assignet̃. Quid aliud illam existimas, q̃ rudem indigestamq; cõgeriem? Hanc existere posse ne credas, nisi formetur: quod si format̃, ab aliquo certe formatur. Operatiões enim formandi, partes dei esse diximus. A quo ergo uita donantur animantia singula? à quo mutantur quę mutabilia sunt? siue materiã, siue corpus, siue essentiã nuncupaueris, dei actus esse memento: actũq; materiæ, materiæ rationẽ: actum corporeũ, corporũ rationem: actum essentiæ, essentiæ rationẽ: idq; omne deus est: neq; quicquam est in omni quod nõ sit ipse deus: itaq; nec magnitudo, neq; locus, neq; qualitas, neq; figura, neque etiam tempus, circa deum, omne enim est. Omne autem circa omnia, atq; per omnia. Hoc uerbũ ô fili cole atq; adora. Cultus autem dei unus est, non esse malum.

ARGVMENTVM DECIMITERTII.

Tertiusdecimus est de arcano regenerationis mysterio, ante quã saluus fiebat nemo, cuius regenerationis au-

tor, est dei filius homo, unius uolũtate dei: mysteriũ quod non docetur, sed occulitur in silentio, & in silentio à sanctis ueneratur. Tu *christiane cætera legito: & si noua regeneratione in deo per dei filium es reformatus, depulsis ignorãtia, tristitia, cupiditate, iniustitia, luxuria, deceptione, inuidia, fraude, ira, temeritate, malitia, horribilibus duodecim tenebrarum ultricibus: decem oppositis dei pietate assecutis potestatibus tota mente exulta, deo reformatori toto mentis uigore gratias agere memento, totus eius amore flagra, totus spiritus factus & à spiritu regenitus pietatis hymnum concine, & regenerationis immaculatus pietatem retine, totus in deum parentem & regenerationis autorem eius filium conuersus, hunc ex hoc tertiodecimo fructum consecutus, uel saltem ad tam pie cogitandum mentis tuæ benignitate excitatus.*

DE COMMVNI. XIII

IN communibus ô pater sermonibus per ænigmata quædã, ac sine declarationis ullius adiũctione, de deitate tractasti, asserens ante regenerationem saluũ fieri neminem. Equidẽ dum ascendebas in montẽ, supplex tibi tunc adstiti, obsecrans, ut mihi regenerationis rationem aliquãdo reserares. Id enim solũ restabat, tunc mihi discendũ. Tunc demum

mum ſpopondiſti te reuelaturũ, cum mundo forẽ alienatus. Ecce iam paratus ſum pater, à mente mea mũdi deceptiones excuſſi. Tu ergo ſerua promiſſa, regenerationis modum uel palàm uel clanculũ, ut lubet, ediſſere. Ignoro ô Triſmegiſte qua ex materia ſiue ſemine natus fuerit homo. TRIS. O fili cõtemplatiua in ſilentio ſapiẽtia, ſemen eius uerum bonum. TAT. Quonã ſerente pater? hoc enim ignoro. TRIS. Volũtate dei mi fili. TAT. Et quãti eſt qui nõ eſt genitus, expers enim intelligibilis eſſentię: quod ſi aliter ſe habeat, qui gignitur deus erit, dei filius. TRIS. Omne in omni, conſtans ex omnibus poteſtatibus. TAT. Aenigmata ſingis ô pater, neq; patris more cum filio loqueris. TRIS. Hoc genus ô fili nõ eruditᷣ, uerũ quoties uult ſub inſinuatione quadam in dei memoriam reducitur. TAT. Impoſſibilia infers ac nimiũ uiolenta, quapropter his cupio cõtradicere. TRIS. Admodum diſcrepas â paterno genere Tati. TAT. Ne inuideas mihi pater, legitimus enim ſum filius: age precor, regenerationis modum me doce. TRIS. Quid dicam fili? quod dicam præter hoc nõ habeo quicquam: quod

uerum cerno ſpectaculū, ex dei benignitate mihi iam oblatū: Vnde in corpus ſum immortale translatus, ſumq́; non ille qui prius fueram. At mens nuper effectus, hoc myſterium non docetur. Vide hoc elemento formato, per quod uidere licet, per quod neglecta eſt à me prima cōpoſita ſpecies, nō quod ſim coloratus, tactūq́; ac terminū habeā, ab ijs enim in præſentiarū alienus ſum factus. Cernis me oculis fili? Quando uero meditaris intentus corpore atq́; aſpectu, non oculis hiſce uidero. TAT. In furorem me inſanumq́; mentis œſtrum ô pater nimiū concitaſti, in præſentiarum meipſum haud uideo. TRIS. Vtinam fili chariſſime tu quoque teipſum dormiens tranſcurriſſes, inſtar eorum qui in ſomno inſomnijs occupātur. TAT. Dic age quis erit regenerationis autor? TRIS. Dei filius, homo unius uoluntate dei. TAT. Nunc me mutum ô pater ac ſtupidum reddidiſti: ipſe quoq́; à priſtino ſtatu mentis alienatus eandē aſpicio unà cum charactêre magnitudinē, in eoq́; mendaciū. Mortalis enim ſpecies per dies ſingulas trāſmutatur, hæc ad tempus utpote falſa, in augmentū detrimentumq́; uertit. Quid ergo

uerum

uerum Trismegiste? TRIS. Quod nõ perturbatum, non determinatum, non coloratum, non figuratum, nõ cõcisum, nudum, perspicuũ, à seipso cõprehensibile, intransmutabile, bonum, ac penitus incorporeum. TAT. Insanio iam reuera mi pater: cumq́ sapientem à te sperassem me fieri, huiuscemodi cogitatione sensus obtusi sunt. TRIS. Sic accidit fili: nam sursum latum ut ignis, & deorsum latum ut terra, & humidum uelut aqua, nec nõ spirãs ut aër, quomodo ipsum sensu percipies? non durum, nõ molle, non densum, nõ penetrabile, solum potentia atque actu considerandum. Qui uero potest, oret, ut generationem quæ in deo est, intelligat. TAT. Impotẽs ego sum pater. TRIS. Absit hoc ô fili: recurre in teipsum, & consequêris: uelis, ac fiet: purga sensus corporis, solue te ab irrationabilibus materię ipsius ultoribus. TAT. Num ultores intra me sunt? TRIS. Nõ pauci ô fili, sed horribiles ac multi. TAT. Ignoro pater. TRIS. Hem fili hæc una est ultrix ignorantia, secunda tristitia, tertia inconstantia, quarta cupiditas, iniustitia quinta, sexta luxuries, deceptio septima, octaua inuidia, fraus nona, decima ira,

undecima temeritas, duodecima uero malitia. Hæ quidē sunt numero duodecim. Sub ijs plures aliæ continentur, quæ per corporis carcerē, inclusum intrinsecus hominem sensibus pati cogunt. Absunt autem istæ ab eo, qui est dei fultus clementia. Atq; ita constat regenerationis modus ac sermo. Deinceps sileto mi fili, deū silendo laudato, eoq; pacto diuina clementia nunquā à nobis aberit. Gaude deinceps mi fili, nam potestate diuina in cōtemplationē es ueritatis eleuatus. Descēdit in nos cognitio dei: hac accedente, repulsa est ignoratio. Descēdit in nos cognitio gaudij: hac præsente, tristitia penitus aufugit, in eosq; se uertit, q ad eam parati sunt capiendam. Potestatem uoco ad gaudium perducentem constantiam, cuiusuis procul dubio suauissima est. Complectamur igitur eam libētissime fili: ea enim cum primū aderit, mollitiem omnē prorsus expellet. Quartam uero nunc cōtinentiam uoco, uim uniuersarū uictricem cupiditatū. Gradus hic ô fili iustitiæ fundamentū existit. Aduerte autem quo pacto à creatis operibus iniustitiā expulit. Iusti quidem effecti sumus absente iniustitia fili. Sextam uoco potentiam in nos descen-

descendentem, cõmunionem scilicet aduersus excessum: hac discedente inuoco ueritatem: aufugit mox deceptio, ueritas adest. Vide quomodo absolutum est bonum ueritate præsente: liuor enim discessit à nobis, ueritati enim innatum est bonum, cum uita simul et lumine, nec ultra iræ uindex accessit: uerũ ultrices omnes repentino quodam impetu reiectæ sunt. Intellexisti fili regenerationis ipsius modũ. Denario præsente numero intellectualis generatio composita est, quæ duodenarium numerum reijcit: idq; ex ipsa speculati sumus generatione. Quicunq; igitur propter benignitatẽ generâtionis, quæ secundum deum est, sensum dimittit corporeum, seipsum cognoscit ex diuinis cõpositum, factusq; indecliuis diuina potẽtia tota mente lætatur. TAT. O pater cõcipio, non oculorũ intuitu, sed actu mentis, qui per uires intimas exercet̃. In cœlo sum, in terra, in aqua, in aëre, in animalib. sum, in arboribus, in corpore, ante corpus, atq; post corpus, & ubiq;. At id præterea mihi dicas uelim, quomodo ultrices tenebrarum numero duodecim à decẽ potestatib. repellunt̃: quis modus ô Trismegiste. TRIS. Tabernaculũ istud ô

fili eſt zodiaco circulo conſtitutum, qui ex duodenario numero cõſtat illo: numeriq́ꝫ ij ſunt unus omniformisq́ꝫ ſecundũ idæas naturæ ad hominis peruagationem atqꝫ circuitum: Itaqꝫ diſiugatæ quodammodo ſunt ab inuicem ultrices illæ, in agendo tamen quodammodo coniugatæ, ut ecce inſeparabilis eſt ab ira temeritas. Meritò ergo ſecundum rectam rationem eatenus interuallum efficiunt, quatenus à poteſtatibus decem, id eſt à denario numero repellunt̃. Denarius em̃ ô fili animę genitor eſt. Vita uero & lux ubi unitæ ſunt, ubi unitatis ipſius numeri ſunt, ex ſpiritu nati, ita unitas ſecundum rationẽ denarium complectitur, rurſusq́ꝫ denarius unitatem. TAT. Eia pater uniuerſum uideo, meipſum in mẽte cõſpicio. TRIS. At hæc eſt regeneratio fili, non adeſſe ulterius corpori quãtitate dimenſo. Ob hanc profectò rationem regenerationis myſteriũ protuli, ne ſimus calumniatores totius, aduerſus multos quos deus ipſe uult. TAT. Reſpõde ad hoc pater: Corpus iſtud ex potentia conſtitutum, num aliquando diſſoluet̃? TRIS. Caue ne id ulterius audeas: impoſſibilia profers, ac penitus erras, mentisq́ꝫ ocu

lus

lus iſta loquendo impietate nimia propha-nabitur. Senſibile naturę corpus ab eſſentia li generatione procul admodum diſcrepat: unũ quidẽ diſſolubile, indiſſolubile alterũ: illud mortale, hoc immortale. An ignoras ꝙd & deus & unus filius natus es? TAT. O quam uellem ô pater analogiã illam per hymnum, quem dixiſti audiſſe te à poteſta-tibus, dum ipſe in octonario eſſem. TRIS. Octonariũ ô fili cecinit ipſe Pymander, un-de te decet umbraculũ ſoluere. Purus enim ille Pymander, mens diuinæ potentiæ, non plura mihi quàm ſcripta ſint, aperuit, exiſti-mans me reliqua ſcrutaturum: hortatus me eſt ad decora officia, ex quo omnes quæ in me ſunt uires cõcinunt. TAT. Audire hęc & intelligere uelim. TRIS. Quieſce fili, quieſce inquam, audies iam harmonicã can tilenam, regenerationis hymnum, quẽ nun quam ſic facile propalarem, niſi tibi condu-cturum confiderem: non docetur hoc, ſed occulitur in ſilentio. Viden' me fili chariſſi-me? obſerua ſingula diligenter, ſic enim te quoque decet orantem ſub diuo, occidente ſole ad Auſtrũ, oriente uero ad Eurum, fa-ciem uertere. Vniuerſa mũdi natura hunc

audiat hymnum: audi terra, audite turbines imbriũ: ô syluæ silete: Cantaturus sum creatorem omniũ, totumq; et unũ. Audite cœli, quiescite uenti, circulus immortalis dei orationem istam exaudiat: Cano iam creatorē omnium, terrarum distributorem, cœlum æquilibrãtem, iubentem ex oceano aquam undiq; diffluere dulcem, ad hominũ alimentum: iubentem ignem fulgêre superne ad actiones hominũ atq; deorum. Agamus illi omnes una uoce gratias, tranantí cœlos, naturamq; creãti. Hic mentis est oculus, hic potentiarũ benedictionē libenter excipiet. O meę uires laudate ipsum unũ, et omne. Cõsonate uolũtati meæ omnes animi uires. Cognitio sancta, quæ tuo lumine fulget: per te lumē intelligibile cãtans gaudio mētis exulto. Omnes potētię mecũ unà cõcinite. Constãtia cãta mecũ. Iustitia mea per me iustũ canat. Cõmunio mea totũ ipsum laudet. Per me canat ueritas ueritatem. Bonũ nostrum, bonũ deniq; cantet. O uita, ô lux, à uobis in nos benedictio currit. Gratias habeo tibi pater, actus omnium potestatum. Gratias habeo tibi deus, omniũ potestas actuum. Verbum tuũ per me te laudat, per me mundus

uerborũ recipit sacrificiũ: hæc meæ uires clamant, totũ cantant, uoluntatẽ tuã perficiũt. Tua uoluntas abs te in te totum, sacrificium uerborum ab omnibus excipe. O uita, totũ quod est in me salua. O lux, totum illumina. Spiritus deus. Verbũ tuum me agit spiritifer opifex. Tu solus es deus. Homo tuus hęc clamat per ignẽ, perq́ aërem, per aquã, perq́ terram, per spiritum, perq́ creata. Ab æternitate benedictionem inueni, quod'ue desidero in uoluntate tua quiescam. TAT. Noui pater hunc hymnum abs te ex uoluntatis affectu cantatum, unde mundum attigi meum. TRIS. Intelligibilem dic mundũ fili. TAT. Intelligibilem dico pater. Ex tua siquidẽ cãtilena illustrata mihi mens est, quò fit ut ipse quoque ardeam amore canendi. TRIS. O fili mi Tati, ne sine certo proposito laudes cantato diuinas. TAT. Ex mente cantabo mi pater. TRIS. Quæ speculor infundo tibi, generationis progenitor Tati. TAT. Deo uerborum offero sacrificia. O deus, tu pater, tu dominus, tu mens, accipe sacrificia uerborũ quæ requiris à me. Te uolente perficiũtur omnia. TRIS. Offerto fili hostiã patri deo gratam, orationiq́;

tuæ intentus esto. TAT. Gratias habeo tibi pater, quod ista mihi prædicare uolueris. TRIS. Gaudeo fili, quod te bona quamplurima ex ueritate uideam reportare: quæ sanè sunt immortalia opera. Id à me discens, silentium uirtutis annuncia, nulli communicans regenerationis mysteriũ, ne tanquam calumniatores quidam reputemur. Etenim uterq; nostrum ad sufficientiam meditatus est: ego quidẽ disserens, tu uero perdiscens, ex quo teipsum patremq; nouisti.

ARGVMENTVM DECIMIQVARTI.

Quartusdecimus hæc asserit: Quæ sensu percipiũtur, facta esse omnia atq; continue fieri. Nam quemadmodum ab alio fluunt, qui omnibus omnipotens rebus dominatur, ita quoq; ea continue sustinet, ne sua natura prona ad casum ruant in nihilum: cuius sola cognitio felicem facit atq; beatum: qui deus, omniũ factor, atq; pater est, et solus ipse genitor, & cætera omnia genita: interq; genitorem & genitum nullum intercipi potest medium: & hæc duo uniuersa sunt: sunt enim duo omnia genitor atq; genitum. Præterea hoc asserit, malum à deo non pendêre: ut neq; à ferrario fabro ferri rubigo: sed creata sequi opera. Et ex humana nos arte ad diuinã artem cõcipiendam eleuat, & deum ipsum in cœlum immortalitatem serere, in terram mutationem, in totum uero mundum uitam atq; motum.

DECIMVS-

QVONIAM filius meus Tatius te abſente naturam omniũ diſcere uoluit, percõtari uero me uoluit utpote iunior, ac nuper accedẽs ad cuiuſq; cognitionem, coactus ſum plurima dicere, ut facilis illi foret atque expeditus intuitus: operæpreciũ eſſe cenſui, ut ex multis eligens potiora ſummatim nũc tibi præcedẽtem diſputationem repetam: licet enim tecum, utpote rerum naturæ perito, per myſteria quædam percurrere. Quæ ſenſu percipiũtur facta ſunt omnia, fiuntq; quotidie. Genita nõ à ſeipſis, ſed ab altero fiũt. Multa ſunt genita, ſenſu patentia ſingula, differentiaq;, nec omnino ſimilia. Quęcũq; gignuntur, procedũt ab altero. Eſt ergo quis factor iſtorũ, atq; is ingenitus, ut genitis antiquior ſit: genita enim diximus ab alio fluere. Nihil autem præter ingenitum, genitis poteſt eſſe antiquius. Factor quippe potentior eſt, & unicus, ſoluſq; reuera ſapiẽs uniuerſa, cum nihil omnino præcedat. Dominatur quoq; multitudini, magnitudini, actionis continuitati, genitorumq; omniũ differentiæ. Præterea genita uiſibilia ſunt, inuiſibilis ille: ob id uero facit, ut uiſibilis fiat. Semꝑ igitur facit.

Dignum est intelligere, intelligendo mirari, admirando se beatum uocare, patrem legitimum recognoscẽtem. Quid enim dulcius patre legitimo? Quis iste? quomodo eum reperiemus? An illi appellationẽ Dei soli decens est attribuere, uel factoris, uel patris, an tria pariter cognomenta? Deum ergo cognominato propter potẽtiam, factorẽ propter actum, patrem denique propter bonum. Est enim potestas à genitis admodum differens: actus autem in productione cunctorum. Quamobrem sermonis uarietate uanitateque dimissa, duo hæc in primis meditari oportet, genitorem scilicet ac genitum. Horum nihil est medium, neque quicquam præter hæc aliud. Cũ uero omnia intelligere uolueris, horũ recordare duorũ, eaque esse uniuersa memento: nihilque tibi erit ambiguum, nec supernorum, nec inferorum, seu diuinorum, siue mutabilium, aut patentium, aut eorum quæ in tenebris delitescũt. Duo nempe cuncta sunt, genitor ac genitum, nec secerni alterum potest ab altero. Neque enim factorem absque facto esse possibile est: utrunque illorum idipsum existit: itaque neutrum disiungi ab altero licet, quemadmodum neutrum

trum à seipso diuidi. Si enim ipsum faciẽs, nihil pręter ipsum quod facit est aliud, simplex enim est, ut semper est, ita semper est agens, idemq́ꝫ sibiijpsi & in existendo pariter & in agendo. Nihil autẽ quod genitũ, à seipso genitum est: nõ ergo seorsum factũ à faciente. Qui horũ unum subtrahit, perdit & alterũ, uniusq́ꝫ quippe natura propriam naturam semper alterius respicit. Si itaqꝫ duo cõcessa sint, efficiens & factum, unita quidem sunt inuicem, sic tamẽ ut unum præcedat, alterũ uero sequatˀ: præcedens sanè deus efficiens, sequens uero id q̊d est effectũ, quicquid id deniqꝫ sit. Neqꝫ diffidat quispiam ijs quæ diximus, uarietate rerũ perterritus, quasi tam diuersorum cõstructio uel ardua sit, uel indigna maiestate diuina. Vnica enim deo gloria omnium constitutio, atque id est uelut corpus dei effectio. Ab ipso profectò factore nihil malum, nihilq́ꝫ turpe. Hæ siquidem passiões sunt creata sequẽtes opera, quemadmodum æs rubigo, animata corpora limus. At neqꝫ faber ferrarius induxit rubiginem, neqꝫ animati corporis genitor cœnum ac sordes. Eodemq́ꝫ modo nec deus etiã malum. Generationis autẽ perseueratio malũ

subrepere cogit, eaq́ꝫ de causa mutationem rebus deus instituit, ceu quandã generationis ipsius purgationem. Præterea eidem pictori figurare licet cœlum, terrã, mare, deos, homines, bruta, arbores, ac uita carẽtia: deo uero uni talium deerit agendorũ facultas? O dementẽ, ô cæcũ, & totius diuinæ cognitionis expertẽ. Nihil est magis ô Aesculapi ridiculũ, q̃ꝫ quod huic accidit. Nam dum se deum uenerari fatetur, ex eo quod creandi negocio curaq́ꝫ liberet, deũ ipsum prorsus ignorat: quodq́ꝫ deterius est, mortalium illi passiones ascribit, inuidiã, superbiã, ignorantiam, imbecillitatẽ. Nisi enim faciat omnia, aut superbus est, aut potius imbecillis: quorum utrunq́ꝫ nefariũ. Deus enim unicã propriamq́ꝫ naturam habet, idq́ꝫ ipsum bonum est. Bonus autẽ nec superbus est, nec impotens. Ipsum uero bonũ deus est. Bonũ quippe ipsa uis omnium agendorũ. Quodcunq́ꝫ genitum, à deo genitũ, hoc est à bono, & ab eo quod omnia potest. Vide quomodo ille quidem facit, quomodo etiã illa fiunt. Quod si cõprehendere uelis, licet imaginem perpulchrã ac similimam intueri. Aspice precor agricultorem semina in terræ gremium diffundentem,

diffundētem, alibi quidem triticū, hordeum alibi, alibi uero reliqui generis ſemina. Aſpice eūdem uites, mâloſq́, & ficus repaſtinantem atq́ amputantem. Eodem modo deus ipſe in cœlum quidem ſerit immortalitatē, in terram uero mutationem, in totum denique mundum uitam ac motum. Hęc autem haud multa ſunt, ſed pauca, certoq́ numero terminata. Cūcta enim quatuor ſunt, ac deus & generatio, quibus omnia cōprehenduntur.

PYMANDRI DIALOGI PRIMI FINIS.

ASCLEPIVS,

HERMETIS TRISMEGISTI DIALOGVS, L. APVLEIO MAVDARENSI PHILOSOPHO PLATONICO INTERPRETE.

ASCLEPIVS iste pro Sole mihi est deus. Deus te nobis ô Asclepi, ut diuino sermoni interesses, adduxit, eiq; tali, qui meritò omniũ antea à nobis factorũ, uel nobis diuino munere inspiratorũ, uideatur esse religiosa pietate diuinior: quem si intelligens uideris, eris omniũ bonorũ tota mente plenissimus. Sed cũ multa sint bona, & non unum, in quo sunt omnia, alterum enim alterius, consentaneũ esse dignoscitur omnia unius esse, aut unum esse omnia. Ita enim unum alteri cõnexũ, ut separari alterum ab utroque non possit. Sed de futuro sermone hoc diligenti intentione cognosces. Tu uero ô Asclepi procede paululũ, atq; nobis, qui intersit, euoca. Quo ingresso, Asclepius etiã Ammonem

Ammonē interesse suggessit. Trismegistus ait: Nulla inuidia Ammonē prohibet à nobis, etenim ad eius nomen multa meminimus à nobis esse scripta, sicut & ad amantissimum & bonum filium multa de physica, & ex ethica quamplurima: Tractatū hunc autem tuo ascribam nomini. Præter Ammonem uero nullum uoca alterū, ne tantæ rei religiosissimus sermo, multorum interuentu uenientium pręsentiaq́ue uioletur. Tractatum autem tota numinis maiestate plenissimum, irreligiosæ mentis est, multorum conscientiæ publicare. Ammone etiam adytum ingresso, sanctoq́ue illo, quatuor uirorū religione & diuino dei cōpleto præsentia, competēti uenerabiliter silentio ex ore Hermes, animis singulorū mentibusq́ue pendentibus, diuinus Cupido sic exorsus est dicere:

O Asclepi, omīs humana immortalis est anima: sed nō uniformiter cunctę, sed aliæ alio more, uel tēpore. ASCLEPIVS. Nō enim ô Trismegiste omnis unius qualitatis est anima? TRISMEGISTVS. O Asclepi, ut celeriter de uera rationis continentia decidisti. Non enim hoc dixi, omnia unum esse, & unū omnia, utpote quia in creatore fuerint

omnia, anteq̃ creasset omnia. Nec immeritò dictus est omnia, cuius mẽbra sunt omnia. Huius itaq; qui est unus omnia, uel ipse est creator omniũ, in hac tota disputatiõe curato meminisse. De cœlo cuncta descendũt in terram & in aquam & in aëra. Ignis solum, quod sursum uersus fertur, uiuificat: quod deorsum ei deseruiens. At uero quicquid de alto descendit, generãs est: quod sursum uersus emanat, nutriens. Terra sola in seipsam cõsistens, omnium est receptrix, omniumq; generum quæ accipit, restitutrix. Hoc ergo totum, sicut meministi, quod est omniũ uel omnia. Anima & mundus à natura comprehensa agitantur, ita omniũ multiformi imaginum qualitate uariata, ut infinitæ qualitatum ex interuallo species esse noscãtur, adunatæ tamen ad hoc, ut totũ unum et ex uno omnia esse uideãtur. Totus itaq; quibus formatus est mundus, elementa sunt quatuor, scilicet ignis, aqua, terra, aër. Mũdus unus, anima una, deus unus. Nunc mihi adesto totus inquam quantum mente uales, quantũ calles astutia. Diuinitatis etenim ratio diuina sensus intentione noscenda torrenti simillima est fluuio, è summo in pronũ præcipiti

rapacitate

rapacitate currenti, quo efficitur ut intentionem nostram non solum audientiũ, uerum etiam tractantium ipsorum celeri uelocitate prętereat. Cœlum ergo sensibilis deus administrator est omnium corporum, quorũ augmenta detrimẽtaq; Sol & luna sortiti sunt. Cœli uero & ipsius animæ & omnium quæ in mũdo insunt, ipse gubernator est, qui est omnium effector deus. A supradictis enim omnibus, quorum idem gubernator deus, omniũ frequentatio fertur influẽs per mundum & per animam omnium generum & specierum omnium, perq; rerum naturam. Mundus autem præparatus est à deo receptaculum omniformium specierum. Naturam autem per species imaginans, mũdum per quatuor elementa ad cœlum usq; perduxit, cũcta dei uisibus placitura. Omnia autem desuper pendentia in species diuidun tur, hoc quod dicturus sum genere. Genera rerum omnium suas species sequũtur, ut sit ita soliditas genus. Species generis particula. Genus ergo deorum, dæmonumq; genus æque & hominum, similiter uolucrum, & omnium quæ in se mundus habet, sui similes mundi species generat. Genus est &

aliud animal, genus sine anima quidem, nec carens tamen sensibus. Unde & beneficijs gaudet, & aduersis minuitur atque uitiatur. Omniũ dico quæ in terra radicũ stirpiumq́ incolumitate uiuiscunt, quorum species per totam terram sparsæ sunt. Ipsum cœlum plenum est deo. Supradicta autem genera inhabitant usque ad loca specierum, quarum omnium rerum immortales sunt species. Species enim generis est pars, ut homo humanitatis, quam necesse est sequi qualitatẽ sui generis. Unde efficit̃, ut quãuis omnia genera sint immortalia, species tamen nõ omnes immortales. Diuinitatis enim genus & ipsum & species immortales sunt. Reliquorum genera, quorum æternitas est genus, quamuis per species occidat, nascendi tamen fœcũditate seruatur: ideoq́ species mortales sunt, ut homo mortalis sit, immortalis humanitas Omnibus tamen generibus omnium generum species miscentur, quædam quæ antefactæ sunt, quædam quæ de his factæ sunt. Fiunt itaq́ quæ fiunt, aut à dijs, aut à dæmonibus, aut ab hominibus, omnes similimę generibus suis species. Corpora enim impossibile est conformari sine nutu diuino, species

figurari,

figurari ſine adiutorio dæmonum, animalia inſtitui & coli ſine hominibus non poſſunt. Quicunq; igitur dæmonũ à genere ſuo defluentes in ſpeciem fortuitò coniuncti ſunt, alicuius ſpeciei generis diuini proximitate & cõſortio dijs ſimiles habentur. Quorũ uero dæmonum ſpecies, qualitate ſui generis perſeuerant, hi amantes hominũ rationẽ, dęmones nuncupantur. Similis eſt enim hominum, aut eo amplior. Multiformis enim uariaq; humani generis ſpecies, & ipſa à prędicto deſuper aduenìens cõſortio, omniũ aliarum ſpecierum multas & propè omniũ per neceſſitatẽ cõiunctiones facit: propter quod & prope deos accedit, qui ſe mente, qua dijs iunctus eſt, diuina religione dijs iunxerit, & dæmones, qui ijs iunctus eſt. Humani uero qui medietate ſui generis contenti ſunt, & reliquæ omnium ſpecies ijs ſimiles erunt, quorum ſe generis ſpeciebus adiunxerunt. Propter hoc ô Aſclepi magnũ miraculum eſt homo, animal adorandũ & honorandũ. Hoc enim in naturam dei tranſit, quaſi ipſe ſit deus. Hoc dæmonũ genus nouit, utpote qui cum ijſdem ortũ ſe eſſe cognoſcat. Hoc humanæ naturæ partem in ſeipſo deſpicit,

alterius partis diuinitate confisus. O hominum quanta est natura, temperata felicius, ac dijs cognata diuinitate coniunctus, partē sui, qua terrenus est, despicit, cætera omnia quibus se necessariū esse cœlesti dispositione cognoscit, nexu secū charitatis astringit, sicq; suspicit cœlū: Sic ergo feliciori loco medietatis est positus, ut quæ infra se sunt, diligat, ipse à superioribus diligatur: colit terrā, elemētis uelocitate miscetur, acumine mentis in maris profunda descendit, omnia illi licent, non cœlum uidetur altissimum, quasi enim è proximo sagacitate animi intuetur. Intentionem animi eius nulla aëris caligo confundit, non depressitas terræ opera eius impedit, nō aquę altitudo profunda despectum eius obtundit: omnia idem est, & ubiq; idem est. Horum omnium generum, quæ sunt animalia, desuper, deorsum radices peruenientes habent, animalia de imo in superna uiua radice syluescūt. Quædam duplicibus alūtur elementis, quædā autem simplicibus. Alimenta autē sunt bina animę & corporis, è quibus animalia cōstant. Anima mūdi inquieta semper agitatione nutrit̄. Corpora ex aqua & terra inferioris mundi

alimentis

alimentis augescunt. Spiritus quoque plena sunt omnia: permixtus cũctis cuncta uiuificat, sensu addito ad hominis intelligentiam, quæ quinta pars sola homini concessa est ex æthere. Sed de animalibus cunctis humanos tantum sensus ad diuinę rationis intelligẽtiam exornat, erigit atq; sustollit. Sed quoniam de sensu commoneor, paulò post & huius rationem uobis exponã: Est enim sanctissima & magna, & non minor, quàm ea, quæ est diuinitatis ipsius. Sed nunc uobis expediam quæ cœperam. Dicebam enim in ipso initio rerũ de cõiunctione deorũ, quomodo homines soli eorum dignatione perfruuntur. Quicunq; etenim hominum tantum felicitatis adepti sunt, ut illũ intelligentię diuinum perciperent sensum, qui sensus est diuinior in solo deo, & in humana intelligentia. ASCLE. Non enim omnium hominum ô Trismegiste uniformis est sensus? TRIS. Non omnes ô Asclepi intelligentiã ueram adepti sunt, sed imaginem temerario impetu, nulla uera ratione inspecta, sequentes decipiuntur, quæ in mentibus malitiam parit, & trãsformat optimum animal in naturam feræ, moresq; bestiarũ. De sen-

ſu autem & de omnibus ſenſualibus, quando & de ſpiritu, tunc totam uobis præſtabo rationem. Solũ enim animal homo, & eius una pars ſimplex eſt: quæ, ut græci aiunt, οὐσιώδης, aut quam uocamus diuinæ ſimilitudinis formam. Eſt autem quadruplex: nos mũdanum dicimus, ex quo factum eſt corpus, quo circuntegitur illud, quod in homine diuinum eſſe iam diximus, in quo mentis diuinitas recta ſola cum cognatis ſuis, id eſt mentis puræ ſenſibus, ſecum ipſa cõquieſcat, tanquam muro corporis ſepta. ASCLE. Quid ergo oportuit ô Triſmegiſte hominẽ in mũdo conſtitui, & non in ea parte, qua deus eſt eum in ſumma beatitudine degere? TRIS. Recte quæris ô Aſclepi. Et nos enim rogamus deum, ut tribuat nobis facultatem reddendæ rationis iſtius. Cum enim omnia uoluntate eius dependeant, tum illa uel maxime, quæ de tota ſummitate tractantur, quã ratione pręſenti diſputatione conquirimus. Audi ergo Aſclepi. Dominus et omniũ conformator, quem recte deum dicimus, quẽ à ſe ſecundũ fecerit, qui uideri et ſentiri poſſit, eundem ſecundũ ſenſibilem ita dixerim, nõ ideo quod ipſe ſentiat (de hoc eñ an ipſe ſen

tiat, an nõ, alio dicemus tempore) ſed eo q̃d uidentium ſenſus incurrit. Quoniam ergo hunc fecit ex ſe primum & à ſe ſecũdum, uiſusq; eſt ei pulcher, utpote qui ſit omniũ bonitate pleniſſimus, amauit eum ut diuinitatis ſuę partem. Ergo ut tantus & tam bonus eſſet, uoluit aliũ, qui illum, quem ex ſe fecerat, intueri potuiſſet: ſimulq; & rationis imitatorẽ & diligentiæ fecit hominẽ. Voluntas etenim dei ipſa ſumma eſt perfectio, utpote cum uoluiſſe & perfeciſſe, uno eodẽq; temporis puncto cõpleat. Quũ itaq; ὀσιώδη animaduerteret deus non poſſe omniũ rerum eſſe diligentem, niſi eum mundano integumento contegeret, texit eum corporea domo, talesq; omnes eſſe pręcepit, ex utraque natura in unũ cõfundens, miſcensq;, quantum ſatis eſſe debuiſſet. Itaq; hominẽ conformauit ex animi & corporis, id eſt ex æterna & mortali natura, ut animal ita conformatũ utriq; origini ſuę ſatisfacere poſſit, et mirari, atq; orare cœleſtia, & æterna, incolere atq; gubernare terrena. Modo autem dico mortalia non aquam & terrã, quæ duo de quatuor elementis ſubiecit natura hominibus, ſed ea quæ ab hominib. aut in his, aut de his

fiunt, ut ipsius terræ cultus, pascua, ædifica-
tio, portus, nauigationes, cõmunicationes,
cõmodationes alternæ, qui est humanitatis
firmissimus nexus, & pars mundi, quæ est
aqua & terra, quæ pars terrena mundi artiũ
disciplinarumq́ cognitione atq́ usu seruat̃,
sine quibus mundum deus noluit esse perfe
ctum. Placitũ enim dei necessitas sequitur,
uoluntatem comitatur effectus. Neq́ enim
credibile est deo displiciturũ esse, quod pla-
cuit, cum & futurum id, & placiturũ, multo
ante sciuerit. Sed ô Asclepi animaduerto, ut
celeri mẽtis cupiditate festines audire, quo-
modo homo cœli, uel quæ in eo sunt, dile-
ctum possit habere, uel cultum. Audi itaq́
ô Asclepi, dilectus dei cœli, cum his, quæ in-
sunt omnibus, una est obsequiorũ frequẽta
tio: hanc aliud animal nõ fecit, nec diuinorũ,
nec animaliũ, nisi solus homo. Hominũ eñi
admiratiõibus, adoratiõibus, laudibus, obse
quijs, cœlũ, cœlestesq́ delectant̃. Nec imme
ritò in hominũ cœtum Musarũ chorus est à
summa diuinitate demissus, scilicet ne terre-
nus mundus uideret̃ incultior, si modulorũ
dulcedine caruisset, sed potius inusitatis ho-
minũ cãtilenis cõcelebraret̃, et laudibus, qui

ſolus omnia, aut pater eſt omnium: atq; ita cœleſtibus laudibus nec in terris harmoniæ ſuauitas defuiſſet. Aliqui autem, ipſiq; pauciſſimi, pura mente præditi, ſortiti ſunt cœli ſuſpiciendi uenerabilem curam. Quicunq; autem ex duplici naturæ ſuę confuſione interiorem intelligentiam mole corporis reſederunt, curandis elementis, hiſq; inferioribus ſunt præpoſiti. Animal ergo homo, nõ quidem eſt minor, quod ex parte mortalis ſit, ſed eo fortè aptius efficaciuſq; compoſitus ad certam rationem mortalitate auctus eſſe uideatur, ſcilicet quoniam utrunq; ubi ex utraque materia ſuſtinere nõ potuiſſet, ex utraq; formatus eſt, ut et terrenorum cultum, & diuinitatis poſſet habere delectum. Rationẽ uero tractatus iſtius ô Aſclepi, non ſolum ſagaci intentione, uerumetiam cupio te animi uiuacitate percipere. Eſt enim ratio plurimis incredibilis. Integra autem & uera percipienda ſanctioribus mentibus: itaque hinc exordiar. Aeternitatis dominus deus primus eſt. Secundus eſt mũdus. Homo eſt tertius. Effector mundi deus, & eorum quę inſunt omnium, ſimul cuncta gubernãdo, cum ipſo homine gubernatore compoſita,

quod totũ suscipiens homo, idem curã pro-
prie efficit diligentię suę, ut sicut et ipse mun
dus uterq; ornamento sibi, ut ex hac homi-
nis diuina compositione, mundus græce re
ctius κόσμος dictus uideatur. Is nouit se, no-
uit & mundũ, ut meminerit quid partibus
conueniat suis: quæ sibi utenda, quibus sibi
in seruiendum sit, recognoscat. Laudes gra-
tesq; maximas agens deo, eius imaginẽ ue-
nerans, non ignarus se secundam esse ima-
ginem dei: cuius sunt imagines duæ, mun-
dus scilicet & homo. Vnde efficitur, ut quo
niam est ipsius una compago, parte qua ex
anima & sensu & spiritu atque ratione diui
nus est, uelut ex elementis superiorib. ascen
dere posse uideatur in cœlum: parte uero
mundana, quę constat ex igni & aqua & aë
re, mortalis resistat, in terram, ne curę suę o-
mnia mandata uidua desertaq; dimittat. Sic
enim humanitas ex parte diuina, & ex par-
te mortalis est effecta in corpore cõsistens.
Est autem mensura eius utriusq;, id est ho-
minis ante omnia religio, quam sequitur bo
nitas. Ea demũ tunc uidetur esse perfecta,
si contrà cupiditatum omnium alienarũ re-
rum sit despiciens, uirtute munita. Sunt eñ

ab omnibus diuinę cognationis partibus aliena omnia, quæcũq; terrena corporali cupiditate possident, quæ meritò possessionũ nomine nuncupant, quoniã nõ nata nobiscum, sed postea à nobis possideri cœperũt. Omnia ergo huiusmodi ab homine aliena sunt, etiã corpus, ut & ea quę appetimus, & illud ex quo appetentiæ nobis est uitiũ, despiciamus. Vt enim meũ animũ rationis ducit intentio, homo hactenus esse debuit, ut contemplatione diuinitatis partem, quę ibi iuncta mortalis est, mundi interioris necessitate seruandi despiciat atque contemnat. Nam ut homo ex utraque parte possit esse plenissimus, quaternis eum utriusq; partis elementis animaduerte esse formatũ: manibus et pedibus utrisque binis, aliisq; corporis membris, quibus inferiori, id est terreno mũdo deseruiat: illis uero partibus quatuor sensus animi, memorię, atque prouidentiæ, quarũ ratione cuncta diuina norit atq; suspiciat. Vnde efficit, ut rerũ diuersitates, qualitates, effectus, quãtitates, suspiciosa indagine homo sectet. Retardatus ergo graui & nimio corporis uitio, has naturę rerũ causas quę uere sunt proprię, prouidere nõ potest

Hunc ergo sic effectum conformatumq́;, et tali ministerio obsequioq́; præpositũ, à summo deo, eumq́; competenter munde mundum seruando, deum pie colendo, digne & competenter in utroq; dei uoluntati parentem, talem quo munere credis esse munerandum? Siquidem cum dei opera sit mundus, eiusq́; pulchritudinẽ, qui diligentia seruat atq; auget, operamq́; suam cum dei uoluntate cõiungit, cum speciem quam ille intentiõe diuina formauit, adminiculo sui corporis, diuino opere curaq́; cõponit, quo munere credis esse munerandũ? nisi eo quo parentes nostri munerati sunt, quo etiam nos quoq; munerari, si fuerit diuinæ pietati complacitum, optamus pijssimis uotis, id est ut emeritos atq; exutos mundana custo dia, nexibus mortalibus absolut os, naturę superioris partis, id est diuinæ, puros sanctosq; restituat. ASCLE. Iuste & uere dicis ô Trismegiste. Hæc est enim merces pie sub deo, diligenterq́; cum mũdo uiuentibus: secus enim impieq́; qui uixerint, & reditus denegatur in cœlum, & constituitur in corpora alia indigna sancto animo, et fœda cõmigratio. Vt iste rationis sermo processit ô Trismegiste, fu

turæ

turæ æternitatis ſpe animæ in humana uita periclitantur. Sed alijs incredibile, alijs fabulosum, alijs forſitan uidetur eſſe deridendũ. Res enim dulcis eſt in hac corporali uita, qui capitur de poſſeſſionib. fructus. Quare animam obtorto, ut aiũt, detinet collo, ut in parte ſui, quę mortalis eſt, inhęreat, nec ſinit partem diuinitatis agnoſcere, inuidens immortalitati malignitas. Ego enim tibi quaſi prædiuinans dixero, nullum poſt nos habiturũ delectum ſimplicem, qui eſt philoſophiæ, quæ ſola eſt in cognoſcenda diuinitate frequens obtutus, et ſancta religio. Multi etenim eam multifaria ratione confundunt. Quomodo ergo multi incõprehenſibilem philoſophiã afficiunt, aut quemadmodũ eam multifaria ratione cõfundũt? TRIS. O Aſclepi hoc modo in uarias diſciplinas, nec comprehenſibiles, eam callida cõmentatione miſcentes, Arithmeticã, Muſicam, Geometriam: Puram autem philoſophiam, eamq; tantum diuina religione pendentem, tantũ intendere in reliquas oportebit, ut apocataſtaſis aſtrorum ſtationes præfinitas, curſumq; cõmutationis numeris conſtare miretur. Terræ uero dimenſiones, qualitates, quantitates, ma-

ris profunda, & ignis uim, & horum omniũ effectus naturam cognoſcens miretur, adoret atq; collaudet artem, diuinãq; mentem. Muſicen uero noſſe nihil aliud eſt, niſi cũctarum rerum ordinem ſcire, quæq; ratio diuina ſortita eſt. Ordo enim rerum ſingularũ in unum omniũ artifici ratione collatus, concentum quendam melo diuino dulciſonũ uerißimumq; conficiet. ASCLE. Quid ergo homines poſt nos erunt? TRIS. Sophiſtarum calliditate decepti, à uera, pura, ſanctaq; philoſophia auertentur. Simplici enim mente & anima diuinitatem colere, eiuſq; facta uenerari, agere etiã dei uoluntati gratias, quæ eſt bonitatis ſola pleniſſima. Hæc eſt nulla animi importuna curioſitate uiolata philoſophia. & de his ſit hucuſq; tractatum. De ſpiritu uero, & de his ſimilibus, hic ſumatur exordiũ. Fuit deus & hyle, quem credimus mundum, & mundo comitabatur ſpiritus, ſed nõ ſimiliter ut deo, nec deus ſunt hęc de quibus mundus eſt: idcirco non erant quado nata non erant, ſed in eo iam tunc erant unde naſci habuerũt. Non enim ea ſola non nata dicuntur, quæ necdum nata ſunt, ſed ea quæ carent fœcunditate generandi,

nerandi, ita ut ex eis nihil nasci potest. Quæcunque ergo sunt, quibus inest natura generandi, generabilia sunt, de quibus nasci potest, tametsi ea ex se nata sint. Neque enim dubitatur, ex his quæ ex se nata sunt, facile nasci posse, de quibus cuncta nascuntur. Deus ergo sempiternus, deus æternus, nec nasci potest nec potuit: hic est, hic fuit semper, hic erit. Hæc ergo est, quæ ex se tota est, natura dei. Hyle autem, uel mundi natura, & spiritus, quamuis nata uideantur à principio, tamen ex se nascendi procreandique uim possident atque naturam fœcunditatis. Etenim initium in qualitate naturæ est, quæ conceptus & partus in se possidet uim atque materiam. Hæc itaque sine alieno conceptu est sola generabilis. At uero quæ uim solam concipiendi habeant, ex alterius connexione naturæ ita discernenda sunt, ut hic locus mundi cum his quæ in se sunt, uideatur esse non natus: qui utique in se uim totius naturæ habet. Locum autem dico, in quo sunt omnia. Neque enim hæc omnia esse potuissent, si locus deesset, qui om̄ia sustinere potuisset. Om̄ibus enim rebus quæ fuerũt, præcauendũ est loco: nec qualitates etem̄, nec quantitates, nec

positiones, nec effectus dignosci potuissent earum rerum quæ nusquã sunt. Sic ergo & mundus, quamuis natus nõ sit, in se tamen omnium naturam habet, utpote qui omnibus ijs ad concipiendũ sinus præstat fœcundissimos. Hoc ergo est totum qualitatis. Materiaq; creabilis est, tametsi creata non est. Sicut enim in natura materiæ qualitas fœcunda est, sic & malignitatis eadem est æque fœcunda. Nec ego dixi ô Asclepi, & Ammon, quod à multis dicitur, non poterat deus incidere atque auertere à rerum natura malitiã: quibus respondendũ nihil omnino est. Vnde tamen causa, & id prosequar quod cœperam, & rationem reddam: Dicunt enim ipsi deum debuisse omnifariam mundum à malitia liberare. Ita enim in mundo est, ut quasi membrũ ipsius uideatur esse prouisum cautumq; q; rationabiliter à summo deo, tunc cum disciplina, sensu, intelligentia, mentes hominũ est munerare dignatus. Hisce enim rebus quibus cæteris antestamus aĩalibus, soli possumus malitiæ fraudes, dolos, uitiaq; uitare. Ea enim qui anteq; ijs implicitus est, ex aspectu uitarit, is homo est diuina intelligentia prudentiaq; munitus. Fundamentũ

enim

enim est disciplinæ in summa bonitate consi stens. Spiritu autem ministrantur omnia, & uegetantur in mundo, & quasi organũ uel machina summi dei uoluntati subiectus est. Itaq; hactenus intelligatur à nobis mente so la intelligibilis, summus, qui dicitur deus re-ctor, gubernatorq; sensibilis dei, eius qui in se complectitur omnem locum, omnem re-rum substantiam, totamq; gignentiũ crean-tiumq; materiã, & omne quicquid est quan tumcunq; est. Spiritu uero agitatur seu gu-bernatur omnis in mũdo species, una quęq; secundum naturam suam à deo distributam sibi. Hyle autem uel mundus omniũ est re-ceptaculum, omniũq; agitatio atq; frequen tatio, quorum deus gubernator, dispensans om̃ibus rebus humanis quantũ unicuique necessarium. Spiritus autem implet omnia cuiuscunq; naturæ qualitas est. Est enim ca-ua mundi rotũditas in modum sphæræ, ipsa sibi qualitatis uel formæ suæ causa, inuisibi-lis tota. Quippe cum quencunq; in ea sum-mum, subter despiciendi causa delegeris lo-cum, ex eo in imo quid sit, uidere nõ possis: propter quod multis locis instat, qualitatẽq; habere creditur. Per formas enim sola specie

rum, quarũ imaginibus uidetur inſculpta, quaſi uiſibilis creditur, cum depicta monſtratur. Re autem uera eſt ſibiipſi inuiſibilis ſemper, ex quo eius unum uel pars locus eſt in ſphæra græce, ἀδης dicitur. Siquidẽ ἀδειν grę ce uidere dicitur, quod uiſu primũ ſphæræ careant, unde & ideo dicũtur ſpecies, quod ſint inuiſibilis formæ. Ab eo itaq; quod uiſu priuant̃, grȩce ἀδης, ab eo quod in imo ſphæræ ſunt, latine inferi nuncupantur. Hæc ergo ſunt principalia et antiquiora & quaſi initia, uel capita omniũ quæ ſunt in his, aut per hæc, aut de his. ASCLE. Omnia ergo ipſa ut dicis, ô Triſmegiſte mundana, ut ita dixerim, ſpecierũ omnium, quæ inſunt in uniuſcuiuſque ſicuti eſt tota ſubſtantia? TRIS. Mundus itaque nutrit corpora, ſpiritus animas, ſenſus autẽ quo dono cœleſti ſola felix ſit humanitas, alit mentem. Neq; eñ omnes ſed pauci quorum ita mens eſt, ut tanti beneficij capax eſſe poſſit. Vt enim Sole mundus, ita mens humana iſto lumine clareſcit, & eo amplius. Nam ſol quicquid illuminat, aliquando terræ & lunæ interiectu interueniente nocte, eius priuatur lumine. Senſus autem cum ſemel fuerit animæ commixtus

humanę,

humanæ, ſit una ex bene coaleſcente commixtione materia, ita ut nunquam eiuſmodi mentes caliginis impediantur erroribus. Vnde iuſte ſenſus deorũ animas eſſe dixerunt. Ergo nec eorum dico omniũ, ſed magnorum quorumcunq; & principalium. ASCLEP. Quos dicis rerum capita uel initia primordiorum ô Triſmegiſte? TRIS. Magna tibi pando, & diuina nudo myſteria, cuius rei initium facio ex optato fauore cœleſti. Deorũ genera multa ſunt, eorumq; omnium pars intelligibilis dicitur, alia uero ſenſibilis. Intelligibilis dicitur, nõ ideo quod putentur nõ ſubiacere ſenſibus noſtris: magis enim ſentimus eos, quàm quos uiſibiles nuncupamus, ſicut diſputatio perdocebit. Sublimis enim ratio, eoq; diuinior ultra hominum mentes intentionesq; conſiſtens, ſi non attentiore aurium obſequio uerba loquentium acceperit, tranſuolabit & tranſfluet, aut magis refluet, ſuiq; potis liquorib. miſcebit ſe. Sunt ergo omnium ſpecierum principes dij. Hos ſequuntur dij, quorũ eſt princeps οὐσία. Hi ſenſibiles utriuſq; originis ſuæ conſimiles, qui per ſenſibilem naturam

cōficiunt omnia, altera per alterum. Vnusquisque opus suū illuminans cœli, uel quicquid est quod eo nomine comprehenditur οὐσιάρχης, est Iupiter. Per cœlum enim Iupiter omnibus præbet uitam. Solis οὐσία est lumen: Bonum enim luminis per orbem Solis nobis infunditur, trigintasex (quorū uocabulum est horoscopij) in eodem loco semper defixorum syderum. Horum οὐσιάρχης uel princeps est, quem Pantomorphon uel Omniformem uocant, qui diuersis speciebus diuersas formas facit. Septem sphæræ habent Planetas sui principes, & τύχην, quā fortunam dicunt, & εἱμαρμένην, quibus imitantur omnia lege naturæ stabilitate firmissima & sempiterna agitatione uariata. Aër uero organum est uel machina omniū, per quam omnia fiunt. Est autem οὐσιάρχης huius secundus mortalibus, & his similia. His ergo ita se habentibus, ab imo ad summum se mouentibus, sic sibi connexa sunt omnia pertinentia ad se naturaliter, ut mortalibus mortalia, sensibiliáque sensibilibus annexa sint. Summa uero gubernationis summo illi domino paret, ut non multa, aut potius unum: ex uno etenim cuncta pendentia,

ex

ex eoq́; potius defluentia cum distantia ui-
dentur, creduntur esse plurima diuisim, a-
dunata uero unum uel duo, unde fiunt o-
mnia, & à quo fiunt omnia, id est de mate-
ria, de qua fiunt, & ex eius uoluntate, cuius
nutu efficiuntur alia. ASCLE. Hæc ite-
rum ratio quæ est ô Trismegiste? TRIS.
Talis ô Asclepi: deus etenim uel pater, uel
dominus omnium, uel quocunq; nomine
ab omnibus sanctius & religiosius nũcupe-
tur, quod inter nos intellectus nostri causa
debet esse sacratum, tanti eius numinis con
tẽplatione nullo ex ijs nominibus eum de-
finite nuncupamus. Si enim uox hæc est ex
aëre percusso spiritu sonus declarans omnẽ
hominis uoluntatem, uel sensum, quem for
tè ex sensibus mẽte perceperit, cuius nomi-
nis tota substãtia paucis composita syllabis,
definita atq; circunscripta est, ut esset in ho-
mine necessarium uocis auriumq́; commer
cium: similiter etiam sensus et spiritus, & aë
ris & omnium in his, & per hęc, aut cum his
nomen est totũ dei. Non enim spero totius
maiestatis effectorem, omniumq́; rerum pa
trem uel dominũ uno posse, quamuis è mul
tis composito nomine, nuncupari. Hunc ue

ro uno nomine uel potius omni nomine, siquidem sit unus, & omnia: ut sit necesse, aut omnia esse eius nomine, aut ipsum omniũ nominibus nuncupari. Hic ergo solus ut omnia, utriusque sexus fœcunditate plenissimus, semper uoluntatis suæ pręgnans, parit semper quicquid uoluerit ꝓcreare. Voluntas eius est bonitas omnis. Hęc eadē bonitas omniũ rerũ est ex diuinitate eius natura nata, ut sint omnia sicut sunt, & fuerunt, & futuris omnibus dehinc natura ex se nascendi sufficiat. Hec ergo ratio ô Asclepi tibi sit reddita, quare & quomodo fiant omnia utriusque sexus. ASCLE. Ergo deũ dicis ô Trismegiste? TRIS. Non solum deum ô Asclepi, sed animalia omnia et inanimalia. Impossibile enim est aliquid eorũ quæ sunt, infœcundum esse. Fœcunditate enim dempta ex omnibus quæ sunt, impossibile erit semper esse quæ sunt. Ego eñ & naturã & sensum & mundũ dico in se cõtinere naturam, et nata omnia cõseruare. Procreatione eñ uterque plenus est sexus, & eius utriusq; connexio: aut quod est uerius, ueritas incõprehensibilis est, quam siue Cupidinē, siue Venerē, siue utrũq; poteris recte nuncupare. Hoc ergo

go omni uero uerius manifestius'que mẽte percepto, q̊d ex omni illo totius naturæ deo hoc sit in æternũ cunctis procreandi inuentum tributumq́; ministeriũ, cui summa charitas, lætitia, hilaritas & cupiditas, amorq́; diuinus innatus est. Et dicendum foret, quanta sit eius ministerij uis atq; necessitas, nisi ex sui contemplatione unicuiq; ex intimo sensu nota esse potuisset. Si enim illud extremũ temporis, quo ex cerebro ad ritum perueni mus, utraq; in utranq; fundat natura progeniem animaduertas, ut altera alterius auide rapiat semen, interiusq; recõdat. Denique eo tempore ex connexione communi, uirtutem marium etiam fœminę adipiscuntur, & mares fœmineo corpore lassescunt. Effectus itaq; huius tam blandi necessarijq; mysterij in occulto perpetratur, ne uulgò irridentibus imperitis utriusque naturæ diuinitas ex commixtione sexus cogatur erubescere: multo magis etiam, si uisibus irreligiosorum hominum subijciatur. Sunt autem nõ multi, aut admodum pauci, ita ut numerari etiã in mundo possint religiosi. Vnde cõtingit in multis remanere malitiã defectu prudentię scientiæq; rerum omnium quæ sunt.

Ex intellectu enim religionis diuinę, qua cō stituta sunt omnia, cōtemptus, medelaq́ nascitur uitiorum totius mundi. Perseuerante autem imperitia atq́ inscitia, uitia omnia cōualescunt, et uulnerant animā insanabilem: uitijsq́ infecta ijsdem atque uitiata quasi uenenis tumescit, nisi eorum, quorum animarū disciplina & intellectus summa curatio est. Si ergo solis & paucis hoc proderit, dignum est hunc prosequi atq́ expedire tractatum: Quare scilicet solis hominibus intelligentiam & disciplinā suam diuinitas sit impartiri dignata. Audi itaque: Deus pater & dominus, cum post deos homines efficeret, ex parte corruptiore mūdi, & ex diuina, pari lance componderans, contigit uitia mundi corporibus commixta remanere. Et alia propter cibos uictumq́, quę necessariò habemus cum omnibus animalibus communem, quibus de rebus necesse est cupiditatū desideria, & reliqua mentis uitia animis humanis insidere. Dijs uero, utpote ex parte mundissima naturæ effectis, & nullis indigentibus rationis disciplinæq́ adminiculis, quamuis immortalitas & unius semper ætatis uigor ipse sit eis prudentia et disciplina, tamen

men propter rationis unitatem pro ratione & intellectu, ne ab his essent alieni, ordinē necessitatis lege conscriptū æterna lege constituit, hominem ex animalibus cunctis de sola ratione disciplinaq; cognoscēs, per quæ uitia corporū homines auertere atq; abalienare potuissent, ipsos ad intentionē spemq; immortalitatis prætendens. Deniq; et bonū hominem, & qui posset immortalis esse, ex utraq; natura composuit, diuina atq; mortali, & sic compositum per uoluntatem dei hominem, constitutū est esse meliorem dijs qui sunt ex sola immortali natura formati, & omniū mortalium, propter quod homo dijs cognatione coniunctus, ipsos religione & sancta mente ueneratur, dijq; pio affectu humana omnia respiciūt atq; custodiūt. Sed de hominibus paucis istud dictū est, pia mente præditis. De uitiosis uero nihil dicendum est, ne sanctissimus sermo eorum contemplatione uioletur. Et quoniā de cognatione & consortio hominum deorumq; sermo nobis indicitur, potestatem hominis ô Asclepi uimq; cognosce. Domin9 & pater, uel, quod est summū, Deus, ut effector est deorū cœlestium, ita homo effector est deo-

rum qui in templis sunt, humana proximi-
tate coniuncti: & non solum illuminantur,
uerumetiã illuminant: nec solum ad deum
proficit, uerumetiam confirmat deos. Mira
ris ô Asclepi, an nunquid diffidis, ut multi?
ASCLE. Cõfundor ô Trismegiste, sed tuis
uerbis libenter assensus, felicissimũ hominẽ
iudico, qui sit tanta ui felicitatẽ consecutus.
TRIS. Nec immeritò, miraculo enim di-
gnus est, qui maximus est omniũ deorum.
Genus enim omnium confusione manife-
stum est, de mundissima parte naturæ pro-
pagatum, signaq; eorum sola pro omnibus
esse, quasi capita. Species uero deorũ quas
conformat humanitas ex natura utraq; con
formata est, ex diuina quę est prior, multoq;
diuinior, & ex ea quæ intra homines est, id
est, ex materia qua fuerunt procreatæ uel fa
bricatæ: & non solũ capitibus solis, sed mem
bris omnibus, totóque corpore configuran
tur. Ita humanitas semper uicina naturæ, &
origini suæ in illa diuinitatis imitatione per-
seuerat, ut sicut deus ac dominus, ut sui simi
les essent, deos fecit æternos, ita humanitas
deos suos ex sui uultus similitudine figura-
ret. ASCLEPIVS. Statuas dicis ô Tris-
megiste?

megiste? TRISMEG. Statuas ô Asclepi. Vides'ne quatenus tuipse diffidas, statuas animatas sensu & spiritu plenas, tanta & talia facientes, statuas futurorũ praescias, easq́; sorte uates omnes somnijs, multisq́; alijs rebus predicentes, imbecillitatesq́; hominibus facientes, eásque curantes, tristitiamq́; pro meritis. An ignoras ô Asclepi, quod Aegyptus imago sit coeli, aut quod est uerius trãslatio & descensio omnium quae gubernantur, atque exercentur in coelo? Et si dicendum est, uerius terra nostra totius mũdi est templum. Et quoniam praescire cuncta prudentes decet, istud uos ignorare fas non est. Futurum tempus est, cum appareat Aegyptios incassum pia mente diuinitatem sedula religione seruasse, et omnis eorum sancta ueneratio in irritum casura frustrabitur. E terris enim ad coelum est recursura diuinitas, linquetur Aegyptus, terráque quae fuit diuinitatis sedes, religione uiduata, numinum praesentia destituet. Alienigenis enim regionem istam terrámque complentibus, non solum neglectus religionum, sed quod est durius, quasi de legibus à religione, pietate, cultuq́; diuino statuet proscripta poena,

prohibitio. Tunc terra ista sanctissima sedes delubrorum atq; templorum, sepulchrorũ erit mortuorumq; plenissima. O Aegypte Aegypte religionũ tuarum solæ supererũt fabulæ, & æque incredibiles posteris suis, solaque supererunt uerba lapidibus incisa, tua pia facta narrantibus, & inhabitabit Aegyptum Syrus aut Indus, aut aliquis talis. Diuinitas enim repetet cœlum, deserti homines toti morientur, atq; ita Aegyptus deo & homine uiduata deseret. Te uero appello sanctissimum flumen, tibiq; futura prędico, torrenti sanguine plenus ad ripas usq; erũpes, undæq; diuinæ non solum polluentur sanguine, sed totæ rumpentur, & uiuis multo maior erit numerus sepultorũ, superstes uero qui erit, lingua sola cognoscet̃ ægyptius, actibus uero uidebitur alienus. Quid fles ô Asclepi? & his amplius, multóque deterius ipsa Aegyptus suadebitur, imbueturq; maioribus malis, quæ sancta quondam, & diuinitatis amantissima deorum in terra religionis suæ merito, sola seductio sanctitatis et impietatis magistra erit, maximæ crudelitatis exemplum, & tunc tædio hominũ non admirandus uidebitur mundus, neq; adorandus.

dus. Hoc totũ bonum, quo melius nec est, nec fuit, nec erit, quod uideri possit, periclitabitur: Eritq; tædiũ omnibus, ac per hoc contemnetur, nec diligetur totus hic mundus, dei opus immutabile, gloriosa constructio, bonum, multiformi imaginũ uarietate compositum, machina uoluntatis dei, in suo opere sine inuidia suffragantis omniũ in unum, quę uenerari, laudari, amari deniq; à uidentibus possunt, multiformis adunata congestio. Nam & tenebræ pręponentur lumini, et mors uita melior iudicabitur. Nemo suspiciet cœlum. Religiosus pro insano, irreligiosus putabitˀ prudens, furiosus fortis, pro bono habebitur pessimus. Anima enim & omnia circum eam, quibus aut mortalis nata est, aut immortalitatem se consecuturã esse præsumit, secundum quod uobis exposui, nõ solum risus, sed etiam putabitur uanitas. Sed mihi credite, etiã periculum capitale cõstituetur in eum, qui se mentis religioni dederit. Noua constituentur iura, lex noua, nihil sanctum, nihil religiosum, nec cœlo, nec cœlestibus dignum audietur, aut mente credetur. Fit deorum ab hominibus secessio dolenda, soli nocẽtes angeli remanent, qui hu-

manitati cōmixti ad omnia audaciæ mala miseros, manu iniecta compellent ad bella, in rapinas, in fraudes, & in omnia quę sunt animarū naturæ contraria. Tunc nec terra constabit, nec nauigabitur mare, nec cœlum astrorum cursibus, nec syderum cursus constabit in cœlo, omnis uox diuina necessaria taciturnitate mutescet, fructus terræ corrūpent, nec fœcūda erit tellus, et aër ipse mœsto torpore languescet. Hęc & talis senectus ueniet mundi, irreligio, & inordinatio, & irrationabilitas bonorū hominum. Cum hæc cuncta contigerint ô Asclepi, tunc ille dominus, & pater, deus primipotens, & unus gubernator mūdi, intuens in mores factaq; uoluntaria uoluntate sua, quæ est dei benignitas, uitijs resistens, & corruptelæ omniū, errorem reuocans, malignitatem omnem uel alluuione diluens, uel igne consumens, uel morbis pestilentibus ubiq; per diuersa loca dispersis finiens, ad antiquā faciem mundū reuocabit, ut & mundus ipse adorandus uideatur, & mirandus: & tanti operis effector & restitutor deus, ab omibus qui tunc erūt, frequentibus laudum præconijs benedictionibusq;

nibusq; celebretur. Hæc enim mundi genitura, cunctarũ reformatio rerũ bonarũ, & naturę ipsius sanctissima & religiosissima restitutio, peracto temporis cursu, quæ est, & fuit sine initio, sempiterna. Volũtas etenim dei caret initio, quæ eadem est, & ubique est sempiterna. ASCLEP. Dei enim natura consilium est uoluntatis bonitas summa ô Trismegiste? TRIS. O Asclepi uoluntas consilio nascitur, et ipsum uelle est ex uoluntate. Neque enim impense aliquid uult, qui est omnium plenissimus, & ea quæ uult, habet. Vult autem omnia bona, & habet omnia quę uult: omnia autem bona & cogitat & uult: hic autem est deus, eius boni imago, mundus. ASCLE. Bonus ô Trismegiste? TRIS. Bonus ô Asclepi, ut ego te docebo. Sicuti enim deus omnibus speciebus, uel generibus, quæ in mundo sunt, distributor dispensatorq; est bonorũ, id est sensus, animæ & uitæ, sic & mundus præstitor est & tributor omniũ quæ mortalibus uidentur bona, id est alternationis partium, temporalium fructuum, natiuitatis, augmentorũ, & maturitatis, & horum similium. Ac per hoc deus supra uerticem summi cœli consistens,

ubiq; est, omniaq; circunspicit. Sic est enim ultra cœlum locus sine stellis ab omnibus rebus corpulentis alienus. Dispensator, qui est inter cœlum & terrã, locum obtinet, quem Iouem uocamus. Terræ uero & mari dominatur Iupiter Plutonius, & hic nutritor est animantiũ mortalium, & fructiferarũ. Horum omnium uiribus fructus, arbusta & terra uegetantur. Aliorum uero uires & effectus per omnia, quæ sunt, distribuuntur. Distribuentur uero, qui terræ dominantur, & collocabunt in ciuitate, in summo initij Aegypti, quæ à parte Solis occidentis cõdetur, ad quam terra mariq; festinabit omne mortale genus. ASCLE. Modo tamẽ hoc tempore ubi isti sunt ô Trismegiste? TRIS. Collocati sunt in maxima ciuitate, in monte Libyco. & hæc eousq; narrata sint. De immortali uero & mortali, modo differendum est. Multos enim spes timorq; mortis, ueræ rationis ignaros, excruciat. Mors igitur efficitur dissolutione corporis labore defessi, & numeri completi, quo corporis membra in unam machinam ad usus uitales aptantur. Moritur enim corpus, quãdo hominis uitalia ferre posse destiterit. Hoc ergo est mors,

corporis

corporis dissolutio, & corporalis sensus interitus. De quo solicitudo superuacua est. Sed alia necessaria, quam aut ignorantia, aut incredulitas contemnit humana. Audi ergo ô Asclepi: Cum fuerit animæ à corpore facta discessio, tunc arbitriũ examenq́ meriti eius transiliet in summi dæmonis potestatẽ, isq́ eam cum piam iustamq́ prouiderit, in sui cõpetentibus locis manere permittet. Si autẽ delictorũ illitam maculis uitijsq́ oblitam uiderit, desuper ad ima deturbãs procellis turbinibusq́ aëris, ignis & aquæ, sæpe discordantibus tradet: atque inter cœlum & terram mundanis fluctibus in diuersa semper æternis pœnis agitata raptabitur: Vt in hoc obsit animæ æternitas, q̃d sit immortali sententia æterno iudicio subiugata. Ergo ne his implicemur, cauendum, uerendum, timendumq́ esse cognosce. Incredibiles eñ post delicta cogentur credere, nõ uerbis, sed exemplis, nec minis, sed ipsa passione pœnarũ ASCLEP. Non ergo Trismegiste hominũ delicta sola humana lege puniũtur? TRIS. Primo enim ô Asclepi terrena omnia quæ sunt, mortalia sunt: nunc omnia etiam quæ sunt rationi corporali uiuẽtia, & à uiuendo

eadem corporali lege deficientia, ea omnia pro uitæ meritis aut delictis pœnis obnoxia tanto post mortem sæuioribus subijciūtur, quanto multa forsitan fuerunt celata dum uiuerent. Præscia etenim rerum omnium diuinitate, reddentur perinde ut sint pro delictorum qualitatibus pœnæ. ASCLEP. Qui sunt digni maioribus pœnis ô Trismegiste? TRISMEGISTVS. Qui damnati humanis legibus uitam uiolenter amittunt, ut non naturæ animā debitam, sed pœnam pro meritis reddidisse uideantur. Contrà iusto homini in dei religione & summa pietate præsidium est. Deus enim tales ab omnibus tutatur malis. Pater enim omniū & dominus, qui solus est om̄ia, omnibus se libenter ostendit: non ubi sit loco, nec qualis qualitate, nec quātus quantitate, sed hominem sola intelligentia mentis illuminans, qui discussis ab animo errorum tenebris, & ueritatis claritate percepta, toto se sensu intelligentiæ diuinæ cōmiscet, cuius amore à parte naturæ, qua mortalis est, liberatus, immortalitatis futuræ concipit fiduciam. Hoc ergo inter bonos malósque distabit. Vnusquisque enim

enim pietate, religione, prudentia, cultu & ueneratione dei clarescit, quasi oculis uera ratione perspecta, & fiducia credulitatis suæ tantum inter homines præstans, quantum sol cæteris astris lumine suo antestat. Ipse em̃ sol non tam magnitudine numinis, quàm diuinitate & sanctitate cæteras stellas illuminat. Secundum enim deum hunc crede ô Asclepi, cætera gubernãtem, omniaq; mundana illuminatem animalia, siue animantia, siue inanimantia. Si enim animal mundus uiuens semper, & fuit, & est, & erit, nihil in mũdo mortale est. Viuentis etenim uniuscuiusq; partis, quæ in ipso mundo, sicuti in uno eodemq; animali, semper uiuente, nullus est mortalitatis locus. Ergo uitæ æternitatisq; deus ipse esse debet plenissimus, si semper eum uiuere necesse est. Sol ergo sicut mundus sempiternus, sic & ipse semper gubernator uitalium, uel totius uiuacitatis eorum frequentator, & dispensator est. Deus ergo uiuentium, uel uitalium, quæ sunt in mundo, sempiternus gubernator est, ipsiũsque uitę dispensator æternus. Semel autem dispensauit æterna lege, cunctis uitalibus uitam præstans, hoc more, quo dicam.

In ipsa uiuacitate æternitatis mundus agitatur, & ipsa uitali æternitate locus est mundi, propter quod non corrumpetur aliquãdo, stabili sempiternitate uiuendi circũuallatus, & quasi constrictus ipse mundus. Est igitur dispensator uitæ omnibus quæ in se sunt, & est locus omnium quæ sub sole gubernant͠, cuius mundi cõmotio ex duplici cõstat effectu. Viuificat͠ enim ipse extrinsecus ab æter nitate, uiuificatq́; ea quę intra se sunt, omnia differens, numeris & temporibus statutis atq; infixis, cuncta per Solis effectum, stella rumq́; discursum, omnia temporalia ratiõe diuinaq́; lege conscripta. Terrenum autem tempus aëris qualitate, æstuumq́; frigorisq́; uarietate dignoscit͠. Cœleste uero, recursionibus syderũ ad eadem loca temporaria con uersione recurrentiũ: Et mũdus est receptaculum tẽporis, cuius cursu & agitatione uegetatur. Tempus autẽ ordine seruatur. Ordo & tempus innouationẽ omnium rerum quæ in mundo sunt, per alternationem faciunt. Cũctis ergo ita se habentibus, nihil sta bile, nihil fixum, nihil immobile, nec nascen tium, nec cœlestium nec terrenorum. Solus enim deus, & meritò solus, ipse in se, & à se,

& circũ

& circum se, totus est plenus atque perfectus, isque sua firma stabilitas est, nec alicuius impulsu loco moueri potest, cum in eo sint omnia, & in omnibus ipse est solus, nisi aliquis audeat dicere ipsius commotionem in æternitate esse, sed magis & ipsa immobilis æternitas, in quam omnium temporum agitatio remeat, et ex qua omnium temporum agitatio sumit exordiũ. Deus igitur stabilis fuit, semperque est, & cum eo similiter æternitas cõsistit: Mundum uero non natum, quẽ recte sensibilẽ dicimus, intra se habens. Huius dei imago hic mundus effectus est æternitatis imitator. Habet autem tempus stabilitatis suæ uim atque naturam, quamuis semper agitetur, ea ipsa in se reuertendi necessitate. Itaque quamuis sit æternitas stabilis, immobilis, atque fixa, tamen quoniam quod mobile est tempus, in ęternitatem semper reuocatur agitatio, eaque mobilitas ratione temporis uertitur efficiturque, ut & ipsa ęternitas immobilis quidem sola per tempus in quo ipsa est, & est in eo, omnis agitatio uideatur agitari. Ergo sic efficitur, ut & æternitatis stabilitas moueatur, & temporis stabilis mobilitas fiat, fixa lege currendi. Sic & deũ agitari cre=

dibile est in seipsum eadem mobilitate stabilitatis. In magnitudine enim ipsius est immobilis agitatio. Hoc ergo quod est tale, quod non subijcitur sensibus, infinitum, incõprehensibile, inæstimabile est, nec sustineri, nec ferri, nec indagari potest. Vnde eñ, & quô, & ubi, aut quomodo, aut quale sit, incertum est. Fertur enim in summa stabilitate, & in ipso stabilitas sua, seu deus, seu æternitas, seu uterque, seu alter in altero, seu uterque in utroq; sint. Propter quod æternitas sine definitione est temporis. Tempus autem quod definitur, potest uel numero uel alternatione, uel per alterius ambitudinẽ rediens æternum esse. Vtrunq; ergo infinitum, utrunq; uidetur æternum. Stabilitas enim utpote defixa, quò sustinere quæ agitabilia sunt, possit, beneficio firmitatis meritò obtinet principatum. Omnium enim quæ sunt, primordium deus est, & æternitas. Mundus autem quod sit mobilis, nõ habet principatum. Præuenit enim mobilitas stabilitatẽ suam in legẽ agitationis sempiternæ, habendo immobilẽ firmitatẽ. Omnis ergo sensus diuinitatis immobilis, ipse in stabilitate sua se commouet. Sanctus & incorruptus & sempiternus est,

& si quid

& si quid melius potest nuncupari, dei summi in ipsa uoluntate assistens æternitas, plenissimus omnium sensibilium, & totius disciplinæ cõsistens (ut ita dixerim) cum deo. Sensus uero mundanus receptaculum est omnium sensibilium, & specierum, & disciplinarum. Humanus uero ex memoriæ tenacitate, quod memor sit omniũ quas gesserit rerum. Vsque ad humanum tamen animal sensus diuinitatis descendendo peruenit. Deus enim sensum summum diuinúmque cunctis cõfundi noluit, ne erubesceret commixtione aliorum animantium. Intelligentia enim sensus humani qualis aut quanta sit, tota est in memoria præteritorum. Per eam enim memoriæ tenacitatem, gubernator effectus est terræ. Intellectus autem naturæ qualitate & sensus mundi ex omnibus quæ in mundo sensibilia sunt, poterit perui deri. Aeternitas, quæ secunda est ex sensibili mundo, sensus datus, qualitas'que dignoscitur: At intellectus qualitatis, qualitas'que sensus summi dei sola ueritas est, cuius ueritatis in mundo ne quidem extrema linea umbra dignoscitur: Vbi sunt mendacia, ubi genituræ, ubi errores uidentur.

Vides ergo ô Asclepi in quibus constituti, quæ tractemus, aut quæ audeamus attingere. Sed tibi deus summe gratias ago, qui me uidendæ diuinitatis tuæ illuminasti lumine, & uos ô Tati & Asclepi & Ammon, intra secreta pectoris diuina mysteria silentio tegite, & taciturnitate seruate. Hoc enim differt intellectus à sensu, quod intellectus noster ad qualitatem sensus mundi intelligendam & dignoscendam, mentis prȩuenit intentionem. Intellectus autem mundi peruenit ad æternitatem, & deos noscendos, qui supra se sunt, & sic contingit hominibus, ut quasi per caliginem, quæ in cœlo sunt uideamus, quantum possibile est per conditionem sensus humani. Hæc autem intentio angustissima est peruidẽdis tantis bonis: Latissima uero cum uiderit felicitate conscientiæ. De inani uero, quod etiam magnum uidetur esse quamplurimis, sic sentio: Inane nec esse aliquid, nec esse potuisse, nec futurũ unquã. Omnia enim mundi sunt membra plenissima, ut ipse mundus plenus sit atque perfectus corporibus, qualitate formaq; diuersis, speciem suam habentibus, & magnitudinẽ: quorũ unum est alio maius, aut alio minus

& ualitu

& ualetudine & tenuitate diuersa. Nam & quædam eorum ualidiora uidentur, sicuti et maiora: minora autem & tenuiora, aut uix, aut omnino uideri nō possunt, quas solum esse attrectatione cognoscimus. Vnde contingit multis credere, hic non esse corpora, sed inanes locos: quod est impossibile. Sicuti enim quod dicitur est extra mundum, si tamen est aliquid (nec enim istud credo) sic ab eo plenum esse intelligibilium rerum, id est diuinitatis suæ similium, ut hic etiam sensibilis mundus qui dicitur, plenissimus sit corporum & animalium, naturæ suæ & qualitati conuenientium: quorum facies non omnis uidemus, sed quasdam ultra modum grandes, quasdam breuissimas, aut propter spacij interiecti longitudinem, aut quod acie sumus obtusi, tales nobis esse uideantur, aut omnino propter nimiam breuitatem à multis non esse credātur. Dico nunc dæmonas, quos credo cōmorari nobiscum: & heroas, quos inter aëris purissimā partem supra nos & terrā, ubi nec nebulis locus, nec ex signorum aliquorum agitatione commotio. Propter quod ô Asclepi, inane nihil esse dixeris, nisi cuius rei inane sit hoc quod dicis inane,

prædixeris, ut inane ab igne, & ab aqua, & ab his similibus. Quod etsi contigerit uideri, quid inane possit esse à rebus huiuscemodi, quamuis breue sit, uel magnũ, quod inane uidetur, spiritu tamen & aëre uacuũ esse nõ possit. Similiter uero de loco dicendum, quod uocabulum solum intellectu caret. Locus enim ex eo cuius est, quid sit apparet. Principali etenim nomine dempto, significatio mutatur: Quare aquæ locus, ignis locus, aut his similiũ recte dicimus. Sicut enim inane esse aliquid impossibile est, sic & locus solus quid sit, dinosci non potest. Nam si posueris locum sine eo cuius est, inanis uidebitur locus: quem in mundo esse non credo. Quod si inane nihil est, nec per se quid sit, locus, apparet, nisi ei aut longitudines aut latitudines, aut altitudines addideris, ut corporibus hominum signa. His uero sic se habentibus ô Asclepi, & uos qui adestis, scitote intelligibilem mundũ & deũ, qui mentis solo obtuitu dignoscitur esse incorporalem, nec eius naturæ misceri posse aliquid corporale, id est quod possit qualitate, quantitate, numerisq; dignosci. In ipso enim nihil tale consistit. Hic ergo mundus, qui dicitur sensi

bilis,

bilis, receptaculum est omnium sensibilium specierum, qualitatum, uel corporum, quæ omnia sine deo uegetari nõ possunt. Oĩa enim deus, & à deo omnia, & eius uolũtatis omnia. Quod totũ est bonũ, decens, immutabile & prudẽs, & ipsi soli sensibile atq; intelligibile, & sine hoc nec fuit aliqd, nec est, nec erit. Omnia enim ab eo, et in ipso, & per ipsum, & multiformes qualitates, & magnę quãtitates, & omnẽ mensurã excedẽtes magnitudines, & uniformes species, quas si intellexeris ô Asclepi, gratias acturus es deo. Si totum animaduertes, uera ratione perdisces, mundum ipsum sensibilem, & quæ in eo sunt, omnia à superiore illo mundo quasi ex uestimento eius contecta. Vnũquodq; enim genus animalium ô Asclepi, cuiuscunque uel mortalis uel immortalis uel rationalis, siue sit animans, siue sine anima sit, prout cuiq; est genus, sic singula sui generis imagines habent. Et quamuis unumquodque animalis genus omnẽ sui generis possideat formam, in eadem tamen sui forma singula dissimilia sunt. Species enim quæ diuina est, incorporalis est, et quicquid mẽte cõprehenditur. Cum itaq; hæc duo ex quibus constat

forma & corpus incorporalia ſint, impoſſibile eſt unamquãq; formam alteri ſimilimam naſci, horarũ & climatum diſtantibus punctis: ſed immutantur toties quot hora momenta habet circuli circumcurrentis, in quo eſt ille omniformis quẽ diximus deus. Species ergo permanet, ex ſe toties pariens imagines tantas tamq; diuerſas, quanta habet conuerſio mundi momenta: qui mũdus in conuerſione mutatur. Species uero nec mutatur, nec conuertitur. Sic generum ſingulorum formæ ſunt permanentes in eadem forma ſua diſſimiles. ASCLEP. Et mũdus ſpeciem mutat ô Triſmegiſte? TRIS. Vides ergo ô Aſclepi, tibi omnia quaſi dormienti eſſe narrata? Quid eſt enim mundus, aut ex quibus conſtat, niſi ex omnibus natis? Ergo uis dicere de cœlo, terra, & elementis: nanque alia magis frequenter mutantur in ſpecies, cœlum humeſcens, uel areſcens, uel frigeſcens, uel igneſcẽs, uel clareſcens, uel ſordeſcens: in una cœli ſpecie hæ ſunt quæ ſępe alternantur ſpecies. Terra uero ſuæ ſpeciei multas immutationes ſemper habet, et cum parturit fruges, et cum eadem partu nutriat ſuo, tum reddit omnium fructuũ uarias diuerſasq;

uersasq́ qualitates & quantitates, ac statio-
nes, & cursus, ad omnes arborũ, florũ, bac-
carum qualitates; odores, sapores, species.
Ignis etiam facit cõuersiones plurimas atq́
diuersas. Solis eñ & lunę omniformes ima-
gines. Sunt autem quasi speculorũ nostro-
rum similes, imaginum similitudines æmu-
lo splendore reddentiũ. Sed iam de talibus
sint satis dicta talia. Iterum ad hominem, ra-
tionẽq́ redeamus, ex quo diuino dono ho-
mo animal dictum est rationale. Minus au-
tem miranda, etsi miranda sunt, quæ de ho-
mine dicta sunt: sed omnium mirabiliũ uin-
cit admirationem, quod homo potuit inue-
nire naturam, eamq́ efficere. Quoniam er
go proaui nostri multum errabant cõtra ra-
tionem deorũ increduli, & non animaduer
tentes ad cultum religionemq́ diuinã, inue
nerunt artem, qua deos efficerẽt: cui inuen-
tæ adiunxerunt uirtutem de mundi natura
conuenientẽ, eamq́ miscẽtes, & quoniã ani
mas facere non poterant, euocantes animas
dæmonũ, uel angelorũ, eas indiderunt ima
ginibus suis, diuinisq́ mysterijs, per quas so
la idola & benefaciẽdi & malefaciendi uires
habere potuissent. Auus eñ tuus ô Asclepi

medicinæ primus inuentor, cui templũ con secratum est in monte Libyæ, circa littus cro codilorum, in quo eius iacet mundanus homo, id est corpus, reliquus enim uel potius totus, si est homo totus in sensu uitę melior, remeauit in cœlum, omnia etiam nunc adiumenta hominibus præstans infirmis numine suo, quæ ante solebat medicinæ arte prębere. Hermes, cuius nomine auitũ mihi nomen est, sibi cognomen patrium consistens, omnes mortales undiq; uenientes adiuuat atq; cõseruat. Isim uero & Osirim q; multa bona præstare propitia, tantum obesse scimus irata. Terrenis enim dijs atq; mũdanis facile est irasci, utpote qui sint ab hominibus facti atq; compositi, extraq; naturam. Vnde contingit ab Aegyptijs hęc sancta animalia nuncupari, & per singulas ciuitates coli eorum animas, quorum sunt cõsecratæ uiuentes, ita ut eorũ legibus incolant̃, & eorũ nominibus nuncupentur. Per hanc causam ô Asclepi quæ alijs colenda uident̃ atq; ueneràda, apud alios dissimiliter habent̃, ac propterea bellis se lacessere Aegyptiorũ ciuitates solent. ASCLEP. Et horũ Trismegiste deorũ, qui terreni habentur, cuiusmodi est

qualitas?

qualitas? TRIS. Constat ô Asclepi de herbis, de lapidibus, & de aromatibus, uim diuinitatis naturalem habentibus in se, & propter hanc causam sacrificijs frequẽtibus oblectant̃, hymnis, & laudibus, & dulcissimis sonis, in modum cœlestis harmoniæ concinentibus, ut istud quod est cœlesti usu & frequentatione illectum, in idola possit lætum humanitas patiens longa durare per tempora, sic deorum autor est homo. Et ne putes fortuitos effectus esse terrenorum deorum ô Asclepi, dij cœlestes inhabitãt summa cœlestia, unusquisque per ordinem quem accepit complens, atque custodiens. Hi uero nostri sigillatim quædam curãtes, quædã præuidentes, quædam sortibus & diuinatione prędicentes, his pro modo subuenientes humanis, quasi amica cognatione auxiliantur. ASCLEPIVS. Quam ergo partem rationis εἱμαρμένη, uel fata incolunt ô Trismegiste, si cœlestes dij dominantur, terreni incolunt singula, quam εἱμαρμένη nũcupamus? TRISMEGIST. O Asclepi, ea est necessitas omniũ quæ geruntur, semper sibi catenatis nexibus iuncta. Hęc itaq; est aut effectrix rerũ, aut summus deus, aut ab ipso deo, qui

ſecundus effectus eſt deus, aut omnium cœleſtium terrenarũq; rerum firmata diuinis legibus diſciplina. Hæc itaq; εἱμαρμένη & neceſſitas, ambæ ſibi inuicem indiuiduo cõnexæ ſunt glutino, quarum prior εἱμαρμένη rerum omniũ parit initia. Neceſſitas uero cogit ad effectum, quę ex illius primordijs dependent. Has ordo conſequitur, id eſt contextus, & diſtinctio temporis, rerum perficiendarum. Nihil eſt enim ſine ordinis compoſitione. In omnibus iſtis mũdus iſte perfectus eſt. Ipſe enim mũdus ordine geſtaĩ, uel totus conſtat ex ordine. Hæc ergo tria, εἱμαρμένη, id eſt fatũ, neceſſitas, ordo, uel maxime dei nutu ſunt effecta, qui mundũ gubernat ſua lege, & ratione diuina. Ab his ergo omne uelle & nolle diuinitus auerſum eſt totum. Nec ira etenim cõmouentur, nec flectũtur gratia, ſed ſeruiunt neceſſitati rationis æternæ, quæ æternitas inauerſibilis, immobilis, inſolubilis eſt. Prima ergo εἱμαρμένη eſt, quæ uelut iacto ſemine futurorũ omnium ſuſcipit prolem. Sequitur neceſſitas, qua ad effectum coguntur omnia. Tertius ordo, textũ ſeruans earũ rerum quas εἱμαρμένη, neceſſitaſq; diſponit. Hæc ergo æternitas, quæ nec

cœpit

cœpit esse, nec desinet, quæ fixa immutabili lege currendi sempiterna cõmotione seruatur, oriturq́ꝫ & occidit alterna sępe per membra, ita ut uariatis tẽporibus, ijsdem quibus occiderat membris, oriat̃: sic enim & rotũditatis uolubilis ratio, ut ita sint sibi coarctata cuncta, ut quid sit uolubilitatis initium ignores, cum omnia se semper & præcedere, & sequi uideãtur. Euentus autem uel sors insunt omnibus permixta mundanis. Dictũ est nobis de singulis, ut humanitas potuit, ut uoluit, permisitq́ꝫ diuinitas. Restat hoc solũ nobis, ut benedicentes deum, orantesq́ꝫ, ad curam corporis redeamus. Satis enim de diuinis rebus tractãtes, mentẽ uelut animi pabulis saturauimus. De adyto uero egressi, cum deum orare cœpissent, in austrũ respicientes erãt. Sole etenim occidente, cũ quis deum orare uoluerit, illuc debet respicere: sicut & Sole oriente, in eum qui subsolanus dicitur. Iam ergo dicentibus precationem, Asclepius ait: Submissa uoce oranti suggeramus patri, quod iusserit, ut thure addito & pigmentis precem dicamus deo. Quẽ Trismegistus audiens, atq; cõmotus ait: Melius melius ominare ô Asclepi: hoc enim sacrile

giis simile est, cum deũ roges thus atq; cætera incendere. Nihil em̃ deest ei, qui ipse est omnia. Sed nos agentes gratias adoremus. Hę enim sunt summæ incensiones dei, cum aguntur grates à mortalibus.

Gratias tibi agimus summe & exuperantissime. Tua enim gratia tantum sumus cognitionis tuæ lumen cõsecuti. Nomen sanctũ, & honorandũ nomen unũ, quo solus deus est benedicendus religione paterna, quoniã omnibus paternã pietatem, & religionem, & amorem, & quæcunq; est dulcior efficacia præbere dignaris, & donas nos sensu, ratione, intelligẽtia. Sensu ut te cognoscamus. Ratione, ut te suspicionibus indagemus. Intelligentia, ut te cognitione cognoscentes gaudeamus: ac numine saluati tuo, gaudeamus: quod nobis te ostenderis totũ gaudeamus: quod nos in corporibus sitos, & æternitate fueris consecrare dignatus. Hæc est enim sola humana gratulatio, cognitio maiestatis tuæ. Cognouimus te & lumen maximũ, solo intellectu sensibili. Intelleximus te ô uitæ uera uia, ô natorum omnium foecunda generatio. Cognouimus te totius naturæ tuo conceptu plenissime: cognouimus

te æterna

te æterna perſeueratio. In omni em̃ iſta oratione adorantes bonum bonitatis tuæ, hoc tantum deprecamur, ut nos uelis ſeruare perſeuerantes in amore cognitionis tuæ, & nũquam ab hoc genere uitæ ſeparari. Hoc optantes conuertimus nos ad puram, & ſine animalibus cœnam.

HERMETIS TRISMEGISTI DIALOGORVM FINIS.

REVERENDISS. IN CHRISTO PATRI, D. IOANNI MEDICI, *sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali,* MARSILIVS FICINVS *Florentinus suppliciter se commendat.*

CVM epistolam ad te scribere statuissem, in cardinea dignitate nuper tibi collata gratulaturam, cogitaremq; cui potissimũ eam darem tibi reddendam, qui congratulationem nostram efficeret admodum gratiorem, in Academiã me subitò cõtuli, sperans in eius saltem penetralibus salutatorem nobis aliquem tibi acceptissimum nõ defuturũ. Illic ergo diuina quadam sorte, primus occurrit Iamblichus, inter academicos cognomento diuinus, & magnus ibi sacerdos. Cui quidẽ salue inquam Iambliche sacerdos magne: In pręsentia (ut uides) Ioãni Medici, nouo christianę religiõis antistiti cõgratulaturus sum: Tu precor, si iusta peto, congratulationẽ nostram alioquin ieiunam, diuinis uerbis mysterijsq; tuis efficies pleniorem. Annuit ille precibus, atq; hac ad te sententia Ioannes sacerdos magne, uenit Magnus ille sacerdos.

Tu

Tu igitur salutatorē tantū lætus excipe, atq; post salutationē primā, post lectā epistolam, quid diuinus ille loquat̄, si placet, attentius audi: Promisit em̄, ut sua tuaq́; persona pariter digna diceret: se tibi breuibus quid Aegyptij, quid Assyrij sacerdotes, de religione rebusq́; diuinis senserint, expressurum.

ARGVMENTVM IN LIBRVM IAMBLICHI.

Porphyrius, qui inter Platonicos propter excellentiā philosophus appellatur, longam in Aegyptum misit epistolam ab Anebonem sacerdotem, uariarum & grauium quæstionū plenam, ad omnes philosophiæ partes spectantium, præsertim ad deum atq; angelos, dæmonesq́; & animas, ad prouidentiam, ad fatum, uaticinia, magicen, miracula, sacrificia, uota. Porphyrij quæstionibus respondit Iamblichus eius auditor. Introducit uero Porphyrio respondentem Abamonem Aegyptiū sacerdotem, pro Anebone discipulo suo, ad quem Porphyrius misit epistolam. Huius ergo quæstionis totius, atq; respōsionis profectò diuinæ, tanquam in Plotino nimium occupatus, singula fermè non uerba sed sensa traduxi, ut non mirum putari debeat, sicubi diuulsa uideatur oratio: præsertim inter ipsa disputandi principia, ubi leuior iactura uerborū. Iam deinceps uerborum etiam contextus magis perpetuus appa

rebit. Coactus uero sum interdum meum aliquod uerbum uel continuationis, uel intelligentiæ gratia interserere. Velocioris autem æditionis etiam in causa fuit Pierleonus uir omnium cupidissimus secretorum. Verum id quod in primis admiror, hic semper affectare uidetur, quæ iam possidet. Nam diuinitate quadam ingenij philosophorum arcana & græcorũ & barbarorum, nondum lecta consequitur.

IAMBLICHVS

IAMBLICHVS DE MYSTERIIS.

De cognitione diuinorum.

AEGYPTII scriptores putãtes omnia inuenta esse à Mercurio, suos libros Mercurio inscribebant. Mercurius pręest sapiẽtiæ & eloquio. Pythagoras, Plato, Democritus, Eudoxus, & multi alij, ad sacerdotes Aegyptios accesserũt. Dogmata huius libri sunt Assyriorum, & Aegyptiorũ, & ex colũnis Mercurij. Pythagoras & Plato didicerunt philosophiam ex columnis Mercurij in Aegypto. Columnæ Mercurij plenę doctrinis. Ante omnem rationis usum inest naturaliter insita deorum notio. Imò tactus quidam diuinitatis melior, quàm notitia: ex quo incitatur naturalis appetitus boni, & ratiocinatio atq; iudicium. Essentialis cognitio diuinorum, quæ anima est perpetua, ac reuerà non est cognitio hæc, qua deo fruimur. In cognitione enim est alteritas, sed contactus quidam essentialis & simplex.

Nō em̄ possumus attingere unitatē ipsam, nisi unitissimo quodā & unitate mentis, quę super animæ mentisq́ proprietatem extat. Vnitas ipsa deorū unit sibi animas ab æterno per unitates earum secundum contiguitatem, tam propriā & efficacem, ut esse continuitas uideatᷓ. Intellectus diuinus dat esse animę, per intelligere suum essentiale: Ergo esse animæ est quoddam intelligere scilicet deum unde dependet. Esse nostrū est deum cognoscere: quia præcipuum esse animę, est intellectus suus: in quo idem est esse, quod intelligere diuina actu perpetuo. Ab illo autem esse præcipuo, deriuantur potentiæ animæ discurrētes. Post deos ponimus dæmones, heroës, animas puras: hi tres ordines pedissequi sunt deorum. Non possumus solitis humanæ rationis discursionibus attingere deorū pedissequos dæmones, heroës animos puros: Sed necesse est cōsurgere ad essentialem intelligentiam & ęternam. Sicut dij semper attingūtur notione innata, sic numina deorum pedissequa tunc primum attingūtur, quando anima deposuit modum cognitionis mobilem, qui ad potentiam spectat rationalē, quæ intellectu intelligentiaq́ formatur,

formatur, quem uocãt intellectum adeptũ. Nam prima notitia in agente intellectu consistit. Cum cognitio per adæquationẽ fiat, sequiť ut numina sempiterna, & immobilia attingamus, notione sempiterna, immobili, simplici. Cognitio qua cognoscimus substantias separatas, est in alia specie quàm illa, qua cognoscimus alia. Cognitio diuinorũ fuit semper in anima per simplicem intuitũ uel contactum. Aliqui putant se assecuturos separata per quendam oppositionis modum, scilicet, materialia sunt mobilia, localia, patibilia, &c. ergo separata sunt immobilia. &c. Sic utique cognoscitur quid non sint: quid uero sint, adæquatione cognitionis ad illud quod animo naturaliter per intellectũ inest. Acquiriť autem in rationali potentia studio quodã, nec tam cõparationis & coniecturæ, quàm separationis & purificationis officio. Erat & modus disiunctionis, scilicet dij & diuina uel sunt tẽporalia, uel æterna: Nõ temporalia, ergo &c. Hic etiam modus sua mobilitate non congruit immobilibus.

De proprietatibus uniuscuiusq; superiorum.

SI qua compositio cõtrà substantijs separatis & separabilibus inest, nõ est, ex ge-

nere per se indeterminato, & differentia terminante. Illæ enim substãtiæ sunt completæ species undiq; in actu determinato atq; completo. Si substantię separabiles tanq; simplices non differũt inter se per differentias speciales sub eodem genere, ergo neq; per indiuiduales sub eadẽ specie discrepant. Quælibet igit̃ est quasi unũ genus uel species per se existẽs: differũt uero seipsis, & ordine graduum, & quoniã ad primũ aliter referũtur. Intelligentię inter se nõ cõueniunt, uel differunt genere, et differẽtijs ullis, simplicissima enim sunt: sed quatenus uel eadẽ, uel diuersa ratione referunt̃ ad primũ, & alię in prioribus, aliæ in sequentibus perfectionis gradibus dispositæ sunt. Differentię rerũ inter se in actionibus passionibusq; resoluẽdę ubiq; sunt in uiriũ differentias, atq; hæ in differentias essentiarũ: neq; alicubi quiescendũ est in sequentibus, sed ad priora proficiscendum. Neq; in substantijs superioribus anima nostra, neq; in hac est motio ulla passiua, sed totum est actus efficax. Motus animæ quo ex se mouet̃, non diuiditur in motorẽ & motũ, uel mouere atque moueri: sed est essentialis actus progrediens temporaliter. Cõpositis

& for-

& formis quæ sunt in subiecto, cõpetunt ac cidentia: formis immaterialibus non conue-niunt. Quicquid est in formis separabilibus, est esse & essentiale, præcipua quadã æqua-liq; sorte: Neq; aliquid ibi accidens aut cõse-quens reperit. Motus & actiones sunt diffe rentes ꝓpter differentias naturarũ, nõ econ uerso. Si dicamus unũ esse genus separato-rum, cõfundimus theologiã. Substãtiæ sepa rabiles non cõueniunt uno quodã genere, in quo per differentias distinguãtur, sed se-ipsis, & ordine graduũ distinguũtur: quate nus per alios perfectionis gradus referũtur ad primum. Cõueniunt autem magis inter se quæ per similiorem modum referũtur ad primum atque ultimum. Bonum duplex: quod super essentiam, quod secũdum essen tiam. Essentia est proprietas deorũ omniũ. Ipsum uero bonum super essentiam: & dici tur causa boni, scilicet essentialis boni princi pium: proinde secundum gradus essentiæ, gradus deorum inter se distinguuntur. Ani mabus rationalibus ultimis non inest essen-tiale bonum sicut dijs, sed participatio boni secundũ pulchritudinẽ intellectualem. Sed hæc immobiliter inest.

De ordine superiorum.

ANimę nostrę in diuinorum generibus cõputantur. Heroës sunt maiores hominibus, ergo multo grandiores sunt dęmones. Primum diuinorum est ipsum bonum, dijq́ sequentes, ultimũ particulares animæ rationales. Horum media duo sunt, scilicet heroës prope animas, & dæmones prope deos: sicut inter ignẽ ac terrã est aër & aqua. Heroës etsi potentia, uirtute, pulchritudine magnitudine nobis præstant, tamẽ cum anima nostra & uita eius multum congruunt. Dæmones sunt superiores heroibus, & ministri deorum, tanquam architectorũ in opificio mundano. Quæ sunt in dijs ineffabilia & occulta, dæmones exprimunt atq; patefaciunt. Dæmones & heroës accommodant inferioribus uniuersales, simplices, immobiles deorum dotes, et conciliant omnia, atque harmonici cõsensus & compassionis omnium inuicem sunt autores: Traducunt diuina ad nos, & nostra æqualiter ad diuina perducunt: præterea gradus in donis superiorũ, & in pręparatione suscipientiũ æque disponunt. Diuersa diuinorũ genera differunt inter se per triplicem modum proprietatum,

tatum, ſcilicet quantum ad eſſentias & uirtutes & actiones pertinet. Proprietas deorum eſt, unitas, permanẽtia in ſeipſis immobilis, motionũ cauſæ, prouidentia eminens, nihilq́; cõmune habens cum his quibus prouidet: atq; hæc proprietas in eis ſecundum eſſentiam, & uirtutẽ, actionemq́; ſeruatur. Animarũ proprietas eſt, declinatio ad multitudinem, & motum coniunctionemq́; cum dijs, atq; ad accipiendum ab alijs aliquid, & ea motu uitali replenda, & congruendũ ubique cum omnibus, partim manentibus, partim uero fluentibus: & ad omnia in ſe & per ſeipſam contemperanda. Hæc uero proprietas in eis ſecundum eſſentiam & uirtutem, actionemq́; ſeruat. Proprietates dæmonũ ſunt, continere in ſe dotes deorum, inferiori quidem modo quàm dij, ſed ſub idea, rationeque earum continere deteriorum conditiones, dum ſcilicet multiplicatur quidẽ, ſed unite: miſcetur quoq;, ſed impermixte: mouetur deniq;, ſed ſtabiliter. Heroës cõtrà ſub conditione multitudinis & motus permiſtionisq́; unitatem, identitatẽ, ſtatum, excellentiam habent. Dæmones & heroës ſunt proximi extremis, illi quidem dijs, hi animabus.

Differentiæ dęmonum ad heroës pręcipue: quoniam heroës magis aliquãdo declinant ad particularia mobiliaq́; quàm dæmones. Duo media, ſcilicet dæmones heroësq́;, componuntur ex proprietatibus extremorũ ſcilicet deorum atq; animarũ: ſed in dæmonib. plus eſt diuini, in heroibus plus humani.

Quomodo ſuperiorũ actiones inter ſe diſtinguantur.

Dii tenent entiũ ſummũ, animę infimũ. Dij poſſunt omnia, momento uniti: animę contrà nec omnia, neque momento, neq; unitæ. Dij faciunt curantq́; omnia nõ inclinati, animę cum inclinatione & conuerſione quadã agunt. Dij ſunt præcipuæ cauſæ, animę ex illorũ uoluntate perpetuo pendent. dij uigore celerrimo fines ſuos intimos unà cum principijs comprehendunt, animę ab alijs in alia, ab imperfecto ad perfectũ pergunt. Dij comprehendi nequeunt aliqua menſura uel forma, animę inclinatione & habitudine & nutu detinentur atque ſuperantur, & appetitu deteriorum, familiaritate que tanguntur, & certas inde contrahunt qualitates.

De intel

De intellectu & anima.

INtellectus omniũ opifex, adest semper omnibus dijs plenissime, per actũ unũ in seipso manentẽ. Anima est particeps intellectus magis partibilis multiformisq; ad gubernationẽ accõmodati, ac naturaliter inanimatis ꝓuidet, aliâs alijs figuris affecta. Item dijs adest à causis superioribus ordo, ipsaq; pulchritudo, uel causę utriusq;: animæ uero adest ordo, intellectualisq; pulchritudo. Itẽ in dijs est mensura in omnia potens: animæ uero mensurã illam determinat, ac per eam agit in aliqua. Dęmones & heroës tanquã medij inter deos & animas, cõpetenti proportione, quod ad extrema & seipsos pertinet, cõponuntur ex proprietatibus tam animarum quàm deorũ, quas in superioribus enarrauimus. Si uis ergo deorum speciem apprehendere, proprietates animæ rationalis ultimę cogita, & oppositas in perfectione dijs attribue. Si speciem dæmonis cõponere placet, ex utrisq; compone, plus interim diuinitatis attribuens. Si deniq; species herois, uerum ex ambobus, plus tamen de animæ cõditionibus inserens. Carpit Porphyrium separata per habitudines ad corpora

distinguentē, scilicet deos per habitudinem ad corpora ætherea, dæmones ad aëria, animas ad terrena, quia uidelicet non debeant priora & causæ, per posteriora effectusq́ distingui. Incorporeæ substantiæ non sunt in corporibus, sed extrinsecus ea ducūt, dātq́ eis aliquid, nō accipiunt: Igitur nec unà cum his commutantur, neq; ad eorum distributionem distribuuntur. Non enim sunt habitus corporū uel materiales formæ, sed subsistentes, separabilesq́: imò iam separatæ, & ante corpora uiuunt. Substantiæ separatæ, separabilesq́, nō tales euadunt, quia talem sortem, prouinciamq́ elegerint, uel sortitæ sint: imò uicissim, qualem anima ante corporis ingressum, uitam speciemq́ in actum in se eduxit, tale corpus sortitur organicum, talemq́ consequentem sibi naturā, quæ quidem uitæ ipsius animæ perfectiori subijcit. Anima rationalis in corpus iam uiuum uenit, sed imperfecte uiuum. Diuina progenerant in seipsis naturaliter totū opus suum distinctū antequam pariant. Penes illa quę rationem uniuersalis principij habent, inferiora in superioribus, corporea in corporeis, opificia in opificibus producuntur, in eisq́

circulari=

circulariter continentibus diriguntur. Circuitus ergo cœlestes, ad circuitum cœlestiũ animarum redigũtur: animæ uero mundorum, id est sphærarum syderumq́ꝫ, in intelle ctum suum accedentes comprehenduntur ab ipso penitus, atq; in ipso primum progenerãtur: Intellectus particularis in uniuersalem, ac ille in superiora similiter. Cum ergo semper sequentia cõuertantur in prima, & superiora tanquã exẽplaria ducãt inferio ra, certe à superioribus producitur, adestq́ꝫ inferioribus essentia simul & species: & omnino in melioribus primo sequentia producuntur: Ideoq́ꝫ ab illis ordo & mensura in sequentibus, non econuerso dependet. Nõ sunt igitur ab his illorũ assignandæ proprietates. Essentia igitur in corporea & per cor porea qualia, quibus cum nihil habeat com mune, distingui non potest. Principia diuina operibus suis nõ solũ essentiam tribuũt, sed totam distinctionem, ordinemq́ꝫ formalem. Essentia quæ adest corporibus non localiter, locis corporeis nõ distinguitr: & quæ non cohibetur particularibus circũscriptionibus subiectorum, eadem particulariter à mundi partibus minime continetur. Natu

ra incorporea ſubitò ubicũq; uult adeſſe, nullo alicubi prohibente.

Omne diuinum & incorporeum ubiq;.

MVlto magis diuinitas quo minus ſit ubiq;, nullo limite coërcet. Item quæ apud nos ſunt fieri formariq; nequeunt, niſi una quædam uirtus opifex, & ſpecierũ participatio, per omnia diffundatur. Deniq; niſi diuina ſint, ubiq; tollitur ſacrificij uirtus: quę in quadam deorũ ad homines cõmunione cõſiſtit. Dij ex hoc maxime omnia cõtinent, quod nuſquam cõtinentur. Terrena quoniam facta ſunt & conſtant munere diuinorum, quoties paratiora ad diuina reddũtur deos ſubitò ſortiunt, exiſtentis hic etiam ante naturas proprias terrenorum. Præterea cum in quolibet deo potẽtia ſit infinita & natura indiuidua incõprehenſibiliſq;, meritò certis alicubi locis cohiberi nõ poſſunt. Item non eſſet uera inter deos uniuerſalis prouidentiæ unio, niſi omnes pariter eſſent ubiq; præſentes. Dicitur etiã, deorũ alij quidẽ aërei, alij uero aquei, non quia ibi ſolũ ſint, ſed quia ibi maxime regnant. Sacerdotes deos terrenos & ſubterraneos aduocabant: qui certe dicuntur tales, nõ quia ibi ſint ſolum,

(ſunt

(sunt enim ubiq; omnes) sed quoniã alij alibi potissimũ operantũ. Nam & anima cuiusli bet stellæ est ubiq;, quamuis ibi potius agat. Statuis, diuina quædam illustratio capitur.

De prouidentia, & quomodo dij sint ubiq;.

QVando dij uarias mũdi partes, urbes, ædes, statuas proprie sortiri dicuntur, intellige essentiam potentiamq; illorũ ubiq; in se uigentem, hoc aut illud potissimum illustrare: atq; sicut lumen in se manens, sine mixtione diuisioneq; sui diuersa passim illũminat, ita dij. Sicut lumen Solis idem totum continuũ est ubiq;, neq; potest in partes diui di, neq; alicubi claudi, neq; à fonte proprio separari, neq; miscetur aëri, licet adsit: quippe cum nihil relinquat luminis, calore tamen à calefaciente relicta: Ita cuiusq; dei lumen totũ indiuidue, toti mũdo penitus adest: licet parti cuidã præcipue uim suã maxime sibi accõmodatæ cõcedat. Interea tamen quodãmodo implet omnia, ob potentiã pfectam, et excessum causalem prorsus immensum, unde perficit omnia, unitq; cum extremis extrema, per media cõprehendens in se omia & se, ad sic reflectẽs sibi prorsus unitũ.

Quod quidem munus imitatur & mundus circulari motu, partiumq; in unum connexione & conciliatione quadam, transferente elementa uicissim in elementa, atq; uirtutem superiorū ad inferiora mittente. Qui manifestam hanc suscipit deorū statuā ubique prorsus unitā, uereri debet omnino de dijs mūdi causis aliena sentire, scilicet esse localiter, ut ita dixerim, separatos. Si enim nulla est communio mūdi ad numina, quod ad essentiam, uim, actionē spectat, nullaq; condistributio, uel consortium: nulla nimirum nec coextensio & condistributio secundum locum, atq; determinans quantum ad illud pertinet specie uel genere cogitata sunt mutua comprehensio & permixtio esse potest. Quæ uero se totis omnino differūt, reciprocam inter se condistributionem uel mixtionem uel cōprehensionem nullam prorsus admittunt. Quando per diuersas mūdi plagas fit numinū distributio, intellige alias plagas aliter munera deorū pro sua proprietate suscipere. Quod quidem cōsiderans ars sacrorum operum, proprijs inuocationibus utitur, quæ eiusmodi distributioni proprietatiq; numinū cōsentaneæ uideātur. Quælibet

bet mūdi pars accipit aliquid à quolibet deo: quilibet enim deus cuilibet parti mundi totus adest: sed partes aliæ aliter hinc accipiūt: æther quidē ætherea, aër autē aëria suscipit ratione. Certis nanq; materijs inuocationibusq́;, munera deorū naturaliter attrahūt.

Quod omne diuinum sit à paßionibus alienum.

NVmina nobis superiora, nihil habent in se passibile: atq; hanc (ut ita dicā) impassibilitatem, nō habent acquisita uirtute, sed natura. Neq; etiam anima, quæ est ultima diuinorum, passibile quicquā habet: animam dico à corporibus puram, quæ neque etiam tangit perturbatione uoluptatis eius, quæ est restitutio in naturam, cum sit uita supernaturalis ingenita: neq; dolore quopiā dissoluente, cum sit extra omne corpus naturamq́; circa corpus diuisam & harmoniā descendentem in corpus ab harmonia animę principali: neq; etiā passionibus sensum præcedentibus eget. Nō enim corpore continetur, neq; per instrumenta exteriora corpora percipere cogitur. Iam uero cum sit indiuidua & uniformis essentia, secundum se incorporea permanens, cum corpore nihil

communicans: nimirum paſſiones diuiſionis, uel alterationis, uel mutationis alicuius nullas admittit.

Loquitur de anima ſeparata à corpore.

ANima neq; etiam dum adeſt corpori, patit̃ uel ipſa quicq̃, uel rationes ſeminales, quas ipſa corpori tradit. Species enim ſunt ſimplices uniformesq́;, nullam turbationem uel exitum à ſeipſis ſuſcipientes. Paſſiones qualeſcunq; ſint in animali, non ſunt in anima, qualiſcunq; ſit, ſed in corpore, quod ſub anima certam poſſidet qualitatem, qua & patiatur & agat. Nulla eſt in anima paſſio, uel peremptoria uel turbatoria. Atque hanc impaſſibilitatem anima non ſolum acquirit electione, ſed poſſidet ipſa natura admodũ ſuperiore corporibus. Dęmones & heroës ſunt impaſſibiles atq; ſempiterni: Semper enim ſequũtur deos in mundi ordine conſeruando: Vbi uero paſſio eſt, ordo perpetuus nõ ſeruatur. Porphyrius ſuſpicabatur dæmones mundi rectores aliquo modo eſſe paſſibiles, per ea quæ adhibebantur illis in ſacris. Iamblichus negat, quia ubi eſt ordo perpetuus, nõ eſt paſſio, quam eſſentia incorporea per ſempiterna nequit accipere.

accipere. Fortè uero concederet dæmones infimos malosq́; & gubernatione priuatos, tangi paſſionibus effectius: nõ quidẽ in anima, ſed in corpore tali per animæ præſentiã cõſtituto. Sicut natura ex occultis rationib. manifeſta facit, ita ſacerdos adhibet manifeſta, ut occulta ſignificet. Sacerdos operatᷣ ſępe multa, quibus aliquid ſimile propriumq́; diuinis efficiat, qua quidem cognatione aliquid diuinitus attrahat. Interea operatur et multa ꝑ quæ purificet animã ac mala nobis auertat. Dæmones ꝗ ſunt nobis præſtãtiores, nullã naturalẽ utilitatẽ à nobis accipiũt: aut em̃ nõ indigent, aut ipſimet ſibi abunde ubiq; ſuppeditant. Nullã uero ex rebus corporalibus mutationẽ aliquãdo patiunᷣ. Inſunt nobis perturbationũ principia quædã, quæ ſi uiolentius à principio & ſubitò cohibenᷣ, tandẽ acriores erũpũt inſtar flãmę cõpreſſæ, riſusq́; cohibiti: ſunt ergo remiſſius corrigẽda. Heraclitus ſacrificia medicamẽta noĩat, q̃a purgẽt animã à morbis in hac generatione cõcretis. Porph. ſuſpicabaᷣ nõ modo dęmones, ſed etiã deos aliqua paſſione tãgi, q̃m inuocationib. moueãtur. Volũtas boni in deo dijsq́; ꝗ ſunt bonitates excellẽtior eſt,

ideoq́ liberior quàm uita nostra electiua circa bonum. Itaq; dij non quia inuocantur, mouentur ad bonum hominibus adhibendum, sed sponte nos ad bonum prouocant, nobisq́ inuocando conuersis occurrunt ultro, ostenduntq́ aliquid atq; largiuntur. Putant quidē homines se esse liberos ad petendum: Esto: ergo dij liberiores ad dandū. Dij propter liberā uoluntatē boni actionemq́ perennem atq; perfectam, omnibus benefaciunt, cum primum ad illos sunt inuocando cōuersi. Anima in supplicationibus ad contemplationem perueniens diuinorū, uitam priorem obnoxiam passionibus transmutat in uitā passionis expertem, dum subit actionem uitamq́ deorū. Quomodo igitur supplicationes nostræ passionibus deos tangūt, cum & animas antè passiuas, reddant à passionibus liberas? Supplicationes animū influxui deorum aptum efficiunt, qui & ultro facile peruenit, propter diuinam amicitiam omnia connectentem.

De ira deorum.

QVando à benefica cura deorum quasi à lumine solis nos diuertimus, in tenebris

bris statim sumus, diciturque deus nobis iratus. Placare igitur deorum iram, est ad illos supplicando redire. Placatio eiusmodi non affert passionem deo, imò & animum à prioribus liberat passionibus. Dij dæmonesque diuini suppliciter adorati cultique, mala multa repellunt, quæ alioqui naturaliter euenirent.

De necessitate & libertate deorum.

NEcesse est deos ita se habere, ut sunt: non necessitate extrinsecus illata, sed naturali sibi optimaque sibi, ideòque maxime uoluntaria, quam & nollent unquã optione proposita aliter se habere. Porphyrius multique philosophi dicunt deos quidem esse intellectus puros, dæmones autem intellectus uel participationes intellectus aliquos animales. Sed Iamblichus non ita recte poni dęmonum proprietatem obijcit. Nam & animæ intellectus sunt animales, & intellectus ipsius participationes quædam. Neque rursum deorum proprietatem recte poni, nam puris intellectibus dij præsunt.

De differentia deorum ad dæmonas apud Græcos, atque deuotissimos.

DIi non secũdum rationem intellectus ipsius, sed unitatis & bonitatis & intel

ligibilis obiecti rite definiuntur. Porphyrius suspicatur intellectus puros separatosq; habitudinē ad sensibilia non habere, neq; preces audire. Principalis cultus, separatis substantijs tamē est adhibēdus: in hoc utiq; cultu excitat̄ animæ summū, summisq; coniungitur. Supremi in uno omnia nostra cōprehendunt atque cognoscunt, actionesq; orationum religiosarū in seipsis cōprehendunt: neq; à se discedūt, sed in se stantes orantium intētioni prorsus intersunt. Supplicare uero humilime cōuenit: agnoscere em̄ uilitatē nostrā si superis conferamur efficit, ut maxime supplicemus, conuertamurq; ad illos omnino, & assidua cōsuetudine similes euadam9. Apprime uero cōferunt orationes missæ diuiniter, quibus diuina uis inest. Hæc contra Porphyriū, opinantem colendos nobis esse proprie mundanos deos, quia sentiāt. Item supplicationes diuinarū mentiū puritati minime cōuenire. Iamblichus cōuenire putat ꝓpter sensum intimū, qui supplicationibus inest: presertim quæ sunt date diuinitus. Intellectus puri sine sensu sensibilia noscunt.

Iterum de supplicationibus.

PORPHYRIUS ait materialia quædā in supplicationibus

plicatiōibus adhiberi: ideo adhiberi dijs tantum illis, qui ſint animalia. Reſpōdit Iamblichus, in ijs materialibus ultra corporeas qualitates latere etiā rationes, & ſpecies, & menſuras incorporeas atq; diuinas, per quas quę adhibentur ſunt cōgrua dijs. Profectò quicquid admouetur, quomodocunq; conſentaneum & ſimile dijs, mox dij adſunt, coniunguntur, exhibentq; munera, preceſq; exaudiunt. Parua quædā cōgruitas rerū noſtrarū ad deos nobis ſufficit, ut aliud ab illis hauriamus. Illi enim ad hoc ſemper promptiſſimi ſunt, propter bonitatem naturalem mirabilemq; potentiā. Cauſa uero præpotens agit in materiam uel exiliter præparatam. Porphyrius ex eo diſtinguit dæmones à dijs, q̃d illi ſunt incorporei, hi uero corporei: Iamblichus ait, per hæc ſubſtantias & proprietates eorum diſcerni non poſſe.

De differentia inter deos & dæmones, atq; de cœleſtibus.

DIi cœleſtes dici incorporei poſſunt, qm̃ ad ſuam excellentiorē actionē & uitæ felicitatem, nihil impedimenti à corporibus contingit. Sed quatenus dij ad ipſum unum tendūt, corpora ſponte contendūt eôdem,

neq; continent animas, ſed excellentiſſime cõtinentur. Cœleſte corpus rebus eſt incorporeis cognatiſſimũ, propter naturam ſimplicem, indiuiſam, conſtantem, & actionem unam, id eſt circuitũ & uitam ſibi congenitã atq; lucem. Non fit in cœlo cõpoſitio ex anima & corpore, in tertiam naturã unam, ſed prorſus ad naturam animę trahitur, atq; eſt quaſi uiſibilis quædam anima. Forte cœlum eſt lumen ipſum ſine materia & ſine dimenſione. Dimenſio enim ibi propter amplam præſentiã eius apparet. Vnde cœlum eſt anima cœli ſeipſam accõmodãs oculis rebusq; caducis: atq; circulus ille eſt circuitus animę: lumen eſt intellectus eiuſdem. Sicut in infimo corporũ forma fit materialis, ſic in ſummo materia fit formalis, & corpus animale, non anima corporalis, ſiqua modò eſt in cœlo materia. Sicut ſummus aër fit igneus, ita cœleſtis ignis fit animalis. Anima illa intellectualis euadit, intellectus boniformis efficit. Cœleſtia animalia dici incorporea poſſunt. Omnes cœleſtes boni ſunt atq; benefici, ſuſpicientes tantum ipſum bonum, & hoc intuitu agentes æterno. Virtutes inextimabiles compertę ſunt, tum in animalibus cœleſtibus

ſtibus, tum in earum corporibus inſitæ, tum per defluxus in omnia ſine impedimento uſque ad infima deſcendentes, communicatæ tam diuiduis quàm in ſpeciebus: immutabiles ubiq;, quãuis in materia mutabili regentes generationem perpetuo quodam ordine ſemperq; beneficę. Inde per fluxum cœli in materiam diſcordibus plenam reſultat aliquid nobis diſſonum. Temporalia temporaliter æterna capiũt: Corpora incorporea corporaliter. Materialia hæc immaterialia cœlorum uires mutabiliter & inordinate ſuſcipiunt. Quæ ſunt in mundo diuino figurata nõ ſunt, quamuis ut figurata recipiantur in cœlo, ſic cœleſtia nõ ſunt mala, quamuis hic ſuſcipiantur ut mala. Vires cœleſtiũ omnes inde bonę deſcendũt, in hac autẽ contrariorum permixtione mutãtur: ideoq; qualitas, quæ nocet in terris, alia iam eſt præter illam quę cœlitus huc uſq; peruenerat. Primo quod datur, aliud quidẽ eſt in datore, aliud aũt extrà, etiã ſi in ſeipſo permaneat: præterea eſt & minus. Secundo, dum in ſubiecto uiliori ſuſcipitur, fit & uilius. Tertio, propter naturam ſuſcipientis diuerſam, ſuſcipitur modo diuerſo. Quarto, qualitatibus inter ſe diffe

rentibus, quæ à ſubiecto eodem pariter capiuntur. Quinto, patiente ſubiecto patitur. Sexto, ex omnibus ſubiecto comprehenſis, aliud quiddam poſtremo reſultat. Influxus cœleſtes in materiales extendunt. Saturni quidem uis contentiua eſt: Martis uero motrix. Illa uero per accidens frequẽter obeſt, quãdo materia frigidiore ſuſcipitur: hæc autem quãdo feruẽtiore. Item illa nocet quando per modum congelationis accipitur: hęc quãdo per æſtum: quod quidem fit pro diſpoſitione materiæ, id eſt quãdo uidelicet materia illa neq; ſatis calida eſt, atque eſt interea denſior: hæc autem per ſe eſt calidior atque ſubtilior. Lux colorq; Solis, quamuis offendere languidũ uideantur, neceſſaria tamen ſunt ad uitã. Similiter omnes cœleſtiũ influxus ueniunt ſalutares, quamuis ſubiecti uel peruerſitas peruerſe recipiat, uel debilitas facile tolerare nõ poſſit efficaciam ſuperorũ. Omnes motus cõferunt & uniuerſo, & neceſſarijs partibus uniuerſi: quamuis interim inter particulas minimas ſub hoc motu, uel alia lædatur ab alia, uel tales particulæ nõ facile motũ uniuerſi ſuſtineãt: Sicut in chorea, dum ſinguli harmonice ſaltant, cõgruuntq;

gesti

gestibus inter se & toti choro, digitus & pes premitur & offenditur: & si quid debile incesserit, pessundatur.

De uicinitate cœlestiũ corporum ad species incorporeas.

DIi cœlestes principium suum habẽtes in mũdo intelligibili, dum ideas sui cõtemplant̃, in eo mouẽt cœlos hoc ipso actu intelligentię uoluntatisq́; efficaci admodum & perpetuo: Ideoq́; sine labore regũt, quod ex ordine semper constante euidenter apparet: Ita uero affectis dijs separatis coniuncti sunt potius q̃ corporibus. Regimẽ circa cœlos nõ potest deos ab intelligentiæ intentione distrahere: cum eo potentius faciliusq́; regant, quo illic attentius speculantur: Ex hoc enĩ procedit et illud. Idem quoq́; nostris accideret animalibus, si causam suam cõtemplarentur, unde est & uegetandi facultas.

Confirmatio superiorum.

MEns diuina per ideas suas deorũ cœlestium animas procreat, atq́; p eas cœlestia corpora, et utraq́; sibi cõiuncta ppetuò retinet. Dij mundani, q & intellectuales species noiant̃, inter se uniti sunt: tum quia cuncti idem exemplar in quo sunt species intelli

gibiles cõtuentur, tum quia exemplar illud in quolibet deo mũdano uiget ubiq; totum. Nõ ſpaciũ, non ſubiecta diuerſa prohibent, quin quælibet eſſentiæ incorporeæ ubique ſibi inuicem inſint. Dij mundani in ſe inuicem ſunt, ſuiſq; ideis: tum quia ſunt ab uno & referuntur ad unũ: tum quia diuina unitas ubiq; præualens unit eos: tum quia procedunt inter ſe & cõuertuntur, mutuoq; accipiunt. In cõpoſitis naturalibus unitas aduentitia eſt, dependens à ſuperioribus, & à multitudine uincitur. In formis ſeparabilibus unitas ſuperat multitudinem, & in dijs adeò ſuperat, ut illorũ eſſe ſit unitas quædã. Dico aũt quædã, quia primũ principium eſt ipſa ſimpliciter unitas. Cum igitur unitas in dijs intrinſecus ita præualeat, meritò à prioribus exuberat in ſequentes: ita ut ij in illorum unitate conſiſtant, qua unitate quaſi omnibus communi, cuncti ſunt unum actu quodã, ſicut corpora inter ſe potentia quadam materiali ſunt unũ. Dij cœleſtes inuiſibilibus dijs penitus ſunt uniti: tum quia cœleſtes animæ ſunt extra corpora, tum quia dij ſuperiores, id eſt ideæ unitatẽ infinitam habent, prout omnes ſunt in quolibet: per

quam

quam unitatem, sibi & inter se deos sequentes uniunt. Cum enim omnes dij definiantur per unitatem, una cōmunis unitas dilatatur in omnes: per quā sunt unū actu cunctorum uno ad unum prorsus obiectum, et principiū atq; finem, in eodem omnes puncto simul atq; momento.

De prouidentia, & de dijs, atq; dæmonibus.

DEorū prouidentia uniuersalis est, dæmonū uero particularis. Deus primus dat omnibus omnia: dij sequentes omnibus aliqua largiunt̄: dæmones atq; animę aliquibus solum, & aliqua tantum. Sunt dij inuisibiles, sunt & in cœlo uisibiles: sunt & dæmones. Dij quidē in cœlo cōspicui in ipsa unione ad deos occultos existunt: dæmones autem longe ab illis distant, uelut à contemplatoribus puris, ipsi in agendo propensius occupati: ideo & à dijs cōspicuis longe distant. Item essentia utrorunq; deorum, & potentia, prouidentiaq; uniuersalis est per omnia tendens: dæmonum uero natura prouidentia particularis, circa res quasdam atq; prouincias. Item dij corpora sua adeò supereminent, & corpora adeò his obsequuntur, ut à corporibus separati dicātur: dæmones uero

contraria ratione magis affecti sunt & copu lati corporibus. Item dij sunt architecti, dæmones uero ministri. Dęmones quod occulti sunt sensibus, dij rationi quoq; humanæ. Quod si fortè aliquãdo dij appareãt circa terram, adhuc dæmonibus aëris erunt præstantiores: Mutatio enim loci uel officij, naturã non mutat diuinam. Deniq; dij à potentijs fluentibus in generationẽ liberi sunt: dæmones uero nequaq;. Cõfutat quę ex historia Porphyrius adduxerat, scilicet fieri multa ad deos, quasi passibiles essent: Quia lex sacrorum iubet à passionibus esse inter sacrificia liberum: quæ quidẽ lex est data diuinitus, etiã à primo patre mũdi, à quo & omnia symbola in sacrificijs significantia aliquid occultissimum. Deniq; quæ in sacris rite fiunt, habent causam diuinam, adeò à passione remotam, ut nec ratio possit eam attingere. Vulgus rationẽ cerimoniarũ diuiniter institutã attingere nequit, uerũtamen assignare conatᷓ. Ex suis igitur passionibus assignãdo, dijs passiones attribuit. Vulgus erga potẽtes utitᷓ gestibus uenerati͂ois, & donis utitᷓ ad deos eisdẽ: Sed erga homines id agit tum passionibus suis, tum ꝑpter passiones maioris. Putat aũt

& simi-

& similes passiones dijs inesse, quæ homini bus potentibus insunt: atque propter similes passiones in subditis adoratoribusque dijs talia exhiberi. Sed reuera cerimoniæ diuinitus institutæ, nō passione agūtur ulla, sed admiratione potius & ueneratione, & constante prorsus intelligentia gaudioque persimili.

Quo differant dæmones, heroës, animæ.

SVnt in dijs uires generatiuæ opificesque, sunt & uiuificę, quę & in prioribus sublimius continentur. Primæ latius diffunduntur quàm secundæ: secundæ per primas definiuntur. Dæmones post longum earū processum exordiūtur, ubi iam ad partitionem plurimā deriuantur. Heroës definiunt per secundas, id est uiuificas, antequam deueniant ad postremū: Nam in postremo earū exordiūtur animæ. Officiū ergo dæmonū est opificium circa naturas mūdanas, usque ad singula trāsigere simulatque perficere, & animas ligare corporibus. Heroū uero est uiuificare, ratiocinarique, et animas custodire, easque à corporibus soluere. Dęmonū officiū latius est quàm heroū. Illi circa uniuersum magis, hi circa animas potius operant. Nō dicimus animas fieri, sed accipe à dęmonib. heroibusque nōnihil,

& ex se multa insuper adhibere, exordiriq́ suum officium circa diuinorum finem. Nō quia diuina nō ulterius agant, sed quoniam animæ in ultimis diuinorū officijs adsciscuntur. Item anima ex se tam uarias uiuendi formas promere potest, ut pro earum congruitate singulas habitet mūdi plagas. Potest & cōgredi quibus uult, iterumq́ regredi in seipsam, & tam dijs quàm inferioribus se coniungere, quatenus rationes diuinorū sicut inferior promit: & si sæpe per dæmones heroësq́ iungatˀ dijs, potest tam pro sua quædam media ab illis differentia, se coniungere dijs. Anima nonnunquam conciliat se diuinis per alias harmonias essentiæ actionūq́ suarum, quàm sint illę, quas dæmones superis se coniungunt. Etsi anima non seruet uitæ tenorē adeò similem, tamen sæpe benefica uoluntate deorum illuminata, dæmones supergreditur ad uitam angelicam potius q̄ animalem. Anima quāuis uideatur omnes rationes, & totas in se species exhibere, tamen determinata semper est secundum aliquid unū, id est unam speciem: atq́ interim ex causis pręcedētibus aliâs alijs seipsam coordinat, ipsa se mouens.

Quando

Quando alia numina aliter appareant atq; agant.

OMnes ſuperi inuocati, ueniunt in conſpectum: ſed alij ſub alijs formis uiribusq; occurrunt. Animæ quoq; ſtellarũ, nouis quibuſdam modis aſpectum mouent. Deorum uiſa occurrunt uniformia ſimpliciſſimaq;: archangelorum aliquanto minus uniformia uel ſimplicia: angelorũ quoq; minus: dæmonum uaria, iam principatuũ magis uaria, ſed ordine uarietatis miro: heroum his quaſi ſimilia: principum uaria admodũ, ordinata parum, animarum ſcilicet particularium uniformia. Cum enim diuerſi ſint ſuperi, naturis actionibusq;, & modo ſuo appareant ſingulis, meritò diuerſi diuerſis modis occurrunt. Dij in aſpectum ueniũt admodũ ſalutares: archangeli horribiles ſimul & manſueti: mitiores angeli, dæmones metuendi, heroës uerendi minus, principatus ſtupẽdi, principes noxij & infeſti, animæ ſimiles heroibus, quamuis inferiores. Deorũ imagines apparẽt penitus immutabiles, magnitudine, forma, figura, actione: Archãgelorum & angelorũ gradatim minus immutabiles, ſed prope deos: Dæmonum mutabiles quidẽ magnitudine atq; forma, his enim

aliâs aliter apparent, sed eædem agnoscunt. Principatuum immutabiles: heroum fermè sicut dæmonum: principũ multiformiter uariatur: animarum mutabiliores longe quàm dæmonũ. Dij apparent cum quiete quadã & ordine: archãgeli cum eisdem, sed his adhibent efficaciam: angeli eisdem, scilicet quieti & ordini adhibent motum ordinatum et moderatum: dæmones cum turbatione ordinem transgrediente: principatus cum stabilitate cõstantiaq; in seipsis: heroës cum motu atq; festinantia: principes cum tumultu: animæ fermè sicut heroës, sed minori cum stabilitate & ordine. Deorum pulchritudo occurrit inæstimabilis, incomparabilis, admiranda, supra modum delectans, archangelorum, angelorumq; cõsimilis: sed gradatim inæqualis. Dæmon & heroum spiritus per se apparentes, pulchritudinem in speciebus determinatis habent: sed illi secundum rationes essentiæ, hi secundum fortitudinis actũ. Principatuũ pulchritudo principalis est & natiua: principum ficta, adornata, elaborata. Animarũ pulchritudo in rationibus consistit determinatis quidem, sed diuisis magis quàm in heroum forma, sub una tamẽ specie

cie cõprehensis. Deorũ actiones effectusq́ uelociores sunt quàm intelligẽtia deprehendere possit, sed interea penitus stabiles. Archangelorũ celeritas mixta est quodammodo efficacibus actionibus: Angelorum cum motu: neq; pariter habẽt, ut unà cum dicto perficiãt. Dæmonũ actiones celeriores apparent, q̃ sint effectu & ueritate. Heroẽs magnifice quidẽ incedũt ad actionẽ, tardius tamen q̃ dæmones peragũt. Principatus cum autoritate & imperio ueniũt ad agendum. Principum conatus plurimã quidem habet emphasim, sed defuit ab effectu. Animarũ actiones mobiliores sunt, quàm heroũ, sed debiliores. Deorũ apparentium magnitudo totum cœlum occupare uidetur: quam incedentem nec terra putatᷓ sustinere posse. Archangelis apparentibus, partes mũdi quædam cõmouentur, & lumen præcedit in se diuisum: ipsi uero pro magnitudine dominationis suæ, magnitudinẽ lucis & figuræ præ se ferunt. Angelica forma & lux, & minor est, & diuisa magis. Dæmonum magnitudo formaq́ diuisa magis & minor. Heroica rursus angustior, aspectusq́ magnanimꝰ. Principatus prægrãdes & uasti: principes inflati

ſuperbiq́ꝫ & inſolentes apparent: Animarũ effigies inæquales, heroibusq́ꝫ minores. Deniq́ꝫ quilibet pro magnitudine potentię ſuę, & imperij latitudine: magnitudinem formę lucisq́ꝫ præfert. Deorum ſpectacula præluci da nobis occurrunt, fulgentiaq́ꝫ ad ſummũ & ſplendore dearticulata mirifice & lucidio ra q̃ ſint re uera: Archangelorum uera per fectaq́ꝫ. Angelorum effigies ſpeciem eandem ſeruant, præterquã quod à notitię plenitudine, agnitionis diſcretione deficiunt. Dæmonum exilia & quaſi caduca: heroum exiliora: principatuũ perſpicua: principum obſcura, ſed utraq́ꝫ imperioſa: animarũ umbroſa. Deorũ imagines quãplurimo ſplendore coruſcant. Archangelorum quoque præfulgidę: fulgidæ inſuper angelorũ. Dæmones turbidus ignis apparent. Heroës mi ſtum lumen ex pluribus habent: principatûs quidem purius: principes autem ex diſſi milibus contrarijsq́ꝫ confuſum oſtendunt. Animæ ignem reddunt plenum ex multis generationis admiſtionibus atque diuiſum. Deorũ imagines occurrũt tanquã ignis indiuiduus ineffabilisq́ꝫ, implens uniuerſum mundi profundum. Archangelorum ignis

etiam

etiam indiuisus, habens circa se, uel ante uel retro, quamplurimā multitudinem. Angelorū diuisus ignis, sed in ideis absolutissimis. Dæmonū magis quoq; diuisus, sed angustiꝰ circūscriptus, facile exprimendus, & apud illos qui superiora uiderūt, facile cōtemnendus. Heroicus ignis habet quod horum consimilia, sed nō æqualia. Principatuum ignis apprime lucidus: principum aliquid habet opaci: animarum ualde diuisus & multiformis, atq; ex multis mundi naturis admistus. Deorū ignis omnino stabilis est aspectu: archangelorum stabilitatis particeps: angelorum stabiliter mouetur: dæmonum instabilis: heroum properantior: principatuū quietus aduenit: principum uero tumultuosus: animarum ignis multis motibus transmutatur. Dij animas perfectissime purgant: archangeli sursum reuocāt, angeli tantum soluunt à materiæ uinculis. Dæmones ad naturam trahūt, heroës ad curam sensibilium operum deducūt: principatus quidem præsidentiam mūdanorum: principes uero materialium studiū exhibent. Animæ cum apparent contendūt, trahūtq; in generationē. Quicquid purum firmumq; est, in imagine

nobis occurrente, superioribus attributo generibus. Iam uero præfulgidũ eius, quod uel in seipso firmiter permaneat, dijs attribue: quod uero fulget atque permanet quidem, sed quasi in alio, archangelis: quod in alio permanens, angelis. Item quod mobile est & uagabũdum, & alienis plenum naturis, ubiq; inferioribus ordinibus attributo. Dæmones mixtos in se habent mundi uapores, feruntur'q; instabiliter prẹter uel iuxta mundi motum. Heroibus generatiuæ spirituum cõpositiones admiscentur, circa quas & ipsi cõmouentur. Principatus eodẽ modo permanent, mundanũ quod habent ostendentes. Principes materialibus liquoribus pleni sunt. Animẹ superfluis maculis & alienis spiritibus sunt repletæ: quibus cum quoties apparent, unumquodq; horũ generũ se ostendit. Dij materiã repente cõsumunt: archangeli paulatim: angeli soluũt ab ea & ad sublimia reuocant: dæmones diligenter exornãt eam: heroës coaptant ad eam, competentibus ubique mensuris eam strenue commodeq; curantes. Principatus adstant ei supereminentes, & hoc pacto seipsos ostendunt. Principes impletos se penitus materia monstrant.

ſtrant. Animæ puræ quidem ſeorſum à materia ueniunt: impuræ uero materia inuolutas ſe nobis oſtendunt. Exhibent inſuper alij nobis alia. Dij præſentes dant corpori ſanitatem, uirtutẽ animæ, menti ſynceritatẽ: Omnia noſtra in propria principia reuocãt. Quod in nobis eſt frigidum letiferum'que, delent: calorem fouent, efficacioremq́ꝫ reddunt ad uitam. Faciunt quoqꝫ ut omnia animæ mentiq́ꝫ cõgruant & menſurentur eiſdem, harmoniaq́ꝫ intelligibili lumen effundunt. Quod'ue non eſt corpus, oſtendunt tanquam corpus ipſis animæ oculis, per corporis oculos. Archangeli eadem agunt, ſed nõ adeò ſufficientia uel permanentia, uel extra proportionẽ noſtrã. Angeli bona etiam magis particularia diuiſe diſtribuunt, effectumq́ꝫ agunt ualde ab intimo eorum uigore deficientẽ. Dæmones præſentia ſua corpus grauant, morbis affligunt, aliter puniunt, animas quoque ad naturam trahunt, & à corporibus cognatóque eorum ſenſu non diſcedunt: atque eos qui ad ignem cœleſtem diuinum'ue cõtendunt, circa locum inferiorem detinent, nec à fati uinculis ſoluunt. Heroës alia dæmonibus ſimilia faciũt:

propriũ uero id habent, quod ad opera quædam generosa magnaq́ꝫ nos suscitant. Principatus apparentes bona largiunt̃ mundana, resq́ꝫ uitæ huius omnes suppeditãt: Principes materialia terrenaq́ꝫ bona. Animę cũ apparent, si animæ sunt purę, in ordine angelico constitutæ, sursum reuocant, salutem animo præbent, spemq́ꝫ sacram, sacraq́ꝫ dona quæ sperantur. Animæ impurę ad generationem detorquent, spem frustrãtur, eius fructus auferentes, passionibusq́ꝫ intuentes implent, animã corpori copulantibus. Ordinem quoq́ꝫ quem unusquisq́ꝫ obtinet in apparendo, designat. Dij ostendunt deos uel angelos circa se astantes: archangeli angelos præferunt uel præcurrentes uel circumstantes, uel sequentes, siue aliam quandam turbam angelorum quasi stipatorum circũuallantium: angeli opera ordini suo congrua præferunt. Boni dęmones opificia sua et bona quæ tribuunt, in conspectum adducunt: dæmones ultores ostendunt suppliciorum species: dæmones alij quomodocunq́ꝫ praui occurrunt circundati feris letiferis uoracibusq́ꝫ: principatus prouincias mũdi quasdam secum demonstrant: principes condi-
tionem

tionem materiæ ordine carentẽ errantemq́ʒ secum afferunt in conspectum. Anima quidem tota in nulla particulariũ specie detenta, ignem ostẽdit sine certa specie circa mundum totum: quo animæ mundanæ natura significatur indiuisa, & una, & nulli addicta speciei. Anima purificata, igneam ostendit figuram, ignem purum, & lumen micans, simulq́ʒ stabile, & ipsa unà cum duce sublimi sequitur bona uoluntate gaudens, atque ita in operibus suis ordinem quem obtinet patefaciẽs. Anima uero quæ deorsum labitur, occurrit trahens secum signa uinculorum atqʒ pœnarum, materialiumq́ʒ spirituũ compositione se grauatam ostendit, turbationibusq́ʒ materiæ dissimilibus occupatam: seq́ʒ subdentem imperio dæmonum generationi fauentium. Singuli cum apparent, ostendunt prouincias sortesq́ʒ, quas sortiti inhabitant: aërei quidem ignem aëreũ, terreni uero terrenum atque nigrum, cœlestes autem ignem splendidiorem: atqʒ in his tribus terminis, omnes distributi sunt eorũ ordines. Dij demonstrant omnium ordinum principia in se cũ apparent: angeli declarant se ab archangelis dependere: dæmones heroësq́ʒ

patefaciunt se superioribus ministrare: quãuis aliter hi quàm illi. Principatus principésque, præfecturam ostendunt: illi circa mundum, hi circa materiam. Animæ declarant se superiorum postrema tenere, unde unà cum seipsis primi quidem prima loca designant, secundi secunda, tertij tertia, cæteriq; deinceps eodem ordine. Dij tenuitate luminis tanta effulgent, ut corporis oculi non possint capere, atq; perinde afficiãtur, ut pisces ab aqua turbida pinguiq; tracti in aërem tenuissimũ. Qui enim diuinũ spectant ignem, non potentes ignis diuini respirare subtilitatem, cum primum spectare uidentur uirtute deficiunt, atque innato spiritu prorsus intercluduntur. Archangeli quoque splendorem emittũt subtiliorem purioremq; quàm tolerari queat: non tamen adeò intolerabilem sicut dij. Angeli occurrentes tolerabilem perficiunt aëris mixtionem, ut sacerdotes eam attingere possint. Dæmones cum apparent, nihil totus aër compatitur, nec eis circumfusus aër fit subtilior, neque præcurrit lumẽ, in quod eorum species emicat, aërem anticipans: neq; circa illos circumlucet aër undiq;. Heroibus apparentibus, plagæ

quædam terræ commouentur, sonitusq́; circunsonant: Totus uero aër non fit subtilior neq; adeò ineptus sacerdotibus ut sustinere non possint. Sub principatibus circuncurrit eos uisorũ circumuolutio plurimorum, difficilis toleratu: & uolumẽ eiusmodi circa eos est mundanũ, circa principes uero terrenũ, neq; tamen super mundana subtilitas, neq; supremorum elementorum. Animis apparentibus aër apparens magis cõnatus est eis, earumq́; descriptionẽ suscipit coaptatus eis. Affectiones inuocantiũ animorũ occurrentibus dijs excedentẽ reportant perfectionẽ actionemq́;, & amorẽ diuinũ, incredibileq́; lætitiam: archangelis, contemplationem intellectualem summopere purã, immutabilemq́; potentiam: angelis, rationalem cognitionem uirtutemq́; in ordine positã ad summum: dæmonibus appetitum generationis: atq; heroibus talia quædã, & insuper studia ciuilis gubernationis: principatibus uel principibus, motus mundanos uel materiales agunt animo, naturæ operum q́ue fatalium expletionẽ: animis, appetitus generationis, & studia corporum curandorũ. Deorum apparitio ueritatem, potestatem, actiones

ad summũ corroborat, & bona præbet amplissima. Archãgelorum similia, sed particularia magis, & cognitionẽ potentiãq; nõ simpliciter, sed ad hoc, & ibi, & tunc, & hoc pacto. Angelorum etiam determinata magis. Dæmonum, non animæ bona, sed corporis corporeaq;, quando mundanus ordo cõcedit. Heroum, dona reipublicæ mundanæ siue terrenæ. Principatuũ mũdana, & omnia uitę commoda. Principũ, inferiora, id est magis materialium copiam. Animarũ, quæ ad humanam uitam conferunt, familiari prorsus occursu. Porphyrius narrauit opinionem dicentem, commune hoc est dijs, angelis, dæmonibus, omnibus deniq; superis, cum apparent, ostentare se, & iactare mirifice, & imaginariam similitudinem ex se producere. Iamblichus utranq; cõfutat. Deus, angelus, dæmon bonus, docent hominem cum apparent, quæ, qualis'ue reuera sit eorum essentia, nihil ultra uel citra ueritatẽ loquentes. Sicut enim lumẽ naturaliter & assidue Solem sequitur, sic ueritas deum eiusq; pedissequos, pręsertim cum perfecti pleniq; sint, neque egent, neque possunt sibi ultra q̃ sint, arrogare. Quando in theurgia, id est

deifica

deifica & sacerdotia facultate delinquunt, tunc non bona quidem numina quæ optantur, sed deteriora malaq; nobis occurrunt, sub prætextu bonorum. Mali enim spiritus in similitudinem bonorum se sæpe transformant, iactabundiq; ueniunt, & suprà quàm sunt, sibi arrogant. Nempe ubi initium primum adulteratum suboritur, mendaciũ plurimum ex peruersitate procedit. Oportet sacerdotes apparitiones spirituum, regula ordinis totius examinare, & meminisse arrogantiam iactabundam non esse ullo modo propriam ueris spiritibus atq; bonis: & cauere ne à ritu sacrorũ aberretur unquam. Ac si in errore apparitionis quidam repente insolentes aduentent, nõ decet ex earum conditione cõmunem omnẽq; numinũ naturã cõditionemq; perpendere. Quæ enim multis seculis, & operoso labore in sacris cõprobata sunt, nefas est ex nonnullis repente incidentibus temere iudicando mutare. Et si falsi spiritus mentiuntur, boni tamen circa ignem ueridici sunt atq; legitimi. In omni siquidem genere principalia primum à seipsis exordiũtur, sibiq; ipsis præbent, quod cæteris exhibent; idq; fit in essentia, uita, motu.

Similiter superi ueritatẽ omnibus exhibentes, primo de seipsis uera prædicant, ipsamq́ eorum essentiã præcipue contemplantibus patefaciunt: Ideoq́ ignem per se, propriaq́ forma spectandum sacerdotibus rite demõstrant. Non enim est caloris frigefacere, uel luminis obtenebrare atque occultare, uel illius per essentiam aliquid facientis, aliquando contraria facere. Phantasma, id est simulacrum missum ab aliquo sine natura eius, sed solum per modum idoli specularis, uane trahit animũ intuentis: fallitq́ dum simulat se esse aliquid, de cuius natura nihil habet. Est igitur causa falsitatis: quod nullo modo competit alicui essentiæ ueræ: ideo neq́ dijs: sed hi eorũq́ sectatores, nõ exiles inanesq́, sed naturales et ueras sui reuelant imagines: nõ quidem speculares (ut dixi) uanas. Cur eñ eas mitterent? Non ut demonstrent essentiam suam atque potentiam: Nam illæ ab hac, ex tota natura deficiunt. Non etiam ad intuentium utilitatem: Quæ enim utilitas est ex mendacio simulatq́ deceptione? Nõ denique ob hoc mittũt, quia natura eorum sit, ita ex se idolum mittere: nempe essentia firma in seipsa cõsistens: & ita reliquis essentiæ

tiæ ueritatis'que causa nullo modo in aliud mittit imitamen sui ullum fallax & deceptorium, quod simulet se esse aliquid, de cuius natura nihil habeat. Neque igitur dij, neque sequaces eorum, uel transformant naturam suam in aliqua simulacra, neq; hęc in aliud ex se producunt: sed ueras sui formas in ueris animæ moribus illustrant atque demonstrant. Nota: huic simile illud, quod in patria mens beata diuinam essentiam uidet, non per imaginem ab ea creatam prorsus deficientem, sed per eandem essentiam: sicut is, qui lumen uidet per lumen in lumine: non sicut qui colorem per lumen, uel qui corpus speculo. Substantiæ separatæ non habent ullum sibi commune genus.

Item dij, angeli, dæmones boni, non apparent phantastico modo, sed proprio prorsus & uero: Spiritus uero mali phantastico fallacique. Neque decet ex conditione qua hi apparent, nobis reputare modũ quo boni sua præsentia formant animam. Porphyrius ait cognitionem quidem diuinorum esse rem sacram, ignorãtiam uero prophanã. Hæc Iamblichus comprobat: Quia cum dij per intelligentiã agant entia, meritò nos per

intelligentiam entium placere dijs atq; probari: Sed operationem religiosam anteponit intelligentiæ, tanquam quæ sola sit efficax ad acquirendam animæ cum deo deificam unitatem. Tanta est uirtus sacrorum rite deo factorum, ut etiam si hæc ignores, pie tamen obserues, non minorem habeant efficaciam: Non enim intelligentia cõiungit sacrificatores deo, alioquin philosophi unionẽ deificam reportarent.

De uirtute sacramentorum.

OBseruantia decens præceptorum operumq; diuinorum, quæ omnem excedunt intelligentiam, atque symbolorum sacramentorumq; potestas mira, solis uota numinibus præstat nobis deificam unionem. Quãdo operamur in sacris, non cõficimus per intelligentiam sacramenta, alioquin & actio eorum intellectualis foret, & daretur à nobis: Cõtrà uero & nobis non intelligentibus, hæc proprium opus peragunt, & deorum potestas quô hæc referuntur, ineffabiles ex seipsa proprias agnoscit imagines, nõ à nostris intelligentijs excitata. Vniuersales enim causæ à particularibus effectibus non mouenť, unde nec ab intelligentijs nostris

diuina

diuina principaliter mouentur ad operandum: sed intelligentias & affectionem optimam puritatemq; præcedere necessariū est, tanquā cōcausas quasdam. Quæ uero principaliter diuinā prouocāt uoluntatem, ipsa sunt sacramenta diuina: atq; ita diuina à seipsis incitantur, neq; ab ullo subdito principium actionis accipiunt. Ne putes igitur totam in nobis autoritatem esse efficacis rationis in sacramētis, neq; in ueritate intelligentiæ nostræ uerum eorum opus absolui, uel hæc ex nostra deceptiōe mentiri: Nam nec etiā si nouerimus, quæ genus quodlibet proprie consequūtur, subitò cōsequimur ipsam eorum in opere ueritatem. Absq; cognitione quidem nūquam aduenit efficax unitas ad diuina, neq; tamē idem est omino: Quapropter neq; diuina puritas per rectam cognitionē efficitur, sicut corporis puritas per sanitatem: sed super cognitionem unita est, & purificata puritas, id est per potestatem cognitione superiorem. Neque igitur aliud quicquam in nobis humanum, ad diuinarū actionem finem aliquid confert. Cōclude sententiam Iamblichi, Aegyptiorū, Assyriorum. Sicut in agricultura, medicina, arte ima

ginũ, coitu humano, homo materiã opportune coaptat, causa uero superior uniuersalisq; adhibet formam: sic in sacrificio quando fiunt symbola atq; synthemata, id est signacula & sacramẽta, sacerdos adhibet materialia quædam, quo ordine decus instituit: deus aũt uim efficacẽ imprimit sacramentis.

Vaticinium quid & unde.

VAticinium ipsum nec ab arte, nec à natura, nec à naturalibus uel animalibus rationibus motibus ue efficitur: neq; fit ullo modo: sed utiq; sempiternũ est, missum ad nos usq; diuinitus: totaq; potestas præsaga refert̃ ad deos, & omnis huius autoritas consistit in eis, atq; inde traditur, diuinisq; operibus signis ue perficitur: Spectacula quidem habet diuina & cõtemplationes, uera scientia præditas. Cætera uero cũcta uelut instrumenta subijciũtur, misso diuinitus præsagij dono, quæcunq; ad animam pertinent aut corpus, uel in totius natura sunt, siue naturis. Loca uero & talia quædam ad uaticiniũ exiguntur uice materiæ. Nõ decet uaticiniũ deducere sine causa, scilicet à quibusdã nullam in se habentibus præscientiam: sed à dijs continentibus in se terminos totius scientiæ

rerum

rerum, contemplari decet uaticiniũ distributum circa totum mundũ, & circa omnes diuisas in mundo naturas. Sic utiq; causa uaticinij præcipua est & communissima, possidensq; in seipsa quæcunq; sui participantibus exhibet: præcipue præbens ueritatem, qua opus est uaticinio: & in primis essentiã causamq; eorum quæ fiunt obtinens in seipsa, à quibus necessariò ꝓcedit perpetua præsagij consecutio. Porphyrius ait: Quando dormimus aliquando præsentire futura absq; ulla præsentis status animaduersione, etiam si in extasin minime concitemur: uolens arbitror non tam externo influxu, tunc diuinitus influente, quàm ex ipsa natura animæ mentisq; præsagire. Iamblichus ait: Somnia quæ humanis proueniũt causis, siue per naturam nostrã, siue per affectus & cogitationes & actus, raro admodum & obscure nimium, & sępius casu quodã attingere uerũ.

De somnijs.

SOmnia quãdoq; incitanť in nobis ab innatis intelligẽtijs ratiõibus ue, uel ab imaginationib. curisq; diurnis, quę aliquãdo uerũ assequunť, plurimũ uero falluntť: atq; hęc humanis principijs oriunť, dormientibusq;

cõtingunt uigiliæ nihil habentibus. Somnia uero missa diuinitus non ita cõtingunt, sed ueniũt uel inter uigiliam atq; somnum, uel inter somnum atq; uigiliam, uel in ipsa uigilia: tunc breues audiuntur uoces, quid agendum sit admonentes: Et aliquando spiritus quidam non corpulentus, nõ tractabililis se iacentibus circũfundit, qui tamen nõ perspicitur, sed alio quodam sensu & animaduersione, quæ in cõsensu percipit̃, impetu quodam ingrediens, & se undiq; circũfundens absq; contactu, atq; mirifice passiones animi corporisq; expellit. Aliquando uero lumen syncerum quietumq; fulget, sub quo uisus clauditur, anima patens: sed alij sensus interim peruigiles sunt, persentiuntq; quomodo dij in lumine se ostendunt, & quæ illi loquuntur aguntq;, cõtinuata animaduersione percipiunt. Perfectius uero id totũ discernitur, quando uisus quoq; perspicit, atq; intellectus corroboratus quæ fiunt assequit̃, & qui spectant similiter cõmouentur. Tanta tamq; differentia qualia diximus, nõ sunt humana: cõtingunt uero, quando somnus noster est grauedo quædam capitis, uel inclinatio & occupatio uisus, uel mediũ quiddã

inter

inter uigiliam atque somnũ, uel excitatio subita, uel ipsa uigilia: quę omnia diuina sunt, ad deos suscipiendos idonea, diuinitusque missa: atqui talia quædam præcedunt, quasi apparitionis diuinæ partes. Somnia humanis causis procedẽtia, defectus patiunt̃ duos: Nam & in ipso somno omnino dormientibus accidunt, & nos tunc non distincte uel plene animaduertimus aut quæ occurrũt, aut statum ibi nostrũ. Quando uero diuinitus mittũtur somnia, neque reuera dormimus, et assequimur animaduertimusque clarius, quam consueuerimus uigilantes: ideoque in eiusmodi somnijs maxime ponitur uaticinium. Anima duplicem habet uitam: Vnam quidẽ simul cum corpore, alteram uero ab omni corpore separabilem. Quando uigilamus utimur plurimum uita, quę communis est cum corpore, præterquam si quando penitus separamur ab eo, propterea quod uel intelligamus, uel puris rationibus cogitemus. Sed in dormiendo penitus solui possumus, uelut à uinculis adhibitis animo, atque uita à generatione separata tunc uti. Quando quodãmodo dormientibus animus à corpore soluit̃, tunc illa uitæ species secũdum seipsam per-

manens separabilis separataq́ue, siue intelle-
ctualis, siue etiam sit diuina: protinus exper
giscitur in nobis, agitq́ue quemadmodū sua
fert natura. Quoniam uero & intellectus
entiam contemplatur, & anima generabi-
lium rationes in se complectitur: meritò se-
cundum causam comprehendentem futu-
ra in præcedentibus sui rationibus ordina-
ta prænoscit. Dictum est de præsagijs ani-
mæ redeuntis in se, in statu simili somno: In
se inquam, id est in rationes seminales & in-
tellectuales: sed hactenus sub forma quadā
propria præsenti uitæ, id est sub forma par-
ticularis actionis huius & uitæ. Sed si mox
explicet uniuersam rationū cogitationumq́ue
formam, secundum quam uixit aliquando,
tunc reportabit præsagia pertinentia magis
ad uniuersalem mundanarum rerum con-
ditionem, sub qua et particularia passim con
spicere poterit. Si rursum per formā uniuer
salem eiusmodi suam, ipsis deorū mentibus
copuletur, uidebit insuper quæ ad mūdum
spectant superiorem, & quæ ad hunc: item
per illa tanquam pręcipuas causas intelliget
absolutius in quo statu non solum cogitatio
erit perfecta, sed imaginatio quoq; habebit
imagina-

imaginamenta syncera de rebus corporeis atq; diuinis. Quoniã uero sunt in anima rationes generabilium penes potentiam eius, tum effectiuam, tum etiam cognitiuam: atque hæ rationes dependẽt à rationibus quæ sunt in dijs: Ideo anima his coniuncta, rationes in se suscitat in actum saltem cognitionis amplissimũ, & sub diuinę prouidentiæ modo: per quem, & per quas reputat præterita futuraq; & temporalia omnia, eorũq; actiones & passiones, passionũq; remedia, & curationes morborũ uitiorumq; animi, & statuta legum & artes generi hominum necessarias. Sic in Aesculapij templo accipiuntur somnia, quibus morbi curant̃, ipsaq; ars medendi, somnijs est comparata diuinis. Exercitus Alexãdri, morbi mox deperiturus euasit discrimen, remedijs adhibitis in somno à Dionysio deo. Lysander rex Aphutim urbẽ obsederat, & in somno iussus ab Ammone, soluit obsidionẽ. Multa quotidie similia fiũt supra orationem rationemq; humanam.

De inspiratione diuina quæ fit in uigilia.

PORphyrius duas diuinas afflationes tetigit: unam quæ cõmuniter dicitur in somno fieri, alterã quæ in uigilia ubi afflati &

perciti pręsagiunt, ita uigilantes ut etiā utantur sensibus, necq; tamen interim sunt humanæ rationis cōpotes. Iamblichus ait animos uere præsagientes afflatosq́;, & cū dormire uidentur, nō dormire: & cum uigilare, non proprie uigilare, necq; more hominum sensibus uti. Animi diuinitus afflati percitiq́;, subiecerūt uitam suam penitus afflanti deo: Ideo siue ut uehiculum, siue ut instrumentū se subiecerint, priorem uitæ modum deposuere, atq; uel uitam propriam in uitam diuinam cōmutauere, uel uitā suam penitus ad deum agunt. Ideo necq; utūtur sensibus, neque ita uigilant, ut qui uigiles habēt sensus, necq; ipsi pręsagiunt uel mouentur humano quodam impetu atq; more, necq; suum statum animaduertūt, necq; ullam ędunt cognitionem actionemq́; propriam, sed totum illic agitur sub forma, actioneq; diuina.

Miracula multa fiunt à prophetis.

QVod autē afflati diuinitus nō uiuant tunc ipsa animali uita, patet, quia multi eorum admoto igne non uruntur, ignem uidelicet repellente deo intus afflāte: Vel si urunť non persentiūt, necq; pungentia percipiūt, uel radentia, uel ulla tormenta. Item quod

quod actiones eorum nõ ſint humanæ, con ſtat, quoniã per inuia uadunt, perq́ꝫ ignem feruntur intacti, & flumina tranſeunt mirabiliter: quod & ipſa ſacerdos agit in Catabal lis. Per hæc patet illos nõ uiuere uitã humanam nec animalem ſenſibus impetuq́ꝫ utentem, ſed diuinam, quaſi anima eorũ ocietur, et deus ibi ſit pro anima, moueatq́ꝫ tanq̃ excellentior anima. Variæ ſunt diuinitus inſpiratorũ ſpecies, tum pro uarietate deorũ qui alij aliter inſpirant, tum pro differentia modorum inſpirationibus. Hi modi ſunt tales: Aut enim deus ipſe nos occupat, aut ei nos addicimus totiq́ꝫ illius efficimur, aut cõmunem agimus ad deum actionẽ. Item uel ultimæ diuinæ potentiæ euadimus cõpotes, uel medię uel ſupremæ. Item aliquando nuda eſt dei præſentia: aliquando ultra præſentiam fit cõmunio: interdum ultra hanc conficitur unio. Rurſum inſpirationis uel anima ſola fit compos, uel etiam corpus ſubinde fit quodammodo particeps, uel etiam commune animal ex æquo fit compos. Secundũ horum diuerſitatũ differentiam ſunt inſpiratorum ſigna, & effectus & opera. Secundum prædictam inſpirantium inſpirationis ue di

uersitatem, inspirati alij mouentur uel toto corpore, uel quibusdam membris, uel contrà quiescunt. Item choreas, cantilenasq; cõcinnas agũt, aut cõtrà. Rursum corpus eorum uel excrescere uidet̃ in altũ, uel in amplum, uel per sublimia ferri, atq; cõtrà. Item uoces ędunt, uel æquales perpetuasúe, uel inæquales & silentio interruptas: & tum remittunt tonos, tum intendunt.

Inspiratus uacat ab actione propria, ac deum habet pro anima.

MAximũ uero afflationis diuinæ signũ est, quod ille qui numen deducit insinuatq;, prospicit spiritum descendentem, & quãtus sit & qualis, atq; ab eo mystice docet̃ & regitur. Quinetiam qui numen suscipit, ante susceptionem aspicit quandã ignis speciem. Interdũ uero hæc conspicitur & à præsentibus, siue adueniẽte siue recedente deo: Quo ex signo in his rebus periti uerissime discernunt, quę sit potestas numinis, quis ordo, & de quibus uera loquat̃, & quæ perficiat. Sed qui absque huiusmodi spectaculis clàm spiritus introducent, uelut in tenebris latitantes cæcutiunt, neq; quid agant intelligunt, nisi exigua quędam, id est signa nõnul

la in ipso afflati corpore. Cum igitur ignis diuini præstantia & luminis species quædã ineffabilis, extrinsecus incubet occupato, impleatq́ ipsum totum, & penitus dominetur & circum undiq; in se cõplectatur, adeò ut nec ullam queat actionẽ peragere propriã, quisnam sensus perceptioue & animaduersio propria potest ádesse animo diuinũ ignẽ suscipienti, uel humana motio, passio, peruersio phantasiæ & alienatio, qualem aliqui suspicãtur? Porphyrius afflationem diuinã definit ita: Motio mentis unà cum inspiratione demonica. Iamblichus ait, in animo afflato diuinitus, neque mentem cogitationémue humanã ferri, si reuera continetur à deo: neq; dæmonum, sed deorum fit inspiratio: neq; rursum definiri debet exitus & alienatio, hæc enim lapsum significant in deterius: sed potius dici debet reductio restitutioq́ in melius. Est igitur afflatio nihil aliud quàm totos à deo animos occupari atque contineri. Hinc uero posterius sequitr̃ extasis, id est exitus uel alienatio quædam, tanquam consequens ad afflationẽ accidens. Plato in Phædro dicit antiquos uaticinium nominauisse maniam, id est furorem, quoniã soli diuino

furore correpti, uere uaticinantur. Posteriores autem adiuncto t, nominasse mantiam. Item sacerdotes, sibyllas, prophetas, quãdiu prudentes sunt, uel paulum admodũ et obscure presagire uel nihil: quãdo uero rapiuntur à deo, uere uaticinari: unde præuidisse apud multas gẽtes pericula diuinitus imminentia, admonuisse populos, & per sacrificia diuinã Nemesim placauisse. Item ait præsagium arte factum appellari putationẽ con iecturalem, nec ullius esse momenti si cum diuina inspiratione & uaticinio cõparetur. Iamblichus ait, diuinũ afflatum uaticiniũq; non esse in mente uel anima, siue ut qualitas in subiecto, siue ut actio in agente, sed totum esse actum ipsius dei, ex deo simpliciter dependentem. Actũ dico à deo peractum in mẽte uel anima simpliciter, ut instrumentis ab omni proprio motu uacantibus, atq; ita uera præsagia dari. At si quis motus ex corpore uel anima, uel qualitas talis interim inseratur, uel præcedat, cõfundi uisa: neque uera uaticinia fore, neq; legitimam esse ibi diuinam afflationem, ubi aliquid miscetur humanum. Tres generatim opiniones erant de afflatu uaticinioq; diuino. Prima causam eius

eius referebat ad animã, secunda ad corpus, tertia ad compositum. Prima ponit ipsum in eo statu in quo anima tota est redacta in diuinũ spiritũ, uel in mentẽ, aut quando eius actio facta est uehemẽtior, siue amplior: aut quando cogitatio facta est acuta motuq; uelocissima, aut cum mens incaluerit. Secũda ponit illius causam in corpore, quando certam habet cõplexionem, scilicet uel melancholicam, uel temperatam, siue qualitatem quandam elementalem, siue præterea specialem, siue certum spiritum. Tertia causam eius ait certam proportionem, qua corpus & anima inuicem sunt cõpacta. Iamblichus ait, ipsum nõ esse opus animæ uel corporis uel cõpositi, nec causam in eis habere. Nam afflatus ille fatidicus agit tum in prædicẽdo, tum in efficiendo, super omnem humanæ naturæ consuetudinem. Non potest autem homo, uel aliquid hominis ultra terminos suos ad diuinos progredi terminos: neq; possunt prestantiora à deterioribus generari. Causa igitur huius est duntaxat ipsa diuinitas, quando scilicet à dijs descendunt in nos lumina, spiritusq; traduntur ab eis, adestq; nobis dominatio potestasq; que illinc

absoluta comprehendens omnia quæ sunt in nobis, & exterminans penitus propriam nobis animaduersionem & motionem, proferensq; sermones, per hominem quidem, sed non cum ipsa cogitatione hominis, imò pronuncians ipsa per os furentis extra se positi, dum uidelicet quæcunque sunt in nobis seruiunt tota numini, cedunt'que soli dominanti actioni diuinæ. Porphyrius ait, musicam passiones inferre animo, item'que sedare, & alios sonos alijs animis & moribus cõuenire. Item complexiones affectionesq; corporis permutare, furorem mouere, cohibere furorem. Iamblichus ista concedit, sed negat hæc esse causas afflatus diuini: quoniam sunt humana, partim naturalia, partim artificiosa, nec quicquam in se diuinum habent. Quod uidetur suspicari Porphyrius, dicens aliquos afflari cum audiunt tibias, uel cymbala, aut tympana, alios uero cum alias melodias. Varijs deorum ordinibus respondent in mundo uariæ motionum species, certæq; certis. Ex his uero uariæ profluunt melodiæ, quæ congruunt similiter per suos quæq; motus certis ordinë dijs principijs motionũ. Hi cum ubiq; sint,

& sua

& sua potissimum suis impartiant, melodijs sibi præcipue congruentibus adsunt præcipue, nostrisq; spiritibus per eas affectis se insinuantes occupant hominem, suaq; mox essentia & potestate penitus implent. Cuius afflationis causa est non tam passio hominis excitata per musicam, quàm ipsa ad deũ musicę congruentia, cui naturaliter deus adest. Quæ ad uisum ueniunt nimis imaginaria sunt, & intelligibilia potius referũt. Quæ ad sensum infra auditum, materialia nimis: quæ ad auditum, media, & animæ congruunt, spirituique insinuata cum motu, affectu, significatione, uehementer afficiũt, animam quidem hinc, & inde corpus: unde totus homo secundum proprietates melodiarum, euadit susceptaculum huius numinis aut illius: & qui afflati sunt, aliter aliterq; se habent in motu & quiete alijsq; habitibus, pro diuersitate numinũ quibus afflant̃ principalius, quàm pro differentia Musicæ. Cessauit enim iam hic affectus soni quãdo deus agit. Anima in mũdo intelligibili audiuit harmoniã diuinã, cuius hic reminiscit̃, quãdo audit melodias habẽtes diuinæ uestigiũ: reminiscens uero ad eam uehemẽter afficit̃, si est ẽ

numero animarum, quæ ipsam harmoniæ ideam præcipue cōtemplatæ sunt in patria. Eiusmodi uero affectu facta familiaris deo, iam afflatur singulari quadam præsentia dei, unde mirabilia facit. Huius ergo afflationis miraculiq; causa est non passio ex sonis illata, non animæ natura ex harmonia composita, sed similitudo ad deum, deiq; præsentia. Multo quoq; minus dicendum est afflationem in eo consistere, quod per musicam & afflationem ipsam superflua quædam in anima corporeq; concreta purgentur. Vaticinij uis non est ex certa cōplexione: deorum enim dona non uarie spirantur secundum corpoream uarietatem. Munus enim diuinum impatibile est, & super naturæ uim datur per propriam dei actionem. Neq; aqua, neq; aër, aut corporeum aliud præbet uaticinium: sed sacra quę fiunt circa hęc, imò mentis purificatio unà cum purificatione uehiculi, intentioq; in deum suscipit uim diuinam ubiq;, semperq; promptissimā. Cū afflatus animus & dicat & agat supra & cōtra naturæ morē, causa afflationis huiusmodi nō est naturalis, uel ex corpore nostro, uel qualitate loci, uel dispositione cœlesti nascente homine,

mine, uel operante: ſed ex dei præſentia iſta fiunt. Vnde & uarię afflatorum ſpecies non ſequuntur naturales uarietates in nobis, ſed differētes ſpecies tum numinum afflantiū, tum modorū quibus diuinæ præſentiæ participes ſumus. Quod igitur homines afflati diuinitus alij conquieſcant, alij cōcitentur, alij montes & deſerta petant, aliterq́ alij ſe habeant: non procedit ex differentijs naturalium in nobis cauſarum uel locorum, uel muſicarū, quas nuper audiuerint, audiāt ue: ſed ex uarijs deorū proprietatibus quibus afflati reguntur, atq; ex uarijs afflandi modis. Porphyrius tria è multis in medium adducit oracula, unum Colophoniū, ubi aqua bibita uaticinium ueniebat: alterum Delphicum, ubi ſedens ad os antri uaticinabat̃. Tertium Branchidicū, ubi haurientes uaporem ex aqua prophetabant. Vnūquodq; ſecundum naturæ ſuæ modū agit circa ſe effectus & opera: ideo ſpiritus ipſi qui à dijs pendentes ſuſcitant homines atq; concitant, in hoc ipſo opere excedunt omnem naturalem humanumq́ motum. Atq; hæc ipſa eorū actio nulla conditione ſimilis eſt conſuetis actionibus homini notis. Erat in Colophone ſub-

terraneus locus in quo fons erat: Sacerdos igitur statutis noctibus sacrificabat, postea gustabat aquam, tandem uaticinabatur ibi, factus presentibus inuisibilis. Videri potest alicui spiritus diuinus transisse per aquam in sacerdotem: neque tamen est ita. Ipsum nanque diuinum non ita secundum distantiam diuisionemque transcurrit per ea quę participant, sed extrinsecus comprehendit, penitusque illustrat, & implet aquam uirtute quadam ad uaticinium conferente, scilicet purgatoria: ita quod quando sacerdos bibit, ipsa purificat luminosum spiritum nobis insitum, & accommodat ipsum deo: qua purificatione accommodationeque deum capere possumus. Sed extat præterea alia dei præsentia præter uirtutem infusam aquę, ac prior, & desuper, circum & intus illustrans: quæ à nullo abest, modo propter congruitatem contingere possit. Adest itaque subitò, utiturque propheta ut instrumento: qui interim neque sui iuris est, neque animaduertit quæ loquitur, sed & ubi sit ignorat, unde & post responsum uix seipsum recipit, quinetiam ante potum aquę, diem noctemque cibis abstinet, & ad sacra quædam se reuocat inaccessibilia uulgo. Itaque propter sequestrationem à rebus

à rebus humanis, syncerũ se reddit aptumq́ ad deũ suscipiendũ. Ex quibus colligit duobus modis hic ad deum hominẽ præparari: uno per purgatoriã aquam factam à deo talem, quæ purificat spiritũ: Altero per sobrietatem, solitudinẽ, separationẽ mentis à corpore, intentionemq́ ad deum. Sibylla in Delphis duobus modis suscipiebat deũ: uel per spiritũ quendã tenuem igneumq́, qui erumpebat alicubi ex ore antri cuiusdã: uel sedẽs in adyto super sedem æneam, habentẽ tres aut quatuor pedes, & deo dicatam: & utrobiq; exponebat se spiritui diuino, unde radio diuini ignis illustrabatur. Itaq; aliquãdo ignis plurimus simul totus ex antro euolãs undiq; circunfunditur ei, repletq́ splendore diuino: aliquando dum inhęret sedi sacratæ deo, per quam accommodatur deo, coaptatur stabili uaticinio dei: Vtrobique uero per hæc sibylla fit tota dei, unde subitò deus adést, sed interim separatus, existens alter præter ignem & spiritum sedem'que propriam, & omnem eius loci apparatũ uel artificiosum, uel naturalem. Fœmina quin etiã in Brancis fatidica, uel sedet in axe, uel manu tenet uirgam ab aliquo deo datam,

uel pedes aut limbũ tingit in aquam, uel ex aqua quadam uaporem haurit, & his modis implet̃ splendore diuino, deumq; nacta uaticinatur. Nam ex his omnibus fit accommodata deo, quẽ extrinsecus accipit. Quod aũt ex nulla uirtute corporea uel animali propria, uel locorum instrumentorum ue uaticiniũ fiat, sed ex præsentia dei uenientis extrinsecus, patet ex eo, quod ipsa sacerdos antequam det oracula, multa rite peragit sacrificia, obseruat sanctimoniã, lauatur, triduũ prorsus astinet cibo, habitat in secessu, iamq; incipit paulatim illuminari mirificeq; gaudere: per quæ patet prouocari deum extrinsecus ut adueniat, & forinsecus aduenire, & priusquam sacerdos ad locum aquæ ueniat quodammodo inspirari, et in ipso loco, dum spiritus quidam ex aqua euolat fontis. Constat aliud quiddã præter hęc esse deum, separatũ ab his omnibus, causamq; loci & fontis eiusmodi totiusq; uaticinij. Virtus quæ inspirat nobis uaticiniũ, est absoluta à locis & tẽporibus, alioquin non posset omnia simul loca tẽporaq; exprimere. Si enim inseparabiliter inhęreat naturę locorũ materiarũ ue, uel procedat secundum motum determinatum

tum numero, nõ poterit, quæ ubiq; semper ue sunt, nec ipsa ubiq;, & semper æque pręnoscere. Sin aũt ab his fuerit absoluta, tanq; præstantioribus quæ tempore fiunt uel con tinentur loco, omnibus ubicunq; sint æque adest, & ijs quæ tempore fiunt undique simul adest, atq; in uno simul comprehendit omnium ueritatem, propter essentiam eius separatam prorsus & omnia superantẽ. Vis diuina uaticinij origo, est ubiq; tota & semper tota. Ea uis nõ est à corpore, neq; ab ani mo corpori addicto, sed absolutis, id est angelis deoq;, qui sunt ubiq;: Vel saltẽ uis ipsa est, ubicũq; est aliquis angelorum, qui sunt ubiq;: ipsaq;' ab om̃ibus separata corporeis, præsens omnibus, nõ cõprehensa loco uel corpore uel anima, quæ in aliqua specie par ticularium sit addicta: Sed hæc ipsa fatidica deorum potestas & separata est ab om̃ibus, & ideo tota simul ubiq; adest subitò participare potẽtibus: illustrãs forinsecus, et omnia replens, perq; omnia elementa discurrens, nec relinquens animal aliquod, uel naturã, cui pro capacitate sua nõ imprimat ex se aliquid cõferens ad pręsagium. Ipsa uero propterea implere se omnibus æque potest, q̃d

pariter est ab omnibus absoluta. Porphyrius propter uaticinia publice celebrata, cõmemorat aliquod priuatum, eorum scilicet qui profitentur per certos charactêres se spiritus attracturos ad uaticinium. Quod Iamblichus reprobat: Quia cum totam religionem sanctimoniamq; negligant, soli confisi characteribus, nequeunt ipsam alicuius dei boniq; numinis præsentiam adipisci, qua solent uera uaticinia dari: Sed in eo falluntur, quod per charactêres quidẽ dijs cõgruos, & intentionem animi, reportant imaginariam quãdam à superis apparitionẽ exiguam & obscurã. Et quoniã interim sanctimoniam negligunt, ueniunt sub malorum dæmonũ potestatẽ, qui mentiũtur & fallunt: & quantulumcunque indiciorum apparitionumq; à dijs cõtigerit, peruertunt atq; confundũt. Sed qui ueram deorum præsentiam sortiuntur, præsagium reportant uerum & immutabile, quod à malis spiritibus deturbari non possit. Sicut em̃ ueniente Sole tenebræ eius præsentiam sustinere non possunt, sed subitò subterfugiunt, nihil solem impedientes: sic undiq; refulgente potestate deorũ, quæ replet omnia bonis, perturbatio omnis quę

solet

ſolet à ſpiritibus malis accidere, nullũ habet locũ, ſed repente diſperdit. Bonis enim numinibus omnino præſentibus, mali ſpiritus euaneſcũt, neq; mouere ſe ualẽt, neq; ſplendorem obfuſcare diuinum. Damnat eos qui omnem cõtemplationẽ ſanctimoniãq; religioſam negligũt, ſolis confiſi characteribus, quibus ſperãt ſe incluſuros ſubſtantiã ipſam alicuius dei, quo præſente uaticinent. Horũ quoq; confidentiã Porphyrius improbabat. Qui etiã narrat præter hos, eſſe alios, in quibus phantaſia aliquando cõcitatur, quando certa quædam adhibuerint: etſi alioquin in aliꝫs mentis cõpotes ſint, dum ſunt phantaſia furentes in ſacris: Quãdo ſcilicet uel in tenebris latuerint, uel certa pocula biberint, uel cantibus, uel conſtructionibus quibuſdam uſi ſint. Tunc ergo furentes imaginantur occulta futuraq;, aliꝫ quidem in aqua uidentes, aliꝫ in muro, aliꝫ ſub dio, id eſt ſereno aẽre, aliꝫ in Sole, aliꝫ in ſtellis aliꝫs. Lumen hoc diuinum uenit in phantaſiam proprie, ac ſi quid extrà uidemus mirabile, fit per uiſum phantaſiæ pediſſequum. Dꝫ uel præſentia tantum ſine medio mouent animum quoties uolunt, paratum ſcilicet, uel lumen

aliquod ex se fundunt in æthereũ animæ uehiculum, quo imaginationes mouentur in phantasia, quales ipsi uolunt, & utrobiq; diuitas nusquam includitur. Cum adhibentur prædicta uaticinio cõgrua, attentio quidem animi & cogitatio animaduertit quę fiunt, quando diuinũ lumen nõ attingit proprie ad hęc, scilicet ad rationales potẽtias, sed interim imaginatio furit alienata, quia supra morem humanum desuper incitatur. Tenent aliquando in tenebris hominẽ diuinantem, nihil enim in eis obsistit uenturo lumini. Aliquãdo tenent in lumine quã do eum præparant, ut maior sit ad lumen diuinũ similitudo, & tunc accipit illud in lumine Solis, uel lunæ, uel serenæ noctis, uel in aqua propter diaphanon parata, uel in pariete sacris characteribus præparato: hic enim propter soliditatem, quod diuinitus semel accipitur diutius retinetur. Admouent præterea quædã cognata dijs insinuãdis, & exhibent diuinaturo potiones & compositiones quasdã & cantilenas uel excãtationes cõuenientes ad præparandũ susceptaculũ & accõmodandam præsentiam apparentiamq; deorũ, scilicet quod lumen eorũ occultũ alicubi

cubi pateat sensui, sed semper pro uolunta-
te deorũ, siue deducatur ex æthere, siue aë-
re, uel Sole, uel luna, uel alia sphæra cœlesti,
quatenus placet dijs qui liberi dant, & ut
præcipui autores, et mouent imaginationẽ,
& per eam quandoq; sensum in obiectis ac-
commodatis, & aliquãdo eam per sensum.
Imagines magicę factę ex materia solida diu
tius uirtutem seruant. Superi dant dona pa
ratis, non solum naturaliter, sed per intelle-
ctum & liberam uoluntatem ipsorum deo-
rum. Dij dant futurorũ ostenta in extis aui-
busq;, & stellarum nouis prodigijs, ex qui-
bus humana sagacitas conijcit euentus per
proportionem signorum aduentus: ut ex ca
su auis, casum uiri: ex defectu membrorum
in extis defectionẽ: stellâue cadẽte, deiectio-
nem eorũ. Dij imprimunt futurorũ signa in
rebus ministerio naturæ uniuersalis & natu
rarũ uel obsequia dęmonũ seruientium dijs,
& dominantiũ elementis animalibusq;, simi
libusq; cunctis, quæ agunt facile pro uolun
tate deorum. Et si symbolice declarant in si-
gnis uoluntatẽ dei & futuros euẽtus, ut in-
quit Heraclitus, reprę́sentant interim opifi-
cij modum. Sicut enim per imagines firmas

faciũt res, & euentus præsignant, sic per noua ostenta & qualiacunq; signa: & interim acuunt ex eadem causa & occasione sagacitatem nostram. Viscera in ostentis transmutantur cõtra naturam in animalibus ab anima eorum, & à dæmone eis præsidente, & à motu aëris, motuq́; cœli, prȩter naturam, & pro uoluntate deorũ ad homines admonendos. Quod autem diuinitus fiat, patet, quia sæpe non inueniuntur in animalibus principalia quædam membra ad uitam necessaria, quæ repente miraculo auferuntur, cum necesse sit ea pauloante non defuisse. In augurijs captandis aues miraculose mouentur ab anima sua, & dæmone præside, motuq́; aëris atq; cœli, à quo cœlo descendit uirtus per totum aërem cõformans & cõmouens illum ad deorũ sententiã, pro signis efficiendis: Sententiam dico ab initio præsignatam atq; decretam. Sic aues sæpe seipsas præcipitant, uel allidũt, uel aliter se necant, dum ad significandum conferunt: quod non sponte faciunt, sed tractæ diuinitus. Flammæ quȩdam stellarũ instar, factæ diuinitus, aliquando pro signis futurorũ in aëre facilime fiunt ad nutum deorũ cœlestiũ, accenso illic aëre

summo,

ſummo, qui ductu formatuq́ facilimus eſt, preſertim à dijs, atq; in ignẽ. Deſcendũt interim in hunc aërem corporũ cœleſtiũ influxus quidam, conducentes ad creandas mouẽdasq́ ſtellas eiuſmodi ſimiles cœleſtibus, luce, uirtute, motu. Mundanum animal eſt adeò ſecum unitum, ut membra eius cõpatiantur inuicem, cõmoueanturq́ etiã quæ remota inter ſe uident, quaſi ſint proxima, tanq̃ eiuſdem animalis membra. Atq; hæc unio & compaſſio cõfert dijs ad exhibenda ſigna hominibus, primo per cœlũ, ſubinde per aërem. Dij nõ immediate, ſed per media inſtrumenta, ſcilicet dæmones, animas, naturas, & omnia hinc dependentia, faciũt hominibus ſigna, exordientes ſecundũ principiũ unũ, & inde diffundẽtes deinceps motionẽ ab ipſis deſcendentem, quocũq; uolunt ipſi: ideoq́ ſine habitudine et coordinatione eorum ad generabilia, regũt eiuſmodi ſingula: & ſicut in opificio & prouidentia, ita in exhibendis ſignis nõ deflectitur eorũ intellectus ad noſtra: ſed dum ille in ſe permanet, ſigna omnia uaticiniumq́ cõuertit ad ſe, eaq; animaduertit à ſeipſo procedere. Vates omnes cõfitentur, per deos uel dæmones uaticiniũ

nancisci, quia nequeāt futura uidere, nisi qui sint causæ & domini futurorū, per quos & alij uideant. Porphyrius admiratur quod dij adeò inseruiant hominibus, ut uates aliqui etiam per farinā uaticinentur. Respondet Iamblichus, deos non obsequio id præstare suo, sed excessu potestatis & bonitatis, & causa omnia in se continente, dum in seipsis manent absque cōuersione ad subdita, eis pro gradu præparationis dona & signa largiri, sicut sol diaphanis, oculisq; lumen, atq; hoc colorē. Quia uidemus homīes subiecta curare cōuersione quadam ad opera, & distractiōe ad diuersa, & distrahi à seipsis, & laborare: ideo similiter suspicamur prouidere deos, qui contrà, quatenus ad se cōuertuntur, unamq; sui formam, quæ est inferiorum causa, eatenus agunt, mouent, regunt omnia, non distracti per diuersa, sed ab uno principio nutuq; simplici uibrantes cuncta, successione quadam inde pendentia: neque ipsi ad subiecta flectūtur, sed statu & plenissime sua reddunt sibi cuncta similia. Deus diuersos suppeditat uaticinij modos, nō quidem distractus ipse, sed indiuiduo nutu formáque simplici suggerit omnes, & diuersis temporibus

temporibus suggerit diuersos, non ipse per tempora uarius, sed æterno eodemq; mentis & uoluntatis ictu omnes inspirat: quamuis hi temporibus uarijs explicentur: Neq; in ostentis continetur distrahiturue, sed in una sui forma cõplectens omnia signa ex ea exprimit in seipso cõsistẽs, dum uno uoluntatis actu omnia tradit. Tanta est exuberantia prouidentiæ ad ostendenda nobis signa, ut etiam in calculis, uirgis, lignis, lapidibus, frumento, farina, indicia præbeat futurorũ, ubi mirabiliter inanimatis animam, immobilibus motũ, ratione carentibus intelligentiam quandam præstare uidetur, quasi hæc cognoscere uideantur, ubi nobis futura portendunt. Et sicut deus sæpe per fatuos homines loquitur sapientiam, declarans non hominem ibi loqui, sed deum: sic per uilissima quæq; portendit futura, his ipse admodum supereminens, & per omnia nostrũ instruens intellectum. Deus per infima quæque cognitione carentia, patefacit quædam cognitione superiora, ubi testat̃ se lõge supereminere naturam. Qui dum diuersa porrigit signa non coërcetur in eis, neq; per illa distrahitur, sed stans in una indiuiduaq; sui for

ma, comprehendit illic omnia signa, & illinc unico simpliciq; nutu explicat omnia, præbetq; nobis argumenta passim præteritorũ, præsentium, futurorum.

Non fit in sacris opus alicuius efficaciæ nisi per potentiam, imò & præsentiam numinis alicuius.

IN religione non potest fieri opus ullum alicuius mirabilis efficacię, nisi adsit illic superorum aliquis, spectator operis & impletor. Opera quidem absoluta ducũt dij, media angeli, tertia dæmones. Natura quidem humana nec rationem quidẽ orationem ue de dijs suscipere potest sine dijs, nedum diuina opera facere ualeat sine illis. Est enim imbecillis & hebes usq; adeò, ut nullum nullitatis remedium habeat, nisi quandam diuini luminis portionem desuper accedẽtem, sine qua nihil à nobis fit diuinum. Sicut falluntur qui confidunt ex inanimatis animã, & ex amentibus facere mentem: ita qui ex rebus non diuinis diuina facere, & sine dijs propria deorum opera, qualia sunt uaticinia, & miracula, & similia, ut apparitiones & expiationes.

Numina

Numina inuocata nobis adsunt, non coacta, sed uolentia.

COnfessum est, efficacia religionis opera perfici, præsentia deorũ, angelorũ, dæmonũ. Porphyrius quidẽ suspicatur numina ad hæc trahi quadam inuocationis necessitate. Iamblichus negat necessitatẽ inferri uel ab homine, uel à mundo, numinibus: quæ cum sint immaterialia, nõ suscipiũt ordinem aduentitium aliunde. Item inuocatio & operatio sacra, admouet quidem sacerdotes ad numina assimilatione & familiaritate quadã, non uiolentia sacerdotibus illata, nedum numinibus inferatᷓ. Deus, omnisq́ chorus numinum deo cõiunctus, est supra omnem necessitatem extrinsecus uenientẽ. Vaticinium perficitur dum sacerdos operatur sacra, neq; tunc passio cadit in sacerdotẽ uel in diuinantẽ, quãdo diuinitus inspiranᷓt: multo minus in numina, quæ non illabuntur in animos, nisi uacuos passione. Neq; dicendum est fatidicũ animũ esse instrumentum medium & efficax diuinorum: sacerdotem uero inuocantẽ esse uelut causam efficacem operum diuinorum: immo deus est omnia, potest omnia, implet omnia semet-

ipſo. Humana uero natura nullã in his efficaciam habet, eſt enim ad diuinitatẽ ludus. Deridemus eos qui dicunt deũ ſorte quadã aliquibus adeſſe, potẽtia figuræ cœleſtis in geneſi. Nõ enim decet ingenitos & uniuerſales cauſas mancipari alicui per generationem, eius ue periodũ, & per cauſas alienas. Quidã cum et nollent curis onerare deũ, & nõ perciperent modum aliquẽ opificij prouidentiæq́, præter eum qui ſolicitudine fit humana, negauerũt deos facere atq́ prouidere: ſimiliter negarent deos intereſſe uaticinijs & miraculis, qui non uiderent modum excellentẽ, quo dij adſunt ſine labore, et mutatione ſui. Modus autẽ per hæc omnia dijs proprius eiſdẽ duntaxat eſt notus. Porphyrius ait opera diuina, qualia ſunt uaticinia et miracula, eſſe aliquãdo paſſiones quaſdam animæ ex paruis ſcintillis excitatas, & animam ſua uirtute poſſe hęc imaginari, loqui, facere. Iamblichus dicit opus diuinum, neq́ fortuitò fieri cum ſit ordinatum, neq́ ab homine lõge inferiore: oporteret enim diuinũ opus à diuinitate fieri. Omnia igit̃ opera diuinitati ſimilia, nõ ab humana ſed diuina pullulare natura.

Opera

Opera miraculorum & prophetiæ non fiunt aliqua uirtute ſtellarum, corporis, animæ, ſed mera & libera poteſtate dei.

ANima humana & una ſpecie comprehenſa eſt, & à caduco corpore nimium obumbrata: ideo nullam habet ad diuinum opus potentiam efficacem. Si quando uero uidemur tale aliquid quodãmodo poſſe, ſolum id agimus illuſtratione diuina deſuper influente, per quam & actionis diuinæ uidemur eſſe particeps. Si opera diuina fierẽt ab anima, ipſa natura animę & uirtute propria anima uirtutis & prudẽtiæ cõpos, uel etiam omnis anima talia faceret. Nunc uero nec omnis anima facit: & quæ perfecta uidetur anima, ad diuina adhuc eſt imperfecta. Non igitur anima, ſed diuinitas ipſa cauſa eſt operum diuinorum: alioquin nõ eſſet nobis ad hæc religio neceſſaria, ſed abſq; deorum cultu compotes eſſemus operum diuinorum, ſi hæc ipſa animę fierent poteſtate. Denique ſi anima ſua poteſtate diuina perageret, uel omnis anima faceret, uel quæ haberet uirtutem & perfectionem animę propriam, ſcilicet ſcientiam, artem, prudẽtiam, mores qui per prudentiam acquiruntur. Nunc autem

non tales hæc faciunt, ſed concitati quidam potius & abſtracti. Tria propoſuerat Porphyrius de diuinis operibus. Primū, ad hæc animam eſſe cauſam inſtrumentalem: Secūdum, animam quandoq; eſſe cauſam principalem: Tertium, animam poſſe ita eſſe ex æquo concauſam, ut ex ea ſpirituq; diuino, tertia quædam ſpecies ſubſtantiæ uel ſubſiſtentiæ fiat. Iamblichus dicit, quando unum aliquid fit ex pluribus, illa plura & eſſe cognata & mutabilia ex eo q̄d ſunt, in aliud: Sic commiſceri in unum quintum, quatuor elementa: & animas plures in unam totam: forte uegetalem, ſenſualem, motiuā, in nobis concedere intellectuali, & in eius actum redigi: Vel forte ex illis omnibus harmoniā uitalem in corpore reſultare: Vel forte animas in patria conſpirare in unam ideam omnium animarum. Diuinitas uero uelut à cunctis exempta, nō coit in unum tertium cum anima, præſertim è ſuo ſtatu iam lapſa: & quia diuinitas uelut longe diuerſa, nō cadit in miſturam: & quoniā immutabilis non commutatur in aliud commune duobus.

Prius quidem dictū fuerat, ſcintillis exiguis

ſuſcitari

ſuſcitari in anima ſpecies diuinas: Eſto, ſed hę non traducerent ad ſpecies ſimpliciter diuinas, ſi corporales & naturales eſſent. Nūc deniq; ubi dicitur animam cum diuinitate in unum tertiū congredi, æquatur anima deo, & cōceditur deum ibi ita mutari accipereq; ab anima, ſicut mutari animam, & aliquid à deo ſuſcipere: quod eſt abſurdum: præſertim quia hinc admittitur quod dij elementorum inſtar coibunt in effectibus ſuis in unam formā temporaliter factam & ex ſempiternis, & in re temporali continebuntur. Quādo dicitur ex anima & deo, uel ex dijs inuicem unū aliquid fieri temporale, quærimus utrum præter congredientia reſultet aliquid nec ne: Si non reſultat, tunc non fiet uera unio, neq; uere unum, ſicut neq; in artificio ſola arte pendente: Si reſultat, res ſempiternæ è ſuo ſtatu cadēt, ut fiat aliquid temporale: niſi enim mutentur, tertiū non reſultat. Omnino uero abſurdum eſt hoc ipſum quod generatione quadā fit tēporali, ponere ſempiternū: neq; tamē decet ponere temporale, ne ſempiterna ſeruiant temporali: nec decet ponere hoc eſſe ſolubile, utrinque

factum ex sempiternis. Et tamẽ per nouam generationem uidet̃ esse solubile. Illa igitur opinio est absurda. Porphyrius ait animã quãdoq; generare potestatem essentiamq́; dæmonicã, imaginantem futura per motiones eiusmodi: Generare inquam, dum conducit in unum materias quasdam habentes in se uires eiusmodi, pręcipue uero materias acceptas ex animantibus. Iamblichus negat generari dæmones & corrũpi. Negat enim ab anima ex uiribus corporeis generari dæmones corporibus animaq́; superiores. Negat & actiões animę particularis clausęq́; in corpore ꝓcedere in essentias, in se extra animam subsistẽtes. Negat uires corporũ materiæ prorsus addictas, solui ab eis ad dæmones generandos. Præterea quærit quænam sit potestas, quæ uires materiales à materijs soluit, rursumq́; conflat in unũ ad dæmonẽ generandum: ubi uidetur potestas hæc esse dæmonica, atque ita existere dæmon etiam antequam generetur. Non potest ex rebus carentibus anima uaticinioq; generari anima, præsertim fatidica. Nequit ex deteriore præstantius procreari. Nequit essentia ulla substantiaq; cõstitui ex motionibus animæ,

uiribusq;

uiribusq́ corporeis, quę nec substãtiæ sunt, neq; essentiæ. Item nullum eorum quæ per generationem seminãtur, maius aliquid habet quàm quod ei traditur à causa principaliter generante. Cum ergo nec corpus, nec anima per se habeat uaticinium, non potest anima ex suis motibus atq; corporibus uaticinantem dæmonẽ procreare. Dicet forsan aliquis, non generari à nobis dæmones, sed eos animãtibus ordine pręsidere: itaq; quando materiæ ex animalibus huic dæmoni cõmendatis opportune adhibent̃, huc dæmonem quasi cõpatientem ad talia ferri. Iamblichus ait, dæmones, qui usqueadeò compatiantur, uera uaticinari nõ posse. Verum nanque uaticinium non esse naturæ passibilis, & aliquo corpore, loco, tẽpore clausæ, sed ab his omnibus absolutæ, ut queat quocunq; in loco uel tempore facta, pariter simpliciterq́; prospicere.

De somnijs diuinis & humanis.

PORphyrius ait, præsagia somniorũ partim esse ex nobis, partim ab extrinseco. Iamblichus ait solum extrinsecus aduenire: quia sæpe studemus, agimusq́; nonnulla ad hoc præsagium aucupandum, neq; tamen

datur: & sæpe id non quærentibus datur. Quod si somnialis effect⁹ esset ex nostra natura arbitrioq; humano, nobis ad hoc prouidentibus eueniret. Mittitur autem à dijs pro eorum arbitrio, scilicet quando, & quomodo uolunt, benignitate quadam demonstrare futurum. Idem declarat Orphicus hymnus. Porphyrius ait, uaticinij causam esse quandã animi passionẽ. Iamblichus negat, dicens passionem esse suapte natura instabilem inordinatamq;, atq; perturbatã: uaticinium uero esse debere stabile prorsus & ordinatũ, ideoq; nõ posse in passione uersari. Item quando anima prudens est & constans, agitq; secundũ uires eius prestãtiores, scilicet intellectuales rationalesq;, futura nõ prospicit. Quomodo igitur hæc assequetur quãdo patitur secundũ inordinatos motus atq; pturbatos? Item passio nihil habet proprium ad entium ueritatisq; contemplationem, sed affert impedimentum. Præterea si res ipsæ in mundo essent passionibus constitutæ, passio similitudine quadam has attingeret. Cũ uero rationibus speciebusq; constitutæ sint & agantur, certe alia quædam prenotio est, ab omnibus passiõibus aliena.

Rursum

Rursum passio præsentia tantũ sentit. Cum igitur uaticinium futurũ etiam assequatur, non uersatur in passione. Porphyrius ait, uaticinium esse passionem quandam phantasiæ, subortam uel ex cogitationibus nostris, uel instinctu corporalis in nobis naturæ, uel similiter incidentem ut & phreneticis contingit uaticinari. Ad hoc autem adhibet signa, quod in statu uaticinij agit quidẽ imaginatio uehementer, sensus autem interim occupantur & cohibentur. Item quod suffumigationes adhibentur diuinaturo, uidelicet ad phantasiam afficiendam. Item inuocationes, ad eandem affectionem incitandam. Item quod nõ omnes, sed iuuenes simpliciores que ad hoc idonei sunt. Iamblichus ait, occupationẽ sensuũ esse signum, quod phantasma tunc nullum est humanum. Vapores adhiberi ad efficiendam cum deo congruitatem, non ad afficiendam spectantis animam. Inuocationes non excitare uel cogitationes, uel corporeas passiones in nobis: nam nobis incognitæ sunt, soli deo qui inuocatur cognitæ. Solos simpliciores esse expositos diuino spiritui extrinsecus uenienti. Quod Porphyrius ait, uaticinium

esse passionem phantasiæ talem, qualis accidit melancholicis & desipientibus sæpe fatidicis: abutitur diuino uaticinij munere, dum alienationē diuinitus factam in melius, comparat alienationi à morbis, ebrietate, rabie, in deterius accidēti. Alienatio animi ex passionibus nostris accidens, infra humanū statum deijcit animum: sed à deo facta, attollit hominem super hominem, deoq; coniungit. Illa reddit instabilem, & in materiā prorsus immergit: hæc cōstantem ordinisq; compotem, & à materia soluit. Nullo modo dicendum, afflationem diuinā habere aliquid simile cum alienatione facta ab humoribus, ebrietate, rabie: Nam hęc à deo suprà quàm cogitari possit, distantia sunt. Tantūdem ergo distat insania eiusmodi ab inspiratione diuina: nihil igitur habent simile uel cōmune. Alienatio à causis facta corporeis, est animi deprauatio ex debilitate cōtingens: facta uero diuinitus, est salus animæ contingens ex plenitudine potestatis. In illa quidem dum animo suas operationes aggreditur, eas ędit peruersas atq; turbulentas: in hac autē dum secūdum propriam uitam intelligentiamq; uacat, superiori se exponit utendā. Deniq; quanto

quāto distant diuina ab infimis naturalibus, tanto illorum actiones, effectusq́ ab effectibus naturaliū. Alienatio itaq; inducta diuinitus, nihil habet simile cum ea quæ fit humanitus. Cū igitur illā cogitas, separa prorsus ab illa omnes huius defectus accidentia omnia. Quinetiam quando sobrietatem uigilantiamq́ sacram acceptam diuinitus meditaris, noli cum sobrietate hominū comparare. Et utrobiq; ab imaginationibus diuinitus adhibitis animo, remoue quicquid ullo modo simile est imaginationibus ullis quas humores similesq́ causæ suscitant. Item ambiguum hominis statum inter sobrium animum, alienatumq́ mediū, ne similem putes statui animi sacri, uno intuitu spectātis deū. Nec certissimos intuitus diuinorum similes esse credas imaginatiōibus arte uenefica suscitatis. Nā quæ fascinati imaginamur, præter imaginamēta nullam habent actionis & essentiæ ueritatē. Eiusmodi nanq; magicę finis est, nō facere simpliciter aliquid, sed usq; ad apparendum imaginamenta porrigere. Non est putandum diuinum uatem incidere in ueritatē casu, sicut insani solēt aliquando: nec etiam passione quadā naturali, sicut

& animalia solent pati sæpe à partibus uiribusq́ quibusdam, mundi futurũ aliquid inchoantibus, & iam in aëre quodammodo facientibus priusq́ in terra: Atq́ ita patiendo nonnunq̃ futuras præsentiunt terræ cõcussiones atq́ procellas, præsertim animalia quæ uel facile patiunt̃, uel acute pręsentiũt. Prænotio enim uel casu uel eiusmodi passione proueniens, rara fit, inordinata, non continuata, prorsus obscura. Vaticinium uero diuinum uniuersi ordinem continuata & firma connexaq́ conspicit ratione. Si qua nobis innata sit facultas ad futurum percipiendum, non est propterea uaticiniũ: hęc enim nec semper, sed aliquando ueridica est: nec in omnibus, sed quibusdam. Vaticiniũ uero & semper, & in omnibus est ueridicum. Item prænotio arte facta, ex signis aucupatur futurum non omnino fidelibus, quia nõ semper sibi coniunctum habent euentum, sed diuina prouidentia factũ: Effectus à causis cõspicit intuitu firmo præsentiq́ & prorsus continuato, connectens omnia mutabilia temporaliaq́ & inter se distantia, futura anticipans ut præsentia. Dicet aliquis, posse prænunciari futurum, ex quatuor donis simul

ſimul iunctis, ſcilicet ex certa hominis natura, & ex arte huic adhibita, & ex cōmuni rerum inter ſe compaſſione, tanquam animalis eiuſdem partiū, atq; ex ea corporū diſpoſitione, qua alij alijs indicia ſubminiſtrent. Sed reuera quando his concurrentibus indicia manifeſte percipiunt͂, habet & hæc perceptio aliquid ſimile uaticinio, & in uniuerſum ueſtigia uaticinij habet ubiq;, ſed non ubique clara: Tametſi ſicut imago ipſius boni in omnibus deum præfert, ſic in cunctis eſt ueſtigium aliquod uaticinij: Neq; tamen uaticinij ſpecies una diuina, immixta, definienda eſt per ſimulacra eius in generationem demiſſa, & multo minus per imaginamenta delirãtium. Hæc enim omnia fallacia ſunt. Vaticinium ipſum definiendū eſt per unam rationẽ, ordinemq́; unum, & unam ſpeciem diuinã, unamq́; intelligibilem et immutabilem ueritatẽ: Cõtrà uero omnis perceptio mutabilis inde ſegreganda uelut indefinita, & deis diuinisq́; nullo modo cõueniẽs. Quãdo fit à nobis aliq̃d opus nobis naturale, certe ad hoc ſunt ab initio tributa ſemina & præparamenta ab ipſa natura, quæ eſt operis eiuſmodi cauſa. Nulla ergo ſunt

data præparamenta seminaq; à natura, uel communi uel humana, ad uaticiniũ illud q̃d est supra naturam consuetudinemq; humanam: natura enim et intelligentia caret. Nec est præcipuus autor eorum quæ fiunt, præsertim quatenus in nobis est natura: sed uaticinium plusquã intellectuale est, et causas attingit euentuũ, & uno subitoq; intuitu complectitur ordinem uniuersi. Opus eiusmodi dei proprium est agentis hoc in nobis, nobis tunc à propria actione uacantibus. Præsagium si quod nobis incidit, instinctu naturę uel arte peragitur: potest utiq; in nostra natura pręparationem aptitudinemq; habere. Sed hoc pręsagiũ ualde angustũ est & obscurum, & magis minus'ue suscipit. Vaticiniũ uero diuinum amplissimũ est & certum, & unum stabilemq;, id est summum ubiq; gradum possidet, ideo nequit fuisse nobis inditum à natura. Porphyrius coniectabat affectionem quandam nostrę naturę uel corporalem, uel animalem, ad uaticinium conferre: præcipuè ex eo, quod qui aduocabant in hominem uaticiniũ, gestabãt lapillos quosdam & herbas, ligabantq; nodos sacros, iterumq; ligata soluebãt: mutabãt quoq; pro-
posita

posita in eis qui talia ab illis acceperāt, & ex malis meliora reddebāt. Sed Iamblichus obseruatiões effectusq́ꝫ huiusmodi retorquet in coniecturam, quod inspiratio uaticinij forinsecus desuperq́ꝫ proueniat. Talia eñ certis numinibus cōsentanea cum adhibentur nobis, ad eorũ inspirationem suscipiendam nos accōmodant. Porphyrius ait, non esse contemnendam artem, quæ ex certis uaporibus ad ignem sub opportunis stellarũ influxibus facit deorum idola in aëre protinus apparentia, similia quodammodo dijs, & habentia similem aliquã efficaciã. Iamblichus ait hęc idola paruipendi à sacerdotibus, qui ueras deorũ species peruiderũt, neq́ꝫ posse excellens aliquod bonũ reperiri in eo quod pullulat ex materia formis'que in ea, formarumq́ꝫ eiusmodi uiribus, & arte simul humana: Nam q̃d fit ab homine, est deterius homine: & quod fit ita ut idolũ, est adumbratio quædã apparens potius q̃ꝫ existens, ac dum fit, protinus euanescens. Neq́ꝫ fit arte opificia, quæ ueras essentias fabricat, sed imitatoria, quæ potius essentiarũ reddit imagines. Profectò deus mundi opifex non per cœlestes motus, nō particularem materiam, non

per potentias ita diuisas fabricat omnia, sed intelligentijs uoluntatibusq; & immateriali bus speciebus, ac per animam sempiternam supermūdanam, simulatq; mundanā mundos efficit. Factor quidem eiusmodi idolorū dicitur per stellas efficere: nō tamen eo modo per ipsas efficit stellas, quo fortè uidetur. Cum enim innumeræ sint in dijs cœlestibus uires, omnium infima est potentia naturalis. In ipsa potentia deorum cœlestium naturali sunt rationes tum seminales, id est formarum generatiuæ, tum aliæ quædam immobiles seminalibus præcedētes ibidem, id est coordinatiuæ formarum. Vtrarumq; igitur rationum autoritas generationem uniuersam præcedit. Post eas sunt in corporibus cœlestibus qualitates, uires, motus, atque ex eis defluxus dominantes sub rationibus toti rerum mundanarum exordinationi. Infima uero potestas cœlestium, quas dixi uirium, generationem terrenorum ducit. Multæ artes, ut medicina, gymnastica, agricultura, quæcunque uidelicet in operatione sua communicant cum operatione naturæ, utunt̃ qualitatibus uiribusq; per defluxus cœlestes ad inferiora traiectis. Atqui &

idolosicus

idolosicus ipse trahit à cœlestibus desluxib⁹ portionē aliquā genitalē, quāuis exiguā atq; debilem. Nō enim utitur ipsis cœlorū moti bus aut uiribus ipsis quæ illis insunt, aut uiri bus quæ naturaliter fundantur circa cœle= stes motus: nec potest eas attingere, sed oc= cupatur circa uires quasdam, quæ ab illorū natura ad ultimū defluxerunt prolapsæ ad infimum mundi locum. Vtitur quidem is ar te quadam, sed non pia atq; deifica. Hę qui= dem infimæ cœlestium uires conspirantes, circa materiam quādam particularem, pos= sunt eam transmutare, transfigurare, trans= formare, aliâs aliter. Iam uero & transposi= tionem ab alĳs in alia suscipiunt potentiarū earum quæ particularibus insunt. Quando aliquis eiusmodi fabricat idola ex multis ma terĳs & sub cœlestibus influxibus, tunc ua= rietas illinc quidē cœlestiū actionū, hinc ue= ro potētiarū materialiū cōgregata, facit qui= dem aliquid, sed actio hæc longe degenerat nō solū ab opificio diuino, sed etiā ab effecti= one naturali: Natura eñ & uno simul teno re & actione simplici propriū peragit opus. Hæc igit̃ idolorū fabrica est artificiosa cōmix tio circa defluxū cœlestiū ultimū, & circa illa

quæ ad postremũ à cœlesti natura mouentur atq; recedunt. Homo cum sit melior & ex melioribus procreatus, non debet idolis fabricandis incumbere, quæ nõ sunt animata, sed ostentamẽto quodam uitæ sunt inflata: nec intima ueraq;, sed externa fictáque harmonia continent prorsus ad breue mansura: nec habent uerum aliquid & legitimũ, cum sint arte solum humana conficta: Solũ uero quod simplex & uniforme est actionis uel compositionis in eis prȩualet, ideoq; ualde deficiunt: quoniam ex qualitatibus longe diuersis contrarijsq; congesta sunt. Neq; potentiam aliquam perfectam habent, quoniam eiusmodi defluxuũ multitudo è multis captatur, & in aduentitium aliquid commiscetur exile penitus & infirmum. Nec stabilitatem ullam habent hæc idola, immo uelocius quàm quæ apparent in speculis euanescunt. Quando enim admouet suffumigatio uaporibus exhalantibus, protinus cõponuntur: at cum per totum aërem fumus uaporq; se fundit, subitò dissoluuntur. Prodigiorum eiusmodi fabrica idolaris est omnino cõtemplatore ueritatis indigna. Qui em̃ hæc machinatur, siue eorum utilitatẽ agnoscens,

ſcens, delectatur tamen, ſimilis illis euadit: ſiue colat ut deos, pecati reus eſt factu dictuq; nefandi: nec lux ulla in animam diuina ſubrutilat, circa tenebroſa idolorũ phantaſmata occupatam. Porphyrius ait, idolorum factores in fabrica obſeruare cœleſtiũ curſum, dicentes quo potiſſimum cœleſtiũ currente, & cum quo uel quibus concurrente, uaticinia uera prouenient aut falſa. Item quæ ibi fiunt, utrũ ſignificatiua ſint, effectiuáue, uel contrà ſignificationis efficaciæ uacua. Quãuis ex materijs electis idola cõſtruant obſeruatione ſyderum, nihil tamen hæc inde habent in ſe diuinũ. Nam materiæ quæ hic mouentur cœlitus in generatione ſunt poſtremæ, atq; ad ultimos è cœlo defluxus compatiuntur. Quæ enim tam facile permutantur eiuſmodi phantaſmata, ut ad minimum nutum uel inertia ſint, uel contrà ſcilicet fatidica ſiue ſignificatiua, ſiue effectiua, certe paſſio tam facilis & mutabilitas adeò uelox declarat, ea diuinę potentiæ nihil habere. Non ſunt in materijs ullæ potentiæ quæ ſint elementa dæmonum. Neq; hi poſſunt ex particularibus corporibus generari: immo ab eis hæc generãtur atque cuſtodiuntur. Neque

potest homo suis machinis formas ipsas dæmonum procreare: Imò nos secundum corpus à dæmonibus formati sumus. Nõ est putandum ex elementorũ coitu confluere aliquam multitudinẽ siue cõpositionem in se propriam dęmonibus uim habentem: Nam ipse dæmon simpliciter uniformiterq́ & in se consistens, in unum diuersa cõgregat elementa, atque ex eis composita generat, & quicquid inest perseuerantiæ ipse largitur. Neq; decet idola dæmones appellare: Nam & aliud est idolorũ autor, aliud dæmon magnus dux dæmonum. Ipsaq́ substantia dæmonum diuersa est à phantasmatis idolorũ, quibus, et tu Porphyri cũfiteris, neq; deum neque dæmonem aliquem deorsum trahi. Igitur hæc idolorum fabrica, cum dei dæmonisq́ sit expers, neque uaticinium neque sacrum opus aliquod affert.

Chaldæorum mysteria de sacerdotio, deo, dæmonibus bonis & malis.

PORphyrius commemorat opinionem dicentium omnia uaticinia nobis à dæmonibus malis infundi, quorum natura sit subdola omniformisq́ atque uersatilis, qui deos & sublimes dęmones & animas defunctorum

ctorum simulent: & hac fallacia nobis occurrentes presagia prebeant. Horũ opinionem Porphyrius etsi non probat, cõmemorat tamen, de hac quoq; Aegyptiũ cõsulens. Iamblichus hoc damnat, inter sacra cõmemorare prophana, atq; subinde narrat mysteria, quæ audiuit Aegyptius à prophetis Chaldæorum talia. Dij uera bona dant bonis per sacrificia expiatis, quibus cum & uersantur, suoq; cõmercio prauitatẽ passioneq; ab eis lõge propulsant, suoq; splẽdore tenebrosos inde spiritus arcẽt. Mali enim spiritus intrante deorũ lumine uelut Sole, tanquã tenebrę subterfugiũt, neq; turbare ulterius pium sacrificatorẽ possunt, omni prauitate & peruersitate passioneq; liberũ. Qui uero perniciosi sunt, & interim contra ritus ordinemq; sacrorum sacra insolenter inuadunt, hi sanè propter actionis infirmitatẽ potentiæq; defectũ deos assequi nequeũt: sed propter inquinamenta quædã tum à dijs arcent̃, tum dęmonibus malis accõmodantur, quorũ flatu prorsus implent̃ pessimo, pessimiq; illinc euadũt, profani scilicet atq; dissoluti pariter et iniqui, desiderio dissimili dijs, atq; in omnibus simillimi dæmonibus improbis q̃bus cũ

uersant assidue. Hi igitur passionibus et prauitate pleni, per ipsam cognationem malos ad se trahunt spiritus, quibus mox occupati, ad omnem iniquitatem inde iterum incitantur, ubi alter alterum ad hoc ipsum uicissim adiuuat & corroborat, sicut circulus aliquis principiũ cum fine coaptãs, reddensq́ꝫ ęqualem eodem pacto uicissitudinem. Hucusq́ꝫ Chaldæi. Quando prophani cõtra ritus tractant sacra, frustratur euentus: Nam & pro dijs alijs alij celebrantur, & pro bonis spiritibus insinuãtur mali. Horum ergo errata nõ debent ubi de legitimis sacris agitur commemorari, neq́ꝫ quę accidunt illis pro lege putari. Sicut sacrilegium diuino cultui contrariũ est, ita malis dæmonibus intemperantiæ autoribus fallacibusq́ꝫ occupati, contrarij sunt legitimis sacerdotibus, à quibus procul abest spiritus omnis iniquus & prauitas atq́ꝫ passio. Adest uero bonorũ præsentia numinũ, atq́ꝫ desuper ab igne diuino ueritate replentur. His ergo mali spiritus impedimẽti nihil afferunt ad animæ bona, nec inde suggerit superbiæ fumus, uel adulatio mollis, neque suffumigatione falluntur, neque ui ulla turbantur: sed hæc omnia mala, tunc boni præ

sentia

ſentia numinis, uelut fulguris ictu percuſſa diſperduntur ſtatim & euaneſcunt. Talibus ergo ueridicum prouenit uaticinium, cum quo nulla ex parte aliud eſt conferendum: cui rite ſtudendum eſt, ea qua diximus ſanctimonia. Hac enim ratione duntaxat acquiritur et in uaticinando ueritas inconcuſſa, et in anima uirtus penitus abſoluta: quibus ſanè duobus ſacerdos ad ignem aſcẽdit intelligibilem, quod tanquã finis omni præſagio ſacrificioq́; debet eſſe propoſitum. Temere nimium ô Porphyri, ubi de diuino agitur uaticinio, opinionem eorum cõmemorandam exiſtimaſti, qui omne præſagium arbitrantũ à malo dæmone tribui. Hi nanq; in tenebris ab initio ſemperq́; uerſati, nec uerum à falſo diſcernere poſſunt, neque principia quibus hæc adueniunt intelligere.

Inuocationes & imperia hominum aduerſum ſpiritus.

POrphyrius dubitat quare ſpiritus tum ſuppliciter inuocamus tanq̃ nobis ſuperiores, tum quaſi cogimus imperãdo tanquam inferiores. Iamblichus ita diſtinguit. Dij quidẽ & omnes noſtra natura ſuperio-

res, plenitudine bonitatis & uolũtate bono rum et benignitate quadã dignis animis cõuenientia tribuunt. Deligũt religiosos tanq̃ genituras suas & alumnos atq; discipulos, & laborantium miserentur. Sunt præterea media quædam genera numinũ, qui ephori præsidesq́; sunt discretionis atq; iudicij, con sulunt quæ facere deceat, quę declinare: Ad iusta quidem adiuuant, reuocãt ab iniustis: et sępe in homines iniquos iniurias quas inferre conantur iuste retorquent, ut quæ agere moliebanť, patianť ipsi. Est rursum aliud genus spirituum nobis circumstantium indiscretum & inconsideratũ, quod unam numero potentiam est sortitum, propter ipsam à singulis uniuersi partibus distributionem: unde unum uni tantum operi est addictũ. Sicut enim gladius solum diuidit, nec aliud efficit: sic spirituum in mundo distributorum, propter ipsam partibilem naturæ necessitatem, hic quidem solum diuidit, ille uero solum colligit, quę fiunt atq; generantur. Quidã igitur occulti spiritus alius aliam sortiti potentiam, illud tantum singuli ad quod ordinati sunt, peragunt. Si quis igitur accipiens illa quæ ordine distributo ad totũ con

ferunt

ferunt deflexerit aliorſum, & aliquid quaſi præuaricando tranſegerit, hoc ipſum quod fit ſequit̃ ue, ipſius male utentis eſt damnũ. Sed redeamus ad quæſtionem. Vt ad quæſtionem reſpondeam, iuſſa & imperia uiolenta dirigunt̃ ad ſpiritus nec utentes propria ratione, nec iudicij diſcretionisq; principium poſſidentes. Cum enim cogitatio noſtra habeat ratiocinandi naturam, atque diſcernendi, qua res conditione ſe habẽt, multas quoq; in ſe uitę potentias complectatur, ſpiritibus imperare ſolet nõ utentibus ratione, & ad unam dũtaxat actionẽ determinatis. Inuocat eos igitur tanq; ſuperiores, quoniam ab uniuerſo mũdo nos cõtinente, quę ad tota cõferunt trahere conatur circa quædam quæ in particularibus diuiduisq; continentur. Imperat rurſum tanquam inferioribus, quia natura noſtra intellectualis præſtantior eſt quàm intellectu carens, etſi illa latiorem in mundo habeat actionem. Item duplex eſt in ſacerdote figura ſiue prætexta: Vna quidem humana, altera uero diuina, quam ex ſacramentis induit, in quibus latet diuina poteſtas, ſurſum ad diuinitatem animum eleuans, deóque coniungens. Ideoq;

figuram diuinā adhibens animo, quam indutus potest sub prætextu dei, tanquā superior, eiusmodi spiritibus imperare: tametsi tanquā homo rogare solet inuocans eos, eatenus superiores, quatenus ab uniuerso inuocat potestates. Sed ita uerius soluimus quæstionem: Cōmunio quædam cōsentientis beneuolentiç & complexio indissolubilis unitatis, omnem sacrorū expeditionem continet, ut hæc effectio sit diuina, & excedens omnē expeditionis humanæ modū: ideoq; hūc omnem illinc auferre debemus. Nō igitur sacerdos numen accersit uelut absens, nec mādat aliquid segregato perficiendum, quod homines inter se solent: Imò una quçdam eademq; cōmuniter diuini ignis actio sponte sua per se prompta præsensq; ex se agens refulget, agitq; eodē modo per omia simul, tum quæ deinceps inde tradunt alijs, tum quæ possunt accipere inde nōnihil. Diuina igitur opera quæ in sacris explent, non per contrarietatem huius ad illud ut generabilia, non per differentiam uocantis mouentis'ue aduocatum atq; motum transigūtur, sicut humana solent, sed identitate, unione cōsensione id totum expletur: & sublata discrepantia,

ſcrepantia, hoc ipſum quod agit, & cuius uir tute agitur, eſt commune ubiqꝫ aliquid atqꝫ ſimplex. Porphyrius quærit, cur nam ſuperi ſæpe iubeant ſuos cultores eſſe iuſtos, aliquãdo tamen obſecrati inferre iniuriam, inferant. Reſpondet Iamblichus, non inferre iniurias, ſed iuſta ſupplicia: ac ſi forte iniuſta, non eſſe deos, ſed dæmones improbos. Dij non partem quandam huius uitæ tantũ, ſed totã: nec hanc ſolam ſed uniuerſam ab æuo in æuum conſpiciunt animæ uitam: atqꝫ ita pro meritis in antecedente uita cõtractis ſæpe puniũt in ſequenti, ſiue rogati punire, ſiue nõ rogati. Interea nos qui nihil uidemus ultra præſens, opinamur aduerſa nonnunquam nobis cõtingere præter meritũ: dum tamen ſæpe in hac uita patimur, quæ in alia iam intulimus, & quæ nũc facimus aliquan do patiemur. Præterea multa nos latent hominum peccata, quæ deos minime latent. Item nos iuſtitiam definimus, ut ſuum quiſque officium faciat, ſecundum pręſentes patriæ leges. Dij uero definiunt eam latius admodum ſpectantes, uidelicet ad totum ordinem uniuerſi, atqꝫ ſpectantes eam pręcipue rationem, qua animæ dijs cõducant iudiciũ

peragũt. Tantaq́ꝫ diuersitas est inter iudiciũ diuinum de ipso iure, atque nostrum, ut ad illud attingere nõ possimus. Iam uero & ipsi dij quid iustũ sit aliter perpendunt ad unam spectantes animam, aliter ad totam animarum cognationem. Si enim eiusdem naturæ communio existens inter animas tum in corpore uiuentes, tum extra corpus positas, complexionem quandam eandem atq́ꝫ communem cunctis efficit ad totam mundi uitam ordinemq́ꝫ mũdanum, necessarium est expeditionem iudicij à totis exigere, scilicet ab ordine uniuersali, & à necessitudine animaru minter se requirere, pręsertim ubi scelerum magnitudo ab una anima cõmissorum, excedit suppliciũ cõsequens ex peccatis. Dij ergo nunquam obsecrati inferũt supplicia, nisi iusta. Cum enim secundũ essentiam bonum habeant, mali iniustiq́ꝫ causa esse non possunt. Verũ si quis fortè cõuicerit ex imprecationibus ad superos factis, aduersa quædam aliquibus iniuste contingere, alias quasdam præter deos bonaq́ꝫ numina causas inquirere compellemur, quas si fortè non inuenerimus, nõ tamen ob hoc suspicari aliquid debemus de dijs indignum

diuina

diuina natura, eaq́ scientia certa quæ de bonitate deorũ nostris intelligentijs est innata, in qua proculdubio Greci omnes barbariq́ cõsentiunt. Proinde cum malorũ species diuersæ sint atq́ dissidentes, non in unã, sed in diuersas referendę sunt causas: si uerũ est q̃d de idolis dicebam⁹ improbisq́ dęmonibus. Hinc sane exorit̃ multiplex origo malorũ. Simulant enim deorũ præsentiã dęmonũq́; bonorũ: ideoq́ cultorẽ suum iubent esse iustum, ut ipsi uideant̃ boni sicut & dij. Quoniam uero natura sunt mali, rogati mala inferre, libenter inferunt, atq́ nobis ad iniusta conducũt. Hi sunt omnino qui & in oraculis mentiũtur & fallunt, & turpia cõsulunt, atque peragunt. Dij uero boniq́ dæmones neq́ fallunt unquam, neque conferunt ad iniqua. Est insuper malorum natura dæmonum sibimet inconstans, instabilis secumq́ dissidens, aliâs alia suadens. Superiorum uero natura sibi constat assidue, eundemq́ seruat semper in actione tenorem. Corporeæ mundi partes non sunt uirtute uacuæ, sed quanto maiores, pulchriores, perfectiores sunt, quàm nostra corpora, tanto uires actionesq́ maiores habẽt. Igitur unaquæq́

earum uires seorsum differentes habet, & actiones diuersis ædit. Item habitudine quadam inuicem multo plura cõficere possunt. Quinetiam à totis mũdi partibus descendit in particulas quędam actio multiformis, descenditq́ facilime propter potentiarum similitudinem, quatenus uidelicet sequẽtes gradatim potentiæ antecedentibus correspondent, præsertim ubi patiẽs insuper ad agens accõmodatur. Corporis ergo necessitatibus contingunt ex totis in particulas quasdã mala & perniciosa quædã, totis quidem salutaria, & harmonię uniuersi consona, quamuis interea noxia partibus, uel quia totorũ actiones sustinere non possunt, uel propter commixtionem inferius accedentem, imbecillitatemq́ infimis naturalẽ, uel quia partes partibus cõmensuratæ non sunt. Proinde præter ipsum mundi corpus multa potest ipsa mundi natura. Nam & similium concordia, & discordia dissimiliũ non pauca facit: quinetiam multorum coitus in unum totius animal & potentię uigentes in mũdo quotcunque sint & quales, aliud quidẽ in totis aliud in partibus agunt, ob ipsam partium debilitatem, ad ultimũ distributam atq́ diuisam.

Amicitia

Amicitia totius & amor atq; contentio & similia, in ipsis quidē totis actiōes sunt, in particulis passiones. Item quæ in intellectu diuino species sunt rationesq; puræ, in uniuersi natura materialem quandā participant indigentiam: in singulis tandem informitatem: & quæ in totis sunt unita, in particularibus dissident. Corrumpūtur insuper particulæ quædam, ut tota secundum naturam constituta seruentur. Cōteruntur & partes quædam atque premuntur, totis interea sic inde nascentibus passionis expertibus. Quando ueneficus aliquis imprecationibus suis deducit desuper in quempiam calamitatem, utendo uidelicet ad hoc naturalibus quibusdam corporeisq; potentijs, uniuersi traditio quidem actionis eiusmodi uenit desuper absq; electione atq; prauitate, tametsi interim maleficus hac ipsa utens, traditionem deflectit ad cōtraria prorsus atque mala: & ipsa quidem traditio actioq; superne descēdens, cō passione quadā propter similitudinem subcontrariorum passionibus cōmouetur. Maleficus autem electione trahit præter iustū, quod traditum est ad mala: iam uero ipsa traditio secundum unam harmoniam mundi

cõficit, ut quę distantissima sunt tamen cooperent. Si quis interim id deprehendens ducere molitur inique partes sortes ue quasdã totius, in partes alias, ita lædens eiusmodi damni nõ est causa uniuersum, sed abusus humanus transgrediens ordinem uniuersi, legitimaq́ꝫ puertens. Nõ igitur dij mala nobis inferũt, sed naturæ corporaq́ꝫ diuinitus dependentia. Atqui & hæc nõ ut malos, sed ut bonos defluxus mundoq́ꝫ salutares ad ima demittunt. Qui uero suscipiunt, propria mixtione peruersitateq́ꝫ transformãt, adeò ut aliter quidem data recipiant conditione contraria. Post hæc interrogas, cur natura superi non exaudiant inuocantem nisi castũ, ipsi uero interim obsecrati illicitos cõcubitus adiuuent, neq́ꝫ pudeat cultores suos ad turpes libidines incitare. Quãdo causis occultis incitamur ad coitum non legitimũ scilicet apud leges humanas, fortè legitimũ hoc est apud mundanas leges, quando uidelicet inde nascitur hominibus necessarius. Iam uero instinctus ad Venerem in mundo quidem ad amicitiam tendit, & harmoniã: in partibus autem fit uehementior, propterea quod hæ ob complexionem suam facile nimiũ, & mutuò,

tuò, & toti compatiantur. Deniq; quod cœli tus descendit ad bonũ, hic sæpe transfertur ad malum. Mũdus est unum animal in quo partes, quamuis loco distantes, tamen propter naturam unam inuicem ad se ferũtur. Atqui uis ipsa cõciliatrix mũdi, & causa communis omniũ mixtionis, trahit quidem partes ad se inuicem suapte natura: potest eiusmodi tractus & appetitus arte quadã prętet ordinem augeri. Vis quidem ipsa concilians infusa cunctis bona est, & causa ubiq; impletionis, cõmunionis, harmoniæ, amoris mutui, unionisq; mundanę, quę sunt fiunt'que imperio cõtinentis: in partibus autem propter earum distantiam, & inuicem, & à totis, atq; ob naturã debilem & egenam, compassione mutuum cõgressum conficit. Vnde acrior appetitus plurimis est ingenitus. Ars itaq; deprehendens hanc uim coaguli passim in natura dispsam, cõtrahit eam undiq;, colligitq; simul, deriuatq; in unũ: atq; ita appetitum necessarię unionis naturaliter moderatũ, reddit suis machinis effrenatum, dum & materiam admouet genituræ præcipue cõferentẽ, & uires undiq; naturales inter se differentes cõmiscet in unum, quarũ

cõmixtione pro arbitrio regit & conficit con gressus ad genituram. Proinde cum sint in herbis atque lapidibus uires, & dissolutiuæ & rursum congregatiuæ: sintque multo maiores in rebus naturisque maioribus, potest utique ad coitum nixus intẽdi eiusmodi rebus adhibitis, atque ab his ipsis sine artis opera amor accendi tractusque fieri. Compertum habemus dæmones improbos, in generatione rebusque terrenis humanisque posse quãplurimum: Ideoque nihil mirum uideri debet ardorem ad illicitũ coitum in nobis frequenter ab eis accendi. Possunt & ad idem conferre uires quædam animæ, tum in hoc corpore uiuentis habentisque uim mirabilem attrahendi: tum etiam hinc absolutæ, sed adhuc in spiritu turbido humidóque inuolutæ, & hoc circa loca generatiõis adhuc oberrãtis, ideoque talia committentis. Nemo itaque uel deos, uel dæmones eorũ pedissequos, amoris & coitus nõ legitimi causas esse dicat, sed uel naturales instinctus apud nos deprauatos, uel ueneficam insuper artem, uel malos dæmones, uel animas nondum puras.

De sacrificijs unde uim habeãt, & quid cõferant.

QVæritur qua ratione sacrificia & superis

ris conueniant, & hominibus conferant, & in mũdo quid agant. Porphyrius ait non solum prophetas, sed hypophetas, id est omes sacerdotes qui uaticiniũ tradunt ab alijs acceptum, debere animalibus abstinere, ne dij uaporibus illinc exhalãtibus cõtaminentur. Huic uero sententiæ contrarium est cõmune dictum, deos uidelicet animalium nidoribus maxime demulceri uelut esca, capique. Iamblichus utrunq; damnat, scilicet deos nidoribus carnium uel infici uel irretiri, atque inescari. Anima mundi cœlestesq; ex eo q̃d corporibus suis adsint, neq; passiones inde suscipiunt, neq; ab intelligentijs distrahuntur. Animę uero particulares patiunt̃ utrunque. Aberraret uero nimium qui defectus similes animabus superioribus attribueret: non enim est uniuersalium atque particularium, uel principiorum atq; effectuũ æqua cõditio. Vesci quidem corporibus quondã coniunctis animæ, onus proculdubio inquinamentumq; nobis infert & procliuitatem animæ, per quam uoluptatibus liquescat atque succũbat, multosq; alios in anima morbos procreat: sed uapor exhalans ab animalibus & suffumigatio sacra rite peracta, dijs

mūdanisq; & uniuersalibus causis nihil offi cit. Non enim ipsa continet ordinatq; superos ad seipsam, sed continetur ab eis, atq; ad uniuersum coordinatur pariter atque deos. Ideoq; ita potest illorum imperio superis co aptari harmoniceq; cōgruere. Abstinent igi tur anīalibus religiosi, nō tamen quia dij ua poribus animalium fœdari possint: potestas enim deorū, priusq; materiale aliqd eam attingat, ipsa quoq; sine tactu discutit: nec solū hęc absq; propinquitate sua corporalia, priusq; sibi propinquent, disperdit & delet, sed nec ipsa cœlestia corpora materiale aliquod elementū in se suscipiūt, nec peregrinū aliquid intromittūt, nec amittūt propriū, quin etiā uapores terrenorū uix ad quinq; stadia progressi refluunt, nec immateriale uolubileq; corpus inficiūt aut alunt, quod nullā in se potentiā ad mutationem habet, nec in se, neq; sibi cōtrarium habet quicq̄, neq; fertur à medio uel ad mediū, sed uel quiescere debet uel reuolui. Corpora igitur infra lunam cum sint ex discrepantibus potentijs motibusq; cōposita, & transmutabilia sint omnino et sursum deorsum'ue ferant̄, nihil habēt cōmune cum cœlo, nec naturā, nec potestatem,

tem, nec actionẽ. Nec ergo uapor ex eis nec aliud attingit cœlũ ab eis omnino ſecretũ: & meritò ingenita permutationẽ ex generalibus nullam capiũt. Nunquid ergo natura deorũ à uaporibus eiuſmodi fœdari poteſt, qui uapores materiales, uno (ut ita dicam) ictu propulſat? Talia ergo nõ ſuperis noxia ſunt, ſed nobis. Hæc enim diuidua materialiaq; & cognata nobis, aliquid erga ſimilia cõmune habent in paſſione uel actione: ſed aduerſus cœleſtia diuinaq; in alio genere eſſentiæ poſita, diuerſisq; naturis uiribus'que prædita, & excedentia prorſus, agere quicquam & communicare non poſſunt.

Quæ ratio ſacrificiorum, quæ utilitas.

PORphyrius offerri ſacrificia dijs hac ratione putat, ut eos ueneremur eiuſmodi donis, ut maiores ſæpe ſolemus, atq; etiã ut pro bonis acceptis diuinitus ita gratiã refe ramus pro bonis bona reddẽtes. Iamblichus cauſam huiuſmodi ductã inquit ex cõmuni hominũ ad hoĩes cõſuetudine, neq; couenire naturę deorũ, mores humanos ſupra modum exuperãti. Maximã uero ſacrificiorũ efficaciã, tales modi declarationesq; ſacrificiorum non omnino demonſtrant. Efficaciam

inquam, ſine qua non liberamur à peſte, fa-
me, penuria, nec impetramus opportunos
imbres, imò & per quam purificationẽ quo
que perfectionemq́ꝫ conſequimur animo-
rum, & ab hac generationis prouincia liber
tatem. Itaqꝫ aliquis ex aſſignatione tua non
multum approbabit hos modos, quaſi tu di
gnam cauſam ad effectus eorum aſſignaue
ris: Ac ſi fortè probauerit, accipiet profectò
ſecundo eos loco quaſi cõſequentes, & mo-
do ſecundario coaptatos, primis antiquiſſi-
misq́ꝫ operũ eiuſmodi cauſis. Deſideramus
itaqꝫ rationẽ, ob quam ſacrificia efficaciam
ad res efficiendas habeant, & unde coapten
tur dijs præcipuis eorum quæ fiunt cauſis at
que principijs. Dicet aliquis, quia mundus
ſit animal unum, habeatq́ꝫ unam eandemq́ꝫ
ubiqꝫ uitam, ideo communionem ipſam ui-
rium conſimilium, uel etiam diſtantiam diſſi
milium, aut certe aptitudinẽ quandã agen-
tis ad patiens commouere ſimilia, aptaq́ꝫ eo-
dem modo, dum uidelicet diſcurrit ſecundũ
cõpaſſionem unam etiam à remotiſſimo ad
remotiſſimũ, tanquam hæc quoqꝫ ſint pro-
xima. Nam inter hæc quoqꝫ ipſa uitæ cõmu
nio eſt æqualis aſſignatio eiuſmodi. Verum
quidem

quidem dicit, et quod ad sacrificia necessariò sequitur. Non tamen uerus sacrificiorũ modus ita monstratur. Ipsa nanque deorũ essentia nec in natura, nec in necessitatibus naturalibus posita est, ob quam obligationem ex passionibus naturalibus coexcitetur, uel per totam naturam extensis potentijs commoueatur: sed extra hæc secũdum seipsam determinata est, nullum ad hæc commune habens uel in essentia, uel potentia uel actione simul & passione. Addũt ad superiorem assignationem aliqui quandã in rebus inferioribus cõgruentiam superis, ideoque ad sacrificiorum efficaciam conferentia, uelut in crocodilo hexagonarius numerus cũ Sole congruat: In cane rursum & cynocephalo rationes physicæ quædam & uires, rationes communes sunt ad lunã. Itemque in alijs materiales quædã species, sicut in sacris animalibus colores, figuræ, formæ, cuipiam conueniũt superiorũ, uel membrorum aliquod animalis, ut cor galli: Et alia quædam similiter naturalia sacrificijs adhibita operũ sint causæ mirabilium. Ex superiori causarum assignatione, non assignatur causa diuina, quæ supernaturalis est omnino, nec naturalibus uoti-

bus cōmouetur, sed assignatꝰ naturalis quædam potētia in materia & corporibus comprehensa: ideoq́ꝫ corporeis motibus rebusq́ꝫ materialibus coexcitatꝰ, rursumq́ꝫ sedatꝰ, naturaliter inquā, atqꝫ hęc simul quæ sunt circa naturā. Si quid uero tale ad sacrificia consequitꝰ, id quidē præcedētibus causis coaptatꝰ, uelut concausa sine qua non eueniat opus. Pręstat itaqꝫ dicere, mirificos sacrificiorū effectus tanqꝫ à causa procedere amicitia quadam & accōmodatione & habitudine conciliante opifices ad opificia, & genitores ad genita. Quando igitur præcedente atqꝫ ducente hoc communi principio accipimus aliquod animal, uel aliter animatum natumq́ꝫ è terra, quod effectoris uoluntatem propositumq́ꝫ syncere & exacte conseruet, tunc per tale quiddā proprie mouemus causam opificiam huic immixtæ præfectā. Cum uero multæ sint causæ tales, & aliæ quidē absque medio familiariter præsint, sicut dæmonia: aliæ uero his superiores sint ordinatę, sicut diuinæ per ordinem causę, atqꝫ his omnibus una quædam antiquissima præsit causa: certe in sacrificio perfecto, omnes per ordinem causæ commouentur. Secūdum uero

ordinem

ordinem quem unaquæque sortita est, cognata quadam conditione sacrificio familiariter accõmodantur, & (ut ita dicam) appropriantur: Sin autem sacrificiũ sit imperfectũ, usq; ad aliquẽ gradũ ascendit, sed non transcendit ulterius: Vnde multi existimant sacrificia fieri dæmonibus bonis: Multi & potentijs deorũ ultimis: Alij mũdanis uel terrenis dæmonum potestatibus uel deorũ: partem quidem reuera sacrificiorũ explicãtes, ignorantes tamen totam eorũ potentiã, omniaq; bona ad omne diuinũ se penitus dilatantia. Nos autem omnia admittimus simulatque cõprehẽdimus: Naturalia quidẽ & quæ tanquam in uno animali secundũ aptitudinem uel cõpassionem uel repassionem inuicem commouentur, accipimus uelut simpliciter subiecta & consequentia seruientiaq; causæ efficaciæ in sacrificijs apparentis. Dæmonia uero diuinasq; circa terram mundumque potentias, acceptamus tanquam proximos ordini nostro præfectos. Potissimas uero efficacium sacrificiorũ causas cõpetere iudicamus perfectissimis opificijsq; potestatibus. Quoniã uero summæ illæ opificiæ potestates in se omnes ordine causas cõplectuntur,

ideo unà cum his cõmoueri simul uno quodam ictu cunctas efficientes causas arbitramur: quoniam in sacrificio perfecto cõmouentur unà cũ causis summis opificijsq; causæ ordine cõsequentes. Tunc ex cũctis communis utilitas prouenit in generationem totam: aliquando quidem per ciuitates populosq; gentesq; omnigenas, uel maiores his uel minores circumscriptiones: aliquãdo uero per domos uel hominem unumquenq; bona cõtingunt, abunde benefica uoluntate superis largientibus, nõ passione distributionem suam exhibentibus, sed impassibili mente iudicantibus esse dandum secũdum proprietatem familiaritatemq; atque cognationem, una quadam interim amicitia quæ continet omnia hanc colligationẽ per ineffabilem cõmunionem quandam conficiente. Hæc utiq; ueriora sunt, magis deorũ essentiam potentiamq; participãt, q̃ quæ tu suspicaris, scilicet nidoribus animaliũ in sacrificio superos potissimũ inescari. Si quo enim corpore dæmones inuoluuntur, quod quidam sacrificijs nutriri putant, illud certe immutabile est, & impassibile, lucidũq;, nec indigũ, adeò ut nihil effluat inde, nihilq; necessariũ

sit

ſit influere. Atqui etſi fortè fuerit neceſſarium, quidnã neceſſe eſt per ſacrificia id influere, cum mũdus & aër in ipſo indeficientem ex terrenis exhalationem habeat undique circũfuſam? Iam uero ſi corpora dæmonum effluãt, ſacrificia tamẽ nõ æqua portione reſtituẽt, nec quantitatẽ inter exceſſum defectumq́ꝫ dęmonibus naturalem, proportionemq́ꝫ ſimilem conſeruabunt. Denique cum mundi faber animalibus omnibus terrenis atqꝫ marinis abundantem paratũq́ꝫ tribuerit nutrimentum, nũquid ſuperiores homine nutrimento deſeruit? Et cum uiuentibus alijs ſtatuerit alimẽta, quotidiana eorundem opera copioſe parari, cur dæmonibus ſolis aduentitiũ uoluit alimentũ ab hominibus adhiberi? Atqui ſi fortè nos nutritionẽ eiuſmodi negligamus, eſuritura ſunt & peritura corpora ſuperiorũ. Proinde ſi nos dæmones nutriremus, etiã generaremus eos, & ſuperiores eſſemus. Cõtrà uero ſe res habet: Nam ipſi nos nutriũt, & ſuperiora paſſim inferiora: ſic cœleſtia terreſtria nutriunt. Anima quidem ab intellectu perficitur atqꝫ alitur perficitq́ꝫ naturã. Præterea oblatio ſacrificiorum per ignem materiam conſumit,

eamq́ꝫ sibi prorsus assimilat, non se materiæ præstat similem, reducitq́ꝫ ad diuinũ atqꝫ cœlestem immaterialẽq́ꝫ ignem, nec ullo modo deorsum ad materiã generationemq́ꝫ declinat. Si enim exhalationẽ uaporũ à sacrificijs fore oporteret nutrimentũ materiale, oportebat & materiam integram remanere: sic enim abundantior illinc accepturis proueniret influxus. Nunc uero materia tota cõburitur atqꝫ consumitur, & in ipsam ignis puritatem subtilitatemq́ꝫ penitus permutatꝛ, q̃d quidẽ contrarium eius q̃d dicebas ipse, significat. Superi nanqꝫ sunt passionis expertes, quandoquidem placet eis per ignem discuti materiã, atqꝫ cõsumi, nosq́ꝫ reddunt à passionibus alienos, & quæcũqꝫ sunt in nobis, dijs similia faciũt: queãdmodũ ignis dura omnia & opaca, corporibus subtilibus lucidisq́ꝫ similia reddit, nosq́ꝫ sursum eleuat per sacrificia, eorũq́ꝫ ad ignem consumptionẽ ad deorum ignem, sicut & ignis ad ignem eleuat reducitq́ꝫ grauia simul & dura ad diuina sursum atqꝫ cœlestia. Vehiculũ corporale dæmonibus subministrãs, neqꝫ à materia, neqꝫ ab elementis, neqꝫ ab aliquo corpore noto nobis existit. Non potest igitꝛ ab elementali

essentia

essentia tanquã alienissima fieri dęmonibus nutrimentũ, sed quẽadmodũ dij igne fulmineo materiã diuidũt, ac separant à materia, quæcũq; sunt immaterialia quidẽ per essentiam, sed alligata materiæ, atq; ex passibilib⁹ impassibilia reddũt: sic & noster ignis, actionem diuini ignis imitãs, quicqd materiale reperit in sacrificio destruit, & admota purificat, & à uinculis materiæ soluit, ac ꝓpter naturæ puritatẽ ad deorũ cõmunionẽ idonea facit, atq; nos eodẽ pacto à uinculis generationis absoluit, dijsq; assimilat, et facit ad deorum amicitiã aptos, nostrãq; naturã materialem, ad immaterialẽ attollit naturã. Hęc quidem cõmunis sacrificiorũ ratio satis, ut arbitror, facit ingeniosis, potẽtibus ex norma cõmuni unicuiq; sacrificio ꝓpria sagaciter indagare. Verũtamẽ tardioribus ꝗq; ingenijs indulgẽtes, ꝓpria quædã his addemus clariora in mediũ adducentes. Principiũ uero ad hęc omniũ optimũ est, ꝗd cõtextum sacrificiorũ declarat, deorũ ordini cõsequenter annexũ. Deos alios quidẽ materiales, alios immateriales ponim⁹. Materiales q materiã in se cõprehendunt atq; exornãt. Immateriales autem omnino q à materia penitus segregati, sunt.

Secundum igitur ſacerdotiam artem incipe re ſacrificia decet à dijs materialibus: nō em̄ aliter ad immateriales deos patet aſcenſus. Hi igitur cōmunionem quandā ad materiā habent, quatenus ei præſident atque incubant. Iidem quoq; in ijs quę fiunt circa materiam dominātur, ut diuiſioni, percuſſioni, repercuſſiōi, mutationi, generatiōi, corruptioni, corporibus materialibus oīnibus. Si quis igitur hos rite uult colere, nimirum pro natura eorum atq; principatu cultum adhibere debet, materialibus inquam materialem: ſic enim ad eos totos, per tota nos toti in familiaritatem propriam perducemur, cognationēq; ipſis in cultu congruā adhibebimus. Corpora igitur uita priuata, & animaliū cædes, deſtructio corporū mutatioq; multiformis atq; corruptio, & omnino proiectio materiæ præcedentis materialibus dijs cōgruit: non quidem ipſis propter ſeipſos, ſed propter materiam cui pręſunt. Etſi enim ab hac maxime ſeparati ſint, ſimul tamen huic adſunt: ac ſi materiam in poteſtate immateriali continent, attamen unà cum hac exiſtunt. Iam uero gubernata gubernatoribus non ſunt aliena, ſimiliter exornatoribus exornata. Quin

ta. Quinetiam utentibus quæ ſubminiſtrāt, tanquam inſtrumēta facile proportionibus coaptant. Quapropter immaterialibus quidem dijs, materiam in ſacrificijs adhibere eſt alienū: materialibus autem omnibus eſt admodum conſentaneum. Operæpreciū eſt ad hæc inſuper geminum uitæ noſtræ habitum cogitare. Aliquādo quidem animus toti nos efficimur poſiti extra corpus & eleuati mente, unà cum totis immaterialibus dijs per ſublimia nos attollimus: aliquādo uero terreno corpore colligamur, ſumusq́ corporei, materia uidelicet comprehenſi. Similiter duplex erit cultus diuini ratio: Vna quidem erit ſimplex, incorporea, ab omni generatione ſyncera, ſynceris competens animalibus: Altera uero plena corporibus & actione prorſus materiali, cōueniens animalibus nondum puris, necdum ab omni generatione purgatis. Sacrificiorum ergo ſpecies duæ ſunt: Puriſſima quidem ſacrificia hominum ſunt ſummopere purgatorum: Quod quidem raro conuenit uni, uel admodum pauciſſimis, ut inquit Heraclitus. Sacrificia uero materialia, & quæ in mutatione uerſantur, animalibus adhuc occupatis corpore com-

petunt. Ciuitatibus ergo nondum purgatis genitali sorte contubernioq; corporeo, nisi eiusmodi sacrificia dederis, ab utrisq; pariter aberrabis ab immaterialibus simulatq; materialibus bonis. Illa quidem nõ possunt accipere, ijs autem proprium consentaneumq; non offerunt. Accedit ad hæc, quod unusquisque qua ratione est, non qua nõ est, agere debet essentiæ curam. Nõ oportet igitur hanc præuaricari propriam colentis mensuram atque naturam: complexionem quoq; proprie coaptatam inter curantes homines potentiasq; curatas, electuram iudico conuenientem sibi culturæ modum. Nam complexio eiusmodi immaterialiter temperata immaterialem eligit, quatenus ipsa uidelicet potentijs pure incorporeis ad ipsa pure incorporea copulat. Cõplexio illiusmodi corporaliter coaptata corporibus, eligit culturã similem ad essentias corporibus præsidẽtes. Sæpe pro necessario corporis usu uouemus operamurq; aliquid erga deos gubernatores corporis, dæmonesq; bonos, dum uidelicet studemus purgare corpus à maculis quibusdã sordibusq; ueteribus, uel morbis absoluere, sanitatemq; adhibere, uel grauedinem

nem torporemq́ꝫ remouere, & leuitatē efficaciamq́ꝫ adhibere, uel aliud quiddam bonū corpori comparare. Tunc igitur non intellectuali quadā & incorporea ratione, corpus rite tractabimus. Non enim ita natum est ut his modis curari queat, sed cum cognata sibi nanciscit̄, tunc corporibus curatur corpus atque purgatur. Erit igitur & sacrificandi ritus ad usum eiusmodi necessariò corporalis, atqꝫ ita superflua corporis expurgabit, supplebitq́ꝫ pro necessitate quæ desunt, & quęcunqꝫ distributa sunt, ad proportionē ordinemq́ꝫ reducit. Sacrificamus sępe poscētes à superis aliqua ad uitā humanā accōmodata, scilicet quæ uel uictui necessaria sunt, uel ad illa pertinēt quę gratia corporis affectamus. Quidnam tunc continget nobis à dijs ipsis, qui ab omni humana generatione sunt penitus segregati, quod ad penuriam sterilitatem'ue fugandā, uel copiam adducendā nobis cōferat, uel ad alia necessaria uitæ conducat? Nihil sanè. Qui em̄ sunt ab oībus absoluti, eiumodi dona nō tractāt. Si quis uero dicat deos illos immateriales omnino materiales in se comprehendere deos, horūq́ꝫ dona secundū unam causam primā in se cōplecti,

dicet utiq; copiam quandã ita diuini muneris illinc inferius descendentem. Verum q̃d illi hæc tractãtes proxime humanam uitam actionesq; peragant, nulli dicere concedendum est. Eiusmodi enim rerũ quæ hic sunt dispensatio diuisa est, atq; particularis, & cũ quadam ad hæc conuersione peragitur, neque omnino est à corporibus segregata, neque puram synceramq; gubernationẽ præfecturamq; admittere potest. Modus igitur sacrificandi ꝓ rebus eiusmodi congruus est, qui cum corporibus habet & generatione cõmercium, non qui est à materia & corpore penitus separatus. Qui enim purus est omnino, talia supergreditᷣ, neq; ad hæc proportionem habet. Qui uero corporibus horumq; uiribus utitur, est rebus eiusmodi omnium cognatissimꝰ, potens prospera quædam uitæ suppeditare, & aduersa nobis imminentia deuitare, ac temperiem comparare humano generi moderatam. Plurima hominum turba naturæ subijcitur uniuersali, eaq; uiribus naturalibus gubernatur, atque inferius ad naturæ opera uergit, cõpletq; dispensationem fati, & fatalium operum suscipit ordinem, rationemq; practicam circa na

turalia

turalia solum exercet. Paucissimi superna-
turali mentis potẽtia freti à natura discedũt,
atque ad separatum immistumq́ue se confe-
runt intellectum, unde naturalibus poten-
tijs superiores euadunt. Nonnulli uero me
dium tenent inter purum intellectum atque
naturam, & horum alij quidem uicissim se-
quuntur utrunque, alij mistam ex illis utrisque
uitam agunt, alij soluuntur quidem à dete-
rioribus & ad potiora se transferũt. Qui er-
go natura gubernantur uniuersali, & ipsi ui
tam degunt naturæ propriæ mancipatã, po
tentijsq́ue naturæ fruuntur, cultum exerce-
bunt naturæ conuenientem, corporibusq́ue
natura motis congruum: eligentes ad hoc
loca, qualitates, aëris materiam, materiæ ui-
res, corpora, corporũ qualitates & habitus,
motus conuenientes, mutationesq́ue eorum
quæ in generatione uersantur, atque similia,
tum in cęteris cultus diuini partibus, tum in
ritu sacrificãdi. Qui uero sola mente uiuunt
uinculis naturę soluti, intellectualem corpo
rumq́ue expertem culturæ normam in omni
religionis parte meditabũtur. Qui mediam
uitam degunt inter intellectum atque natu
ram, mediam quoque sequentur religionem,

atq; pro uitæ mediæ differentijs differentes sectabuntur colendi per media modos. Aut enim tractabunt utrunq; uicissim, aut ab altero ad alterum declinabunt, aut deteriora tangent, ut per ea consequantur & potiora, existimantes non aliter sublimiora se consequi posse. In genere essentiarū potestatūq; diuinarum, aliæ quidem subiectam sibi animam habent atque naturam, subministrantem uidelicet eorum opificijs, quatenus ipsę uolūt, aliæ uero ab anima & natura sunt penitus separatæ, non inquam ab anima tantum mundana prorsus atq; genitali, uerum etiam ab anima diuina eiusq; natura. Aliæ deniq; medium tenent, communionemq; inter extrema cōciliant, uel secundū unum indissolubile uinculum, uel secundū exuberantem maiorū traditionem, uel secundum minorum susceptionem nō impeditam, uel secundum colligatam amborum consensionem. Quando deos colimus animæ naturæq; dominantes, nō alienū est & naturales his uires offerre, & corpora quæ natura reguntur, dijs eiusmodi cōsecrare. Omnia em̄ naturæ opera & obtemperant eis, & ad eorum dispensationem aliquid cōferunt. Sed

quando

deos longe secretos, & in sua unitate collectos cupimus uenerari, honorib. à materia penitus absolutis eos uenerari debemus. Intellectualia enim his dona debentur, incorporea uita, uirtus perfecta, sapientia cōsummata, eorumq́ꝫ officia. Medijs autē dijs, mediorumq́ꝫ bonorum ducibus, sicut diximus media competunt. Ab alio igitur principio exordientes scilicet à mundo, dijs mūdanis, distributione quatuor in mūdo elementorum à communi sortitione secundum mensuras elementorum facta, à circumferentia circa centra in ordine reuoluta, ad ueritatem sacrificiorū facilem habemus accessum. Si enim nos in mundo sumus, & ut partes continemur in eo, primum que generamur ab eo, atq́ꝫ à totis potentijs eius perficimur, & ex quatuor eius componimur elementis, ac portionem quandam uitæ naturæq́ꝫ ab eo nacti tenemus, profectò non debemus in cultu diuino mundum mūdanosq́ꝫ ordines prætermittere. Ponamus igitur circa quamlibet mundi partem esse quidē corpus aliquod ut uidemus, inesse præterea uires corporibus incorporeas ordine distributas, sacrorum itaque lex similia similibus

rite distribuit, & à summis ad ima per media tota progreditur: corpora quidē corporeis adhibens, incorporeis incorporea, propria uidelicet unicuiq; reddens. Veruntamen si quis religiosus supermundanū numen asse quitur, rarissime uero id accidit, hic utiq; solus seorsum à corporibus & materia positus nimirum & talem prosequitur cultum, supermundana potentia, dijs supermūdanis unitus. Quod autem uni uix tandem in sacerdotij fine contingit, non expedit pro cōmuni lege omnibus & in principio & in medio religionis statuere. Hi nanq; corporeū quocūq; modo cultum agunt. Quilibet igitur peritus in sacerdotio confitebitur, oportere cultum superis nec ex parte, nec imperfectum, sed conuenientem & integrum adhibere. Quoniam igitur antequā adsint dij descendantq; ad terram, omnes præsubiacentes illis potentię mouentur, & ut pręcursores pompæq; præcedunt: nimirū qui non distribuit omnibus quod cuiq; cōgruit, nec unūquenq; proprio quodam honore prosequitur, ipsam deorum præsentiam non asse quitur. Qui uero omnia numina sibi propitia reddit, grata offerens unicuiq; donaq; simillima,

milima, hunc ſanè non fruſtratur euentus, ſed diuinũ chorum integra plenaq́; præſentia ſuſcipit. Cum igitur hęc ita ſe habeant, nõ oportet ritum religionis eſſe ſimplicẽ ex paucisq́; compoſitum, ſed multiformem, & ex omni harmonia conſtantẽ, ex cunctis ubiq́; mundanis (ut ita diximus) conſtitutum. Si enim ſimplex aliquid, & unius duntaxat ordinis eſſet idipſum quod in ſacerdotio aduocatur, & ad nos mouetur, ſimplex utiq́; modus ſacrificandi ſufficeret. At uero nullis notum eſt, quanta uiriũ multitudo ſuſcitari ſolet, quando deſcendunt dij atq́; mouenť, niſi ſacerdotibus illis, qui opere ipſo id experti iam fuerint. Soli igitur hi cognoſcũt, quæ potiſſimum ſit perfecta plenitudo colendi, & quàm paucis prætermiſſis, quantũ nos fruſtretur euentus. Quemadmodũ in harmonia ſi una chorda frangatur, tota ſubitò diſſonat: ſic uno prætermiſſo numine ſine ritu, cõmunis ipſa religio finem non habet optatum, dum hoc uno deficiente ſacrum opus ſtructuram ſuam integritatemq́; nõ habet. Quãdo diuinæ poteſtates palàm ad ſenſum deſcenſuræ ſunt, manifeſtũ nobis prouenit damnũ, ſi quem ex ſuperis prætermittimus

non honoratum. Similiter quando clàm ueniunt in opere sacro, periculosum est, si hūc quidem honores, alium uero pro sua dignitate & ordine non honores. Qui enim aliquem proprio fraudat honore, totum confundit religionis opus, dum unam totamq; dispositionem dissipat: neq; ut aliquis putaret, tunc opus suscipiendi tantum est imperfectum, sed totius structura perit. Quid uero? Nonne ipsa sanctimoniæ summitas, ad summum ipsum totius numinum multitudinis principium unumq; recurrit, atque in eo diuinas omnes simul essentias dominationesq; colit? Proculdubio, uerum eiusmodi summitas sero admodū aduenit, & quā paucissimis: atque optime nobiscum agi putandum est, si talibus in uitæ calce cōtigerit. Disputatio uero præsens non eiusmodi uiro leges ponit: Hic eñ est lege superior: sed lege aliqua indigentibus, has sacrorū leges in præsentia sancit. Numinū multitudo est quasi mundus aliquis, habens multos ordines, in unum ordinem conspirantes. Similiter sacrificia debent habere numinum ordinem, pariter in unum ordinē cōspirantem, ita ut singuli singulis numinibus rite respondeant.

deant. Similiter quæ circa nos sunt & in nobis, multiplicia sunt, neq; debent ex aliqua parte tantum, sed ex cunctis congrue diuinis nostrarum rerum causis respondere, atque ita ad supremos ascendere duces. Religiosa igitur obseruantia circa nos & in nobis, agit uaria. Aut enim quasi propagando perficit, aut amputat, aut emundat, aut expertia ordinis ordinat, aut segregat longius ab errore mortali: cuncta deniq; totis supernis familiaritate cõciliat. Atqui quãdo utrinque congrediuntur in unum, illinc quidem diuinæ causæ, hinc autem ex æquo præparationes humanæ, tunc absoluta religio peragit omnia, & ingentia ex sacrificijs bona reportat. Profectò exuberantia potestatis in causis uniuersi summis, id habet, ut quemadmodum in cæteris inferiora superat, ita & in hoc admodum superet, uidelicet in ipsa præsentiæ amplitudine, ut maximæ omniũ causæ, maxime omnium omnibus sint præsentes, adeò ut eadem ipsa causæ uniuscuiusq; potestas, seorsum ab impedimẽto ubiq; tota semperq; sit præsens. Hac igitur ratione ipsa omniũ prima, ultimis quoq; subrutilant: immaterialiaq; principia immaterialiter mate-

rialibus adſunt. Nemo miretur ſi quam materiam eſſe dicimus purã atq; diuinã. Nam ipſa quoque materia cum ab opifice patreq; omniũ facta ſit, meritò perfectionẽ ſui quandam acquiſiſſe poteſt aptã ad deos ſuſcipiendos. Quinetiam nihil prohibet ſuperiora lumen ſuum ad inferiora diffundere. Neq; igitur materiam permittunt expertem fore ſuperiorum. Quapropter quantumcunq; materiæ perfectũ & purum eſt atq; deiforme, ad deorum ſuſceptionem non eſt ineptum. Nam cũ oportuerit etiam terrena nullo modo diuinæ communionis expertia fore, ipſa quoq; terra diuinam quandã portionem in ſe ſortem'ue ſuſcepit, ad capiẽdos deos ſufficientem. Hæc igitur ſacrorũ ſapientia contemplata, atq; ita ſecundũ congruentiã competentia unicuique deorũ ſuſceptacula diligenter inueniens, ſæpe cõponit in unum lapides, herbas, animalia, aromata, aliaq; ſimilia, ſacra & perfecta, & deiformia, atque ſubinde ab his omnibus ſuſceptaculum purum integrumq; fabricat. Neq; enim fas eſt omnem materiam deteſtari, ſed ſolam quæ à dijs fuerit aliena. Propriam uero ad illos decet eligere, utpote quæ conſentire poſſit

atque conferre ad deorum ædificia, statuarum fundamenta, sacrificiorum opera. Neque enim aliter terrenis locis & hominibus hic habitãtibus possessio portio'ue ulla ex diuinis cõtingere potest, nisi tale quiddã prius iactum fuerit fundamentũ. Arcanis sermonibus credendum est testãtibus ex deis per beata spectacula quandam traditã fuisse materiã. Hæc igitur illis ipsis tradẽtibus est cognata. Talis ergo materiæ sacrificiũ deos excitat ut se demonstrent, atq; ad cõprehensionem eos protinus aduocat, & præsentes capit, & perfecte demonstrat. Eadẽ aliquis perdiscere potest etiam ab ipsa quæ secundum loca distributio diuinitus est effecta, atq; ab ipsa præfectura, quæ per res singulas est diuisa, quæcunq; secundum diuersos ordines, siue maiores siue minores, passim sortes eiusmodi nacta fuit. Cõstat enim, deis locorũ quorundam rectoribus, sacrificium ex eisdem rebus quæ nascuntur ibidem, fore admodum cõsentaneum: & gubernatoribus gubernata, & quę ad ea pertinent placitura. Effectoribus & grata semper sunt opera sua potissimum: & qui primo aliqua procreãt, talia rursus habent in primis accepta. Siue igitur ani

malia quædam, siue plantæ, siue alia quæ uisa superis dispensantur, simul & præfecturã sub eis nacta sunt, & communionem nobis cõciliant cum superis indiuiduam. Horum ergo nonnulla quatenus cõseruantur atq; tenent, augent tenentiũ ad deos familiarem proprietatẽ, quotcũq; uidelicet ex eo quod integra maneant, uim cõmunionis inter homines deosq; conseruant. Talia sunt quædã apud Aegyptios animalia, & ubiq; sacer homo: quædã uero mactata cõbustaq; familiaritatem efficiũt clariorẽ, quotcunq; uidelicet resolutionẽ in primorũ elementorũ principiũ efficiũt cognatiorẽ causis superorũ, atq; pro ritu sacratiorẽ. Vbiq; enim quo magis, proprietas familiaritasq; perficitur, eo perfectiora bona ad nos inde descendũt. Neque sunt hęc hominũ dũtaxat inuẽta, nec humanis moribus autoritatẽ nacta sunt, sed deus ipse rite inter sacra uocatus autor est eiusmodi legũ, circa quẽ dij angeliq; permulti uersant, sub quo per quaslibet in terra gentes, numen aliquod sortitũ est pręfecturã cõmunemq; prouinciã. Propriũ q̊q; inde tributũ est tẽplo unicuiq; numen. Item sacrorũ quæ operamur ad deos, deus aliquis spectator est

atq;

atq; gubernator. Quæ ad angelos, angelus: quæ ad dæmones, dæmon: atq; in alijs eodē pacto secundū propriū genus perfectus cognatam sortitus est præfecturam. Quoniam igitur sub numinibus speculatoribus autoribusq; sacrorū sacrificia pertractamus, uereri debemus diuinæ sanctimoniæ leges, sacrificiaq; legitima, et propterea in his sperare, quod sub numinū deorumq; principatu sacrificamus: Et interea cauere summopere, ne quid uel indignum superis offeramus, uel alienum. Deniq; summatim id admonemus, ut singula quę in nobis et circa nos sunt, circūspiciamus diligenter, & quę in mundo, item deos, angelos, dæmones gentibus distributos: & hac unicuiq; ratione amicū sacrificiū similiter offeramus. Hac enim ratione duntaxat digna unoquoque numine sanctimonia religioq; seruatur. Votum siue adoratio, & oratio, omne sacrificiorū opus perficit, & in primis ad totam cōfert religionē, & sacrā indissolubilēq; animabus ad deos cōflat cōmunionē. Huius uero tres sunt species: Prima cōgregat, atq; contactum notitiamq; nobis ad diuinitatem præstat. Secūda communionem ad diuinū deuincit consentientem,

atq; dona nobis prouocat diuinitus quoque demissa, etiam antequã loquamur intelligamusq́;, omne nostrũ opus perficientia. Tertia conficit ineffabilem unitatem, atq; in dijs autoritatem totam collocat, animamq́; nostram in eis perfecte ponit atque confirmat. Iam uero in tribus his terminis, quibus diuina omnia mensurantur, amicitiam nobis ad deos harmonia conflat, sacramq́; à dijs utilitatem triplicem nobis affert: Vna quidẽ ad illustrationẽ pertinet, alia ad cõmunem operum executionem, alia ad perfectã ex igne diuino plenitudinem. Item adoratio eiusq́; uirtus aliquando sacrificia ipsa præcedit, aliquando medijs inserit̃ sacrificijs, aliquando finem complet sacrificãdi. Opus uero in sacris nullũ absq; adorationis supplicatiõibus efficitur unquam. Adoratio deniq; diutissime frequentata nostrũ nutrit & perficit intellectum: animã ad suscipienda diuina admodum efficit ampliorem: diuina hominibus patefacit: ad splẽdores diuini luminis capiendos assuefacit: paulatim perficit quæ nobis insunt ad numina cõtingenda, quousq; ad summum nos perducat. Atqui & mores nostræ cogitationis humanos retrahit paulatim

latim, moresq; diuinos infert: persuasionem quoq; & communionem & amicitiam procreat procul ab intermissione perpetuã. Diuinum rursus amorẽ auget, quod ue in anima diuinũ est accendit & eleuat. Expurgat quicquid animo est contrariũ & aduersum, atque ab ipso spiritu æthereo splendidoq;, qui est animæ circũfusus, excutit, quantumcunq; uergit ad geniturã: spem quinetiam præstat bonã, & fidem perficit circa lumen. Deniq; (ut summatim dicam) homines frequenter orantes, adorationis uirtus familiares deorum collocutores efficit atq; discipulos. Cum adoratio talis sit, talemq; connexionem cum sacrificijs habeat, patet sacrificiorũ finem opificij cõtactus esse participẽ: Quandoquidem per opera dijs accõmodatur. Itaque & bonum ipsius tantum est, quantum à causis opificijs mittitur ad genus humanũ: atq; inde rursus apparet uirtus adorationis reductiua, perfectiua, impletiua, & qua ratione sit efficax & unionis effectrix, atque à dijs commune uinculum habeat, & quomodo adoratio sacrificiumq; mutuò se confirment, potentiamq; inuicem cõferant, admirabiles religionis effectus. Hinc rursus appa

ret sacerdotiam disciplinam operationemq́; habere in partibus suis conspirationem non minorem quàm in membris habeat animal, neque posse partem eius aliquam absq; cunctis suum opus absoluere.

De sacrificijs animalium.

PORphyrius ambigit, quare oporteat lege sacrorũ, eum qui diuina sit inspecturus, exanime corpus eo tempore nõ attingere. Veruntamen per corpora animaliũ mortuorum sæpius diuinorũ inuocationes, cõsecutionesq́; peragant. Iamblichus ita soluit: Vates iubent diuinorũ spectatorẽ exanime corpus quod sacratũ nõ fuerit, nõ attingere: Permittũt uero quod cõsecratur attingere. Præterea uetant humana corpora, quæ iam deseruit anima, ne intuitu quidem tangere. Vitę nanq; diuinę uestigiũ quoddam uel simulacrum uel demonstratio in corpore per mortem extinguitur. Cæterorum uero animaliũ corpora mortua tangere religio nulla uetat: quoniam nec in uita diuiniore communicauerũt. Præterea quatenus ad immateriales deos consurgimus, expedit tale corpus non attigisse: Quatenus uero ad materiales studemus accedere, tangere frequenter

ter expediet: Nam per animalia deos eiusmodi aduocare solemus, qui uidelicet talibus pręsideāt animalibus, præsertim qui proxime, & quasi cognata quadam conditione gubernent. Item hominibus quidem in materia cōprehensis, corpora uita priuata maculam quandā inferūt, uidelicet nō uiuens uiuenti, & sordidū puro, & priuatū habenti habitum, & mortuū habenti potentiam moriendi, propter cōmunem quandā inter hęc habitudinem. Sed dæmoni incorporeo penitus atq; impassibili, talia corpora nihil obsunt: Nam caduca maxime supereminet.

De uaticinijs per animalia.

QVando uaticiniū agit̄ per corpora sacrorum animaliū, ut asturum, non est putandū deos ad hęc accedere, uidelicet uniuersales prouisores ad curam diuisam, particularē, materialē, proportionalem, circa animalia singula: Sed dæmones & hos quidem ualde diuisos, & singulos singulis speciebus animaliū distributos, ꝓximā curā animaliū pręfecturamq; sortitos. Hi nanq; principatū nacti sunt haud prorsus sufficientem, expertemq; materiæ: ideoq; congrue instrumenta eiusmodi attingere solent. Ad hoc igitur

ut eiusmodi per animalia uaticiniũ à dæmonibus consequamur, parare his oportet sedem talem, per quã possint inter homines obuersari, nobisq́ꝫ uti. Sedẽ uero hanc esse oportet incorpoream, ut incorporei dæmones per hanc nobis adsint. Erit igitur hęc anima talium animalium, à corpore iam absoluta. Quatenus enim quodãmodo & ipsa separata est à corpore, conuenit cum dæmonibus, conuenit & nobiscum propter quandam uitæ cognationem. Igitur tanquã media pręsidi eius dęmoni subministrat ad pręsagium homini suggerendum, & ad mandata dæmonis declaranda, & cum dæmone nos conciliat. Anima uero hæc eiusmodi uaticiniis utens, nõ solum uaticinium audit accipit ue, sed etiam non parum ex seipsa confert ad executionem eius ad opera pertinentem. Hęc enim commouetur & cooperatur & simul præuidet per quandam compatientem necessitatem. Sed eiusmodi uaticinium à diuino uero q́ꝫ longissime distat, atq́ꝫ de rebus exiguis breuibusq́ꝫ habetur, quæ in natura diuisa positæ sunt, & quotcũq́ꝫ circa generationẽ iam simul feruntꝰ, atq́ꝫ motiones ex seipsis exhibent potentibus eas accipere,

& passio-

& passiones multifariam inferũt his quæ naturaliter ad cõpatiendum sunt exposita. Per cõpassionem igitur præsagiũ eiusmodi prouenit. Non potest autem per passionẽ præcognitio perfecta cõtingere. Quod enim in mundo immutabile purum est, id præcipue futurum assequi cõsueuit. Quod uero cum materiali passibilique & tenebroso commercium habet, obruitur ignorãtia. Hanc ergo artificiosam præsagij machinam neque legitimi uaticinij nomine dignam esse censemus, neque serio pertractandam, neque utenti, quasi sit ueridicus esse credendum.

Quomodo obsecratores dæmonibus minabantur.

NArrat Porphyrius, sacerdotes consueuisse uiolentis quibusdã minis aduersum superos uti: ueluti, nisi uos ita feceritis, uel contrà, si feceritis aliquid, cœlos confringam, uel occulta Isidis patefaciã, uel arcanũ in abysso reconditum diuulgabo, aut sistam barim, id est nauẽ quandã apud Aegyptios sacrã: aut membra Osiridis Typhoni dispergam, ceteraque similia. Iamblichus subdit, execratores nõ cõsueuisse dirigere minitatiões eiusmodi, ut Porphyrius opinat̃, ad Solem & lunã cæteráue cœlestia, sed esse in mũdo

genus aliquod potestatũ ualde diuisum & indiscretum, incõsideratumq́, quod accipit quidem ab alio ratione siue sermone, exauditq́: sed propria intelligentia nequaquam. Neq; uerũ à falso, neq; possibile discernit ab impossibili. Hoc itaq; genus minitationibus lacessitum, protinus irritatum, & stupet, utpote quod & ipsum naturaliter dictis uehementioribus agitať, & alia ducit trahitq; per stupidam quãdam & instabilem fantasiam. Præterea sacerdos sæpe non humana uirtute, sed diuina sacramentorum ineffabiliũ potestate, mũdanis numinibus imperat atque minitatur, ipse tunc in superorum deorum ordine cõstitutus: et ideo grandioribus propria natura mandatis utitur atq; minis, neq; tamen tanq; facturus, quæ tunc asseuerat, sed declarãs quantam nactus fuerit potestatem propter ipsam ad deos unionem, cõparatã uidelicet ex notitia possessioneq; ineffabilium symbolorũ siue signaculorũ quæ dicimus sacramenta. Item dæmones per prouincias partesq; diuisi, & partes mũdi custodientes, singuli cõmendatarum sibi partiũ tantam habẽt curam, ut nec uerbũ quidem illius ordini dispensationiq; contrariũ ualeãt

tolerare

tolerare, perpetuã uidelicet immutabilẽq́ mũdanorum perseuerantiam obnixe custodientes. Ordinem uero eiusmodi suum ideo immutabilẽ susceperunt, quoniã ordo deorum immobilis permanet in eisdem. In quo igitur esse habent dæmones uel ætherei uel circa terram distributi, hoc ipsum nec minitationibus inuadi unquam audire possunt: proinde dæmones ineffabiliũ arcanorumq́ mysteriorum custodiam studiose procurãt, tanta uidelicet obseruãtia, propterea quod intelligũt ordinẽ dispensationemq́ uniuersi præcipue in eiusmodi mysterijs contineri, quatenus uidelicet allegorice per hæc uerba numina designantur, ordinesq́ mundani: hanc enim ob causam mundi partes in ordine permanẽt, quod benefica potestas Osiridis syncera permanet & intacta, neq́ contrario tumultu & errore miscetur. Permanet insuper ipsa omnium uita pura semper & incorrupta, quatenus uiuificę formosæq́ rationes quæ in Iside reconditæ sunt, consistunt ibidem, dum inde mundus agitur, nec ipsæ in corpus hoc descendũt oculis manifestũ. Atqui & omnia permanẽt immobilia et simul sempiterna, generatiõis uidelicet

successione, quoniam nullum Solis cursum unquam sistere potest. Perseuerant insuper integra, quoniã quæ in abysso, id est profundo sunt abscondita, nunquam aperiuntur. In quibus ergo salutem habẽt, omnia simul & uniuersum, uidelicet in eo quod & quæ naturaliter sunt occulta, ut sunt occulta seruentur, & maneãt, & secretissima deorum essentia nunquã sortem cõtrariam subeat, nec oppositis misceatur: hoc inquam circum terranei dæmones, nec ad uocem usque auditumq́; sustinent aliter affici, uerbisq́; prophanari, atq; propterea aduersus dæmones eiusmodi uerborum usus habet aliquam potestatem. De his autem nullus alicubi minitatur: nec ad illos sunt obsecratiões eiusmodi cõstitutæ. Quapropter Chaldæi sacerdotes, apud quos dijudicatus decretusq́ue est purus ipse ad solos deos sermo, nunquã minis utuntur. Aegyptij uero qui cum diuinis sacramẽtis dęmonicos sermones admiscent, ad minas eiusmodi aliquando se cõuertunt.

Expositio symbolorum Aegyptiæ theologiæ.

IMitantes Aegyptij ipsam uniuersi naturam fabricamq́; deorum, ipsi quoq; mysticarum recõditarumq́; notionum imagines quasdam

quasdam in symbolis conficiendis ostendũt: quemadmodũ & natura rationes occultas in apparẽtibus formis quasi symbolis exprimit, & dij ueritatem idearũ per manifestas imagines explicant. Cum ergo perspiciant superiora omnia inferiorũ similitudine delectari, atque insuper optent à superioribus bonitate repleri, quatenus pro uiribus imitentur, meritò & ipsi conuenientẽ superis modum agendi pro uiribus offerũt, quando occulta mysteria symbolis inserunt manifestis, in quibus interpretandis dimitte uoces, accipe sensus. Quando igitur lutum in sacris nominant, ut inducũt, hoc intellige mundi corpus atque materiã, genitalemque uirtutẽ huic insertam & quasi pariter agitatã, atque fluentem, aut etiam causam principalem, & quasi loco fundamenti præpositam, elementorum, elementaliumque uirtutũ. Cum hoc igitur tale sit, deus ipse generatiõis totiusque naturæ uiriũ omniũ quæ insitæ sunt elemẽtis, causa, utpote qui hæc supereminеat omnia, immaterialis ipse, indiuisus, immobilis & ingenitus, totusque ex seipso & in seipso totus, hæc omnia perspicuus antecedit, & ducit in se cũcta complectens, atque ex eo quod com-

plectitur omnia, ac de suo mũdanis tribuit, omnibus ex seipsis eluxit. Quoniã uero supereminet omnia, effulget ut segregatus à mũdanis omnibus, secũ ipse solus per sublime procedens. Cõfirmat & hoc quod subinde sequitur symbolũ ubi deus inducitur sedens super loton aquaticam, scilicet arborem: ubi significat͛ deũ principatu suo mundanum superexcedere lutum, nec attingere gubernando, sed principatum gerere intellectualem penitus & empyreũ. Omnia enim in loto rotũda sunt, tum poma, tum folia: ex quo significat͛ circularis actio mentis per eadem uidelicet, & eodẽ pacto se habẽs. Deus igit͛ ipse super hanc insuper actionẽ in seipso cõsistit, superãs eiusmodi principatũ, sanctus & uenerandus, & in seipso penitus cõquiescens: quod quidem ex actu sedendi significat͛. Proinde ubi deum introducũt nauis gubernatorem, principatum significant mundi gubernatorem. Sicut enim gubernator à naui & gubernaculo segregatus uno quodã facilią momento mouet undią et regit, dirigitą nauem: ita deus ipse mundum desuper, uidelicet à primis naturę principijs præcipuas motionũ causas exhibens. Quoniam

niã uero partes cœli om̃es, animaliaq́; cœle
stia, & totus uniuersi motus, ipsumq́; tẽpus
secũdum quod mũdus ipse mouet̃, cuncta
deniq; quæ cõtinentur in totis, uires à Sole
descendẽtes accipiũt, alias quidẽ cõmixtas in
ipsis, alias autem cõmixtionem exuperãtes:
ideo has quoq; symbolicus significandi mo-
dus adducit, uerbis quidẽ Solem designãs se
cundũ animalia cœlestia figurari, formasq́;
uicissim cõmutare per oras, interea uero de
monstrãs immutabilem eius simulq́; totam
per totum mundum traditionem. Sed quo-
niam quæ suspiciunt, alia quidem alibi circa
impartibilem feruntur dei traditionem, atq;
ipsa pro diuersitate naturarũ motionumq́;
suarum, multiformes accipiũt à Sole poten-
tias, ꝓpterea symbolica traditio uult per do
norum multitudinẽ unum ingredi deũ, at-
que per potentias multiformes unã dei ad-
esse potentiam. Quapropter inquit ipsum
unum eundemq́; consistere: uices uero for-
marum, transfigurationesq́; in suscipienti-
bus asserit resultare. Quapropter illum se-
cundum animalia & ad oras commutari ait,
quasi circa deũ mutatiões eiusmodi uarient̃
secundũ diuersa susceptacula dei. Eiusmodi

uotis utunt͂ Aegyptij nõ ſolum in ipſis deo-
rum proprijs uiſionibus, ſed in precibus etiã
leuioribus, quæ eiuſmodi ſenſum habẽt, at-
que per talem ſymbolicam myſticamq́ cul-
turam ad deos ſupplicandos accedunt.

De nominibus diuinis.

PORphyrius quærit cur ſacerdotes utan-
tur nominibus quibuſdam nihil ſignifi-
cãtibus. Iamblichus reſpondet, omnia eiuſ-
modi nomina ſignificare aliquid apud deos,
quamuis in quibuſdam ſignificata nobis ſint
ignota: eſſe tamen nota quædam, quorum
interpretationẽ diuinitus accepimus, omni-
no uero modum in eis ſignificandi ineffabi-
lem eſſe. Neq́ ſecundum imaginationes hu
manas, ſed ſecũdum intellectum, qui in no-
bis eſt diuinus, uel potius ſimpliciore præ-
ſtantioreq́ modo ſecũdum intellectum dijs
unitum. Auferendũ igitur à diuinis nomini
bus omnes excogitationes & rationales diſ-
curſus atque aſſimilationes naturales uocis
ipſius cõgenitas, ad res poſitas in natura: &
quemadmodum character ſymbolicus diui
næ ſimilitudinis in ſe intellectualis eſt atq́ di
uinus, ita hunc ipſum in omnibus ſuppone
re accipereq́ debemus. Quod aũt hic nobis

ſit ignotus, hoc ipſum in eo eſt maxime ue=
nerandũ: præſtãtius enim eſt, quàm ut in noſtrã
notitiam diuidat. Iam uero in quibus diuino
rum nominibus reſolutionem ſuam diuini=
tus acceperimus, his totam habemus eſſen=
tiæ potentiæq; & ordinis diuini notitiã ipſo
nomine comprehenſam: atque etiam myſti
cam et ineffabilem ſimulq; totam deorũ ima
ginem in anima cuſtodimus, animamq; per
hæc ad deos attollimus, eleuatamq; illis pro
uiribus copulamus. Proinde quæritur cur
nam inter nomina diuinorũ, barbara cæte=
ris anteponimus: Quia uidelicet ſacrarum
gentiũ uelut Aegyptiorũ Aſſyriorumq; to=
tum dij ſermonẽ approbauerunt, tanquam
ſacris maxime congruentem: propterea &
communes dictiones modoſq; loquendi ar
bitramur cognatæ ad deos dictioni, oratio=
niq; adhibendum, preſertim quia antiquior
primusq; extitit modus iſte loquẽdi. At qui
quondam prima nomina diuinitus accepe=
runt, dum ea cum propria lingua miſcerẽt,
tanquam cum familiari conſentaneaq; illis
uoce cõtemperantes, ita nobis ſeruãda per=
petuo tradiderunt: noſq; ita ipſam traditio=
nis regulam rite deinceps conſeruare debe=

mus. Si quid enim aliud dijs cõuenit, sempiternum ipsum & immutabile, dijs est prę cęteris cognatissimum. Inter hæc Porphyrius ait: Illum qui uocem audit nominum diuinorum, ad significata respicere, ideoq; sufficere notionem ipsam eandem ubiq; manentem, qualiscunque sit dictio. Respondet Iamblichus hunc in modum: Non est autem id tale quale tu putas: si enim nomina ex hominũ pacto conuentoq; posita essent, nihil interesset alia pro alijs commutare. Sin autem naturæ rerum accõmodata fuerunt, quæ huic maxime cõgruunt, hęc & dijs maxime sunt amica. Ex his perspicue patet sacrarum gentium uocem rationaliter cæteris esse præpositam. Neq; enim prorsus eandem mentem seruãt nomina in aliam linguam interpretata, sed sunt gẽtibus singulis propria quædã, quæ gentibus alijs per uocem significari nõ possint. Accedit ad hæc, quod si significationum proprietates per aliam linguam interpretari possimus, non tamen eandem cõseruant permutata potentiã. Habent insuper nomina barbara, multam emphasim, id est insinuationis demonstrationisq; efficaciam: habent & cõcisam breuitatẽ. Minimũ uero

ambiguitatis

ambiguitatis & uarietatis multitudinis'que uerborũ propter hæc omnia ſuperis maxime congruunt. Depone igitur ſuſpiciones à ueritate cadentes, quibus ſuſpicaris ægyptiam ibi conferre linguam duntaxat ubi ægyptius eſt, uel uſus ęgyptia lingua qui tũc inuocat: Potius autem exiſtimato, quoniã primi omnium ægyptij præſentiam participationemq́ꝫ deorum ſortiti ſunt, ideo deos inuocantem potiſſimum approbare, quando ægyptio ritu uocãtur. Neq́ꝫ uero dicendum eſt, barbara hæc obſcura diuinorum nomina eſſe quædam præſtigiatorũ faſcinatorũq́ꝫ machinamenta. Quo enim pacto quę maxime coniuncta ſunt dijs, nosq́ꝫ coniungunt, & quaſi æquales cum ſuperis uires habent, phantaſtica figmenta erũt, ſine quibus nullum in ſacris opus efficitur: Sed neque prætegmina inuolucraq́ꝫ eiuſmodi per noſtras paſſiones efficiuntur ex fama, diuino tributas. Nõ enim exordientes ab his quæ ipſi patimur, imò uero ab ipſis deorũ proprijs competentes illis ſecundũ naturam attribuimus dictiones. Neq́ꝫ cõtrarias de diuino agimus notiones, contrà uidelicet quàm ipſum reuera ſe habeat, ſed prout natura ſe habet, &

quemadmodũm ueritatem de ipſo cõſecuti ſunt primi, qui leges nobis de religionis ſanctimonia tradiderũt, ſic perſeueramus in eis: ſi quid enim aliud in ſacris legibus atque ritibus deo placet, firmitas ipſa maxime placet & præcipue congruit. Oportet igitur ritus adorationis antiquos tanq̃ ſacros cõſeruare ſemper intactos, neq; demere quicq̃, neq; aliũde quid addere, fermè nanq; & hoc cauſa nuper extitit, ut omnia et nomina & uota debilitata iam ſint: propterea quod propter ipſam præuaricationem & innouandi cupiditatem permutata ſunt ſemper, & permutari non deſinunt. Græci nanq; natura rerũ nouarũ ſtudioſi ſunt, ac præcipites uſq;quaque ferunt̃ inſtar nauis ſaburra carẽtis, nullam habentes ſtabilitatem, neq; conſeruant quod ab alijs acceperunt. Sed & hoc cito dimittũt, & omnia propter inſtabilitatem nouæq; inuentionis elocutionẽ trãsformare ſolent. Barbari uero ſicut moribus graues firmiq; ſunt, ſic & in eiſdem ſermonibus firmiter perſeuerant: ob quam ſanè ſtabilitatẽ & ipſi dijs ſunt amici, & orationes offerũt illis acceptas, quas nulli ulla unquã ratione fas eſt permutare.

Opinio

Opinio Aegyptiorum de deo atq; dijs.

QVærit subinde Porphyrius, quidnam primam aegyptij causam esse uelint, utrum intellectũ, an super intellectũ. Item utrum unum aliquid solum, an unà cũ alio quodam, siue alijs. Rursus utrum incorporeum sit, aut forsitan corporale. Præterea num sit idem cum opifice mundi, an opifice sit superius: & nunquid ex uno, an ex pluribus cũcta profluxerint: omniumq; nũquid uelint primũ fundamentũ esse materiã prorsus informem, an corpora qualia: ipsamq; materiam nũquid ingenerabilem, aut genitam. Ad hæc Iamblichus ita respondit: Ego uero causam in primis tibi dicam, ob quam sacri & antiqui Aegyptiorum scriptores de his uaria senserint: & insuper huius seculi sapientes nõ eadem de his ratione loquantur. Cum enim multæ in uniuerso sint essentię, ac multifariam inter se differant, meritò earum & multa tradita sunt principia, habentia ordines differentes, & ab alijs sacerdotibus alia, principia quidem tota uniuersaliáue, ut narrat Seleucus. Mercurius ipse tradit uiginti milibus uoluminib9, uel sicut Meneteus recẽset, tradidit uoluminibus trigin

ta millibus, itemq́ sex millibus & quingẽtis atq; uigintiquinq;, & in eis perfecte omnia demonstrauit. Propria uero particulariũ essentiarũ principia, alij antiquorũ alia passim introduxerint. Oportet igit̃ de his omnibus ueritatem breuiter declarare, atq; primum, quod primũ quæsisti. Primus deus ante ens, & solus, pater est primi dei, quem gignit manens in unitate sua solitaria, atque id est superintelligibile, estq́ exemplar ipsius, quod dicit̃ sui pater, sui filius, unipater & deus uere bonus. Ille enim maior, & primus, et fons omniũ, & radix eorũ quæ prima intelliguntur & intelligũt, scilicet idearũ. Ab hoc utiq; uno deus per se sufficiens, seipsum explicauit. Ideoq́ dicitur per se sufficiens sui pater, per se princeps. Est enim hic principiũ, deus deorũ, unitas ex uno, super essentiam essentię principium: Ab eo enim essentia: propterea pater essentiæ nominatur. Ipse enim est superenter ens, intelligibilium principium. Hæc sunt principia omnium antiquissima, quæ Mercurius præponit dijs æthereis, empyreis, cœlestibus: componens de empyreis libros centum, totidemq́ de æthereis, mille de cœlestibus. Secũdum uero alium ordinẽ

præponit

prẹponit deum emeph dijs cœlestibus tanquam ducem, quem ait intellectum esse seipsum intelligentem, atq; in se intelligentias cõuertentem. Huic unum impartibile anteponit, quod appellat primum exemplar aut expressionem aut effigiem, quod icthon appellat: in quo est primũ intelligens & intelligibile primũ, quod solo silentio colitur. Prẹter hos autem, rerũ apparẽtium opificio alij duces praesunt. Nam opifex intellectus, qui & ueritatis est dominus, atq; sapientia, quatenus in generationem progrediens occultam, latentium rationum potentiam traducit in lucem, Amun aegyptiaca lingua uocatur. Quatenus autem sine mendacio peragit omnia & artificiose simul cum ueritate, phtha nuncupatur. Graeci uero hunc Vulcanum nominãt, artificiosum duntaxat considerantes. Quantũ uero effector est bonorum, appellatur Osiris: aliasq; denominationes habet propter potẽtias actionesq; differentes. Est & principatus alius apud illos super elemẽta tota in generatiõe posita, uirtutesq; eorũ: quarũ quatuor quidem masculinae, quatuor fœmininae: quem principatum Soli tribuunt. Item alius principatus super

naturam omnem, quæ in generatione uersatur, lunę tributis. Marsilius: Potes in his ordinem cōsentientem Proclo ita disponere: Primum est ipsum unū superens superintelligibile totum. Secundum unum ens, siunitas entis, in quo unitas sua suo enti præponit: Potest et intellectus intelligibilis appellari, & sui pater. Tertiū est intellectus intelligibilis intellectualisq; simul, et unitus intellectus & expressio prima icthon. Quartum intellectus intellectualis iam explicatus cœlestiū dux deorum emeph. Quintū intellectus opifex proximus dux opificum mundanorum, qui sunt dij cœlestes empyreiq; & ætherei: hic forsan intellectus est animæ mundi, qui nominatur Amun, phtha, Vulcanus, Osiris. Iamblichus: diuidentes uero cœlū in partes duas, uel quatuor, uel duodecim, uel sex atq; triginta, uel harum duplas, uel aliter quomodocunq;, principatus his quoque pręficiunt aut pauciores aut plures. Rursus ducem unū his anteponūt, atq; ita Aegyptiorū tractatus de principijs desuper ad postrema progrediēs ab uno descendit in multitudinē, ab uno uidelicet gubernatam deo, ubiq; indefinita natura sub quodam

quodam termino definito imperiose com=
prehensa, præcipue uero ab excelsa omniũ
causa unitate. Materiã uero produxit deus
materialitate, uidelicet ab essentialitate sub=
deriuata, quam opifex uitalẽ assumens, sim
plices impatibilesq; sphęras effecit. Ipsius ue
ro postremum accepit ad generabilia & cor
ruptibilia corpora facienda. His ita discretis
facile soluuntur dubia, quę in libris ægyptijs
quos legisti, concepisse dicis. Qui enim sub
Mercurij titulo circunferuntur, opiniones
mercuriales cõtinent, & si sæpe philosopho
rum græcorum stilo loquuntur. Sunt enim
ex lingua ægyptia in grę cam translati à uiris
philosophiæ non imperitis. Optarem uero
ut quicunq; mundanarũ rerum causas pri=
mas attingunt, ultima quoque principia de=
clararent. Item quicunq; planetas, zodiacũ,
decanos, horoscopos, stellas, potẽtes duces
tractant, ut particulares principiorum distri
butiones traderent. Proinde dogmata quæ
in salaminiacis sunt, breuissimã partem mer
curialium ordinationũ continent. Item quæ
de stellarum apparitionibus uel latebris, aut
lunæ augmento uel decremento tractãtur,
in postremis penes Aegyptios assignationẽ

causarum habent. Profectò Aegyptij non omnia esse naturalia putãt, sed uitam & intellectualem & animalẽ à natura discernũt: non in mundo solum, sed etiam in hominibus: Atq; cum intellectũ & rationem secundum seipsos existentes præfecerint, sic quæcunq; fiunt fieri arbitrantur, atq; eorum quę in generatione uersantur, primũ præcipuum ue patrem esse opificẽ asserunt. Cognoscunt quoq; uitalem potentiã, & quæ in cœlo est, & quæ super cœlum extat. Item purũ intellectũ collocant super mundum, & unũ impartibilem in toto mũdo, & alterum per omnes circulos distributũ. Iam uero hæc nõ oratione rationeq; nuda speculari solẽt, sed admonent insuper atque docent, ad excelsiora communioraq; & superiora fato, naturam nostram progredi ad ipsum deum opificemq; mundi, quatenus neq; materiã ferat secũ, neq; aliud quicq; præter oportuni temporis obseruantiam: idq; sacrorũ opera nos cõsequi docent, atq; simul efficiũt. Tradidit hanc quoq; uiã nobis ipse Mercurius: sed interpretat9 est eam propheta Bitis Ammoni regi inuentã in adytis templi, in urbe Saym Aegypti, literisq; sacris insculptam. Prębuit quoq;

quoq; nobis dei nomen discurrens per uniuersum. Sunt & alij multi ordines de eisdẽ. Quapropter nõ recte mihi uideris Aegyptiorum oĩa ad naturales dũtaxat reducere causas. Sunt eñ apud illos plura atq; essentijs pluribus: sunt & potestates supermũdanæ, quas religiosa pręcipue sanctimõia coluerũt.

De libero arbitrio, & quomodo soluamur à fato.

POst hęc ait Porphyrius, Plures ægyptiorum ipsum quoque arbitrium nostrum motui stellarũ supposuisse. Respondet Iamblichus ex mercurialibus sententijs hunc in modum: Duas homo animas habet, ut mercuriales literæ docent. Vna quidem est ab intelligibili primo, atque ipsius opificis potentiæ particeps. Altera uero ex circuitu cœlestium nobis indita, in quam & anima speculatrix diuinorũ irrepit. Anima igiť à mundis in nos descẽdens, mundorũ quoq; circuitus sequitur. Quæ uero ab intelligibili ueniens intelligibiliter adest, geneficũ circuitũ supereminet, atq; per eã & à fato soluimur, & ad intelligibiles deos ascẽdimus, & religionẽ habemus ad æterna tendentẽ. Nõ igiť putandũ est de quo tu dubitabas, oĩa insolubilibus necessitatis uinculis, quod fatum nominãt,

colligari. Habet enim anima principium in se propriũ, quo ad intelligibile sese cõferat, & discedat quidem ab his quæ gignũtur, ad ipsum uero ens accedat atque diuinum. Neque rursus dijs applicuimus fatũ, quos tanquam soluentes à fato in tẽplis sacrisq́ et statuis ueneramur. Ipsi quidem dij fatum soluunt. Naturę uero ab eis ultimæ descendentes, atq; generationi corporiq́ mũdi iam implicitę fatum peragunt. Meritò igitur omnẽ dijs sanctimoniam adhibemus, ut ipsi quidẽ soli per intellectualem persuasionem, dominantes necessitati, mala nobis à fato ĩminentia soluant. Non enim totum in natura fati ligatum est, sed est & aliud principium animæ, & natura & generatione præstantius, per quod & dijs possumus copulari, et mundanum ordinem superare, atq; sempiternã uitam supercœlestiumq́ deorum actionem participare. Per hoc igitur nosipsos à fato eximere possumus. Quando enim præstantiora eorum quæ nobis insunt, agunt, & ad præstantiora suijpsius anima reuocat̃, tunc ab illis quę eam in generatione deuinciunt, penitus segregatur, à deterioribusq́ descendit, atq; alteram pro altera uitam cõmutat,

seq;

seq́ꝫ ipsam in alium interserit ordinem, dum priorem omnino deserit ordinem. Quid ergo? Nunquid possibile est per deos circumcurrentes à fato seipsum soluere, atqꝫ eosdem interim existimare duces autoresq́ꝫ fatorũ, uinculisq́ꝫ insolubilibus uitas penitus alligantes? Fortè uero nihil prohibet ita fieri. Cũ enim dij essentias potentiasq́ꝫ multas in se cõplectantur, quidnam prohibet illis inesse & alias nobis inæstimabiles differentias atqꝫ cõtrarietates? Iam uero & hoc licet dicere, in unoquoqꝫ deorũ etiam apparentiũ inesse intelligibilia quędam essentię principia, per quę animabus à generatione mundorũ fuga cõtingat atqꝫ libertas. Si quis aũt duos deorũ ordines nõ admittat, ad solutionis officiũ, scilicet mũdanos simulatqꝫ supermundanos, saltem per supermũdanos fiet quandoqꝫ solutio. Verũ hæc in tractatu deorũ diligentius declarant, quinam dij potissimum sint ad supera reductores, & quomodo reuocent, quibus'ue potentijs, & qua ratione fatũ soluant, & per quos præcipue redditus sacrorũ operatione peractos, & quis ordo mundanæ naturæ, & quo pacto intellectualis actio consummata huic ordini dominet.

Quamobrem q̃d tu ex Homeri uersibus adduxisti, scilicet deos esse flexibiles, dictu nefas esse censemus. Legibus nanque synceris intellectualibusq; iandiu definita sunt sancta religionis opera, atq; ordine potentiaq; maiore deteriora soluunt: & quatenus nos in sortem traducimur meliorẽ, eatenus deterioribus fit discessus: nec propterea contingit aliquid præter regulam ab initio constitutam, adeò ut dij flectantur propter sacrificiũ cultumq; posterius actũ, sed à primo descensu deus animas ea conditione demisit, ut ad eum iterum reuertantur. Neque inter se repugnant ascensus animarũ, atq; descensus. Sicut enĩ in uniuerso intellectuali unà cum essentia generatio, imò et hoc totũ recte connectitur, sic & in animarũ dispositione, unà cum earum circa generationem cura, solutio quoq; à generatione consentit.

De suo cuiq; dæmone.

QVærebat post hæc multa Porphyrius de suo cuiq; dæmone. Respondet ad hæc Iamblichus ita: Duplex est tractatus de dæmone unicuiq; proprio: Alter quidẽ sacer, siue deificus, alter artificiosus. Ille dæmonẽ à supernis causis inuocat, hic à circuitibus

tibus qui in generatione uersantur. Ille quidem exploratione uniuscuiusque geniturae non utitur, hic talia diligenter explorat. Ille uniuersalis super naturã, hic particularis secundum naturam dęmonẽm colit & curat. Cum igitur haec ita se habeãt, absurde tu mihi uideris culturam perfectiorem ad humanam admodũ transstulisse, & in hac duntaxat quęstiones tuas exercuisse. Praeterea ubi naturali tantum uia quaeris colis'ue daemonem, uideris & eiusmodi uiae exiguã quandam particulam accepisse. Consueuerunt enim qui circa naturam artificiose perquirunt & operantur ordinate, uocare daemonem à decanis, id est facientibus, atq; ab influxuum dispensatoribus, imaginibus coeli, stellisq;, Soleq; & luna. Item à polis totisq; elementis atq; mundo. Tu uero non recte breuissimã horum partem seligens, scilicet ipsum genitalis figurae dominũ, de hoc dun taxat quęstiones inducis, & hac in parte hoc uno supposito pscrutaris, quonam pacto dominus ipse figurae daemonẽ tribuat, atq; secundũ quam & qualẽ uitã uel potentiã uel influxũ ab illo nobis influat: ubi prorsus in geniturę exploratione moraris, perscrutans

utrum subsistat dæmon nec ne, & utrum figuræ dominus inueniri possit aut forte non possit. Asseris denique hunc fore beatum, qui inuēta generationis suæ figura, fatalia sic effugerit, ita uidelicet suum dæmonem cōspicatus. Mihi uero uidenť hæc inter se dissentire & à ueritate deficere. Si enim ab ipsa generationis figura dæmon nobis est attributus, atque inde cognouimus eum, quonā pacto fatalia fugiemus per notitiā dæmonis fato nobis addicti? Atqui & si necessaria à nobis per dæmonem expellimus, ut affirmas, quādo ulterius sunt hæc unà cum dæmone nobis destinata per fatum?

De iudicijs astrologorum & dæmone.

POrphyrius dicit, si quis cognosceret figurā natiuitatis dominūque figuræ, inueniret dæmonē suum, & per ipsum solueretur à fato natiuitatis. Sed subdit: Impossibile esse scire illam, & hunc inuenire, & regulas astronomiæ & astrologiæ esse incōprehensibiles et incertas, teste etiā Cheremone. Iamblichus dicit, dęmonem neque cognosci, neque dari ab illa figura & dęmonio eius: alioquin nō solueret nos à fato natiuitatis, sed dari ab antiquiori principio et altiori, scilicet à dijs superioribus

perioribus, & cum primũ anima inclinatur ad ſenſibilia ante cõceptionem: & ſolui nos à fato nõ tam per dęmonem, quàm per cultum ſuperioris numinis. Nõ ſolum uero illa Porphyrij dicta à ſeipſis, ſed etiam à ueritate diſſentiunt. Non enim ab ipſa propria generationis figura omnino unicuique tributus eſt dæmon, ſed eſt & antiquius hoc initium. Item ſi hinc duntaxat dęmon agnoſceretur, non foret propterea felix, qui geneficũ cognoſceret dæmonem. Et quiſnam hunc ducem accipiat ad effuganda fatalia? Si ad hæc explenda eſt ipſe tributus, omnino præcipuas prætermittis de eſſentia & de ordine dęmonis quęſtiões, ultimas uero tangis unde deſcendat. Inquis præterea innumerabiles circunferri aſtrologiæ regulas, dubitatio nesq; de geneſi: unde appareat ſcientiã de his haberi non poſſe. Ego uero cenſeo, primum quidem haberi poſſe per diuinum uaticinium ueritatem certiſſimam circa ſtellas: nec nos omnino regularũ dinumeratione, nec artificioſis prædicationibus indigere: Et inſuper addo te non penitus impoſſibilem inde notitiam demonſtrare, quantũ ad mathematicam ſcientiã pertinet, quod diuerſæ

inter illos feruntur opiniones, quod'ue Cheremon, & quiuis alius contradicit. Sic enim & in omni ſcientia ſimul et arte, propter diſſidentes opiniones, dicere nullam eſſe ſcientiam cogeremur. Sed profectò ubiq; non ſolum falſa inter ſe diſſident, ſed & à ueris falſa diſſentiunt, ut ubiq; præter falſa ueritas inueniri poſſit. Porphyrius dicit regulas etiam aſtronomiæ cõprehendi non poſſe, nedum aſtrologiæ, & multas eſſe illis diſſenſiões, & à multis impugnari. Reſpõdet Iamblichus: Diuinũ uaticiniũ poteſt docere naturã et effectũ aſtrorũ ſine arte. Aſtronomia & aliæ artes quondã à dijs datæ, lõgo tẽpore humanis opinionibus cõfundunt, exiguumq; diuinitatis & ueritatis deniq; retinent. In aſtronomia eſt aliquid ueri, quãuis exiguũ: quod patet per effectus ſtellarum inter ſe ex menſura prouenientes in cœlo, ſicut prædictum eſt de eclipſi Solis & lunæ & aſpectibus planetarum. Regulæ menſurarum, magnitudinem diſtantiarũ, progreſſionum, cometarum, atque ſimilium, diu apud Chaldęos & apud nos obſeruatæ, teſtantur aſtronomiæ ſcientiam eſſe ueram. Porphyrius dicit dominum figuræ, uel dominos, ſi plures ſint,

deprehendi non posse etiam iudicio astronomorum & astrologorum, sed inde proprium dæmonem esse quærendum. Iamblichus dicit astrologos dare regulas, alios scilicet quinque, alios pauciores, alios plures, ad inueniendos & discernendos dominos figurarum. Non dicit inquam haberi regulas, & inueniri atque discerni, sed ita putari & tradi ab illis contra dicta Porphyrij. Quidnam prohibet figuræ dominum atque dæmonem per astrologiã quidem difficile inueniri, facilime uero per diuinum uaticiniũ atque sacrificia? Neque putandum est dæmonem à solo figuræ domino tribui. Sunt enim plura hoc eius & antiquiora principia. Neq; humanis artibus, sed diuinis, proprium dæmonem possumus inuenire. Proprius cuiq; dæmon non à particulari quodã cœli elementorum'ue dispositione distribuitur, sed à tota mundi dispositione, quando descendit anima regnante, ipsiq; dęmonem certũ accõmodante executorem uitæ quam elegerit anima: hic eam conciliat corpori, uitam corpori cõmunicatam curat, uitã animę propriã dirigit, cogitationi assidue principia exhibet, nosq; agimus talia qualia hic addu-

cit in mentẽ, eatenusq́ nos gubernat, quoad sacris perfecti dominũ pro dæmone commutemus. Tunc dæmon deo cedens, uel uacat ab opere, uel conducit ad idem. Sors alicuius propria tribuitur animæ, dum descendit ex toto mũdi corpore, & uita prout tunc se habet ad illam, & illa sors certo dæmone ducitur et impletur. Ergo est impossibile iudicare certos euentus, cum omnium causarum cõcursum cõprehendere nequeamus, nisi per inspirationẽ diuinã id assequamur.

Vnde proprius dæmon ueniat, quid'ue agat, & utrum sit unicus.

PRoprius dæmon nõ à parte quadã cœli elementorum'ue tribuitur, imò uero à toto mundo, & à multiformi in eo uita, & à multiformibus corporibus per quæ transit anima descendens in generationẽ, secernitur proprie atq́ decernitur sors in nobis quædam propria nostris secundum præfecturam propriã distributa. Hic utiq́ dęmon erat in exemplari antequam in generationẽ animę laberentur. Quem cum primum anima ducem accepit, adstat ipse dæmon expletor subinde uitarũ. Hic animam ut dixi, descendentem alligat corpori, commune eius

anima

animal ipse curat. Vitam animæ propriã dirigit, & quodcũq; ratiocinamur exhibet ratiocinandi principia: agimusq; talia, qualia is adducit in mentẽ, gubernatq; nos quousq; sacris operibus expiati, deum subeamus pro dæmone ducem, cui posthac dæmon ita cedit, ut uel uacet eo præsente, uel cõducat ad idem. Quærebas deinde utrum plures adsint unicuiq; dæmones, alij alia gubernãtes in homine. Respõdemus ad hęc, dæmonem non alicui parti nostrum præesse duntaxat, sed toti simul adesse, totũ ducere, quemadmodũ à totis quę in mundo sunt ordinibus, est attributus. Cõiectabas plures pro numero nostrarum partiũ dęmones nobis adesse. Præterea quod etiam in ipso corpore diuersi sint dæmones, alius sanitatem, alius pulchritudinem, alij quandam in his habitudinem curent, unusq; his æque præsit in corpore. Sic & putabas alium dęmonem corpus, aliũ animam, alium mentem regere. Præstat uero eiusmodi coniectura ad hoc ipsum uti, uidelicet quod corpus & anima & intellectus eodem dæmone gubernent. Noli igitur ita diuidere, ut alius sit corporis dæmon, alius animæ, alius intellectus. Absurdũ est enim

animal quidē esse unum, dęmoniū uero animali præfectum multiforme putare. Nam quæ principatum tenent, ubiq; simpliciora sunt subditis. Est insuper et absurdius, si multi dæmones dominātes uelut dæmonij partes, nō cōflati in unū sint, sed inter se disiuncti. Introducis autē & in ipsis cōtrarietatem, tanq; dominantiū dæmonū alteri boni sint, alteri uero mali: cum tamen nusq; mali spiritus sortem habeāt præfecturę, nec pari uel autoritate uel numero ex aduerso bonorū distributi sint. Post hæc suspicaris dæmonē proprium esse quandam animæ partem, uidelicet intellectū, eumq; hominē esse εὐδαίμονα, id est felicē, qui sapientē habeat intellectum. Quod si ita sit, nō erit amplius alius ordo præstantior homine, præfectus homini. Sed inter diuisas animæ partes superior inferioribus dominabit̄. Vbi tamen cunctæ cognatæ sunt, nulla ut absoluta subditis dominatur. Inducis post hæc dæmonis cultū tanquam ad plura factū, partim quidē tanq; ad duos dæmones, partim etiam uelut ad tres. Nefas uero est causas nobis pręsidentes partiri, nec ad unū redigere præfecturā: quippe cū unitas in omnibus dominet̄. Iam uero

& qui

& qui dæmoniũ secundũ corpus corporisq́ dispensationem diuidit, is principatũ eius in partẽ eiusdẽ redigit angustissimã. Quapropter religiosum cultũ circa dæmoniũ ita diuisum cõsiderare nõ decet, cum opinio ipsa in qua fundatˀ debilitate uacillet. Vnus igitˀ est secũdũ unũquenq́ nostrũ dęmon proprius gubernator. Dęmonẽ uero cõmunem penitus & eundẽ cũctorũ hominũ existimare nõ decet, uidelicet rursum cõmunẽ quidẽ in seipso, propria uero cõditione unicuiq́ copulatũ. Ipsa enĩ secundũ speciem unãquanq́ diuisio materięq́ alteritas, ipsam rerũ secundũ se incorporearũ cõmunitatem identitatẽq́ nõ suscipit.

Inuocatio dæmonis.

QVæris deinde quare cõmuni quadam apud oẽs inuocatione aduocare dæmonẽ soleamus: quoniã uidelicet ꝑ deũ dominũ unũ, dæmonũ agitˀ inuocatio, qui & à principio suũ cuiq́ dęmonẽ definiuit, et in sacrificijs secundũ propriã uolũtatẽ suũ cuiq́ monstrat. Semper enim in sacrarũ operationum ordine ꝑ superiora numina inferiora uocanṫ. Quare & in dæmonibus unus quidam dux eorũ, qui circa generationem obtinet principatũ, dæmonẽ suũ ad unũquenq́

demittit. Postquã igitur adest unicuiq; suus, tunc & congruũ sibi cultũ pandit, nomenq́; suũ modũq́; inuocationis suæ propriũ pate facit. Atq; hic cõueniens est ordo dæmonũ. Alius enim ordo inuocãtibus est cognatus, alius ab antiquioribus causis procedit, alius conspirationẽ in eis cõficit ad idem cõmuniter conferentẽ. Noli igitur diuinas inuocationes humanis similes arbitrari, & ineffabiles effabilibus cõparare, & eas quæ omnem terminũ omnemq́; indeterminatũ modum superãt, humanis imperijs mandatisq́; conferre, siue definita sint hæc, siue prorsus indefinita. Quæ em̃ apud nos sunt, cũ toto genere commune nihil habent, atque cum his quæ secundũ totum ordinem nos excedũt, totamq́; essentiam nostram naturamq́; exuperant. Hinc uero maxime errores hominibus ingentes accidunt, quando ex humana debilitate aliquid de dominationibus dæmonicis ratiocinari solẽt, & paruis nihilipendendisq́; atq; diuisis, ingentia & magnipendenda & perfecta perpendunt.

De felicitate.

SVspicaris ne forte alia quædam ad beatitudinem pręter diuinum cultum, uia lateat,

teat, & quænam ista potissimum sit interrogas. Sed profectò si in dijs bonorũ omnium essentia perfectioq; continetͬ, ac prima potestas primũq; bonorũ illic est principiũ, meritò soli nos sacerdotes, & qui similiter superis se dediderint, atq; legitime unionem ad illos fuerint consecuti, bonorum omnium principium atque finem studiose prosequimur: In hoc utiq; statu & ueritatis cõtẽplatio adest, & intellectualis scientiæ consummatio, atq; unà cum deorũ cognitione cõuersio quoq; ad nos ipsos nostriq; agnitio comitatur. Frustra uero suspicaris, ne fortè religiosus ex opinionibus humanis fauoribusq; dependeat. Quidnam ocij esse potest animo dijs dedito ad humanas laudes auscultandas?

Religionem esse ueram.

SEd neq; quod sequitur recte dubitas, ne fortè religiosus ipse fallat, ubi ais animã magna sępe ex cõtingenti cõfingere. Quodnam in rebus uere existentibus figmentorũ initium esse potest? Nónne potentia phantastica in nobis est illa, quæ idola fingit atque transformat? atq; quando uita intellectualis perfecte agit, phantasia nulla suborit, nónne penes deos ueritas ipsa secũdum essentiã

unà cum illis existit? Nónne multo magis et illa, quæ secundum consonantiam in rebus intelligibilibus est fundata? Frustra igitur talia & abs te, & ab aliјs diuulgant̃. Quinetiã ubi tu & aliј religiosos calumniamini tanꝗ̃ præstigiatores atq; uanos & iactabũdos, longius à ueritate disceditis: sicut enim in cæteris artibus, sic et in religione sunt qui eam falsò profiteant̃: quæ professio longius quàm aliud quicquam à religione discedit. Malum enim bono magis quàm non bono contrarium est.

De præsagio naturali, artificioso atq; diuino.

SI qua nobis aptitudo naturaliter insit ad futuri præsagium, quemadmodum animalibus terræmotuũ, procellarumq; & frigorum naturalis inest præcognitio, non uidetur eiusmodi prænotio habere aliquid uenerandum. Nam secũdum sensus acumen, uel cõpassionem, uel aliam quandam commotionem uirium naturaliũ, eiusmodi præsagium naturale consequitur. Neq; rursum si quis secũdum rationis discursum, uel obseruationem signorũ, effectus aliquos præcedentium, sicut à contractione pulsus atque

rigo re

rigore medici febrem prçuidere solent, uide tur eiusmodi praesentia esse admodũ hono= randa: humana nanque, & suspecta corpo= reaq; conditione progreditur. Solum igitur diuinitus aduenienss uaticiniũ, reuera nobis diuinã exhibet uitam, dum & praeuisionem & diuinas intelligentias possidet, nosq; red= dit reuera diuinos, ac bonum legitimum no bis adfert. Beatissima enim deorũ intelligen tia bonis omnibus abunde repletur. Suspi= caberis ne fortè prophetae diuinitus inspira= ti praeuideant quae futura, neq; tamen pro= pterea sint felices: Nam & praeuidere pos= sunt, neq; tamen scire futuris uti. Sed contrà dicendum, omnem uidelicet praenotionem diuinitus inspiratã esse bonis & bonitate re= fertam, ordinisq; cõpotem atq; decori, atq; utilitatem nobis afferre: Dij nanq; unà cum praesagio, facultatem quoq; ad cauenda de= clinandaq; incõmoda nobis naturaliter im= minentia suggerũt. Et quando uirtutẽ opor teat exercere, ad idq; conferat ignoratio fu= turorũ, occulunt ipsi futura; ut animus inde sit melior: Quando uero ad hoc nihil inter= est, expedit autẽ animũ praesentire, ad hoc uidelicet ut salui ad sublimia reuertantẽ, tũc

in medijs animarũ essentijs uaticinium pe-
nitus inserunt.

Via ad felicitatem.

QVærebas deinde, quæ sit ad felicitatẽ uia, quáue in re sit ipsa felicitas. Hoc igitur audi. Contemplabilis ipse in se intellectus homo erat quondam deorum contemplationi coniunctus. Deinde uero alterã ingressus est animam, circa humanam formæ speciem coaptatã siue cõtemperatam. Atque propterea in ipso necessitatis fatique uinculo est alligatus. Considerare itaque decet, qua præcipua ratione ab eiusmodi uinculis solui possit. Est autem solutio nulla, præter ipsam deorum cognitionem. Idea nanque felicitatis est ipsum cognoscere bonum, quemadmodum est: & idea malorũ, ipsa quidem bonorum obliuio, & fallacia circa malũ. Notitia quidẽ illa unà cum diuino cõgreditur: Obliuio uero hæc atque deceptio, inseparabilis est à caduco. Item illa intelligibiliũ essentias per sacras sanctimoniæ uias rite metitur: hæc autem à principijs cadens atque repulsa, seipsam projicit ad corporalem ideam dimetiẽdam. Illa rursum est sui parentis agnitio, hæc uero discessus unà cum obliuione ab ipso deo patre

tre superſancto, ſeque ipſo ſufficiente, longe remotus: Illa ueram cõſeruat uitam, reuocans hanc ad patrem. Hæc hominẽ principẽ genituræ uſque ad id deducit, quod permanet quidẽ nunquã, perpetuoque influxu uerſatur. Hęc utique prima ſit tibi ad felicitatem uia, intellectualẽ habẽs unionis diuinæ penes animas plenitudinẽ. Sacra uero atque deifica felicitatis traditio appellatur quidẽ porta ad ipſum omnium opificem deum, aut locus, aut aula boni. Poteſtatẽ uero poſſidet, primũ quidẽ caſtam & ſobriam animæ ſanctimoniã, ualde utiliorem ſobria corporis caſtitate: Deinde cogitationis accõmodationem ad ipſam participationẽ uiſionemque boni, ſimulque ad cõtrariorũ expulſionẽ. Tertio rurſum unionem exhibet ad deos bonorum omniũ largitores. Poſtquã uero ſingulatim atque proprie, tum mundi partibus, tum diuinis poteſtatibus per partes mundi diffuſis, animã copulauerit, tunc opifici toti copulat animam, præbetque undique cum ipſo conſenſum, atque eam extra omnem materiam ponit, cum ſola iam ſempiterna uniuerſi ratione coniunctam. Verbi gratia: in ipſa opificis poteſtate per ſe genita, per ſe mobili, & omnia ſubſti-

nente prorsus, & eleuãte, intellectualiq;, & omnia pariter exornãte, item ad ueritatem intelligibilẽ reuocante, rursumq; per se perfecta perficienteq;, atq; effectrice, cæterisq; dei uiribus opificis gradatim pro cuiusq; proprietate coaptat, adeò ut in actionibus earũ intelligentijsq; & opificijs facultatibus expiatus animus atq; sacer perfecte firmetur, atque tum demum in toto opifice deo collocat animam.

Conclusio religionis felicitatisq; apud Aegyptios.

ATq; hic apud Aegyptios religiosæ sacræq; eleuationis est finis. Ipsum uero bonum aliud quidem diuinũ putant, ipsum scilicet præintellectum deum: aliud autem humanum, unionem uidelicet ad ipsum dominum: Quemadmodum Bitis propheta ex libris mercurialibus explicauit. Non igitur pars hæc apud Aegyptios prætermissa est, ut tu suspicaris, sed quemadmodum spectat ad sanctimoniam rite nobis est tradita. Neq; rursus de rebus exiguis sacerdotes diuinam intelligentiã interpellant, sed de his quæ ad purgationem, solutionem, salutem animę pertinent, neq; difficilia meditantur, eademq; hominibus inutilia, imò res animæ

omnium

omnium utilissimas, neq; sub dolo & seductore quodam dęmone obfuscati sacerdotes hallucinantur, qui in omnibus fallacem dæmonicamq; naturã prorsus excedũt, atq; ad intelligibilem diuinamq; conscendunt. His itaque pertractatis, obsecro deos ut mihi tibiq; ueram intelligentiarũ custodiam obseruantiamq; exhibeant, nullo tempore defuturam, atq; in sempiternam æternitatẽ æternorum præbeãt ueritatem, perfectiorumq; circa deos intelligentiarũ compotes nos efficiant, in quibus beatissimus bonorũ finis nobis est propositus, & amicitiæ concordiæq; inter nos mutuæ autoritas omnis atq; firmamentũ.

IAMBLICHI DE MYSTERIIS FINIS.

EXCERPTA MARSILII FICINI EX GRAECIS PROCLI COMMENTARIIS IN ALCIBIADEM PLATONIS PRIMVM.

PRINCIPIVM dialogorum Platonicorũ totiusque philosophiæ præcipuum atq; firmissimum arbitrantur, naturæ nostræ cognitionẽ: hac eñ recte cognita, bonũ quoque nobis consentaneum, malum ue dissidens absolutius nosse poterimus. Sic utique natura cõparatum est, ut quemadmodum inter se rerum essentiæ differunt, sic & propriæ rerũ perfectiones. Vt igitur quæ sit naturæ nostræ perfectio, & quomodo comparetur inueniamus, essentiam nostram in primis debemus agnoscere: Quod quidem & in Alcibiade propositum est, & in tota doctrina Platonis est finis. Quãdo rerum considerамus essentias, perscrutandũ est utrũ essentia rei sit ex earum numero quæ indiuiduæ sunt, uel earũ genere quæ circa corpora diui-

ra diuiduntur, uel earum quæ in medio collocantur. Item utrum essentia sit æterna, an per omne tempus existens, an in aliqua temporis parte fiat. Rursum utrum sit simplex, & ante cōpositionem existens: aut cōposita quidē sit, sed insolubilibus uinculis sit composita: aut possit uicissim in ea ex quibus cōponitur quandoq; resolui. Atqui si ita unumquodque consideremus, deinde poterimus eius quoq; bonum quale sit facilius iudicare. Constat enim essentiæ prorsus indiuisibilis, æternum esse bonum, diuisibilis uero bonum quoq; in tempore motuq; uersari: mediæ deniq; secundum substantię ipsius mensuras perfectio quoq; perpenditur. Eiusmodi nanque perfectio tempore quidem indiget, sed tempore primo, quod sanè incorporeos circuitus possit apte metiri. Ignoramus quidem nosipsos, quoniam obliuione genesica occupati sumus, atq; in rationalium specierū uitæ perturbatione perculsi. Existimamus autem interea cognoscere multa quæ ignoramus, quoniam rerum rationes essentiæ nostræ innatas habemus. Tres sunt conuersionis species. Quicquid enim conuertitur, uel ad aliquid uertitur se deterius, dum

à perfectione propria labitur, uel consurgit ad melius propter propriæ uitæ uigorem actionemq́ naturalem, uel reflectitur ad seipsum propter cognitionē sibi consortē mediamq́ speciem motionis. Conuersio quidē erga deterius passio quædam est animæ alas abijcientis, & in obliuione iam positæ, suiipsius simulatq; altiorum. Cōuersio uero & ad se, & ad melius, non solis competit animabus, sed ipsis quoq; diuinis, quemadmodum Parmenides ipse nos docet. Plato significat in procemio pręter cętera animū ueritatis studiosum cognitiones rebus cognoscendis consortes ædere: Neq; mutabilium immutabilē, neq; necessariorū stabiliumq́ ambiguam atq; nutantem: sed quemadmodum Socrates in Republica docuit, notitia quidē simplici, uniformi, intellectuali, intellectualia omnia coniugate cognoscere: notitia uero scientifica atq; cogitatiua, specierū euolutione atq; compositione, rationes rerum medias contemplari. Tertia rursum à ueritate potentia sensuali per instrumenta cognoscibilia propria contingente sensibilia iudicare, imaginali tandem potentia imagines sensibilium apprehendere. Iam uero

Timæus

Timæus cognitiones proportione quadam ad cognoſcenda diſtinguens, iubet nos entia quidem intelligentia rationeq́ iudicare: opinione uero ſenſu'que, illa quæ entia quidem non ſunt, ſed fiunt iugiter atq; pereũt. Atque eorum quæ uere ſunt, rationes ratas & inconiunctas exiſtere: rerum uero in generatione fluentium, imaginarias atque contingentes. Vbiq; enim rationes ſermonesq́ imitantur illa quæ explicãt. Atqui Socrates in Cratylo ait circa res ſempiternas, nomina naturam rei magis attingere: circa uero mutabiles, nomina quoque ſæpe mutari, & magis in poſitione uerſari. Aliorum ubiq; deorũ aliæ proprietates exiſtũt: Nam aliæ quidem ſunt opifices uniuerſorum, atque ſpeciei entium ornatus'que ſubſtantificæ: Aliæ uero propagantes uitam, ac uarios uitæ uigores progenerantes: Aliæ autẽ rerum ordinem ſeruant incommutabilem, connexionem'que cuſtodiunt inſolubilem: Aliæ deniq; aliam ſortitæ potentiam, omnia ſua quadam beneficentia ſeruant. Similiter & omnis amatorius ordo, cauſa conuerſionis eſt rebus omnibus ad diuinam pulchritudinem atque formam: reducens quidem

ſequentia ad illam omnia, eicꝫ coniungens, & coniuncta confirmans, atcꝫ mox inde ſequentia replens, diuinicꝫ luminis procedentes inde dotes, per omnia radians. Hanc igitur ob cauſam in Sympoſio tradit, amorem magnum exiſtere dæmonem: quippe cum amor primus omniū eiuſmodi medij uim in ſeipſo demonſtret, ſitcꝫ medius inter ipſum appetibile atcꝫ appetens, & cauſa conuerſionis ſequentiū in priora. Vniuerſa igitur amatoria cohors in ueſtibulo cauſæ pulchritudinis cōſtituta, ad illam omnia conuocat, mediūcꝫ proceſſum facit inter amabile, atcꝫ illa quæ reuocantur amore. Quapropter totius dæmonici ordinis in ſe declarat exemplar: hanc in diuinis medietatem obtinens, quam dæmones inter diuina tenent atcꝫ mortalia. Cū igitur omnis amatoria cohors hanc inter deos proprietatē habeat, ſummitatem eius quidem unicā et occultam excogitamus, primæ & intelligibili pulchritudini copulatam, penes ſupremos deos: mediū uero proceſſum eius penes ſupermundanos deos, intellectuali conditione fulgentem: Tertium uero progreſſum eius circa mundum multifariam diſtributum, multosꝗ ordines atcꝫ uires

res ex se producentem, atque eiusmodi munera partibus mũdi diuersis distribuentem. Post enim unicum primumq́; amoris principium, atq; post tripartitam substãtiam inde perfectam, uaria iam turba refulget amorũ. Vnde chori angelorũ implent̃ amore. Turbę quinetiã dęmonũ hoc plenę deo, sectant̃ deos, ad intelligibilẽ pulchritudinẽ reuocatos. Exercitus heroũ unà cũ dæmonibus & angelis, circa pulchritudinẽ debacchantur. Omnia deniq; suscitant̃, reuiuiscunt, reuirescũt, incalescũt circa pulchritudinis ipsius influxũ. Iam uero animę hominũ inspiratione eiusmodi tactæ, & naturaliter cognatæ deo, circa pulchrũ mouent̃ assidue, atq; in generatiõis prouinciã delabunt̃, ad beneficiũ animis imperfectioribus exhibendũ, & ad prouidendum ijs quæ salute indigere uidentur. Dij quidem ipsi deorũq́; pedissequi, in habitu proprio permanentes sequẽtibus benefaciunt, & ad sę cõuertunt. Hominũ uero animæ deorsum lapsę generationemq́; tangentes, beneficã deorũ prouidentiam pro uiribus præ se ferunt. Quemadmodũ igitur alię animæ secundũ aliũ constitutæ deum, syncere prouincijs caducis præsunt, animabusq́;

hic oberrantibus, atq; aliæ quidem imperfectioribus prosunt per uaticiniũ, aliæ per expiatiões atq; sacrificia, aliæ per opem medendi diuinam: Sic & animæ quæ uitam amatoriam elegerũt, mouentur quidem à deo pulchrorum præside ad curam animorũ ingeniosorũ. A pulchritudine uero sensibus apparente ad diuinam pulchritudinẽ rediguntur, secumq; ipsis cõuocant & amatos. Animæ uero quæ ob peruersam educationem à superno munere decidunt, alioquin amatoriam nactæ naturam, simulacris pulchritudinis incidentes, propter ueræ pulchritudinis ignorantiam corporeas formas admirantur & amant, passionem propriam ignorantes. Sicut enim apud Plotinum defluxus mentis facit astutiam, atq; sapientiæ portio lapsa creat sophisticã, sic & munus amoris in peruersum incidens susceptaculum, uitam efficit intemperatam atq; tyrannicam.

Causa superior agit in opere prius posteriusq; quàm inferior, & unà cũ illa, atq; est præsentior operi.

QVæ perfectiora sunt ubiq;, & quæ rationem exemplaris habent, actiones prorsus imaginum cõprehendunt, adeò ut deteriora nulli usquã adsint cui perfectiora

quoq;

quocq; non multo prius aliquid ex se tradide rint. Quinetiam per omnes rerum ordines ipsum unum alia comprehendit, atque ante illa, & post illa, & unà cum illis agit.

Mali dæmones etiam in sacris occurrũt, & fal lunt sub prætextu bonorum.

COmpertũ habemus in expiationibus atq; sacris, ubiq; ex deterioribꝰ aliquid induere perfectionis imaginẽ, per quam animas nondum perfectas alliciat ad seipsum, à superioribusq; diuertat. Quemadmodũ igitur in cõtemplatione physica impedimentũ est uita sophistica, procliuitasq; ad illam trahens infirmiorem ab ipsa entium contemplatione, ad imaginationem caducis familiarem: sic in amatoria eleuatione turba popularium amatorum impedimentum est, simulans amatorem uerũ, & animam iunioris à bonis cœlestibus in terrena & tenebrosa detorquens. Similiter in sanctissimis quibusq; expiationibus atq; sacris, antequã ipse deus adsit palàm occurrũt dæmonum quorũdam impetus terrenorum, aspectus noui quoq; eos qui expiant perficiunturq; deturbantes, & à synceris bonis ad materiam deflectẽtes. Quamobrem dij iubent, ne prius

in illos aſpicias, quàm ſacrorũ poteſtate perſtrinxeris oculos. Sic enim aiunt diuina eloquia: Non expedit tibi illos aſpicere, priuſq́; corpus expiaueris atq; ſacraueris: quoniam illi mulcentes animas, à ſacrificijs ubiq; deflectunt. Sicut igitur in ſacris tum primum apparet diuinum, quãdo totum hoc dæmoniũ trahens animas in materiã expulerimus: ſic & diuinus amator, poſt repulſam populariũ amatorũ, occurrit amato. Item ſicut bonus cuiuſq; dæmon unũquenq; cuſtodit à pueritia, actioneſq́; omnes eius explorat & uerba, & ante parentes prouidet, & poſt parentes adeſt tanquã totius uitę gubernator aſſiduus, atq; poſt obitum dux eſt nobis ad iudices: eodẽ modo ad Alcibiadem ſe Socrates habet. Deniq; ſicut bonus dęmon nobis plurimum occultus adeſt clàm nobis ꝓuidens, & ſilentio cõſulens, & ineffabiliter nos emẽdans: ita Socrates Alcibiadi.

Intellectus in nobis ſemper agit illuminando, neq; tamen ſemper animaduertimus.

INtellectus ipſe quidem circa nos ſemper agit, ſemperq́; præbet intelligentię lumẽ, atque etiam priuſquam in conditionem labamur irrationalem. Et quando in paſſionibus

nibus uitam degimus, & passionibus quandoq; sedatis, non semper animaduertimus, sed quando à quãplurimo generationis tumultu purgati sumus, atque tranquille uiuimus: Tunc enim intellectus nobis effulget, tunc quasi nobiscũ loquitur, tunc suã nobis cõmunicat uocem, antea silentio præsens.

De bono dæmone, & de terrenis materialibusq; dæmonibus. Item quomodo unusquisq; nostrũ consideretur dupliciter, scilicet & ut simpliciter anima, & ut anima utens corpore.

SOcrates quidem ad Alcibiadem se habet ut bonus dęmon: amatores cęteri, ut materiales terreniq; dæmones: qui propellendi sunt, ut animus bono dæmoni sit magis expositus. Considerare potest dupliciter Alcibiadem, & ut simpliciter animam, & ut animam utentem corpore. Non enim idem est utrunq;, quemadmodum nec ipse per se homo, et iam gubernator homo: nec homo simpliciter, atque auriga. Omnino autem quod est imparticipabile, ab eo quod est participabile differt. Atque id quod secundũ seipsum existit, ab eo differt, quod cum alio quopiam simul iam censetur. Et denique quod exemptum est ab eo discrepat, quod coordinatio-

nem ad aliud est sortitum. Quoniam igitur Alcibiades dupliciter intelligitur, & ut simpliciter anima, & ut anima utens corpore, qua quidē ratione est simpliciter anima quędam, Socrates ad eum mentis uicem gerit: qua uero ratione est anima utens corpore, Socrates boni dæmonis partes agit. Atque idem ipse & dæmon est, ut ad hominem: & intellectus ad animam. Iam uero et quando medietatem dæmonicam reputamus, inter deos eam & homines collocamus: quando uero intellectū, in summo quidē animā ex ipso suspendimus, & corpus ex anima. Habes profectò diuisionem alteram in Symposio, ubi traditur dæmonem inter deos homines'que existere medium. Habes alteram in Timæo, dicente animam inter intellectū atque corpus, medium obtinere. Idem igitur est intellectus & dæmon: Ad animam quidem intellectus, ad animam uero humanam dæmon esse censetur.

Quomodo amor deus, nec primus est nec ultimus, & quomodo in diuinis est bonum, sapiens, pulchrum: Item fides, ueritas, amor.

AMorem domini neque in primis entium

tium, neque in ultimis collocare debemus. Non in primis, quoniam ipsum amabile superius est amore: non in ultimis, quoniam amans particeps est amoris. Oportet igitur amorē, inter amabile amantemq́; constituere: & ipso quidem pulchro posteriorē, cæteris uero quæcunq; amant priorem asseuerare. Vbinam igitur extitit ab initio? Quo pacto per uniuersa procedit, & quibus cū prodijt unitatibus? Cum igitur tres sint in dijs intelligibilibus occultisq́; substantiæ, & prima quidem obsignata sit bono, ipsum uidelicet bonum ex se intelligens, ubi sicut sacra eloquia tradunt, unitas est paterna: Secunda uero per sapiens designet, ubi prima uiget intelligentia: Tertia per pulchrum definiatur, ubi intelligibiliū est pulcherrimū, ut Timæus ait: Nimirum & tres secūdum has intelligibiles causas unitates existunt, secundum causam quidem uniformiter in intelligibilibus consistentes, effulgentes uero primum in ipso ineffabili deorum ordine, scilicet fides, ueritas, amor. Fides quidē omnia firmat in bono: Veritas autē omnem in entibus cognitionem explicat: Amor denique conuertit omnia, congregatq́; in ipsius

pulchri naturā. Eiusmodi sanè trinitas hinc per omnes deorum progreditur ordines, omnibusq; ad ipsum intelligibile irradiat unionem. Aliter autem per alios ordines se declarat, uires ubique suas deorum proprietatibus complicans. Alibi quidem est ineffabiliter, incognitéq; & unice, alibi continentiæ connexionisq; ratione, alibi tanquā perficiens atq; formās. Hic rursum intellectualiter atq; paterne, ibi motiue uiuificéq; prorsus & effectiue, illic tanquam imperans & assimilans, ibi absolute penitus atque syncere, illic multiplicate iam atq; diuisim. Amor ergo superne ab intelligibilibus usq; ad mūdana descēdit, ad diuinam pulchritudinem omnia cōuocans. Procedit & per omnia ueritas, illustrans cognitionibus omnia. Procedit fides per uniuersum, in bono singulatim omnia sistens. Hinc diuina eloquia omnia tradunt tribus his gubernari, in eisq; consistere. Quamobrem dij sacrificantes iubent deo per trinitatem eiusmodi se coniungere. Ipsa quidem intelligibilia propter inęstimabilem unitatem, medio nō indigent amatorio. Vbi uero & unitas entium est atque discretorum discretio, ibi extat & amor: colligator

gator enim est & conciliator eorũ quæ sunt post ipsum, & quæ super ipsum: Conuersor sequentium in priora, imperfectorum reductor atq; perfector.

Prouidentia percurrit per singula usq; ad minima, & interim nullis addicta.

QVi diligentiores sunt in rerum rationibus assignãdis, duo hæc elementa potissima diuinæ dæmoniacæq; prouidẽtiæ tradunt. Primũ, per omnia desuper prouidentiam ad ultimum usque procedere, ac ne minimũ quidem sui expers alicubi prætermittere. Secũdum, nihil omnino eam ex gubernatis accipere, nec eorũ natura repleri, nec eis alicubi commisceri. Nõ enim ex eo quod omnia seruet atq; disponat, admiscetur propterea gubernatis: Nam diuinam atque dæmonum naturam habet, passionibus animarum particularium non subiectam. Neque tamen dum separatim sequentia superemi net, propterea ex deterioribus aliquid inordinatum incultumq; relinquit. Imò uero ob hanc ipsam causam omĩa decenter exornat, atq; à dispensatis absoluitur. Est enim benefica pariter atq; syncera, exornatrix omniũ,

atq; ab excultis interim expedita. Per omnia currens, præsertim quia cohibita nusquam. Viri quinetiam diuini, inferioribus diligentissime prouidẽt simulatq; tranquille. Quid ergo de dijs ipsis bonisq; dæmonibus est dicendum? Nonne præsentes omnibus liberi sunt ab omnibus? Implẽtes seipsis omnia, nullis alicubi permiscent. Discurrentes per uniuersum, nusquam uitam propriã addixerunt. Nonne cõfitebimur deos suas proles amare? quemadmodum Poëtæ fingunt, Iouem amare puellam, ipsamq; Venerem. Nempe quoniã amor eiusmodi prouisor est & seruator perfectorq; & contentor rerum diuinitus amatarum. Interea et beneficus & syncerus immixtusq;, habitudine nulla ad res affect⁹ externas. Dic amabò, unde nam diuinis interdum hominum animabus, amatorium eiusmodi priuilegium obtigisset, nisi prius dijs ipsis inesset? Quicquid enim bonum & salutare cõpetit animabus, causam à dijs definitam habet. Quamobrem & uirtutum omnium corporaliumq; bonorum, uelut sanitatis, roboris, iustitiæ, temperantiæ exemplaria Plato probat præcedere penes deum. Quanto itaq; magis amatorij muneris

ijs causam principalem apud deos esse fatebimur: quippe cum amatorius hic affectus, ut Socrates in Phędro ait, diuino quodã munere sit tributus. Dij igitur deos amant, antiquiores quidẽ minores: sed prouidentię munere, minorẽ uicissim maiores diligũt, quodam uidelicet conuersionis officio. Perficere quidem deteriora & inferioribus prouidere, animabus quoq; qua ratione sunt animæ, competit. Nam et ob hoc ipsum descendunt, propter rerum generabiliũ prouidentiam curamq; mortalium. Ita uero prouidere, ut prouidens gubernatis nec misceatur, nec uelut addictus afficiatur, nec inde recipiat quicquam, deorũ proprium est dæmonumq; bonorum: & quoties contingit animabus humanis, diuina uel dæmonica largitate contingit. Solent sacerdotes in sanctissimis sacrificijs, uel per uerba, uel per ea quæ oculis ostenduntur, in admirationem stuporemq; præsentes adducere. Stupor em̃ deo animam exponere consueuit. Socrates nunquam amatoriã uitam usq; adeò rectã peregisset, nisi afflatu quodam dęmonis elegisset eam, & tenuisset electam.

Amor est medius inter amabile & amantē: est magnus dæmon omnia ligans, & quæcunq; appetunt, ipse medius primo copulat appetibili.

SAcra igitur eloquia hunc amorem domini indicant omnia colligantem, omnibus insidentem. Hic sanè si cōnectit omnia, copulat & nos dæmonū præfecturis. Hunc Diotima magnū dæmonem appellauit, quoniam medium implet ubiq; inter illa, & quę appetunt, & quæ appetunt̄. Ipsum quidem quod est amandū, gradum sibi uendicat primum, amans autem gradū tertium ab amato. Amor deniq; usurpat inter utrunq; medium, cōgregans atq; colligans inuicem appetens atq; appetendū, & implens meliore deterius. Iam uero apud intelligibiles deos atq; reconditos, primæ secretæq; pulchritudini, intelligibilem intellectū unit per uitam quandam intelligentia meliorem. Itaq; Græcorum ipse theologus cęcum illum appellat amorem. In illis autem quæ extra intelligibilia sunt, nondū illustrat indissolubilem, cunctis ab ipso perfectis. Vinculum enim unio quædā est, sed unà cum discretione permulta. Quapropter eloquia sacra huius amoris ignem appellare copulatorem solent: ab intelligi-

telligibili nanq; intellectu procedẽs, sequentia cuncta inuicem, illicq; deuincit. Conciliat igit intelligibili quidem pulchritudini deos omnes, dijs uero dæmones, nos autẽ dæmonibus dijsq; cõiungit. In dijs quidẽ subsistit primo, in demonib9 uero secũdo, in animabus aũt particularibus per processum quendam tertiũ à principijs existentẽ. In dijs rursum sup essentiã, omne nanq; deorũ genus est eiusmodi. In demonibus aũt per essentiã: In animabus deniq; per illustratiõis effectũ. Atque uidetur hic trinus ordo, trinæ intellectus potẽtiæ similis. Etenim intellectus alius quidem imparticipabilis extat, ab omnibus particularibus generibus absolutus: alius uero participatus, cuius & deorũ animæ tanq; melioris participes sunt. Alius autẽ ab hoc infunditur animabus, qui sane est ipsarum perfectio animarum. Hæc autem tria de intellectu Timeus ipse significat. Intellectui igitur imparticipabili, amorẽ dijs insitum congruum intelligito: absolutus nanque est & ille ab omnibus quæ suscipiunt eum, & illuminantur ab ipso. Intellectui uero participato, amorem dæmonicum comparato. Essentialis enim est & ipse, secq; ipso perfectus tan

quam præparticipatus intellectus & proxime insidens animabus, intellectui deniq; secundum habitū accepto. Tertium amorem illustratiōe animabus infusum reddere debes. Nec iniuria uniuersæ intellectuali differentię coniugatum consideramus amorem: Intellectu enim intelligibili primā habet occultamq; substantiam. Si enim prodijt inde, & ibi per causam est fundatus. Atqui mihi uidetur, & Plato hunc deum apud Orpheū inuenisse, eundem & amorem & magnum dæmonem illic appellatum, atq; ipse hoc hymno uidetur fuisse cōtentus. Meritò igitur Diotima magnum dęmonem appellat amorem. Et Socrates ubi de amore disputat, disputat etiam de dæmonibus.

Primo de dæmonibus communiter: Secundo de dæmonibus familiaribus: Tertio de dæmone Socratis.

DIcendum est deinceps primo quidem cōmuniter de dæmonibus, deinde de illis qui nos sortiti gubernant, tertio de dæmone Socratis. Dæmones igitur à prima uiuifica dea sortiti substantiam, atque inde uelut ex fonte fluentes, essentiā nacti sunt ani

malem

malem, & hanc quidem magis intellectua-
lem illi qui maiorem habēt perfectioremq́
substantiam: minus uero intellectualem po
tiusq́ rationalem, qui media possident. Ter
tij uero et dęmonici ordinis postrema tenen
tes, uariam magis que rationalem habent,
materialemq́ naturā. Eiusmodi igitur sub-
stantia constituti ad diuisionem deorum pa-
riter diuidunt, utpote qui ad deos ministro-
rum uice fungunt. Aliter enim respōdent,
seruiuntq́ dijs penitus absolutis, ante mun
dum cūncta exordientibus atq́ ducentibus.
Aliter uero mundanis, qui mundi partibus
proxime præsunt, qui & secundum duode-
cim deos supercœlestes distribuuntur. Hi
autem secundum omnes mundanorū deo-
rum proprietates distributi sunt. Omnis e-
nim mundanus deus, ordini alicui dæmo-
num imperat, cui propinquo suam impar-
tit potentiam. Deus nanq́ opifex uim largi
tur opificem: deus inconuertibilis incōtami-
nabilem exhibet facultatē: perfector autem
similiter perfectoriā, atq́ circa unumquenq́
deū innumerabilis est dæmonū multitudo,
eademq́ cum dijs ducibus cognomenta re-
portat. Gratulantur sanè quando Apolli-

nes, Mercurij, Ioues nominant: quippe cũ propriorum deorum proprietatẽ in seipsis exprimant. Proinde mortalia per hos dæmones diuinos nanciscuntur influxus, atq; ita plantæ & animalia fabricantur. Hæc quidem horum, illa uero illorum deorum imagines præferentia. His quidẽ è proximo dęmones ducum suorum munera largiũtur, eminẽtius uero dij desuper dæmonibus prę sidentes. Quamobrem postrema primis in passione consentiunt: Primorum enim notę sunt in postremis, & postremorum in primis causæ comprehenduntur. Media sanè dæmonum genera implent omnia simulq; connectunt, communionemq; ipsi omniũ continent, dum deorum quidem participes sunt, à caducis autem participati. Si quis itaque dixerit deum uniuersi fabrum cõtra totius ordinis in dæmonibus firmauisse, à ueritate non aberrabit. Quandoquidem & Diotima hunc eis attribuit ordinem, connectentem uidelicet diuina simulatq; mortalia, deriuãtem liquores superne fluentes, in deos sequentia omnia referentem, denique uniuersa cõplentem secundũ medietatis ipsius connectionem.

Consutat

Confutat opiniones duas, primam dicentem non esse alios dæmonas præter animas nostras à corpore solidiore solutas. Secundam Amelij, putantis dæmonas esse deos aliquos oberrantes.

NOn igitur admittemus eos, qui dæmones aiunt esse nostras animas, hac uita iam functas, in aliamq́ translatas. Nō enim decet dæmonem per habitudinem quandã cōsideratum in idem conferre, atque ipsum essentia dæmonem: neq; medictatem mundanorum omnium sempiternã ex uita quadam constituere multifariam permutante seipsam. Stat enim semper eodem pacto custodia ipsa dæmonica continuans uniuersa. Anima uero non ita suum retinet ordinem ut ait Socrates in Repub. Alijs nanq; temporibus, uitas alias eligit. Nec illos iterũ cōprobabimus, qui deorũ aliquos esse dæmonas arbitrantur, ceu erraticos deos, ut putat Amelius. Sed Platonẽ ipsum sectabimur, deos quidem dicentem dominos uniuersi, greges uero dijs dęmonum subigentem. Et ubique rationem Diotimæ cōprobabimus, medium demonibus ordinẽ inter deos mortales'que tribuentem.

De dæmonibus familiaribus. Item numerat quinque genera dæmonũ, diuersaque eorum officia.

CVm igitur dæmones in medio sint, ut diximus, constituti, primi quidem atque summi inter eos diuini sunt dæmones, dijsque frequenter apparent ob excellentẽ ad deos similitudinem. Nempe in unoquoque ordine primũ, superioris ordinis formã præfert. Etenim intellectus ex se tanquã deus occurrit, & animarũ antiquissima intellectualis existit, ideoque dęmonũ quoque supremũ genus, utpote dijs proximũ, uniforme est atque diuinum. Secundi uero post hos sunt dæmones intellectuali proprietate iam præditi, ascensionibusque & descensionib. pręsidentes, atque omnino deorũ effectionẽ declarantes omnibus atque tradentes. Tertij uero sunt dæmones, qui animarũ diuinarũ effectiones distribuunt in sequentia, cõplentque uinculũ suscipientium, inde defluxus ad illas. Quarti uniuersaliũ naturarũ uires efficaces in generabilia transmittunt, particularibusque naturis inspirãt uitã, ordinemque & rationes, & uniuersam mortaliũ effecturã. Quinti corporei quodãmodo sunt, corporumque extrema deuinciunt. Quo em̃ pacto corpora sempiterna

na cõueniẽt cũ caducis? Quomodo efficientia cũ effectibus, nisi eiusmodi medio colligãte? Natura enim eiusmodi media bonis corporeis dominañ, omnibusq; copijs naturalibus prouidet. Pleriq; uero ex eorũ numero uersañ circa materiã, uiresq; à cœlesti materia desup in materiã descẽdẽtes cõtinẽt atq; cõtexunt, eamq; subinde custodiũt, & uarietatẽ picturãq; formarũ in hac ipsa cõseruãt.

Officia dæmonũ quinq;: dæmones primi animas dijs proprijs copulant.

CVm igitur multi multiformesq; sint, ut ait Diotima, dęmones: summi qdẽ animas ꝓcedentes à patre, dijs earũ ducibus copulant. Nam unusquisq; deus ducit primo qdẽ dęmones, deinde uero particulares animas. Sicut eñ Timęus ait, deus horũ opifex, alias quidẽ animas in solẽ, alias autẽ in lunã, alias in deos alios seminauit: ij utiq; dij sunt dęmones, q secundũ essentiã sortiti sunt animas, proprijsq; eas ducibus copulãt. Atqui unaquęq; anima etsi circa suũ deũ se reuoluit, indiget eiusmodi dæmonis beneficio. Secũdi uero dęmones ascẽsus aïarũ descẽsusq; dispensant, atq; ab his electiões animis sunt ꝑmultis. Nempe ꝑfectissimę aïarũ quę sine generabiliũ cõmercio in generatione uitam

agunt, quemadmodum proprio deo uitam consentaneam elegerunt: sic & secundum dæmonem diuinum uiuunt, qui & manentes quondam apud superos eas deo proprio coaptauerat. Quamobrē ægyptius ille Plotinum est admiratus, tanquam diuino quodam dęmone gubernatum. Itaque circa animas quæ ita hic uitam agunt tanquam mox ad sublimia rediturae, dæmon idem hic est atque superne. Circa uero minus perfectas, alius quidē est ipse secundū essentiā dęmon, alius autem qui uitam nuper æditam comitatur.

Tribus modis dicitur dæmon, aut essentia, aut cōparatione, aut habitudine quadam.

SI hæc recte posita sunt, nemo iam admittet animam nostram rationalem dæmonem esse dicentes. Dęmon enim aliud est quam homo, ut Diotima tradit, dæmonas inter deos hominesque disponens. Quod et hic Socrates ipse significat, ubi contra causam humanam, causam dæmonicā diuidit, dicens, Nō humana quidem causa, sed dæmonicū obstaculum me detinuit. Homo autem est anima utens corpore. Nō igitur dæmon idē atque anima rationalis est putandus. Iam uero & hoc manifestū est, ubi Plato in Timæo

dæmonem

dæmonem ait animalis in nobis rationẽ con stitutam esse. Veruntamen hoc usq; ad comparationem quandã nobis est admittendũ. Alius enim est ipsa essentia dæmon, alius cõparatione dæmon, alius habitu uel habitudine dæmon. Vbiq; em̃ quod proxime præest in quodã dęmonis ordine ad inferius sese habens, appellare dæmonem cõsueuerunt: quo usu Iupiter apud Orpheũ, Saturnum patrẽ dæmonem appellauit. Et ipse Plato in Timæo dæmonas nũcupauit deos illos qui generationẽ è propinquo disponũt, ubi ait: De alijs uero dæmonibus tractare, eorumq; generationẽ in lucẽ ædere, maius est q̃ ferre humanũ possit ingeniũ. Comparatione utique dæmon est eiusmodi, q̃ uidelicet proxime unicuiq; prouidet, etiã si deus sit, ac etiã si deo sit inferior. Habitudine uero quadã dæmon dicitur animus, qui similitudine quapiam ad genus dæmonicum mirabiliore, q̃ secundum hominem actiones ędit, totamq; uitam suam suspendit ex dæmone. Hac arbitror ratione Socratem in Republica, dæmonas animos appellasse, qui uitã bene transegerint, & in meliorem translati sint sortem, locaq; augustiora iam colant. Ipse deniq; se-

cundum essentiam dæmon, neque propter habitudinem ad sequentia, neque ob aliquã ad aliud similitudinẽ appellatus est dæmon, sed hanc per seipsum proprietatem est sortitus, atque in existentia quadam uiribusque proprijs, modisq; differẽtibus actionum est distinctus. Omnino uero anima quidem rationalis in Timæo, dæmon animalis est appellata. Nos autem ipsum hominis dæmonem perscrutamur, non dæmonem animalis: atq; eum qui rationalem dirigat animã, non instrumentũ duntaxat illius: eum rursus qui tandem animali soluto, animam perducat ad iudices, quemadmodum Socrates asserit in Phędone, quando animal quidem nõ est amplius, dæmon aũt unũquenq; ducit ad iudicem: Dęmon inquam ipse qui sortitus fuerat & uiuentẽ. Si enim eũ ipsum uiuentẽ nactus est dæmon, & quem post obitum iudicio sistit, nimirum hominem uidelicet, nõ animal solum nactus erat. Quinetiã desuper exordiens atque imperans, constitutionem nostram gubernat totam.

Contra dicentes dæmonẽ esse uel partẽ animæ operantẽ, uel partem ei præpositam.

SEd neq; etiam probandi sunt, si qui anima

ma rationali dimissa, dæmonem esse dicant ipsum quod operaт̃ in anima, ceu in uiuentibus quidem secundum rationem esse dæmonem rationem: sed ira uiuentibus irascibile: cupiditate, cõcupiscibile. Neq; rursum audiendi si qui dixreint dæmonẽ esse quod in ipsa uita nostra ei quod operatur proxime præsidet, ceu iracundis rationẽ, libidinosis iracundiæ potestatẽ. Principio dicere dæmonas esse partes animę hominũ, est humanam uitam nimium admirantium, neq; probantium Socratem in Republica, post deos & dęmonas disponentem genus heroicum & humanum, increpantemq; poëtas, quod heroas nihilo meliores hominibus introducant, sed passionibus similib. mancipatos. Socrates igiт̃ talia increpãs procul admodũ ab hac erit opinione, ut dęmonas qui heroibus pręstãtiores sunt, inter animę partes uiresq; constituat. Ex his nanque sequitur, ipsa per essentiam meliora intus accipi, ad deteriora cõplenda. Præterea uitarũ mutationes, uarias dæmonũ mutationes adducẽt. Auarus nanq; in ambitiosam uitam sæpe mutatur. Ambitiosus in habitũ recta opinione uiuentem, hic in habitũ scientia præditũ. Dæmon

igitur aliàs similiter, alius erit. Nam pars ipsa agens in anima, aliàs existit alia. Si igitur uel hæc ipsa pars operãs, uel pars huic proxima præsidens dęmon fuerit, nimirum unà cum humanæ uitæ mutationibus dæmones pariter mutabuntur: atq; in eadem uita plures idem animus dæmones nanciscet̃: quod fieri nullo modo potest. Nunquam enim anima in eodem uitę curriculo mutat dæmonis præfecturam, sed idem dæmon est ex ipsa genitura, usque ad iudicis uitæ præsentiam nos gubernans, quemadmodum Socrates asserit in Phædone.

Dæmon non est particularis intellectus, sed substantia differens ab intellectu, posita in latitudine animarum.

PRoinde qui intellectũ particularẽ idem esse putant atq; dæmonem nos sortitũ, non recte mihi uident̃ intellectualem proprietatem cum substantia dæmonica cõfundere. Omnes enim dæmones in animarum latitudine continentur, animisq; diuinis posteriores existunt. Intellectualis autem ordo aliud quiddam est quàm anima, neq; eandẽ essentiam uel potentiam, uel actionem eandem nacta sunt. Præterea intellectu quidẽ animæ perfruuntur tunc demum, quando

ad

ad ipsum conuersæ fuerint, lumenq́ inde susceperint, suamq́ illi cõiunxerint actionem. Dæmonis autem præfectura potiuntur per omnem uitam, totumq́ uictum, atque per omnia quæ uel à fato proficiscũtur uel prouidentia. Ipse nanq demon est, qui omnem uitam nostrã regit, electionesq́ nostras ante generationem factas implet, donaq́ fatalia, & munera ducũ atq deorũ. Quinetiam illustrationes à prouidentia suggerit atq dimetitur. Iam uero nos tanquã animæ quædam à solo intellectu pendemus: ut autẽ animæ utentes corpore egemus & dæmone. Quamobrem Plato intellectũ quidem gubernatorem animæ nuncupauit in Phedro, demonẽ uero passim hominũ speculatorem atq curatorẽ. Atqui nemo recte cõsiderãs, aliam quandã unam & nobis proximã prouidentiam inueniet ad nostra omnia pertinentem, præter dæmonicam prouidentiam atq curam. Intellectus enim ab anima rationali participat̃ ut diximus, à corpore uero nequaquam. Natura participatur à corpore, ab intelligentia minime. Anima rationalis iracundiæ quidẽ & concupiscentiæ dominatur, in rebus uero fortuitis non habet

imperiũ. Dæmon uero ſolus omnia mouet, cuncta gubernat, noſtra omnia excolit atq; diſponit: enimuero rationẽ perficit, perturbationes temperat, naturã inſpirat, corpus continet, fortuita ſubminiſtrat, fatalia complet, prouidentiæ dona largitur: Vnusq; hic exiſtit uniuerſorũ quæ in nobis & circa nos ſunt, rector, totius uitę gubernacula tenẽs.

Tria de dæmone Socratis, primum quod eſt etiam deus, ſecũdum quod per uocem apparet, tertium quod reuocat, non prouocat.

DE Socratis dæmone conſideranda nobis ſunt tria. Primũ quod appellat̃ & deus, ut hic & in apologia patet. Secundum quod per uocẽ dabat Socrati ſignũ, quod in Theage apparet & Phædro. Tertiũ quod reuocabat Socratem nõ prouocabat, quod teſtatur apologia. Principio animarum diuinarum, quæ intellectualem uitam elegerunt, dęmones ſunt diuini, in dæmonum quidem genere ſummi, deorũ uero participes ante omnes. Sicut enim in dijs eſt dæmon, ſic & in dęmonibus eſt & deus. Sed ibi quidẽ ſubſtantia eſt diuina, proportio uero dęmonica: in dæmonibus aũt proprietas quidẽ dæmonica, proportio uero diuinam dęclarat eſſentiam.

tiam. Adeò enim cæteros dæmonas antecel lunt, ut dij frequẽter appareãt. Meritò itaq; Socrates dæmonem suum appellat & deũ, tanquam ex dæmonum ordine summum. Quapropter perfectus Socrates erat, tali ui delicet dæmone gubernatus, & ad eiusmodi sui dæmonis normam sese dirigens. Proinde quantum ad illam dæmonis uocem spectat, attende. Socrates sanè primo quidem per intelligentiam scientiamq; rerum separatarum inspiratione dęmonis fruebatur ad diuinũ amorẽ assidue reuocante. Secũdo uero & in uitæ negocijs dirigebat prouidentiã suam erga deteriores, atq; secundũ ipsam dęmonis actionẽ, non intelligentia siue cogitatione tantũ, neq; solis uiribus opinãtibus, lumen accepit inde procedens, sed ipso quoq; spiritu, dum per totam eius uitam inspiratio illa dæmonica repente procederet, ipsumq; sensum iam moueret. Constat enim eadem actione nobis desuper imminẽte, aliter quidem rationẽ, aliter imaginationẽ, aliter uero sensum dato munere perfrui, & unũquodque eorũ quę nobis insunt propria quadam cõditione à dæmone moueri atq; pati. Non extrinsecus igitur passiue uox in Socratem

incidebat, ſed ex intimis inſpiratio per animam totam procedens, & uſq; ad ſenſuum inſtrumēta progrediens, poſtremo uox euadebat, in notitiam uidelicet ueniens, nō tam ſenſu quopiam, quàm cōſenſu. Tales enim à bonis dæmonibus atque dijs illuſtrationes contingere ſolent.

Dæmones alij ſub alijs dijs ordinati, diuerſa inter ſe habent officia.

QVod aūt de Socratis dæmone dictum eſt, reuocare uidelicet nō prouocare, non omnibus dæmonibus noſtris eſt cōmune beneficiū. Ergo Socràtis ingeniū & charitate ergo homines communiter plenum, & ultrò ad beneficia promptū, dæmonica exhortatione non indigebat. Dehortabatur tamen eum dæmon quoties uel importune uel ineptos ad diſciplinam ſuam aggrederetur: freno uidelicet potius quàm calcaribus indigentem. Præterea dæmonum alij purgatoriam & incōtaminabilem poſſident poteſtatem, alij uero genitricem, alij perfectoriam, alij opificem, atq; omnino ſecundum deorum proprietates, uireſq; ſub quibus ordinati ſunt, diuiduntur. Iam uero ſecūdum eorum ſubſtātiam ſinguli clientibus ſuis ad

beatam

beatam uitam patrocinãtur, alij quidem ad deteriorũ curam nos mouentes, alij uero ab actionibus retrahentes externis. Videt̃ itaq; Socratis dæmon proprietatẽ huiusmodi nactus, purgatoriam inquam & incontaminabilis uitæ causam, at sub hanc Apollinis potentiã ordinatus prȩsidentem uniuersæ purgationi, uirtute scilicet uniformi. Hac ergo uirtute dæmon à cõmertio uulgi nimio segregat, colligitq; ipsum ad animi penetralia, & actionem à deterioribus segregatã. Nempe sicut apud Orpheum Apollo præest Bacho, reuocãs eum à processu in titanicã multitudinem, sic & Socratem eius dæmon, qui pedissequus est Apollinis. Intellectus enim noster est numinis Apollinei proles.

Substantias numinũ & animorũ cognoscere, est intellectus perfecte purgati: cõmuniter uero per actiones eorũ cognoscimus potẽtias, per has auguramur essentias.

INter hæc Alcibiadi Socrates pollicet̃ dæmonis non substantiam, sed potentiã notam fore. Ait enim diuinus Iamblichus, substantias quidem dæmonum & communiter omnium nobis superiorum, cõtemplari nobis difficilimum esse, nisi intellectum habuerimus perfecte purgatum. Quãdoquidem

& animæ essentiã non unicuiq; facile. Solus ergo Timæus omnem eius essentiã declarauit. Qualis em̄ est, omnino diuina longaq; expositione indiget, qua declaretur, ut Socrates ait in Phædro. Potentias autem numinum facile est explicare. Nam ab actionibus, quarũ proxime matres sunt ipsæ uires, eas ipsas potẽtias præsentimus. Media nanque inter actionem & essentiã potentia est, producta quidem ab essentia, actionem uero producens. Præterea ipsa potentia maximam cum dæmonibus familiaritatẽ habet. Vbique enim potentia dæmonis instar medium obtinet: & in rebus quidem intelligibilibus, patrẽ intellectũq; coniungit. Potentia enim est simul cum patre, intellectus autem existit à patre. In rebus autẽ intellectualibus cũ essentijs copulat actiões. Actio nanq; est potentiæ proles, essentia uero potẽtias ex se parit. Numina igit̃ inter nos deosq; media, proprie per nomen potẽtiæ designant̃, ubique medium possidentis: Vera enim essentia uerumq; esse penes deos existit. Potentia uero dijs rite ministrans, in dæmonibus habet locũ. Actio deniq; & effectio, per eorũ potentiam progressa, foras uersat̃ in nobis.

Cognitio

Cognitio futurorum contingentium, est apud superos certa atq; necessaria.

DIuinus Iamblichus atq; dux ille noster ita quærũt atq; soluũt. Quomodo nõ est absurdũ ex natura rerũ cognoscendarũ differẽtias cognitionũ determinare, atq; nõ contrà, scilicet cognitionum siue cognoscentium differentijs cognoscenda diuidere, ita ut quod per essentiam æternũ est atq; diuinum, æterne atq; diuine cuncta cognoscat: quod humanum est, cognoscat humane: q̃d sanè indiuiduum est, nimirũ & indiuidue, uel quæ diuidua sunt anticipet: quod æternum super tempus etiam temporalia, quod rationale irrationalia quoque rationaliter. Ex his itaq; patet deos atque dæmonas cognoscere indefinita definite, instabilia stabiliter atque firmiter. Nónne uidemus, multa inferioribus nostris incognita, nobis interim esse nota? Irrationalia enim uniuersalis ipsius naturam apprehendere nequeũt, nos autẽ colligere possumus. Quidnam igitur ulterius admiramur, quæ nos ambigua & fallaci cognitione cõijcimus, hæc superos firmiter comprehendere? Non enim nostra debilitas est illorũ potentiæ iudex, quemad

modum neq; irrationale nobis inferius, habet rationis nostræ iudicium, quamuis irrationale quod est in nobis uel extra nos, nostram intelligentiam moueat. Cur nō absurdum sit, cōiecturalem quidem futuri præsentionem alicubi reperiri, stabilem uero determinatamq; & indubiam, inueniri nusquā? Ipsa nanq; natura rerum non potest ab imperfectis, ab impuris, à rebus cum contrario mixtis exordia ducere. Si autem futuri coniectio est ignorantiæ particeps, neq; constat, ubi nam ipsa est per se futuri notitia? Vbi purum ipsum, à quo quidem & quod posterius est, & illius cupidū, substantiam est sortitum, nisi apud superos?

Superi nobis bene consulunt, etsi præuideant nos non obtemperaturos eis.

APollo Pythius Laio respondit, consulens ne filium generaret, alioquin dæmonum uiolentiæ subditum. Præuidebat tamen interea Laium oraculo nō obtemperaturū, sed Phoebus tanq; bonus proposuit ei uitæ melioris electionem. Et Laius sane ille quidē nō errauit, sed propter propriā ignorantiam, futuris est periculis circumuentus. Omnes quidem probi uiri actiones, ad ipsa

sui

sui intima uergunt. Itaq; si benefice atq; diuine fuerit operatus, finem iam suũ habet, in actione uidelicet propria cõstitutum, etiã si extra nihil fuerit inde perfectum. Similiter & circa nos sæpe dæmones operant̃. Proinde diuina frequenter inferioribus uidentur occurrere, atq; præcurrere, interim è suis sedibus nõ discedẽtia. Sed dum in seipsis permanent, propter aptitudinem suscipiẽtis uidentur accedere. Nam & in deorum inuocationibus, & occursibus sponte factis, accedere ad nos quodãmodo uidetur ipsa diuinitas, nobis uidelicet profectis ad ipsam. Mos Pythagoreis erat per signa in corpore constituta, uenientes ad eos iudicare, utrum ad meliorem uitam apti forent, nec ne. Natura enim ipsa quæ animis confingit corpora, instrumenta eis congrua subministrat, imaginesq; animarum in corporibus indicat, per quas & animarum ingenia in hac arte periti deprehendere possunt.

Regula dialectica de propositionibus necessarijs atq; contingentibus.

PEriti in dialecticis dicere solent, etiam si quis decies mille ꝓpositionibus necessarijs usus fuerit, unicã uero interseruerit con

tingentem, cõclusionem omnino deteriori similem euasuram. Similiter si ipsum quod à nobis cognoscendũ est, habeat penes se aliquid materialis instabilisq́ꝫ naturæ commixtũ, ꝓculdubio efficit ut nostra de hoc ipso cognitio indefinita sit & ambigua. Cognitiones enim instabilium rerum, nõ sunt à redargutione securæ, sed per assimilationem quandam uix talia cõprehenduntur. Talis autẽ est & naturalis uirtus: quia ubiq́ꝫ quod imperfectũ est, tanq́ꝫ materię cognatum facilime permutatˢ. Ipsa per se sufficientia primũ est penes deos. Boni nanq́ꝫ sunt dij, atq́ꝫ superessentiales bonitates quędam, et entium omniũ plenitudines, per quos & cæteris omnibus sufficientia cõpetit intellectibus, animis diuinis, dæmonibus, nobis. Et alia quidem participatione quadã sufficientia sunt, dij aũt ipsa substantia. Quãobrem cõmunis immutabilisq́ꝫ sentẽtia beatitudinẽ designat sufficientia. Quibus enim cõpetit habere se bene, eisdem sufficienter habere se cõuenit.

Anima rationalis à primo opifice mundi, irrationalis à dijs iuuenibus: ideo illa est hac nobilior.

ANimã in nobis rationalem, anima irrationali nobiliorẽ esse dicimus, quoniã illam

illam quidem primus mũdi opifex procreauit, hanc autẽ dij iuuenes produxerũt. Huius sanè generositatis, ipsa familiarum nobilitas est imago, quæ tamen ignobilitatem habet admixtam, uicissimq́ mutať. Stabilis autem & sempiterna generositas animarum à dijs duciť, circa quos olim satæ dicũtur, atq; à diuinis potentijs, sub quibus ordinatę fuerunt. Nobiliores em̃ animæ sunt, quæ subliniorem deorũ pedissequæ sunt, atq; à maioribus potentijs dependentes, secundũ distributionem in uniuerso dispositã. Idem quoque de ciuitatibus assero. Desuper enim secundũ sortes, differentia ad animas usq; descendit. Atq; dicimus deos quidem alios esse igneos, alios æthereos, alios cœlestes, alios postremo terrenos. Rursum animarũ, alias esse ex sphæra solari, alias mercuriali, alias uero lunari. Atq; est eiusmodi secundum loca distributio animarũ talis, ut ea reuera gloriari quis possit. Non autem nobilitas secundum terrenos genitores & urbes.

Perfectiores animæ sublimioribus dijs dæmonibusq́; circa illos accommodatæ fuerunt atq; uicißim.

SOcrates inter hęc designat differentiam bonorum dæmonum nobis secundum

essentiam præsidentiũ, atq; potentias quas sortiti sunt in mundo. Item animarum perfectiores quidem potentioribus subiectas esse dæmonibus, ab eisq; seruari, atq; ut expedit ubiq; dirigi: imperfectiores autem inferioribus subesse dæmonibus. Sicut em̃ circa deos animæ pro dignitate sunt satæ, sic etiam sub dæmonibus rite sunt ordinatæ. Et quemad modum deos duces, sic & dæmonas curato res, pater ille faberq; mundi, traditur animis pręfecisse. Quapropter Socrates curatorem sui, appellat præfectum sibi dæmonem atq; deũ, manifeste asserens Alcibiadi hunc dun taxat esse uerum hominis curatorem, qui sit & beatitudinis autor propter eius mirabilẽ potestatem: quod sane nullus hominum no bis efficere ualeat.

Ordo rerum exigit, ut post idealem causam sint res semper ideæ participes stabilesq; omnino, deinde res ordinatæ semperq; mutabiles.

AMor à corporea pulchritudine pendens mutabilis est, quoniam est & illa mutabilis. Nefas uero est effect9 alicubi con ditionem supergredi causarum, atq; meliores illis euadere. Nam & ubi causę sunt ordi natæ, sæpe effectus inordinati nascũtur: ubi stabiles

ſtabiles cauſę, exitus ſæpe mobiles: ubi deter minatę, frequenter indefinitę cõtingunt. Igi tur multo magis ex cauſis ſtatu ordineq́ꝫ ca rentibus, effectus ordinis ſtatusq́ꝫ expertes eueniunt. Series uniuerſi deſuper per eiuſ-modi gradus deuenit ad extrema, quæ tan-dem talia ſunt, quæ ꝑmutari poſſint, ſibiq́ꝫ ipſis naturalẽ uendicare mutationẽ. Quem-admodum circa iuſtũ, aliud quidem eſt pri-mo iuſtum, ipſumq́ꝫ iuſtum neqꝫ participa-tione tale: aliud autẽ illius primo particeps, quod & ſemper eſt particeps: aliud denique aliquando quidem particeps, aliquando ue ro à participatione cadens. Neque enim fas erat ipſum iuſtum ſterile permanere, nulli prorſus quicq̃ꝫ ſuæ proprietatis impartiens. Nullum ſanè primorũ eſt eiuſmodi, ſed ſte-rilitas ipſa ſoli materiæ tanquam rerum infi-mæ cõpetit. Neqꝫ rurſum fas erat quod pri-mum alijs participandũ fuit, participari pri-mo ab eis, quæ ſolum quãdoqꝫ participant. Nam ab ipſo quod ſimplex penitus immu-tabileq́ꝫ cõſiſtit, hoc certe quod compoſitum eſt atqꝫ mutabile, nimis eſt alienũ, ideoq́ꝫ me dio quodam uinculo indiget ad illius conta-ctum. Nec iterum quod participatum eſt ab

eis, quæ inde semp illustrari possunt, oportuit usq; ad hæc ipsa duntaxat suũ sistere munus, ne in uniuerso sit extremũ hoc ipsum, quod principijs, semper est suspẽsum. Oportet igitur triplicẽ sicut diximus ordinẽ constituere, non solũ circa iustũ, sed circa pulchrũ, æquale, simile, et species deniq; rerũ omnes.

De opportunitate qua cõmunio bonorũ ubiq; perficitur.

QVẽadmodũ dij curatiões morborũ, id est peccatorũ animis, & fruges opportunis tẽporibus adhibẽtes, beneficio eas afficiũt, sic & uiri diuini oportunitatẽ quęrũt ad disciplinam. Sed dij quidem intellectuali diuinaq; forma opportunitatũ mensuras ipsi determinant, homines autẽ eas scientia prosequunť. Sunt & qui inter homines ex inspiratione dæmonica eas aucupantur. Bonorum nanq; dæmonum præsentia familiaritasq;, præcipuam uim habet in nobis ad opportunitatem infallibiliter ubiq; captãdam, q̊d & Socrati contingebat. Iam uero quemadmodũ locus unicuiq; corpori ab ipsa natura proprie destinatus est, sic & temporis partes alię alijs conueniũt actionibus. Et quẽadmodum totius mũdi quidã circuitus sunt fœcunditatis sterilitatis ue causæ animaliũ atq;

plantarum

plantarũ, ita singulis actionibus aliud conuenit, aliudq́; tẽpus ad actionẽ hanc aut illam perficiendã. Eiusmodi uero tẽpus est actionis cuiuslibet opportunitas, tanquam bonũ atque finem agentibus afferens & effectis. Quapropter Pythagorici primã quoq; causam à qua omnibus bonum adest, opportunitatem ipsam nominauerunt, quippe cum omnibus ut perfecta sint, largiat̃. Tali quadam occasione Socrates per dæmonem ad Alcibiadẽ fretus est, accedens ad eum nonnulla dicturus, quando & Alcibiades cogitabat ad eum proficisci, eadẽ rogaturus. Vniuersa enim hũc in modũ inuicem coaptant̃, omnibusq́; ita cõmunio bonorũ ubiq; perficitur, dum uidelicet causę quidẽ perfectoriæ ad tradendũ promptissimæ sunt: susceptura uero ad participationẽ expergiscunt̃. Et illæ rursum potentiam porrigũt perfectoriam, hæ autẽ potentiã aptitudinis à natura susceperũt. Duplex enim potentia est, altera quidem agentis, altera patiẽtis. Et illa mater est actionis, hæc uero perfectionis est susceptaculũ. Atqui oportet tum quod effecturũ est exuberãs in se esse, atq; ad agendũ ita promptum, ut etiam si suscepturũ subsit nullum,

ipſum tamen per ſe ſit perfectum, atq; ultrò motum ſit ad dandũ. Tum etiã quod paſſurum eſt, ad participationẽ gliſcat, ſeq; ipſum perfectoriæ admoueat poteſtati, atq; etiam ſi illa non adſit, tamen per aptitudinem ſummam ad participationem fuerit experrectũ. Cum enim duæ ſint cauſæ, aliæ quidem immobiles & omnibus ubiq; præſentes, aliæ uero mobiles, & aliquãdo præſentes perficiendis, aliquãdo uero diſtantes. Et intelligibilia certe ſimiliter ubiq; adſint, omnibusq; ſemper eodem modo ſua munera largiantᷣ, ſenſibilia uero adeſſe participãtibus, uiciſſimq; abeſſe poſſint, quemadmodũ Sol nunc adeſt, impletq; lumine, deinde diſcedit. Cum inquam ita res ſe habeant, quando aptitudo quidem ineſt participaturo ad aliquam immobilium cauſarũ, tunc & hæc adeſt ſimul, & efficientis cauſæ munus abſoluitur. In talibus enim ſola ſubiectorum ineptitudo ſolet munera prohibere: Quoniam quæ traditura ſunt & ſemper tradunt, et ſunt ſemper ubiq; ſimiliter. Quod igitur euaſit aptum fit & cauſæ ſubitò particeps. At quando ad aliquam mobilium cauſarum aliquid fit paratum, ſæpe etſi hoc expoſitũ eſt, quod tamen traditurum

traditurum fuerat, abest. Oportet enim hoc & nuper adesse, quandoquidem locũ requirit ad dandum. Omnino uero quemadmodum diximus, necesse est per omnes bonorum cõmuniones hæc duo præcedere, tum datoris perfectoriam potestatem, tum consummatam aptitudinem suscepturi, atq; largitoris perfectionẽ cum suscipientis præparatione cõcurrere, & unà cũ eiusmodi concursu ipsam efficientem causam, patienti secundũ essentiam superferri: cõcursum quin etiam eiusmodi nõ esse fortuitum. Neq; ab inordinatis, & rebus non coordinatis obtingere solet aliquid ordinatum, quemadmodum quæ casu inuicẽ confluunt: sed necessum est conspirationẽ talem alicubi quidem per naturã fieri, alicubi uero per intellectũ. Item alibi à causa quadã dęmonica, alibi potius à diuina. Hac sanè conditione Socrates cũ Alcibiade opportune concurrit ad idem. Huius autem opportuni cõgressus, bonus dæmon causa extitit, opportunitatẽ Socrati cõueniendi determinans. Ipsa nanq; opportunitas desuper à diuinis exordiens, usq; ad extrema progreditur. Et alia quidem opportunitas est à dijs determinata, alia uero dæ-

monica: Fatalis alia, alía uero fortuita. Fortuna enim, ut inquit, opportunitasq́ꝫ, omnia humana gubernant.

Quæ attentius in patria uideras, eorum imagines hic ante alia sequeris.

ANimæ nostræ hic peruagant̃ circa imagines eorum quæ in patria uiderãt, & ad eas imagines magis afficiuntur, quorum exemplaria illic attentius contemplatæ fuerant. Aliæ nancꝫ animæ alijs sunt accõmodatæ spectaculis, ideo aliæ alijs imaginibus incumbũt: Eorũ enim quæ illic inspexerant similitudines amant. Quæcuncꝫ uero magni Iouis insuper pedissequæ fuerunt, unáque cum illo circũiuere, ordinem habente ducalem inter duodecim principes uniuersi, hæ profectò secundũ speciem sui dei, etiam huc profectę, imperiosam uitæ speciem appetũt, & quod re uera imperiale est ignorant: Apparentem uero principatũ, inter imagines prosequuntur. Atque si sapientes nactę sint præceptores, affectus eiusmodi eis peruenit ad salutem, per quendã ad cœlestia reditũ. Sin autem inter imagines moras traxerint, desinunt in tyrannidem. Hinc ait in Republica

blica Socrates, animas nuper profectas è cœlis, imperiosas potissimũ eligere uitas. Cum enim pauloante unà cum dijs cœlestibus circũuenerint inspexerintq́ uires eorũ omnibus dominantes, affectant ipsę quoq; uitam eorum similem cæteris imperantem. Et plurimæ quidem affectu eiusmodi abutuntur, recte uero utuntur admodum paucæ. Præstantissimã quidem uitam Plato ponit contemplatiuam, secundã ambitiosam, tertiam uoluptuosam uel auaram. Cõtemplatiuam quidẽ eligũt animæ uenientes cœlitus, educatæq́ rectissimæ. Ambitiosam quoque ueniẽtes è cœlo, sed educatę deterius: reliquas uenientes è terris.

Naturalis in cunctis sententia est, deos animarum occulta cognoscere.

OMnes homines naturaliter ꝑ intimas cogitationes suas & passiones et appetitus ad deos loquunt̃, persuasi uidelicet per immutabiles anticipationes ipsam diuinitatem omnia nosse, ipsa etiam animarum occulta momenta. Omnis certe copula cõmunioq́ ratione cõfecta, indiget præsentia dei. Quid enim aliud & multa unit, & congregat segregata, nisi diuinitas?

Deus prouidentia sua nostrum cõfirmat arbitrium.

DIi animabus uitas proponunt, et eisdẽ postquam elegerint quęcunque electæ uitæ coueniunt, certa sorte determinant, atque ita libertas arbitrij in media prouidentia continetur, mouetur que & determinatur inde, & in medio uertit. Hęc manifeste in Republica describunt, ubi propheta uitas proponit animis, ex genibus Lachesis sortes accipiens, atque clamans inter animas, O animę diurnæ &c. Et propositio quidem per medium prophetam fit à Lachesi. Electio uero circa uitas ibi propositas, ipsarum iam est animarum. Iam uero propheta illic animarum electiones in seipso cũctas anticipans, ita demum sortes proijcit. Profectò res ipsa quæ instabilis & indefinita uidetur, semper in superioribus perfectioribusque, secũdum unũ terminũ, & stabiliter & ordinate ante comprehenditur.

Tres Platonis sententiæ.

EX Platonis uerbis hic tria colligimus. Primũ, ipsum male esse, omnino deterius iudicandum quàm non esse. Secũdum, separationem animę à corpore, liberare nos à malis quæ uersantur in regione caduca, & ab impe-

ab impedimentis quę hic cōsecutionem conuenientis finis impediūt. Tertium, ipsos animarū appetitus ad uitę formas ualere quam plurimum, neque nos esse tales, ut ab externis duntaxat formemur atque moueamur. Ex nobis eṁ ipsis electiōes promimus, per quas uitam agimus.

Superi sententia certa tenent, quæ in rebus sunt incerta.

ACcipies hinc sententiam admirandā, quæ uidelicet præstātiora sunt uniformiter, ubiq; anticipare deteriora: at uero deteriora potentiæ superiorū nō æquari. Item cognitiones superiorū in seipsis, deteriorum actiones firmiter cōprehendere. Cognitiones autem inferiorū, totam superiorū actionem cōprehendere nūquam posse. Quod superius est, nihil à deterioribus in se accipit: quemadmodū neq; cœlū, ex mutatione accipit aliquam sublimarium passionem. Neque immobilis causa ex motu mūdanorum mūdanum aliquid intromittit: nec omnino quæ sunt ęterna, ex rebus agentibus temporaliter quicquam in seipsis admittunt. Hæc denique quod necessarium est, dum cuncta cognoscit, mutationem sustinet, in eo etiam cognoscendo quod est contingens.

Argumentatio duplex per negationem & affirmationem: Illa resoluit, ista componit, & utraq; cum ipsa natura animæ congruit.

SI Alcibiades assignare nequit tempus in quo putauerit se nescire illa de qbus nũc cõsultat, certe nec illa quæ sciuit aliquando, nec à præceptoribus didicit unquã. Quod si neq; quæsiuit neq; accepit ab alijs, profectò nec didicit nec inuenit. Si nec didicit nec inuenit, meritò neq; nouit. Si nõ nouit, nõ est bon9 iudex, in quibus assignare nequit tempus, quãdo se nescire putauerit. Vides profectò quemadmodũ si hoc pacto disputatio producat̃, tum quidẽ cõpositione, tum uero resolutione procedimus. Affirmatiua quidẽ cõpositione, negatiua uero resolutiõe dicentes. Hæc autem scilicet compositio atq; resolutio prorsus naturæ animæ conuenit, quæ quidẽ à perfectioribus ad deteriora per compositionem rationum, & appositionem alienorum quorundam indumentorũ labitur, quousque in densum hoc solidumq; uinculum includatur. Vicissim uero ad excelsa resurgit per resolutionem expulsionemq; eorum, quæ ab ipsa eius natura dissentiũt, donec euadens nuda, ut sacra tradũt eloquia,

speciebus

ſpeciebus omnino ſeparatis à materia coniungatur. Quamobrem argumentatio per affirmatiua procedens, à perfectioribus ad imperfectiora deſcēdit. Procedens uero per negatiua, uiciſſim.

Ipſum bonum quãuis eſſentiam intellectualem supereemineat ſolum, tamen ad infimum uſq; ſe porrigit.

IPſum bonum tanquam ſuper naturã intellectualem in ſe conſiſtens, ſi dictu fas eſt, uſque ad poſtrema deſcendit, illuſtrans omnia atque conſeruans, exornans'que, & interim ad ſe conuertens. Primo quidem, ipſis uere exiſtentibus adeſt: Secundo, diuinis animis: Tertio, numinibus humano generi præſidentibus. Quarto, noſtris animis, atque deinceps animalibus & plantis, omnibus'que corporibus: ipſi denique informi materiæ, infimæ rerum fęci. Ipſum profectò bonum clàm ineffabiliter'que ante omnem ordinem, proprium munus exhibet omnibus: hæc autem illud ubique participant, aliter atque aliter ſuo quęlibet ordine. Et quatenus unaquæque naturaliter apta ſunt, bonum inde reportant. Hæc quidem debi-

lius, efficacius illa: hęc uniformius, illa magis conditione partibili. Hæc insuper sempiterne, mutabiliter illa. Res nanque diuiniores, quemadmodũ indiuiduã habẽt essentiam, sic & bonũ indiuisum possident & unitum. Quę uero à principijs longius discesserunt, in distantia quadam & diuisione iam posita, bonum proprium comparãt. Quapropter talia cœtu quodam ad idem cõtendente mutuaq; cõspiratione penitus indigẽt, ut quandoquidem unumquodq; nõ habet sufficientiam quod est elementum boni, saltem per cõmunionem mutuam suppleat naturę defectum, atq; ita debilitatem suam diuisione factam, conspiratione corroboret. Hac utiq; ratione homines singuli seorsum debiles, in commune ad consilium congregantur, diuisam ita mentem inuicẽ copulantes, & quasi è scintillis multis, lumen unum accendere contendentes. Ipsa quidem multitudo nunquam per seipsum sibi cõmuniter cõferens cõpararet, nisi circa unum aliquid in ea pręualens, simul ordinaretur. Hoc enim circa omnem rerum ordinem contemplari licet, multitudinem scilicet ubiq; uni cõgenitam esse, atq; per cognatum unum reuocãdam

ad

ad unitatem ipsam penitus absolutã. Ipsum diuinũ bonũ ideo cunctis sui inseruit appetitum, ut p hũc bona nobis impertire ualeret.

Mercurius est autor nobis inuentionis & disciplinæ.

MErcurius ut Iouis nuncius, paternam animis explicat uoluntatem, atque ita nobis exhibet disciplinam, atq; iterum ut inquisitionis est autor, inuentionem suis præstat alumnis. Iam uero quando disciplina à superis uenit in animas, est inuentione præstantior: quando uero ab æqualibus ceu hominibus cognitricem in nobis potentiã suscitantibus, est inuentione deterior. Inuentio igitur media est, naturæ animæ conueniens per se mobili. Per hanc em̃ uis ipsa in nobis per se uiuens & per se operans potissimum declarat̃. Disciplina uero utrinq; se habet, atq; secundum melius implet animam à causis eius superioribus: secundum uero deterius ab eis quæ sunt extra nos uitalẽ in nobis uim suscitat cõditione quadam aliunde mobili. Quod autem etiam à superis cognitio quędam rerum nascatur in nobis, ipsi dij manifesta sui pręsentia expositionibusq; satis sæpe declarant, ostendentes animis ordinem uniuersi, atque præcurrentes uelut

duces in ipso itinere ad diuinum, atq; faces quasi phanales in signũ itineris suspendẽtes.

Propter notiones rerum nobis innatas, putamus nos omnia nosse.

ANimæ nostræ premuntur ignorantia duplici, putãtes quidẽ se plurima nosse ob ingenitas sibi rerũ ab initio notiones, ignorãtes autem propter obliuionem. Qui igitur hac duplici premitur ignorantia, nihil ultra perquirit, sicut neq; sapiẽs ipse quærit. Atq; in hoc ipso est quodammodo similis sapienti, quẽadmodũ & materia deo per dissimilem quandã similitudinem, ut recte quidam tradit. Sicut enim materia est informis, sic & deus: & utrunq; infinitum est penitus & ignotũ. Tametsi hęc omnia deo quidẽ secundum melius cõueniunt, secũdum uero deterius materiæ competunt.

Anima per acquisitam scientiam fit menti similis, per duplicem ignorantiam similis fit materiæ.

ANima per ipsam quidẽ scientiã euadit intellectui similis, secundũ actũ ipsum cognoscibile cõprehendens, quemadmodũ intellectus intelligibile. Secundũ uero duplicem ignorantiã fit materiæ similis. Sicut enĩ materia omnia uidetur habere, cum nihil re

uera

uera possideat: sic & duplici ignoratione laborans, uidetur sibi quæ non habet, habere. Proinde duplex animarũ cognitio est. Vna quidem indistincta, perq́ intelligentiã simplicem atque nudam: Altera uero dearticulata & scientiæ compos, & ambiguitatis expers. Videmur enim, ut ipse ait, quasi per somnium omnia nosse, eademq́ per uigiliam ignorare, utpote qui per essentiam quidem rationes habemus, & quasi cognitiones earum hinc expiramus, secũdum uero actum productionemq́ nõ satis habemus. Notionem igitur specierum per essentiã nobis insitam atq́ constantem, tempus non antecedit: ab æuo enim hanc habuimus. Sed notitiam secundũ productionẽ distinctionemq́ rationum effectam prȩcedit tempus. Itaque quo tempore primũ hanc acceperimus assignare ualemus. Noui enim quod quid ipse sit circulus, in hoc tẽpore didici: quid ue iustitiæ species sit in alio: similiterq́ de alijs, quorum scientias etiam secundum actum habemus. Itaq́ de qua quidem re, siue rei de qua reminiscamur, tempus non satis recolimus. Reminiscẽtiæ uero ipsius, est tẽpus aliquod certe determinatum.

Aetates septem, planetis septem congruae,

AEtatũ ordo, sequitur ordinem uniuersi. Prima quidem ætas lunarem sequitur potestatem: tunc enim secundum nutritiuam uegetalemq; uiuimus facultatem. Secunda Mercurialem, quando literarum citharæq; & luctę similiumq; ludorum studiũ exercemus. Tertia Veneream, quando turgent mẽbra seminibus, & ad geniturã protinus incitamur. Quarta solarem, tunc enim regnat uigor, ætatisq; perfectio properat, ętasq; media. Quinta Martiã, in qua potentias & uictorias affectamus. Sexta Iouiam, quæ prudentiã & uitam actiuam ciuilemq; desiderat. Septima Saturniam, in qua naturę consentaneum est à generatione desistere, seq; à corporeis segregare, & ad alterã incorporeamq; uitam se transferre. Superiora ubiq; inferiorum cognitiones unice complectunt atq; præstantius. Quæcũq; enim sensus materiali cõditione cognoscit, eadem immaterialius imaginatio pcipit. Quæ opinio sine causa reputat, eadẽ per causam scientia cõprehendit. Atq; ita deinceps præstantiora semper per eminentiã, absolutã uniuersam cognitionẽ in se continent inferioribus

compe

cōpetentem. Itaq; & dæmonē præfectū nobis nihil nostrorum latet: non motus animi, non potentia naturalis, non fortuita permutatio: sed ille cuncta unice circūspicit atq; gubernat. In hoc uniuerso fines omnes omniū in eo dispositorum, ad ipsum finem mundi conducunt. Vt enim mundus perfectus foret, sicut Timæus ait, animalia cūcta, tam diuina quàm caduca sunt genita. Similiter in ciuitate recte disposita, partiū omniū fines, fini ciuilis peritię seruiunt. Item sicut unumquodq; eorū quę in generatione uersantur, secūdum speciem unicam habet esse, ideoq; non est infinita: ipsum uero intelligibile est omnia, quandoquidem sensibilium habet causas: Sic & quilibet priuatus artifex plurimum est ignorans, semel uero peritus. Ipse uero ciuilis est absolute prudēs, nouit enim & finem proprium & aliorum fines, atq; cæteras artes ad unam dirigit ciuitatis uitam.

Per harmoniam in cœlo regnantem, superi reliqua harmonice cuncta contemperant.

COelum concentu motionūq; cōcinnitate plenū est. Deinde numina nobis superiora harmonię cœlitus pręcedentis

participia ſunt. Poſt hæc hominum uita recte diſpoſita, cõſonantiam morum & actionum cõcinnitatem ſuſcipit inde. Eorundem quoq; ſuperorũ munus, uſq; ad bruta plantasq; deſcendit. Nam hæc quoq; harmonicæ naturaliter participia ſunt. Superi nanq; harmonica ratione mundana omnia continent atq; perficiunt, & inuicem accommodant & ad mundũ. Intellectui quidem corpus per mediam animam, harmonica ratione concinnant. Circuitui uero identitatis ratione conſtanti, generationem per medium circuitum alteritati (ut ita dixerim) deputatum. Igni deniq; terram per uincula media. Præterea quamlibet animam harmonicis rationibus excolunt, & unumquodq; corpus, ſimilibus copulant ubiq; menſuris, atq; motum quemlibet muſicis peragũt ubiq; menſuris. Habitus igitur in nobis muſicus, munus quidem eſt Muſarũ, quamuis earũ imago poſtrema. Habitus enim in nobis artificioſi atque contemplatiui, deos præſides habent, originemq; inde deducunt.

Qui ignorat finalem cauſam, ignorat omnem cauſam.

IGnorantia finalis cauſæ circa rem quamlibet efficit, ut & cæteræ cauſæ ad eandem

pertinentes similiter ignorent: quoniam finis est causarum prima, præcipuaque atque potentissima. Huius enim gratia & efficientes causæ faciunt, & quæ fiunt efficiunt: Quapropter Timæus eiusmodi causam apud sapientes optimam arbitratur habendam. Duplicẽ in Sophista Plato tradit animæ prauitatem: quarũ unà quidẽ ignorantia est in rationem cadens, altera uero discordia irrationalis partis ad rationalem. Eiusmodi quidẽ discordia est animæ morbus, ignorantia uero deformitas. Cum enim ratio in uniuersa anima ordinem habeat speciei, meritò prauitas rationis est animæ turpitudo, sicut rationis uirtus est animæ pulchritudo. Fit enim ignorantia quidem propter irrationalis potentiæ dominatum, cognitio uero propter rationalis imperiũ. Deformitas autẽ animæ superata ratione contingit, quando uidelicet proprias actiones incõcinnas & incõgruas ædit inefficaces & ineptas ad finem. Oportet in anima excolẽda, sublatis impedimentis animam rerũ cõtemplationi penit⁹ admouere. Inest nanque nobis cognitio ueritatis: prohibemur autem quò minus animaduertamus eam propter passiones ex generatione no-

bis obſtantes; Paſſiones inquam, obliuionē, opinionem uanam, imaginationes falſas, appetitus immoderatos: quibus expulſis, in ſeipſum eſt animus conuertendus, ita ueritate ſubitò fruitur.

Finis belli iuſtitia: Finis pacis amicitia, quæ eſt optabilior quàm iuſtitia.

BElli quidem finis eſt iuſtitia. Pacis autem aliud quiddam excellentius bonũ, amicitia ſcilicet atque unio. Finis enim uniuerſæ uirtutis eſt, ut Pythagorici tradunt, Ariſtotelesq; cõfirmat, ut omnibus iam factis amicis, iuſtitia nõ ulterius egeamus, quando uidelicet ſublatum fuerit, meum & non meũ. Atqui iuſti ſint omnes, adhuc tamen opus amicitia homines cõgregante. Eſſe uero bellorum principiũ iniuſtitiam, declarat ipſum bellum, quod materiales formæ inter ſe cõmittunt. Pugnat enim calidum contra frigidum, non quando loco diſiuncta ſunt, ſed quando alterũ alterius ſedem occupare contendit. Cum enim ſede illud indigeat, meritò repugnat extrinſecus uenienti conantiq; ipſum è ſua ſede detrudere: quocirca rationes inſitæ in natura, inuicem abſq; ſeditione concurrunt. Nam unaquæq; in ſeipſa conſiſtit.

stit. Formæ uero materiales cum nequeant seorsum à materia permanere, meritò de cõmuni hospitio inter se decertant: quippe cũ hoc utrasq; formas inter se contrarias, in se absque confusione suscipere nequeat.

Quomodo anima descendendo uarie uestiatur, & rursum purgetur, redeatq; uicißim.

DEscensus animę in corpus seiũxit quidem illã à diuinis animis, à quibus intelligentia & potestate puritateq; implebatur. Cõiunxit uero generationi & naturæ, materialibusq; rebus, à quibusobliuione et errore & ignorantia est imbuta. Nam animæ descẽdenti, adnatę sunt ex mundo multiformes uitæ, uestesq; uariæ, trahentes quidem ipsam in compositionem caducam, obstantes autem contemplationi separatorũ. Oportet igitur animam hinc ad naturam illam peruigilem rectam ducendam, amputare secũdas tertiasq; uires descẽdenti subortas, sicut marino Glauco, herbę, petrę, cõchæ: cohibere uero impetus extrà ferentes. Reminisci rursum rerum separatarũ, essentiæq; diuinæ unde est facta descensio, & ad quam omnem uitam contendere decet.

Anima per se mobilis est, corpus aliunde mobile: sed propter mutuum commercium alter alterius conditionem subit.

ANima per essentiam est mobilis ex seipsa, sed coniuncta corpori quodã modo euasit etiam mobilis aliunde. Sicut enim ipsa sua præsentia dedit corpori ultimũ ex se mouendi uestigiũ, sic & ipsa propter corporeum cõtubernium conditionis notam subijt, mobilis aliunde. Igitur ob potentiam se mouentem anima fœcunda est, & inuentioni propensior, rationesq́ parit atq; scientias. Sed propter conditionẽ mobilem aliunde, indiget frequenter ab alijs excitari. Iam uero perfectiores animæ, ad inuentionem sunt promptiores, imperfectiores uero magis externis indigent adminiculis. Illę enim magis ex se mobiles sunt, minusq́ deterioris naturæ participes: Hæ uero minus ipsæ se mouent, magis sortem corpoream patientes. Veruntamen hæ quoque quando proficiunt, à corpore uidelicet resurgentes, seq́ ipsas ex materia colligentes, fœcundiores inuentricesq́ue euadunt protinus circa illa, in quibus antea erant steriles & ambiguæ propter ignauiam ineptam uitæ à materia

teria contingentẽ, ſordidũq; torporẽ ex generatione cõtractũ. Nos igit̃ ita mediocritatem ſeruãtes, rationalis naturæ cõditionisq; cauſas aſſignamus pertinentes præcipuę ad habitus eius imperfectiores atq; pfectiores: uiasq́; eiuſmodi arbitramur ad perfectiões eorũ. Quicũq; uero rationes de his aſſignantes, mediocritatẽ minime ſeruant, ſed uel ad melius ſurgunt, uel ad deterius deflectunt: hi à ueritate animæ procul aberrant. Neq; enim probamus eos qui tradunt, animã lapſam in corpus humidum, eiusq; obſtaculo impeditam, ab initio eſſe dementem: humore uero paulatim propter innatum calòrem exhalante, magiśque temperato, prudentem animi potentiam conualeſcere. Hic em̃ perfectionis modus corporeus & materialis eſt iudicandus: ſupponit'que perfectionem animæ ex contemperatione corporis proficiſci. Anima uero ante elementa generationemq́; totam, ſuam habet ſubſtantiam, eſt'que uita quædam neque corpori neque naturæ permixta. Neque rurſum admittimus eos, qui animã putãt eſſe quandam diuinæ eſſentię partẽ: partẽ uero hanc eſſe toti perſimilem, ſemperq́; perfectam.

Tumultum uero perturbationesq́ circa illud uersari, quod in nobis est aimal. Qui enĩ hæc aiunt, animam semper perfectam fingunt, semperq́ scientem, nec unquã reminiscentia indigentẽ, semperq́ passionis expertem, nec aliquãdo deprauatam: tametsi Timæus essentiam animæ nostræ nõ ex primis ait omnino generibus cõstitutã, quemadmodum superiores animas: sed ex secundis tertijs ue cõpositam. Et Socrates in Phædro inquit, uires nostras esse boni contrario mixtas, dissensionisq́ mutuæ plenas, atque hanc ob causam aliquãdo meliores, aliquando deteriores superare solere. Quid plura? Nonne ipse inquit, aurigam quoq́ nostrũ aliquando deprauari? scribens uidelicet prauitate ipsius aurigę, multas animas claudicare, multas item plures perdere pennas. Sed quidem aurigaria potestate in nobis est antiquius. Hæc utiq́ est, quæ reminiscitur diuinorum, utiturq́ secũdis tertijsq́ uiribus ut ministris, quod planè docemur in Phædro. Profectò sicut diximus, mensuras animę cõseruare debemus, rationesq́ perfectionem & profectum animę assignantes, neque ex corporeis neque ex diuinis traducere, ut ita

Platonis

Platonis simus interpretes, neq; ad opinionem propriã philosophi uerba detorqueamus. Postq; igitur anima aliquãdo imperfecta est, rursumq; perficitur, & obliuionem patitur diuinorũ, & iterum recordatur, constat & tempus ad perfectionẽ eius conducere. Quo enim pacto ex imprudẽtia ad prudentiam transfertur, & in uirtutem à prauitate, nisi per tempus mutationes efficeret? Omnis enim mutatio, spacio temporis agitur. Hæc utiq; dicta sint de perfectione communiter animarum. Ex his aũt accipiamus, oportere eum qui iustum norit, ex ignorantia in cognitionem eius aliquando pertransisse, neque semper ipsam iusti rationem in promptu prorsus habere, quemadmodum illi nobis superiores: Imperfecti nanque ab initio nascimur. Neque rursum propter ipsam mutationem corporis, cognitionem quoque iusti nobis obtingere. Nõ est enim essentia nostra corporea, nec materialibus constituta. Necesse est omnes animæ mutationes tempore mensurari. Vnde & Aristoteles in anima, mutationẽ secundum actus & habitus eorũq; opposita collocat temporalem. Quod igitur anima cõiuncta corpo

ri, & à prauitate ignorãtiaq́ transiens in op posita, interuallo temporis indiget, nemini dubium. Quidam uero animam ipsam seor sum in se manentem arbitrantur, ad agen= dum tempore nõ egere, sed contrà tempus ex ipsa creari. Hoc autem arbitror aliquam rationem desiderare. Duplex enim tempus est: unum quidẽ unà cum naturali uita cor= poreoq́ uniuersi motu natum: alterum ue ro per incorpoream uitam procedens. Hoc igitur animarũ quoq́ diuinarum circuitus dimetitur, rursumq́ animarum nostrarum actiones perficit etiam separatas: Secũdum uero tempus unà cũ naturali uita porrectũ uitam quidẽ nostrã unà cum corpore actam metitur, uitam aũt ipsam animæ secum ipsa uiuentis nullo modo. Est tamẽ aliqua in no bis scientia ante omne tempus: fit & aliqua tempore. Socrates igitur scientiam secun= dum actum expressam spectans, inquirit, quodnam ante hanc tempus extiterit. Alci= biades autem scientiam saltem possidens in essentia positam, propter quam putat etiam scire quæ nescit, nequit assignare tempus quo primum acceperit eam: ab æuo enim hanc habemus. Quapropter si alter quidẽ
de alia

de alia ſcientia loquit̃, alter uero de alia, uera ſunt utraq;, ſcilicet & tempus ſcientiam præceſſiſſe, & non habere in promptu tempus, quod affirmes ſcientiã præceſſiſſe. Ante enim ſcientiam nondum conſummatam tempus eſt nullum: ante uero ſcientiã actu perfectam, tempus extitit.

Multi gradus per quos à multitudine ad unum aſcendimus contemplando

PLato & Pythagoras iubent fugere multitudinem, ut ueritatem ſimpliciſſimam conſequamur. Multitudinem quidem exterioris populi, nos multifariam diſtrahentis atque fallentis. Interioris quoq; populi multitudinem multo magis, hæc enim magis diſtrahit atque fallit. Primo ergo fugito uariã affectuum multitudinem: Secũdo ſenſuũ: Tertio imaginationum: Quarto opinionũ inde pendentium. Omnis enim multitudo iam dicta tam in ſe diuerſa eſt, ut alia alijs in qualibet cõtraria ſint: unde præſtat ad ſcientias ſe cõferre, in quibus multitudo iam contrarietatem habet nullam. Nam & ſi affectus affectibus contrarij ſint, ſenſus quoq; ſenſibus, imaginationes imaginationibus,

opiniones opinionibus, nulla tamen ſcien-
tia ſcientię contraria reperitur. In hac igitur
propoſitionū notionumq́ multitudine con
gregemus in unum, ſcientiarū quoq; nume
rum uno quodam uinculo connectamus.
Tanto enim abeſt quod inuicem contraria
ſint, ut etiā notio notioni ſeruiat, ſciëntiæq;
inferiores omnes ſuperiori miniſtrent, ha-
beantq; ſua ab illis exordia. Oportet hic in-
ſuper à multis ſcientijs quæ præſupponunt
unam, ad ipſam unam ſe conferre, nullam
ulterius ſupponentem, atq; ad hanc primā
omnes rite referre. Poſt uero ſcientiā eiusq;
ſtudium, expedit iam deponere compoſi-
tiones & diuiſiones multiformesq; diſcur-
ſus, atq; illinc ad intellectualem uitam ſim-
plicesq; intuitus & perceptiones eius aſcen
dere. Scientia enim non eſt ſummus cogni
tionum apex, ſed ſuper eam eſt intellectus:
Non intellectum, inquam, duntaxat ab ani
ma ſeparatum, ſed ipſam quoq; illuſtratio-
nem animę illinc infuſam, de quo & Ariſto
teles ait: Intellectum eſſe, quo terminos co-
gnoſcimus. Atq; Timæus hunc ipſum in-
quit in nullo unquam alio prętérquā in ani
ma fieri. Ad intellectum igitur hunc aſcen-
dentes

dentes, unà cum hoc intelligibilem essentiã cõtemplemur, perceptionibus uidelicet indiuiduis atque simplicibus, indiuisa simpliciaq́ꝫ entium genera speculantes. At uero post uenerabilem intellectum, ipsam denique summã animæ (ut ita dixerim) existentiam, pèr quam unũ sumus, & sub qua unit multitudo nostra, suscitare fas est. Quemadmodum enim per intellectum nostrum, diuinum tangimus intellectũ, sic & primũ unum, à quo omnibus inest unio per unũ, & tanquam essentiæ nostræ florem, attingere licet, per quod sanè nostrum unum, diuino maxime iungimur. Simili nanque simile ubiq́ꝫ comprehendi potest: Scibilia quidem scientia, intelligibilia intellectu, unitissimæ entiũ mensuræ, animę unitate. Iam uero hæc unitas perq́ꝫ ipsam actio, est actionũ nostrarũ summa. Diuini per hãc efficimur, quãdo uidelicet omnem multitudinem fugientes, in ipsam unitatem nostram confugimus, unũq́ꝫ efficimur, & uniformiter agimus. Hactenus fugiendam multitudinem admonuimus, per gradus cognitionũ ordine procedẽtes. Deinceps per gradus cognobilium, ad idem cõprobandũ similiter pro-

cedamus. Sensibilia fuge omnia, cõgesta enĩ sunt & diuidua, ac penit⁹ mutabilia, ideoq́ꝫ syncera notitia teneri nõ possunt. Ab his igitur ad essentiam incorpoream te trãsferto. Omne nanqꝫ sensibile habet aduentitiã unitatem, perq́ꝫ seipsum est dispersum & infinitate plenum: propterea & bonũ eius est partibile & aduentitiũ, & à semetipso distans atque discedens, atqꝫ in sede residens aliena. Cum uero ascenderis illuc, & inter incorporea fueris collocatus, conspicies animalẽ illũ ordinem super corpora mobilem quidẽ ex seipso, per se agentẽ, in se & ex se suam substantiam possidentem, multiplicatũ tamen anticipantemq́ꝫ in seipso apparitionẽ quandam essentiæ circa corpora diuidendæ. Ibi sanè uidebis rationũ plurimas habitudines, proportionesq́ue uarias & uincula multa. Item tota quædam, & partes, & circulos animales, uarietatem uirium multiformem. Præterea animarũ perfectionem non æternam, non simul totam penitus cõsistentem, sed euolutam tempore, & in discursionibus se uersantem. Talis enim animę natura est. Post uero multitudinem animis competentem, te confer ad intellectum, & intellectualia

ctualia regna, ut rerum possideas unitatem. Ibi quidem naturę illius contemplator esto. Spectato manentem in æuo naturam, uigentem uitam, intelligentiam uigilantem, cui nihil deest uitæ, quæ ad perfectionem suam curricula temporis nõ desiderat. Vbi hæc inspexeris, & quanto interuallo animis sunt meliora, quære deinceps num aliqua ibi sit multitudo: & intellectus cum sit unus, nunquid sit etiam uniuersus. Item cum sit uniformis, an sit insuper multiformis. Inuenies quidem ita se habere. Cum ergo perspexeris intellectualem illic multitudinem, quamuis indiuiduã penitus & unitam, ad aliud rursum principium te traducito, atq; superintellectuales essentias, unitates earum considerato, ac denique unitatem ab omnibus absolutam. Hucusque profectus, omnem multitudinẽ dereliqueris, & ad ipsius boni fontem iam perueneris. Cum per hæc pateat perfectionem animæ comparari, ex eo proprio, quod omnẽ & externam & internam & ipsam uniuersi multitudinem fugiamus, hinc quoq; concludere possumus, animas nostras non à sensibilibus cognitiões duntaxat colligere,

nec à rebus particularib. atq; diuisis, ipsum totũ unumq; inuenire, sed ex intimis promere disciplinã, & quod in rebus apparentibus imperfectum est emendare. Non eñ decet existimare ea quæ re uera non sunt, esse præcipuas causas cognitionis in anima existentis. Et quę inter se ipsa dissident, indigentq; rationibus & argumentis animę, ambiguaq; sunt, scientiam omnino præcedere eodem modo manentem. Neq; etiam quæ uarie permutantur, rationes in uno consistentes progenerare: neq; indeterminata, determinatæ intelligentiæ causas esse. Non igitur à multis sempiternorũ ueritatem accipere decet, neq; à sensibilibus uniuersaliũ iudicium atq; discrimen, neq; à rebus ratione carẽtibus iudiciũ sententiamq; bonorũ: sed oportet animam seipsam ingredientẽ, ibi uerum bonumq́ue, ac ueras rationes omnium perscrutari. Plena enim est horum animæ ipsius essentia, delitescunt uero ex obliuione genefica. Quęrit igitur anima uerum exteriora spectãs, ipsum interim essentia possidens: bonũq; foris explorat, seipsa deserta. Hinc igitur suijpsius cognitionem exordiri quisq; debet. Si enim in hominum multitu

multitudinem intuitum distrahamus, nunquam unam eorum speciem discernemus, obscuratam uidelicet multitudine diuisioneq; & discordia, mutationeq; multiplici eorum, qui speciei participes sunt. Sin autem in nos ipsos aciem cõuerterimus, hic utique & rationem unam & naturam unam hominum speculabimur, à disturbatione semotam. Meritò itaque Socrates longe segregat animam à multitudinis conspectu cognituram, quid re uera sit homo, opiniõesq; contemplationis huius impedimẽta, redarguit. Multitudo nanq; impedimẽto nobis est ad animi conuersionẽ in seipsam, atq; ad unius speciei notitiã. Hic enim uarietas obumbrat unum, alteritas obscurat identitatem, dissimilitudo obfuscat similitudinem. Nam circa materiam species sunt cõfusæ, & meliora deterioribus sunt commista.

Vita proprie naturalis animæ non est in corpore terreno, sed sublimi: ideo formæ omnes hic ægrotant atque delirant.

NEmo mirari debet, si cũ dicamus quod est naturale, frequentius esse eo quod præter naturam: & hoc quidem cõtrahi in angustũ, naturale uero per uniuersum am

plificari. Hominum tamen plurimos ignorantes esse fatemur & malos, contrarios autem quampaucissimos. Non enim naturale est, animis unà cum corporibus uitã degere, & in generatione uersari: sed contrà separata, immaterialis, incorporea uita, potius est animis consentanea. Quando igitur in generatione uersantur, similes sunt hominibus pestilentem habitantibus regionẽ: Quãdo uero extra generationem uiuunt, ut Plato inquit, similes sunt prata colentibus. Quemadmodum igitur non est mirandum inter eos, qui pestifera loca incolunt, languere quamplurimos, paucissimos uero naturalem ualetudinem conseruare: sic & animas in generatione positas, plurimas quidẽ obnoxias passionibus atque prauas esse mirari non debes. Contrà uero stupendum foret, si animæ eiusmodi corporibus inuolutæ, his nodis adstrictæ, tanta circũfusæ mutatione, aliquando sobriæ, puræ, imperturbatæ reperiantur. Nónne stupendum est, animam immaterialiter in rebus materialibus uiuere, & in caducis incontaminatam se alicubi conseruare? Atque cum iam eiusmodi pocula biberit, non esse his pharma-

cis

cis consopitam. Re enim uera obliuio, error, inscitia, pharmaco cuipiam similis est, in locum dissimilitudinis animas deflectenti. Quidnam igitur admiraris, multos quidem secundũ uitam esse lupos, multos uero porcos, plurimos autem alia quadam bruti specie circunfusos, cum terrenus locus Circes ipsius sit diuersorium, animæq; multæ ob immoderatam concupiscentiam, uenenosis inescatæ sint poculis? Illud autem potius admirare, si qui inter mortales usquã reperiantur eiusmodi potionibus non permulcti, non etiam irretiti: Si qui Mercurij munere freti, in rationem scientiamq; se conferant. Quemadmodum enim mirari non debes, si in tartaro prospexeris animas cruciatas: taliũ enim ille locus: sic etiã si in generatione uiuentes animæ plurimæ perturbatæ sint, ignaræ, dementes: tales em̃ animas desiderat generatio. Sicut igit̃ in cœlo quidem bonæ sunt omnes, in tartaro autem omnes improbæ, sic in generatione plures quidem prauæ sunt, pauciores autem probæ. Generatio enim non ad extremorũ melius atque diuinius declinat, sed deterius.

Malus neq; cum alijs consentit, neque secum.

IMprobus secum ipso consentire non potest. Necesse enim est, tum propter naturam rationalem uidere quodāmodo uerū, tum propter imaginationem perturbatam plurimum ignorare, secumq; dissidêre. Declarat hoc pœnitentia remissis perturbationibus ueniens. Imtemperatus igit̃ propter intelligentiam diuinitati cognatam, diuina quandoq; cogitat atq; loquitur: sed propter concupiscentiam imaginationemq; perturbatam, à temperātia diuina longe discedit. Cumq; semper secum ipso pugnet, nimirū cum alijs consentire non potest.

Quicunque sciunt aliquid, circa illud omnino consentiunt.

OPortet eos qui sciunt aliquid, circa illud esse concordes. Cuius quidē concordiæ causa prima est, ipsa rerum determinata natura: secunda, quod ipsa cognitionis iudiciaria sunt eadem apud omnes: tertia quod in primis principijs, intellectus ad seipsum est unitus: ideoq; quicquid est intelligentię cōpos, est & particeps unionis. Scientia quidem illustratio quædam est, ex intellectu dependens: concordia uero illustratio

est, ex

est, ex unitate procedens: Est em̃ unio diffe rentium. Necesse est igitur scientię eiusdem participes, inuicem consentire.

Quisq; nostrum est anima, & hæc in se habet species omnes diuinas atque naturales.

TOtum Platonis consilium hoc in libro est, nos in ipsam nostri reuocare cognitionem, atq; demonstrare essentiam nostrã in speciebus rationibusq; consistere, atque scientias omnes ex seipsa producere, & in se ipsa species om̃es diuinas & naturales agnoscere. Perfecta quidẽ nostri cognitio foret, ab essentia uires, ab his actiones dijudicare. Cognitione uero nostri communiore potimur, ex actionibus uires, ex uiribus essentiam animę cognoscentes. Hęc quidem tria inuicem in anima cõfluunt. Nam & essentia eius est actu, & actio essentialis existit. Hæc enim intellectualis fit secundũ actum, hæc autem essentiæ fit cognata, secundum ipsius perfectionem.

Anima libero motu se ducit, sibi bonum præbet, se purgat, se erudit, etiam quando aliunde erudiri uidetur.

ANimalia quidem ratione capta, impul

ſu gubernantur externo,, & aliunde curantur, ea uidelicet conditione qua mouet ipſe motor, orbata ſcilicet ea facu'tate, qua aliquid ſeipſum ducere ualeat atq; ſeruare. Rationalis autem anima, propter ipſam per ſe mobilem & per ſe operantem proprietatẽ, ſuapte natura poteſt circa ſeipſã agere, ſeq; mouere, bonumq; ſibijpſi præbere. Iam uero purificatio nobis non accidit ab externis, ſed ex intimis animæ ducit originẽ. Omne nanq; malũ ab externis accidit, atq; eſt animę peregrinũ, ex intimis uero bonum. Anima eñ naturaliter eſt boniformis: & quanto fit perfectior, tanto uitam ſibi uendicat ex ſe mobilem: quippe cum fiat aliunde mobilis, ob corporale cõmerciũ & effectũ. Quapropter quicquid accipit ab externis, remanet appoſitum extra ipſam, ſicut ſenſibilia & imaginatiõe percepta. Sola uero illa ſunt in ipſa, quæ ab ipſa in ipſam fiunt, ab eáque producunt̃. Purgatur igitur ex ſeipſa, quandoquidem ratio à ſeipſa incipiens, deſinit in ſeipſam. Hac igitur ratiõe recte intelligitur, quod Socrates ait, ſcilicet inter diſputantes, dicentem eſſe proprie, qui reſpõdet. Hic ergo ſi redarguit̃, redargutus uero purgatur,

certe

certe dum purgatur, ſeipſum purgat, & ab ignorantia liberat, redargutionē adhibens ipſe ſibi: quod quidem naturæ animæ ſe mouenti cōſentaneū eſt. Quod ſane dictū confirmat etiā illud, diſciplinas eſſe reminiſcentias. Quod enim reſpondentes ex ſeipſis omnia dicant, maximum eſt reminiſcentiæ ſignum, animas uidelicet ratiōes ſermonesq; ex ſeipſis promere, atq; ſolo ſuſcitante quopiam indigere. Neq; eſſe tabellas uacuas literarum, quæ extrinſecus figuras accipiant. Sunt enim ſemper inſcriptę, & ipſe ſcriptor eſt intus. Neq; tamē omnes inſcripta legere poſſunt, uel quod inſcripta ſint cognoſcere: quippe cū ob geneficā obliuionē oculus earum ſit ſordibus circūfuſus, atq; ex ipſa obliuione in paſſiōes inciderint. Solū igit̄ opus eſt auferre, quod obſtat appoſitum. Non autem neceſſaria eſt extrinſecus iniecta notitia: habent enim animæ in ſe ianuas ueritatis, ſed terrenis materialibusq; ſpeciebus obcluſas. Si quis igit̄ diligētiſſime res demōſtret, animę incitatę quidē aliunde, promentes autem ex ſeipſis ſcita reſponſa, ex hoc ipſo declarant uerū eſſe Platonicū illud, animam omnia noſſe, ſoloq; indigere quodam

ad respondendũ extrinsecus incitante. Præterea quod aliquis cũ eruditur, ipse seipsum purget, dęmonicę potestatis est opus. Nam dęmones non extrinsecus in nos agunt, sed tanquã ex puppi nos intus dirigunt & gubernant. Necq; nos purgant tanquam corpora quædam aliunde mobilem nacta naturam, sed curant tanquã mobiles ex seipsis. Hac enim ratione tamen & bona præbent, & passiones expurgant. Socrates igitur uicem boni dæmonis agens, ostendit adolescentem nõ tam ab alio q̃ à seipso redargui.

Quare malus & ignorans secũ & cum alijs dissideat, quare bonus consentiat, & scientes inter se sint concordes.

COntingit meritò plerisq; ad seipsos discordia frequens, quoniã aliqua quidẽ à sensibus intromittunt, aliqua rursum ab imaginatione, aliqua ab opinione frequenter, nõnulla ab ira, à concupiscentia multa. Nõ enim solum ex opinionibus, tales quædam passiones mouentur hominibus, sicut Stoici tradunt, sed etiam cõtrà propter passiones quasdam & impetus opiniones sæpe permutant: quandoq; ex optimis pessima sæpe reportant. Hi ergo à multis principijs atque

atque potentijs, & his quidem deterioribus multiformes in se motiones accipientes, nimirum animam dissidentem habent atque discordẽ. Scientia uero prȩditi ab uno quodam superiore principio, cognitionem suscipiunt uniuersam: Intellectus enĩ eis principia tradit. Iam uero omnes sententiæ uerȩ filiæ sunt intellectus. Cum igitur à tali quodam principio simplicitate procedãt omes, meritò omnes inuicem sunt concordes.

Qui putant hominẽ esse ex anima corporeq; compositũ, consequenter utile à iusto seiungunt, qui uero hominem esse animam, cõiungunt

VTrum idem sit iustum atq; utile, cæteri quidem dissentiunt, Platonici uero idem esse cẽsent. Nam Epicurei sanè et Stoicorum quidam, finem nostrum ponentes, ipsum secundum naturam uiuere; atq; Peripatetici, qui bonum nostrum ex necessarijs complent, non facile possunt idem esse iustum atq; utile confirmare. Similiter & quicunq; hominem aiunt esse corpus animatum, uel ex corpore animaq; compositum. Vulnera enim cȩdesq; fugiet aliquis uel iniuste, ut animal cõseruet: quippe cũ cuiuslibet animalis bonum sit, secundum naturã

se habere, & in hoc habitu conseruari. Hic igitur utile dissentit à iusto. Quicunque uero finem ipsum in anima collocant, corporeis non egentem, hominemq́ ipsum esse putāt animam utentem corpore: hi certe iustum atque utile, facile iudicant esse idem. Vtrunq; enim in anima ponunt, & passiones instrumentorum ab ipsis utentibus esse seiunctas intelligunt. Argumentatio uero probans iustũ esse utile, ita procedit: Omne iustum est pulchrum, omne pulchrum bonum: omne igitur iustum bonũ. Atq; bonũ & utile idem est: omne igitur iustũ est utile.

Anima contrahit in se speciem rei cui adhæret: item de uehiculis diuinarum animarum atque nostrarum.

ANimę species etiam eorum sibi cōtrahunt, quibus ipsæ se cōiungunt: Nempe quando se assimilant intellectui, mox immutabilitatē secundũ opiniones atq; uitã sibi uendicāt. Quādo uero generationi se copulāt, nouitatē ubiq; sectant̃, & tum in has, tum in illas ferunt̃ opiniões, ratiões q́ ipsas animæ, semper stabiles minime sentiunt. Significat inter hęc Plato, generosiores & ingeniosiores animas intelligentiã habentes, pu

ritatis

ritatis deorũ inuiolabilis, atq; hãc ipſam ſuo idolo inſerentes; etiã circa apparentẽ puritatem quodãmodo occupari ſolere. Quandoquidẽ & diuinorũ indumentorũ inuiolabilis eſſentia eſt, & immaterialis eſt puritas, quã ſanè oportet aĩas induere, ſua uidelicet indumenta cognata purgãtes, ueſtesq; ſuas incõtaminatas à generatiõe ſeruantes, neq; totũ in externarũ ueſtiũ puritate ponentes.

Sciẽtia una in ſe manens, implet multos nõ diminuta: hinc conijcimus animam eſſe à corpore ſeparatam.

EIuſdem ſcientiæ munus eſt uni perſuadere atq; multis. In qua quidẽ Platonica ſententia, quaſi quidam hymnus, & celebratio ſcientiæ continetᷣ. Hunc in modũ quanta & qualis unaquęq; ſcientia ſit, hinc apparet, quod intellectus ipſius imitatione, eadẽ ſcientia unũquenq; implet cognitiõe, cunctosq; ſimul. Eſt quidẽ indiuiſibilis, & conſi dens in ſeipſa, & interim omnia participantia ſui perficit inſtar mentis, quæ quidẽ ex ſe tradit omnibus interim ab unoquoq; ſeorſum. Hæc utiq; eſſentiam noſtram indicant à corpore ſeparatã, & in ſeipſa manentem: Siquidem ſcientia, quæ perfectio noſtra eſt, talem poſſidet facultatẽ: corporeæ nanque

potentiæ quãdo se tradũt, ipsæ se minuunt, Scientia uero una eademq́ꝫ permanens, indiminuta, sufficiens, uni multisq́ꝫ pariter seipsam exhibet. Et anima igiť similiter est toti corpori pręsens, oĩbusq́ꝫ mẽbris, quamuis alia aliter membra participent.

Propheticus esse aliquis sine scientia potest: propheta uero certò scit quod pronunciat.

VBi Plato ait, uaticinator es, significat illum opinione quidẽ, nõ scientia, quod ibi prænunciat, præsagire. Nam uaticinales quidẽ non scientia præditi sunt, sed opinione feruntur. Qui uero non solum uaticinatores sed etiam uates sunt, iam scientia potiuntur, potioremq́ꝫ humana scientiam habent. Significat etiam generosiorum animarum impetus atque motus quodammodo à superis suscitari, propterea quod etiã præter opinionem agant, sæpe etiam si absque scientia operentur.

Bonum, pulchrũ, iustum, superintelligibiliter intelligibile, intellectuale, eſsentia, uita, intellectus.

INter principia rerum, ipsum bonum supereminet pulchritudinem, & pulchritudo iustitiam. Bonum nanq́ꝫ super intelligibilia extat, in loco inacceſsibili sitũ. Pulchri-

tudo

tudo uero occulte quidem in primis intelligibilibus permanet, explicatius autẽ in ipso ordinis illius fine. Iustitia deniq; unite quidẽ in primo intellectualium ordine permanet, cõsequenter uero in calce intellectualis deorum processionis effulget. Rursum ipsum quidem bonũ regnat in dijs, pulchritudo in mentibus, iustitia regnat in animis: quapropter & iustũ quidẽ pulchrũ est, non tamen omne pulchrum est & iustum, sed ipsa pulchrorũ causa, iustitiã antecedit. Item omne pulchrum bonum, fons autem bonorũ omnium præcedit omne pulchrum. Rursum iustum quidem est bonum, per mediã pulchritudinem bono coniunctũ: bonum uero superius est ambobus. Sic utique inuenies rerum etiam extrema considerans. Materialis enim causa quamuis bonum aliquid sit, turpe tamẽ est atq; deforme. Vnius particeps quidẽ est, speciei tamẽ expers. Quod uero sensibile est, pulchritudinis quidem uestigia possidet, iustitię uero nequaquã. Hinc in Phædro Socrates ait, inter caducas imagines nullũ esse iustitiæ temperantiæq; splendorem: pulchritudinem uero solam priuilegiũ id habere, ut euidẽtissime pateret ubiq;

& desiderabilissima foret. Vbi igitur iustum est, ibi pulchrũ: ubi pulchrum, ibi bonum, siue prima principia spectare uoluẽris, siue principiorum illustratiões usque ad extrema porrectas. Ipsius quidem boni omnia participia sunt, omniũ enim est principium. Pulchri uero sola, quæ aliquã habent speciem. Iustitię deniq; solæ animæ sunt participes. Iam uero in medio rerum omnium centro, quale est anima, hęc omnia inuicem connectuntur, bonum, iustum, pulchrum. Et bonum quidẽ ipsius, est pulchrũ atq; iustum: Iustum quoq; simul & pulchrũ est & bonũ. Pulchrum similiter bonũ est & iustũ. Neque solum in eiusmodi trinitate est hic sermo uerus, uermuetiam in alijs quoque multis. Queãdmodũ inter principia ipsum ens præcedit uitam, uita mentem: similiter etiã in effectibus, ubi nõ omne compos entis, compos est & uitę, neq; uiuens omne statim est mẽte prędìtũ: sed uicissim intelligentia omnia uiuũt, atq; sunt, uiuẽtia uero sunt quoq; uiuẽdo. Cũ uero talis sit in extremis per trinitatem eiusmodi differentia, in anima confluunt, ubi ens quidem & uita & intellectus existit: Vita uero & intellectus est

& essen

& essentia: Intellectus autem, & essentia similiter est & uita. Vna enim simplicitas est in anima, una substantia. Neq; esse, neq; uiuere, neq; intelligere, ibi est aduentitiũ, sed intellectus quidem eius est essentialis & uiuens: uita quoq; intellectualis est per essentiam: essentia denique intellectualis & uiuens. Vbique ergo est omnia, & ex omnibus unum simili ratione, & bonum eius pulchritudine & iustitia pollet, & pulchrum est bonũ atq; iustum, rursumq; iustũ est bono pulchroq; refertũ. Subiectũ sane unũ est, rationes uero diuersæ: ubi nos neq; ipsam triũ horũ identitatẽ secundũ rationes consideramus, neq; alteritatẽ secundũ subiectũ existimamus, sed ratiões quidẽ eorũ differẽtes inter se cõseruiamus, unũ uero subiectũ: quãobrem ubiq; p actiões animę inuicẽ ista concurrunt. Sicut enim ratiões quidem uirtutũ sunt differentes, unũ uero compos est cunctarum, neq; fieri potest, ut sis iustitiæ particeps, & tẽperantię uacuus, uel duo hęc quidem habeas, cætera uero non habeas: sic & huiusmodi trinitas sibijpsa connectitur. Et omne quidẽ bonum simul & pulchri cõpos est & iusti, similiterq; de cæteris: Propterea

Socrates iustum bonum per pulchritudinē copulauit. Hoc enim est competens eorum medium simulatq; uinculum. Timæus autem ait pulcherrimū esse nodum, qui & seipsum & colligata, q; maxime cōficit unum. Memento uero ipsi quidem bono, malum duntaxat esse contrarium, bonum uero nequaquam: ex quo apparet, concordia inuicem esse bona. Malo autem, & malū & bonum pariter aduersari.

Probat omne iustum ipsa eius natura, pulchrum esse atque bonum.

OMne iustum esse pulchrum, sequentibus rationibus confirmabimus. Cum anima sit multitudo quędam, atq; in ea hoc quidem primū sit, illud uero medium, illud autem ultimum, dic age quando iustitiam in ea fieri dicimus? An quādo medium aut ultimum superiorib. dominari conatur, an potius quando primum medio, mediū imperat ultimo? At si tunc quando deteriora melioribus præualent, nō ulterius erunt deteriora natura talia: illud enim cui competit denominari melius est, honorabiliusq; natura. Si igitur impossibile est, idem naturaliter esse melius atq; deterius, oportet iustum tunc

tunc in anima reperiri, quando quod in ea optimum eſt, uitæ totius habet imperiũ. Medium uero ſubditum meliori, prævalet ultimo. Tũc enim unaquæqꝫ pars animę quod ſibi cõuenit habet, primũ quidem regnans, ſecundum uero ſtipans, ultimũ deniqꝫ meliori miniſtrans. Ipſum itaqꝫ iuſtum natura diſtributiuum eſt eius, quod conuenit parti cuilibet animæ, & officij proprij conſeruandi unicuiqꝫ cauſa, propriæqꝫ dignitatis diſtribuendæ, atqꝫ ita totius ordinis conſeruatio. Ordo uero moderatioqꝫ huiuſmodi naturę conueniens, naturaliter pulchra eſt. Eſt igitur iuſtitia cauſa pulchritudinis, atque pulchra. Eſt autem duplex iuſtum: Vnum quidem in contractibus, quod arithmeticã conſeruat æqualitatem: Alterum uero in diſtribuendo uerſatur, in geometrica æqualitate conſiſtens. Tum igitur arithmeticam ſeruat ęqualitatem, ne ſocium ſuo in contractibus defraudemus, plus uidelicet quàm dederimus ipſi recipiẽtes. Tum uero inæqualibus diſtribuit inæqualia, pro dignitate cuiqꝫ geometrica proportiõe ſeruata, ut quemadmodum differunt inter ſe perſonæ, ſic & differant inter ſe diſtributa pſonis. Itaqꝫ oĩe iu-

ſtum ſicut diximus eſt æquale, omne autē æquale pulchrum, nam inæquale incompo ſitum eſt & turpe: iuſtum igitur omne pulchrum. Præterea tunc eſt in corporibus pulchritudo, quando ſuperat forma materiam: Ipſa nanq; materia deformis eſt & turpis: & quando forma ſuperatur ab ea, tunc forma informitate quadam & deformitate replet̃, & quaſi informe quiddã euadit, facta uidelicet ſimilis ſubiectæ naturæ. Si igit̃ & in anima quod intellectuale nobis ineſt, uicem gerit formæ, irrationale uero materię: Nam intellectus & ratio in ordine termini computantur, irrationale uero in genere indefiniti locatur: Natura enim indeterminatum eſt, experſq; menſuræ: neceſſariũ eſt in anima quoq; tunc pulchritudinē effulgere, quando ratio quidem regnat. Species uero uitæ ratione carentes, rationi ſubduntur. At uero iuſtum ipſum rationi quidē dat imperiũ, irrationali deputat ſeruitutem. Vtriq; enim quod ſibi conſentaneum eſt attribuit: Principali quidem principatũ, inferiori uero deſignat obſequium: quandoquidem in opificio mundi, irrationale nobis eſt ſubditum, & rationi nobis inſitę irrationale ſubijcitur, ut uehicu-

ut uehiculũ ipsum. Itaque iustũ naturaliter pulchrũ est, & pulchritudinis animæ causa. Item iustũ quid perfectũ est atq; definitum, nam iniustũ imꝑfectũ indefinitũq; censet: atq; infinitũ uagat, nec usq; sistit gradũ preuaricans iustitiæ terminũ. Ipsum ergo iustũ cuicũq; adest, mensurã terminũq; imponit, atq; ita oĩa ꝑfecta facit. Cũ itaq; tale sit, merito pulchrã efficit animã. Id eñ q̃d perfectũ est atq; mensuratũ, naturaliter pulchritudo consequit, sicut immensuratũ indeterminatumq; deformitas comitat. Iustũ igit est natura pulchrum. Denique ipse mũdi faber, totum hoc per iustitiam exornauit. Pulcherrimo enim nodorum omniũ nodo deuinxit mundum, indissolubilemq; effecit, propter proportionis analogicæ potestatẽ continentem ipsum, sibiq; amicũ undiq; facientem. Quod autem est simile mundo, uisibilium omnium formosissimo, nimirum est ipsum quoque pulchrum. Quod igitur iustum est, necessario est & pulchrum.

Omne pulchrum naturaliter est bonum, omne turpe malum atque uicißim.

OMne uero pulchrum esse bonum, ita ita probamus. Constat pulchrum esse

amabile, ſuapte natura, quandoquidem & extrema pulchritudo diuinę pulchritudinis imaginem ferens eſt amabilis, primoq́; aſpectu animos ad ſe mouet. Quod cõfirmatur in Phædro. Re enim uera καλὸν, id eſt pulchrum, ſiue dicit̃ διὰ τὸ κηλεῖν, id eſt, quia prouocat animas, ſiue διὰ τὸ κηλεῖν, id eſt, quia permulcet intuentes: certe ſecundum naturam eſt amabile. Quapropter & amor ad pulchrum dicitur amantem ducere. Quicquid autẽ eſt amabile, eſt appetibile: eſt em̃ amor appetitus aliquis alicuius robuſtus atque uehemens. Et quicquid amat, appetit aliquid, quo & indiget. Omne uero appetibile eſt & bonum, ſiue re uera bonum, ſiue apparens. Pleraq; enim non bona expetenda nobis occurrũt, quoniam appetentibus ſe offerunt tanquam bona. Demõſtratum eſt autem à Socrate in Memnone, manifeſte fieri nõ poſſe, ut qui malũ quale ſit nouerint, ipſum appetant. Appetibile igit̃ om̃e bonum eſt. Ac ſi quidem appetibile ſit principaliter, bonum quoque principaliter erit. Sin autem apparens appetibile, tale etiã erit bonum. Omnino autem in quolibet terminorum hoc eſt apponendũ, ſcilicet aut ap-

parens,

parens, aut re uera. Si enim pulchrũ & apparens, certe & amabile, & appetibile, bonumq́ pulchro eiusmodi consors. Sin autẽ natura pulchrum est & amabile, bonũ quoque similiter. Atqui quid nam erit appetibile, nunquid malum? At impossibile est, ubi notum fuerit, esse alicui expetendũ. Omnia enim bonum appetunt, ad malum autẽ appetitio nulla fertur. Sed neq; etiam appetitus fertur ad aliquid, quod neq; sit bonum, neq; malum. Quod enim tale est, gratia alterius agitur, nullusq́ finis existit: omne autem appetibile finis. Atque si quid ex malis appetitur, quoniam apparet bonum, desideratur ut bonum. Et si quid nõ pulchrum amatur, quoniam apparet, amatur ut pulchrum. Si igitur omne pulchrum est amabile, omne amabile est appetibile, omne appetibile bonum: consequenter omne pulchrum est bonũ. Atq; uicissim, omne bonũ appetibile, appetibile est amabile, siquidem amare est uehementer appetere. Vnde in Symposio Socrates ait, bonũ amabile esse sicut pulchrum. Si inquam omne bonũ est appetibile, appetibile rursum amabile, amabile uero pulchrum; sequitur ut bonum o-

mne sit pulchrum. Neq; nũc nobis obijciat aliquis, ipsum bonum esse superius pulchritudine, neq; rursum duplex esse quod amabile dicitur. Non enim nunc de primis rerũ principijs disputamus, sed de his quæ nobis insunt pulchris atq; bonis. Quod igitur in nobis est bonũ, simul est appetibile & amandum. Per amorẽ igitur id cõparamus & possidemus: per amorẽ inquam studiumq; propensum. Ac si quis seipsum animaduerterit, planè perspiciet eiusmodi bonum acriores nobis amores inferre, cognoscet quàm pulchra sensibus manifesta. Quod igitur est bonum, est & pulchrum. Quapropter Diotima præcipit amatoribus, ut post occurrentem sensibus pulchritudinem, se ad pulchritudinẽ transferãt, actionibus, officijs, scientijs insitam, ibiq; amatorium animæ oculũ uehementer exerceant. Deinceps uero ad intellectũ, ibiq; præcipuam diuinamq; pulchritudinem dominãtem, tanquam ipsum re uera pulchrum in nobis animæ uigeat. Quid enim in nobis est uirtute & scientia pulchrius? Quid contrà uitio & ignorantia turpius?

Homo

Homo est anima utens corpore ut instrumẽto. Mala ergo corporis non pertinent ad animam hominemq́;, sicut neq; mala instrumentorũ ad artificem atq; artem.

FAlso pleriq; putant uulnera mortemq́; mala. Quid enim horum nobis est malum? Siquidem non transit in animam, quę nos ipsi sumus. Neq; enim passiones instrumentorum, uirtutes utentium mutant. Neque igitur faber obtusa aliquando seca, artem amittit secandi: neque etiam si in arte fabrili consisteret nostra felicitas, infelicẽ propterea putaremus fabrum, cui seca defuerit. Iam uero quemadmodum anima instrumentum habet, sic & corpus instrumenta quædam habet, per quæ mouet externa, quorum uitium bonam non lędit corporis habitudinem, similiter & corporis passiones in animam nõ pertranseunt. Quapropter & mors etsi corporis malum est, nõ tamen est animæ malum. Si igitur pulchrum quidem actionis est in anima, malum uero interim fit in alio, nondũ ostẽsum est idem aliquando pulchrum esse, simulq́; malum. Licet etiam dialectica ratione distinguere, aliud quidem esse aliquid secũdũ seipsum,

aliud autem ſecundum accidens. Eſt enim actio fortis, pulchra ſecundum ſeipſam: mala uero, ſi quãdo ſit mala, per accidens: quoniam accidit fortiter agẽtem mori. Eſto em̃ ſi uis, mors è malorum numero, non igitur officium forte, ſecundum hoc ipſum quod eſt forte: ideoq́ pulchrum eſt etiam malũ, ſed forte per accidens: Illud igit̃ eſt pulchrũ, aliud uero malum. Neque qua ratione pulchrum, eadem oſtenſum eſt eſſe aliquando malum, ſed per accidens, propter obitum. Proinde hominis ignorat eſſentiam, qui bonum à pulchro ſecernit, & hoc quidem in alio, illud autem in alio ponit. Bonũ in corpore, pulchrum in actionibus animæ. Sed re uera homo ipſe eſt animus, ipſe eſſentia à corpore ſegregatus, in quo quicquid eſt, pulchrum eſt & bonum, etiam ſi inde corporis ſequat̃ incõmodum. Corpus enim nõ pars hominis, ſed inſtrumentũ. Inſtrumenti uero malum non pertinet ad utentem.

Quomodo differant duo hæc, ſcilicet ſecũdum ſeipſum, & qua ipſum.

Dictiones eiuſmodi, ſcilicet ſecundum ſeipſum, & qua ipſum, etiã apud Ariſtotelem diſtinguuntur. Quod enim ſecundum

dum seipsum alicui competit, potest ei non competere primo. Quod autem qua ipsum conuenit, præter id quod conuenit secundum seipsum, etiam primo competit ei, atque adæquatur. Pulchrum igitur si cōmensurationis animæ causa est, atque ob hoc ipsum dicitur pulchrū, efficitque ut melius in anima dominetur deteriori, perficitque nos, & animæ deformitatem purgat, hac ipsa ratione bonum est, non quidem per accidens, sed qua ratione pulchrū. Si enim qua pulchrū est cōmensuratum est, & qua cōmensuratū est & bonū: bonum enim est mensura, certe qua pulchrum est, existit et bonum. Similiter turpe, qua turpe malum est. Nam qua turpe est, informe est, indeterminatum, incōpositum, & hac ipsa ratiōe malum. Qua igitur est turpe, est utique malum. Eadem itaque res & pulchra semper est & bona, atque contrà turpis pariter atque mala. Hanc tu regulam hic mente teneto, qua & in Posteriorū usus est Aristoteles: Si qua duo cōuertunt̄ inuicē, eorū quoque opposita cōuertuntur. Si igitur pulchrū bonūque cōuertuntur inter se, eorū quoque oppositata, malū scilicet atque turpe, similiter inter se cōuertunt̄.

FINIS.

PROCLVS DE SACRIFICIO ET MAGIA.

MARSILIO FICINO FLORENTINO INTERP.

Qvemadmodū amatores ab ipſa pulchritudine, quæ circa ſenſum apparet, ad diuinam paulatim pulchritudinem ratione progrediuntur: ſic & ſacerdotes antiqui, cum conſiderarent in rebus naturalibus cognationē quandam compaſſionemq́; aliorum ad alia, & manifeſtorum ad uires occultas, & omnia in omnibus inuenirent, ſacram eorum ſcientiam cōdiderunt, agnouerunt enim & in infimis ſuprema, et in ſupremis infima: In cœlo quidem terrena ſecundū cauſam modoq́; cœleſti: In terra uero cœleſtia, ſed modo terreno. Nam unde putamus plantas illas, quas heliotropias nominant, id eſt ſoliſequas, ad ſolis motum ſolem uerſus moueri? Sed ſelinetropias, id eſt luniſequas ad lunam uerti? Nempe cuncta precantur, hymnosq́; cōcinunt ad ordinis ſui duces. Sed alia quidem intellectuali modo, alia rationali, alia naturali, alia uero ſenſibili modo. Itaq; ſoliſequa quomo

docũq; poteſt mouetur ad ſolem, ac ſi quis poſſet audire, pulſationem ab ea in aëre cir cuitu factam, profectò illum quendam per eiuſmodi ſonum erga regem ſuum compo ſitum animaduerteret, qualemcũq; poteſt planta conficere. Quamobrem in terra qui dem aſpicere licet ſolem & lunam, ſed pro qualitate terrena. In cœlo autem plantas o= mnes, & lapides, & animalia pro cœleſti na tura, uitam habentia intellectualem. Quæ quidem ueteres contemplati, alijs cœleſtiũ alia terrenorum adhibuerũt, unde diuinas uirtutes in locum inferiorem, ob quandam ſimilitudinem deduxerũt. Nempe ſimilitu= do ipſa ſufficiens cauſa eſt, ad res ſingulas in uicem uinciendas. Si quis enim canabim, ſi ue papyrũ calefaciat, deinde ſubigat lucer= næ proximę, etiam ſi non tangat, uidebit ſu bitò accenſam canabim, quamuis non teti= gerit ignem, accenſionemq; deſuper ad in= feriora deſcendere. Comparemus igitur ca nabim calefactam, ſiue papyrum cognatio= ni cuidam inferiorum ad ſuperiora: appro= pinquationem uero eius ad lucernam, op= portuuo uſui rerũ pro tempore, loco, ma= teria: proceſſum ignis in canabim, præſen

tiæ diuini luminis, ad id quod poteſt capere, acceſſionem denique canabis deificationi mortaliũ, materialiumque illuſtrationi, quæ deinde feruntur ſurſum inſtar accenſæ canabis, ob quandam ſeminis diuini participationem. Quid uero de Loto dicam? Lotus implicat quidem in ſe folia, ante Solis exortum: Oriente uero ſole, explicat paulatim. Et quatenus ſol ad mediã cœli aſcendit plagam, eatenus pandit folia: Quatenus uero à medio petit occaſum, gradatim folia contrahit. Videtur hæc non minus dilatatione contractioneque foliorum honorare ſolem, quam homines genarum geſtu motuque labiorum. Non ſolũ uero in plantis, quæ ueſtigium habent uitæ, ſed etiam in lapidibus aſpicere licet imitationem & participationem quandam luminũ ſupernorũ: quemadmodum helitis lapis radijs aureis ſolares radios imitatur: lapis autem qui uocatur cœli oculus, uel Solis oculus, figuram habet ſimilem pupillæ oculi, atque ex media pupilla emicat radius. Lapis quoque ſelenitus, id eſt lunaris, figura lunæ cornicularis ſimilis, quadam ſui mutatione lunarem ſequitur motum. Lapis deinde helioſelenus, id eſt ſolaris

ris lunarisq́; imitatur quodãmodo cõgressum solis & lunæ, figuratq́; colore. Sic diuinorum omnia plena sunt: terrena quidem cœlestiũ, cœlestia uero supercœlestiũ, proceditq́; quilibet ordo rerum, usque ad ultimum. Quę enim super ordinem rerum colliguntur in uno, hæc deinceps dilatantur in descendendo, ubi aliæ animæ sub numinibus alijs ordinant̃. Deinde & animalia sunt solaria multa, uelut leones & galli, numinis cuiusdam solaris pro sua natura participes: Vnde mirum est, quantum inferiora in eodem ordine cedant superioribus, quamuis magnitudine, potentiaq́; non cedant. Hinc ferunt gallum timeri à leone q̃ plurimũ, & quasi coli: cuius rei causam à materia sensuue assignare nõ possumus, sed solum ab ordinis superni contemplatione: quoniam uidelicet præsentia solaris uirtutis, conuenit gallo magis quàm leoni: quod & inde apparet, quia gallus quasi quibusdam hymnis applaudit surgẽti Soli, et quasi aduocat, quando ex antipodum medio cœlo ad nos deflectitur. Et quandoq́; nonnulli solares angeli apparuerunt, formis eiusmodi præditi, atq́; cum ipsi in se sine forma essent, nobis tamẽ

qui formati sumus occurrêre formati. Non nunquam etiam dæmones uisi sunt solares leonina fronte: quibus cum gallus obijceretur, repente disparuerunt. Quod quidem inde procedit, quod semper quæ in eodem ordine constituta inferiora sunt, reuerent superiora: quemadmodũ plerisque intuentes uirorum imagines diuinorũ, hoc ipso aspectu uereri solent turpe aliquid perpetrare. Vt autem summatim dicam, alia ad reuolutiones Solis correuoluuntur, sicut plantæ, quas diximus: alia figuram solarium radiorum quodammodo imitantur, ut palma, dactylus, alia igneam Solis naturã, ut laurus, alia aliud quiddã: uidere sanè licet proprietates quæ colliguntur in Sole, passim distributas, in sequentibus in solari ordine constitutis, scilicet angelis, dæmonibus, animis, animalibus, plantis, atque lapidibus. Quocirca sacerdotij ueteris autores, à rebus apparentibus superiorum uirium cultum adinuenerunt, dum alia miscerent, alia purificarent. Miscebant autem plura inuicem, quia uidebant simplicia nõnullam habere numinis proprietatẽ, non tamen singulatim sufficientem ad numinis illius aduocationem.

Quam-

Quamobrē ipsa multorum cōmistione attrahebant supernos influxus, atq; quod ipsi cōponendo unū ex multis cōficiebant, assimilabant ipsi uni, quod est super multa, constituebantq; statuas ex materijs multis permistas. Odores quoq; cōpositos colligētes arte in unū diuina symbola, reddētesq; unū tale, quale diuinū existit secūdum essentiā, cōprehendens uidelicet uires q̄plurimas. Quorū quidē diuisio unamquāq; debilitauit, mistio uero restituit in exēplaris ideam. Nonnunq; uero herba una, uel lapis unus ad diuinū sufficit opus. Sufficit enim Cnebison, id est carduus, ad subitam numinis alicuius apparitionē, ad custodiā uero laurus, Raccinū, id est genus uirgulti spinosum, cepa, squilla, corallus, adamas, iaspis. Sed ad præsagiū cor talpæ. Ad purificationē uero, sulphur & aqua marina. Ergo sacerdotes p mutuā rerū cognationē cōpassionēq; cōducebant in unū, p repugnantiā expellebant, purificātes cum oportebat sulphure, atque asphalto, id est bitumine, aqua aspergentes marina: purificat em̄ sulphur quidē propter odoris acumen: aqua uero marina propter igneam portionē. Et animalia dijs in deorū

cultu congrua adhibebant, cæteraq́ similiter. Quamobrem ab ijs atque similibus recipientes, primum potentias dæmonum cognouerunt, uidelicet eas esse proximas rebus actionibusq́ naturalibus, atq per hæc naturalia, quibus propinquant in præsentiam cõuocarunt. Deinde à dæmonibus ad ipsas deorũ uires actionesq́ processerunt, partim quidẽ docentibus dæmonibus addiscentes, partim uero industria propria interpretantes cõuenientia symbola, in propriã deorum intelligentiam ascendentes, ac denique posthabitis naturalibus rebus actionibusq́, ac magna ex parte dæmonibus, in deorũ se consortium receperunt.

PROCLI DE SACRIFICIO ET MAGIA FINIS.

EX PORPHYRIO, DE ANIMAE DESCENSV ATQVE ASCENSV.

OPORTET nos (si modo ad illa quæ re uera nobis ꝓpria sunt, reuolaturi sumus) hęc quę ex natura mortali nobis assumpsimꝰ, omnino deponere, unà cum affectione ad hęc declinãte, per quã descensio nobis contigit: præterea reminisci beatæ & æternæ substantiæ: ac dum ad incorporeum studemus ascẽdere, duo potissimũ meditari, tum qua ratiõe esse materiale caducumq́ deponamus: tum etiam qua uia pręcipue reuertamur, contraria scilicet uia redeuntes, ad illa uiæ per quam ad hæc nostra descẽdimus. Eramus enim, & adhuc sumus intellectuales essentiæ purę ab omni sensu, naturaq́ irrationali uiuẽtes. Copulati uero sumus naturæ sensibili, tum per impotentiam ęternę ad intelligibile nostrum cõuinctionis, tum per potentiam ad inferiora uergentem. Omnes enim uires cũ sensu corporeq́ agentes, tunc primũ pululant ad effectum, cum animus in ipso intelligibili minime perseuerat, similes terræ iam deprauatæ, quæ cum triticum sępe susceperit, reddit deniq́ loliũ.

Idq́ per quandam animæ accidit prauitatē, quæ ſanè nō perdit quidem ipſius eſſentiā dum irrationale pululat germen, ſed p hoc ipſum anima cōiungitur cum mortali, dum ad alienum ex proprio trahitur. Quamobrem ſi quando ad priſtinū ſtatum redire pro uiribus affectamus, neceſſarium eſt à ſenſu & imaginatione omniq́ irrationali quæ ſequitur inde conditione, paſſionibusq́ eiuſmodi animū penitus ſegregare, quatenus permittit naturę neceſſitas. Rite uero diſponere, articulatimq́ cōponere quæ ad mentem pertinent, tranquillitatem pacemq́; ex hoc circa irrationale belle conſtituentes, ut non ſolum de ipſis intellectus intelligibilibus audiamus, ſed etiam quanta potentia ſimus, fruentes uidelicet contēplatione mentis, & in naturā incorporeā reſtituti, iamq́ per intellectū uere uiuentes, nec ultra fallo unà cum naturis caduco cognatis. Soluere itaque multa nobis indumenta debemus, tum uiſibile hoc indumentum, tum interiores adhuc nobis ueſtes adhibitas, non enim uitiorū effectus tantū deuitare debemus, ſed effectus etiam ipſos radicitus extirpare. Diſceſſus autē à corpore fieri quidē poteſt

cum

cum uiolentia, fieri quoque persuasione quadam, & profectò rite peragitur per extenuationem quandam, & ut dixerit aliquis per obliuionem mortemque affectuum, quę quidem optima discessio est: quippe cum nihil trahat secum ipsius ex quo animus ipse diuellitur: Nam ut in rebus sensibus manifestis compertum habemus, quicquid euellitur uiolentia, aliquid secũ, siue partẽ, seu uestigium euulsionis ipsius, eiusque ex quo eradicatur, trahere solet.

BASILEAE, PER MICH. ISINGRINIVM, MENSE AVGVSTO AN. M. D. XXXII.

PALMA BEB.